

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Bonnissa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Holsti

31/1.1935

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 94.

7 290 Sal. D. J. S.

Genève'i SSA 31 P: NÄ tammi KUUTA 19 35.

6/2. 35

9

VIITTAUS: N

ASTC

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

5 C 31

VIITTAUS: D. U. M. / 19

..... Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bernin-lähetystön raportti n:o 1.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Bernin-lähetystön raportti n:o 1, jonka otsakkeena on Katsaus Suomen ja Sveitsin välisiin kauppasuhteisiin vuosina 1934 ja 1935.

Ruuhkamaa

RAPORTTI n:o 1.

Berni ssa 31 p:nä tammi kuuta 19 35.

4 290 Sal. D. 35.

42.35

5 031

Asia: Katsaus Suomen ja Sveitsin väli-
siin kauppasuhteisiin vuosina 1934
ja 1935.

Viikko sitten julkaistu Sveitsin virallinen tilasto maan
ulkomaankaupasta viime vuonna antaa aihetta seuraaviin toteami-
siin ja johtopäätöksiin:

Ensinnäkin on nsyytä kiinnittää huomiota niihin aivan vas-
takkaisiin käsityksiin, jotka ovat Suomessa ja Sveitsissä val-
lalla näiden molempien maiden välisistä kauppasuhteista.

Suomen taholla on viime vuosina eletty siinä tavallaan
kylläkin oikeassa käsityksessä, että koska yksinpä Sveitsin
kauppatilaston mukaan kauppataase on säännöllisesti osoittanut
Sveitsin vientivoittoisuutta, meidän on ollut saatava vuotuises-
ti mahdollisimman suurta hyvitystä lisäkiintiöiden myöntämisen
muodossa. V. 1931 oli siten Sveitsin tuonti Suomesta Sveitsin
oman tilaston mukaan arvoltaan n. 1.340.000 frangia, kun taas
vienti Suomeen oli 4.181.000 frangia, joten Sveitsin vienti-
voittoisuus teki n. 2.840.000 frangia. V. 1932 tuotiin Suomesta
Sveitsiin n. 1.425.000 frangin arvosta, kun taas Sveitsin vien-
ti oli 1.678.000 frangia, joten Sveitsin vientivoittoisuus teki
n. 254.000 frangia. V. 1933 oli Sveitsin tuonti Suomesta arvol-
taan n. 1.960.000 frangia viennin arvon ollessa n. 2.068.000
frangia jättäen Sveitsille n. 108.000 frangin voittoisuuden. Mitä

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

viime vuoteen tulee, osoittaa Sveitsin tilasto Suomen viennin arvoksi 1.930.000 frangia, kun taas samaan aikaan Sveitsistä vietiin Suomeen 2.782.000 frangin arvosta ja sen mukaan tuli Sveitsin viennin voitoksi n. 852.000 frangia.

Mutta vaatiessamme säännöllisesti itsellemme lisää hyvitystä suurempien kiintiöiden muodossa, kohtaamme Sveitsin taholta joukon vastaväitteitä, joista osa on helposti torjuttavissa, kun taas muutamia näistä vastaväitteistä on kieltämättä vaikea kumota. Jätän syrjään nuo kestäättömät vastaväitteet, koska niillä tässä yhteydessä ei ole mitään asiallista merkitystä ja kiinnitän sitä enemmän huomiota noihin jälkimäisiin sveitsiläisiin selityksiin, koska niiden tunteminen Suomessa on mitä tärkeintä.

Ensinnäkin Sveitsin hallitus vetoaa maan ulkomaankaupan tavattoman suureen supistumiseen siitä lähtien kuin v. 1932 Sveitsi katsoi välttämättömäksi saattaa voimaan kiintiöjärjestelmän. Esitän seuraavassa taulukossa vastaavat tilastolliset tiedot Sveitsin ulkomaankaupasta vv. 1931-34.

	Tuonti		Vienti.	
1931.	2.251.204.066	fr.	1.348.797.804	fra
1932.	1.762.678.813	"	801.008.236	"
1933.	1.594.454.826	"	852.784.898	"
1934.	1.434.506.064	"	844.331.515	"

Toiseksi Sveitsin hallitus viittaa maan luonnollisen ostokyvyn tavattoman suureen supistumiseen sen kautta, että yleisen maailmanpulan johdosta viennin ohella maan kolme muuta tärkeintä tulolähdettä ovat kuivuneet jokseenkin pahasti kokoon: matkailuliikenne ei ole kuin murto-osa entisestään, ulkomaille sijoitetut miljardeissa lasketut sijoitukset eivät viime vuosina ole tuottaneet sanottavia korkotuloja ja kolmanneksi on Sveitsin pankkitoiminta, vakuutustoiminta, kauttakulkuliikenne y.m.s., josta ennen kertyi voittoa toistasataa miljoonaa frangia, nyt viime vuosina supistunut tavattomasti. Koko tämä suurten tulojen tyrehtyminen on vaikuttanut pakostakin siihen suuntaan, ettei maa tarvitse samassa määrässä kuin hyvinä vuosina puutavaraa, paperia, selluloosaa, elintarpeita j.n.e. Jos siis Sveitsin hallitus myöntäisikin

kunkin vuoden alussa esim. Suomelle niin suuret kiintiöt kuin vientiteollisuutemme haluaisi saada, ei siitä suinkaan vielä seuraisi, että sveitsiläisten tuontiliikkeiden nykyinen perin alhainen ostokyky riittäisi käyttämään hyväkseen kaikkia näitä kiintiöitä. Tuollaisista illüsoorisista kiintiöistä ei siten olisi Suomelle mitään hyötyä, mutta niistä kylläkin koituisi vaara Sveitsille, että kaikki muutkin maat vaatisivat samassa suhteessa ylettömiä kiintiöitä itselleen. Voisipa, huomauttaa Sveitsin hallitus, tällaisesta epätodellisesta kiintiöpolitiikasta olla seurauksena, että Suomen kävisi vaikeaksi kestää kilpailussa, jos muille maille valmistettaisiin tilaisuus nykyistä suurempien kiintiöiden nojalla koettaa vallata itselleen nekin markkinat, jotka nykyisen reaalioliittisen tilanteen vallitessa ovat joutuneet Suomen osalle.

Kolmameksi Sveitsin hallitus osoittaa siihen kieltämättä oikeaan tosiasiaan, että samaan aikaan kuin muiden maiden viennit Sveitsiin on Sveitsin kokonaistuontiin verrattuna osoittanut suurta supistusta, on päinvastoin Suomen vienti Sveitsiin yhtämittaa kasvanut prosenttuaalisesti. Laskettuna promilleissa Sveitsin koko tuonnista teki Suomen viennin osuus allamainittuina vuosina:

1931.	0.6
1932.	0.8
1933.	1.2
1934.	1.3

Tätä tilastoa täydentävät Sveitsin viralliset piirit, vastaavalla viittauksella siihen, että k.o. vuosina Sveitsin vienti Suomeen verrattuna Sveitsin kokonaisvientiin on joko osoittanut laskusuuntaa tai on pysynyt jokseenkin entisellään. Siten edelleen laskettuna promilleissa teki tämä Sveitsin vienti Suomeen Sveitsin kokonaisviennistä allamainittuina vuosina:

1931.	3.1
1932.	2.1
1933.	2.4
1934.	3.3

Nämä samat tilastolliset tiedot voidaan, sanoo Sveitsin hallitus, esittää lyhyesti siinä muodossa, että samaan aikaan kuin Sveitsin kiintiöpolitiikasta huolimatta Suomen vienti Sveitsiin on lisääntynyt v. 1931 lähtien 50 %:lla on Sveitsin vienti Suomeen vähentynyt kolmanneksella.

Näiden molempien aivan vastakkaisten suomalaisten ja sveitsiläisten katsantokantojen välillä lähetystön on ollut erittäin vaikea saada asiallista tasapainoa aikaan. Viime vuonna me emme kyenneet käyttämään loppuun meille myönnettyjä kiintiöitä seuraavien vientituotteiden alalta: puutavara, faneeri, porsliinituotteet ja säilykkeet. Edelleen on huomattava, että viime vuonna^{meiltä} Sveitsiin tuotu hyvin suuri määrä paperipuuta ei kestänyt laadullisessa kilpailussa venäläisen paperipuun rinnalla ja siten me olemme menettäneet melkoisen määrän mahdollisuuksiamme tällä alalla täydentää kauppataseemme vajausta. Voita taas emme voi saada Sveitsin markkinoille kolmesta eri syystä: ensiksi hylkäsi Valio aikoinaan sveitsiläiset yritykset ostaa voita Suomesta ja siten meiltä puuttuu Sveitsin kiintiölain asettama edellytys kiintiön saamiseksi, nimittäin, että meillä oli ennen v. 1932 ollut melkoinen voin vienti Sveitsiin; toiseksi Sveitsi ei tarvitse tätänykyä läheskään niin paljon voita kuin suurina turistivuosina; kolmanneksi on Sveitsin maatalous nopeasti siirtymässä juuston valmistuksesta voin valmistukseen ja mitä sen lisäksi vielä tarvitaan ensiluokkaista voita ulkomailta, otetaan se kiintiölain määräämillä perusteilla Tanskasta.

Mitä uusiin vientituotteiden aloihin tulee, ovat meidän vienninmahdollisuutenne sängen rajoitetut. Kysymykseen voivat tulla ensisijassa sukset, säilykkeet, ja jakälä, kun taas juuri alkuun pääsyyttä tulitikkujen vientiämme kohdannee tänä vuonna prohibitiivisen tullin määrääminen. Tällaisissa olosuhteissa jää meille oikeastaan jäljelle ainoaksi mahdollisuudeksi kauppataseemme parantamiseen paperin viennin jatkuva korottaminen toisten maiden viennin kustannuksella. Senjälkeen kuin viime vuonna kiintiömme selluloosalle korotettiin kaksinkertaiseksi, eli 1300 tonnista 2.600 tonniin ja kumisten päällyskenkien viennin alalla kilpailu turistiliikenteen tyrehtymisen vuoksi on itse asiassa käynyt tavattoman ankaraksi, ei

siis, kuten sanottu, meillä ole enää nykyisten olosuhteiden vallitessa kovinkaan suuria mahdollisuuksia nopeasti paisuttaa vientiämme Sveitsiin. V. 1933 oli vientimme arvo Sveitsiin Sveitsin oman kauppatilaston mukaan n. 1.960.000 frangia ja viime vuonna n. 1.930.000 frangia. Kun nyt kuluvana vuonna paperipuuta tulee Suomesta Sveitsiin vain noin viidennes siitä määrästä, minkä myimme viime vuonna, täytyisi siis meidän tänä vuonna koettaa saada sijoitetuksi tänne entistäkin suuremmat määrät paperia, kumisia päällyskenkkiä, faneeria, eristyslevyjä ja yleensä sellaisia tuotteitamme, jotka eivät vielä ole tulleet kiintiöimisen alaisiksi. Onneksi olen juuri saanut kuluvaksi vuodeksi eräitä tuntuvasti suurempia kiintiöitä, joiden arvon pitäisi tehdä n. 300.000 frangia. Mutta sittenkin on mitä todennäköisintä, että meidän vientimme tänä vuonna tulee arvoltaan pysymään suunnilleen samana kuin molempina viime vuosina, eli noin 2.000.000 frangin korvilla.

Palaan seuraavassa raportissani Suomen ja Sveitsin välisen kauppavaihdon yksityiskohtiin kosketeltuani tässä raportissa vain yleisiä suuntaviivoja.

Lopuksi lienee syytä ottaa tässä yhteydessä puheeksi eräs seikka, joka koskee Suomen omaa kauppatilastoa.

Viime vuosina olen useita eri kertoja kiinnittänyt Ministeriön huomiota siihen omituiseen ilmiöön, että Suomen ja Sveitsin kauppatilastot eivät lainkaan pidä yhtä siinäkin tapauksessa, että otetaan lukuun kuljetuskustannukset, vakuutusmenot y.m.s. seikat. Mitä viime vuoteen tulee, on tämä eroavaisuus entistäkin enemmän hämähästyttävä:

Suomen tilaston mukaan oli vientimme arvo Sveitsiin vähän päälle 8 miljoonaa markkaa v. 1933, mutta v. 1934 se oli vähän päälle 21.5 miljoonaa markkaa. Sen mukaan vientimme oli siis arvoltaan tullut lähes kolmenkertaiseksi. Vastaava Sveitsin tilasto taas, kuten sanottu, ilmoittaa v. 1933 vientimme arvoksi 1.960.000 frangia, jostavastoin viime vuonna se oli 1.930.000 frangia. Meidän tilastomme siis on äkisti lähes kolmenkertaistuttanut viimevuotisen vientimme arvon edelliseen vuoteen verrattuna, kun taas Sveitsin tilaston mukaan vientimme on arvoltaan hieman vähentynyt.

On itsestään selvää, että koko tässä systeemissä on jotakin aivan vinossa. Luonnollisesti suomalaiset viejät pitävät silmällä vain omaa kauppatilastoamme ja esittävät vaatimuksensa hyvityksistä sermukaisesti, kun taas Sveitsin hallitus pitää lähtökohtanaan omaa tilastoansa.

Kun eilen Bernissä pidettiin Suomen Viennin Edistämisen Osuuskunnan vuosikokous, tuli puheeksi myöskin tämä molempien maiden virallisten tilastojen välinen tavattoman suuri ristiriita. Herrat sveitsiläiset tuontiliikkeiden edustajat eivät voineet antaa omalta kannaltaan muuta selitystä noihin Suomen tilaston omituisuuksiin vuosilta 1933 ja 1934 kuin sen, että vielä vuonna 1933 merkittiin Suomessa hyvin suuri määrä tuotteitamme menemään Saksaan, vaikka ne erilaiset tuotteemme sittemmin joutuivatkin Sveitsiin, jolloin niiden alkuperämaaksi todettiin Suomi. Nyt sitävastoin, kun Saksa on pannut toimeen ulkomaisen kauppansa ankaran kontrollin, ei tämä saksalaisten toiminimien esiintyminen Suomen ja Sveitsin välisessä kaupassa välikäsinä enää ole käynyt päinsä samassa mitassa kuin edellisinä vuosina, vaan ovat suomalaiset viejät joutuneet suoranaisiin kosketuksiin sveitsiläisten tuontiliikkeiden kanssa.

Sikäli kuin tämä selitys on oikea, on tätä Suomen ja Sveitsin välisten kauppasuhteiden parantumista tervehdittävä tyytyväisyydellä. Jos Sveitsin vienti kuluvana vuotena Suomeen jälleen lisääntyy yhtä paljon kuin se viime vuonna kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna, on meillä luvassa Sveitsin hallituksen taholta nyt myönnettyjen kiintiöittemme koroittamista, kunhan vain me puolestamme kykenemme käyttämään niitä hyväksemme.

Siitä tarkemmin seuraavassa raportissa.

Rueh...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Holsti

25/1. 1935

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 75.

Genève'i SSA 25 P: NÄ tammi KUUTA 19 35.

VIITTAUS:N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 2.

Oheisena minulla on kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 2, jonka otsakkeena on Suomalaisten laivojen korvausasia n:o 2.

Ruokkainen

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Genève'i ssa 25 p:nä tammikuuta 1935.

J 290 Sak. D. 35.		
30/1.35	3	
5	81	

Asia: Suomalaisten laivojen korvausasia. N:o 2.

Neuvoston kokouksen päätyttyä t.k. 19 päivänä illalla ilmaisivat varsinkin Sveitsin liittoneuvos Motta, Ruotsin ministeri Westman ja Norjan pääkonsuli Maseng suuren tyytyväisyytensä siitä, että Suomen puolelta oli esiinnytty mahdollisimman päätävästi. Etenkin M. Motta oli tästä tyytyväinen, koska se tuli helpoittamaan hänen asemaansa neuvoston seuraavassa kokouksessa Sveitsin asian ajamisessa. Myöskin M. Fachiri ja professori de La Pradelle, jotka olivat olleet istunnossa läsnä, sanoivat katsovansa, ettei Suomen puolelta kunnolla olisi voitu tehdä enempää.

Seuraavana päivänä sain illalla tilaisuuden uuteen keskusteluun M. de Madariagan kanssa. Hän ilmoitti, että ehdotusta menettelytavaksi äänestystä toimitettaessa ei vielä oltu valmisteltu, mutta hän sanoi mitä suurimmassa salaisuudessa voivansa mainita, että Englanti todennäköisesti tulee peräytymään kannaltaan ja itse ehdottamaan Tanskan ehdotuksen hyväksymistä. En tähtönyt uskoa korviani, siihen määrin tällainen selvä peräytyminen Mr. Edenin viimeiseen saakka jyrkältä kannalta tuntui suorastaan uskomattomalta.

Neuvoston kokous t.k. 21 päivänä alkoi klo 1/2 4 i.p. Sitä ennen minulla oli lyhyt keskustelu presidentti Rüstü Arasin kanssa, jolloin sain kuulla millaiseksi äänestys ehdotus oli muo-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

vailtu. M. de Madariaga taas ilmoitti minulle, että Englanti todellaakin tulee heti presidentin esiintymisen jälkeen tiedoittamaan neuvostolle peräytyvänsä M. Munchin ehdotuksen vastustamisesta. Tällöin jäi ainoaksi pelokseni, että suurvallat olisivat ovelasti aikeessa osoittaa näin paljon kompromissin halua saadakseen taas toisaalta uuden 3-miehen komitean jäseniksi oman enemmistönsä sitä tietä kaatamaan asiamme. Mutta juuri ennen istunnon alkamista sain kuulla, että komiteaan tullaan ehdottamaan Espanjan lisäksi Argentiinaa ja Tsekkoslovakiaa.

Presidentin perustelut äänestusehdotusta varten olivat nekin yllättävän edulliset meille.

Missä ensiksi todetaan neuvoston kaikkien jäsenten yhtyneen raportteihin käsitykseen, että neuvoston kompetenssia artiklan 11 nojalla tässä asiassa ei voida juriidisesti rajoittaa, vaan on Suomen Hallitus käyttänyt hyväkseen laillisia oikeuksiaan vedota neuvostoon.

Toisaalta taas useimpien neuvoston jäsenten mielestä nousee seuraava kysymys: onko, otettaessa huomioon kaikki keskustelussa esitetyt näkökohdat, neuvoston sovellettava 11 artiklan 2 §:ää Suomen kantelun käsittelyyn? Tämä kysymys on luonteeltaan opportunitteettia eikä laillisuutta koskeva. Tähän opportunitteetti-näkökohtaan on neuvoston nyt annettava vastauksensa. Tällöin ehkä on neuvoston mielestä Suomen kantelun eri käsittelyjen yhteydessä ilmenneet väitteet ja vastaväitteet y.m. kannanilmaisut riittäviä muodostamaan arvosteluperustan yllämainitun kysymyksen vastaamiselle. Neuvostolla on vastauksen saamiseksi kaksi menettelytapaa käytettävänään:

Onko neuvoston sovellettava Suomen kantelun käsittelemiseen 11 artiklan 2 §:ää?

- a) Haluavatko neuvoston jäsenet välittömästi äänestää tästä;
- b) vai haluaako neuvosto, että tämä kysymys alistetaan asetettavan 3-miehen komitean alustavasti tutkittavaksi?

Presidentti huomautti, että jälkimäinen kysymys b) edellyttää ratkaisua ennenkuin hän alistaa edellisen kysymyksen a) äänestykseen. Edelleen hän tahtoi nimenomaan teroittaa neuvoston mieleen, että tässä on kysymyksessä aivan erikoinen tapaus sinänsä, eikä kysymys yleisen periaatteen hyväksymisestä. Luettuaan tämän

äänestys ehdotuksen perusteluineen presidentti Rüstü Aras antoi puheenvuoron Mr. Edenille, joka lausui suunnilleen seuraavaa:

Hän ei tahtonut salata kolleegoiltaan, että hän oli edelleenkin sitä mieltä, että neuvoston olisi parasta jo tässä istunnossa ratkaista Suomen kantelun kohtalo, niin että se kysymys saataisiin pois päiväjärjestyksestä. Mutta ottaen huomioon, että niin monet neuvoston jäsenistä halusivat 3-miehen komitean kautta tutkituttaa asian uudelleen emenkuin neuvosto päättäisi kompetenssistaan, ja koska myös Suomen edustaja oli yhtynyt tähän ehdotukseen, hänkään ei puolestaan tahdo tällaisessa menettelytapa-asiassa vastustaa komitean asettamista.

Kiirehdin heti tämän jälkeen ilmaisemaan Hallitukseni kiittollisuuden Englannin hallitukselle Mr. Edenin sovittlevasta selityksestä. Myöskin neuvoston presidentti ~~ihminen~~ kiitti Mr. Edeniä hänen lausunnostaan.

Ranskan edustaja, M. Basdevant sanoi myöskin hänen hallituksensa hyväksyvän komitean asettamisen sillä nimenomaisella ehdolla, ettei tästä Suomen tapauksesta saisi tulla yleistä ennakkotapaustall artiklan 2 §:n vastaisen tulkinnan suhteen. Samanlaisen lausunnon antoi Puolan edustaja, ministeri Komarnicki.

Presidentti Rüstü Aras totesi hänkin vielä kerran, että Suomen kantelua ei ole tarkoitus muodostaa ennakkotapaukseksi. Tässä mielessä hän siis edellytti, ettei syntyisi mitään vastustusta komitean asettamiselle. Kun ei kukaan pyytänyt puheenvuoroa, julisti hän neuvoston päätöksen ja ehdotti komiteaan valittavaksi Espanjan, Argentiinan ja Tšekkoslovakian. Ehdotus hyväksyttiin sellaisenaan. Sen jälkeen M. de Madariaga esitti Englannin hallitukselle kiitoksensa tällaisesta sovittlevasta menettelystä, joka on, hän sanoi, täydessä sopusoinnussa brittiläisten traditioiden kanssa.

Heti asian tultua käsitellyksi loppuun kävin keskellä neuvoston jatkoistuntoa kiittämässä Mr. Edeniä ja Sir William Malkinia. Hetkistä myöhemmin tapasimme, kauppaneuvos Krogius ja minä, Mr. Edenin käytävässä, jolloin vielä kerran kiitimme häntä hänen sovinollisuudestaan. Mr. Eden vastasi monin sydämellisillä sanoilla ja vakuutti, että Englannin ja Suomen samoin kuin meidän henkilökohtaiset suhteemme ovat ja pysyvät erinomaisina.

Ennenkuin siirryn analysoimaan tarkemmin tätä uutta tilannetta on syytä kosketella kysymystä mikä sai Englannin ja sen mukana Ranskan, Italian ja Puolan antamaan perään niin, että yksimielisesti päätettiin asettaa 3-miehen komitea tutkimaan asiaa.

Oma vakaumukseni on, ja siihen olen saanut vahvistusta hyvinkin monelta eri taholta, lyhyesti sanoen se, että suurvaltoja peloitti asian mahdollinen joutuminen esille uudelleen, mutta nyt peruskirjan 15 artiklan nojalla. Siitä olisi voinut muodostua paljoa vaarallisempi ennakkotapaus kuin kantelumme käsittely 11 artiklan 2 §:n nojalla. Mutta taas, ettei tämän jälkimmäisen peruskirjan määräyksen soveltamisesta meidän kantelumme voisi muodostua tuoleista suurvalloille epämieluisaa ennakkotapausta, sisällytettiin ensiksi presidentin esittämiin perusteluihin selvä viittaus Suomen kantelun erikoisluonteiseen. Senjälkeen vielä Ranska ja Puola neuvoston istunnossa nimenomaan alleviivasivat Suomen kysymyksen omalaatuisuutta, jonka käsittelystä neuvostossa ei mitenkään tule muodostua ennakkotapausta.

Toiseksi on ilmeistä, että suurvallat eivät voineet olla havaitsematta miten suuri myötätunto neuvoston pienillä mailla oli Suomen kantelua kohtaan. Jos siis suurvallat tulisivat esiintymään liian jyrkästi Suomea kohtaan peruskirjan 11 artiklan 2 §:n soveltamisen suhteen ja Suomi palaisi takaisin 15 artiklan nojalla, voisi helposti käydä niin, että yleensä kaikki pienet maat saisivat tästä aiheen turvautua riidoissaan suurvaltojen kanssa tähän suurvalloille epämieluisampaan pykälään. Sitäpaitsi, jos suurvallat nyt laskevat neuvoston rintaman jakautumaan kahtia: toisaalla suurvallat, toisaalla pienet maat, voidaan vähitellen tulla siihen, että pienet maat tottuvat liittymään neuvostossa yhteen suurvaltoja vastaan. Oli näin ollen tästäkin syystä taktillisesti viisaampaa osoittaa kompromissin halua ja hyväksyä Ranskan ulkoasiainministerin ehdotus yksimielisesti kuin tulla pakotetuksi äänestyksessä häviämään pienten maiden yhdeksää ääntä vastaan, jotavastoin suurvalloilla oli käytettävänä korkeintaan kuusi ääntä, sillä Italia ilmeisesti horjui, koska sen oli vaikea nyt asettua neuvoston kompetenssin suhteen toiselle kamalle kuin v. 1931-32, jolloin sen

edustajat Scialoja ja myöhemmin Pilotti olivat esiintyneet Suomen puolesta Englantia vastaan.

Saanen lisätä lopuksi, että Suomen valtuuskunnan taipumaton esiintyminen Englantia vastaan t.k. 19 päivän istunnossa ei voinut olla tekemättä omaa vaikutustaan voittomme hyväksi. Englanti näki, että sen menettely näin myöhään koettaessaan kiistää neuvoston kompetenssin sai puoleltamme niin selvän valaisun, ettei se voinut olla asettamatta Englantia neuvoston silmissä sängen epäedulliseen valoon.

On lopuksi syytä tarkastaa mitä Englamin nyt tekemät myöntykset itse asiassa sisältävät.

1) Englanti on taipunut myöntämään, että Suomen Hallituksella on kaikista vastaväitteistä huolimatta ollut peruskirjan turvaama oikeus lailliselta kannalta katsottuna esittää kantelunsa neuvostolle. Nyt on presidentin esittämissä äänestys ehdotuksen perusteluissa kiistämättömästi lyöty kiinni, että Englanninkin mielestä on neuvoston vain harkittava onko suotavaa, että neuvosto käsittelee Suomen kantelua.

2) Tämän suotavaisuuden tutkiminen on jätetty komitealle, jonka kaikki kolme jäsentä ovat tunnetusti suopeat Suomen asian positiiviselle ratkaisulle neuvostossa. Suurlähettiläs de Madariaga on kaiken aikaa kannattanut tällaista menettelyä peruskirjan juriidisen tulkinnan nojalla. Suurlähettiläs Cantilo on Sveitsin asian raporttöörinä selittänyt neuvoston kompetentiksi sen kysymyksen käsitteilyn suhteen. Mitä taas Tsekkoslovakiaan tulee, tahdon mainita, että ministeri Benes on aina ilmoittanut minulle pitävänsä kantelumme neuvoston kompetenssiin kuuluvana ja t.k. 20 päivänä vähää ennen lähtönsä Genève'istä hän vielä telefoni jähkyväisiksi minulle rohkaisevia sanoja. Hänen sijaisensa, ministeri Osuskyn lausuntoa edellisellä päivänä neuvostossa on samaten pidettävä meidän kannallemme suopeana.

3) Komitea ryhtyessään nyt tutkimaan tätä kantelumme käsitteilyn suotavaisuutta tulee ottamaan huomioon itse kantelun materiaalistakin puolta valaisevia tosiasioita ja näkökohtia, jotavastoin aikaisempi 3-miehen komitea tutki kysymystä pelkästään peruskirjan juriidisen tulkinnan kannalta. Näin saamme tilaisuuden esittää uudelo-

le komitealle laajan aineiston siitä miten laivamme joutuivat Englannin palvelukseen, miten on tosiasiallisesti niiden Englannin väitteiden laita, että Englanti muka jo olisi maksanut korvauksen entiselle Venäjän hallitukselle, miten Suomen ja Neuvosto-Venäjän välinen rauhansopimus estää Venäjää käyttämästä hyväkseen Suomen kansalaisten saatavia Englannilta, j.n.e.

Näin joutuu siis pakostakin itse kantelumme aineellinen puoli nyt tutkittavaksi ja neuvostolle selostettavaksi. Siihen meillä ei tähän saakka ole ollut muuta tilaisuutta kuin memorandumien laatimisen ja jakamisen kautta. Mutta kun hyvin tietää kuinka neuvoston jäsenet vähän emättävät syventyä muihin kuin juuri määrättyinä päivinä esilletuleviin kysymyksiin ja usein niinkin huolesti, on hyvin ymmärrettävissä, että monet memorandumimme asian materiaalisesta puolesta ovat joutuneet Englannin vastamemorandumien kanssa hyllyille lepäämään.

Käydessämme t.k. 22 päivänä koko valtuuskunta: kauppaneuvos Krogius, professori Friedmann, tohtori Hiitonen ja minä kiittämässä M. de Madariagaa tiedustelimme samalla häneltä miten komitea oli suunnitellut töitään. Hän antoi tällöin seuraavan selityksen:

Kuten tietty, oli neuvosto samassa istunnossaan, jossa Suomen kantelu oli t.k. 21 päivänä esillä, hyväksynyt M. Cantilon raportin selityksineen, että Couria ei olisi kuultava Sveitsin asian suhteen, mutta sama komitea, joka oli asetettu tutkimaan Suomen kannetta sai tehtäväkseen esittää lopullisen ehdotuksensa Sveitsin asian käsittelystä itse neuvostossa. Koska näin komitea oli saanut kaksi rinnakkaista tehtävää, oli komitean jäsenten kesken sovittu siitä, että M. Cantilo alkaisi heti perehtyä Suomen kysymykseen samaan aikaan kuin hän, M. de Madariaga, tutkisi Sveitsin asiaa. Ministeri Osuskyn taas tulee kiireimmiten tutkia molempia kysymyksiä. Kun näin komitean kaikki kolme jäsentä käyttävät helmikuun näihin tehtäviin, voivat he kokoontua Bernissä maaliskuun alussa yhteisiin neuvotteluihin. Silloin sovitaan tarkemmin näiden molempien raporttien valmistamisesta, jotta ne voidaan esittää neuvostolle sen kokoontuessa toukokuulla.

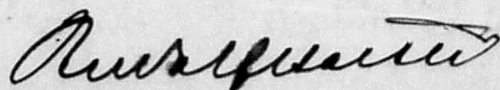
Lienee lopuksi syytä tehdä muutamia huomautuksia sanomalehdistön suhtautumisesta k.o. Suomen kanteluun.

On itsestään selvää, että kaikki Sveitsin lehdet ovat sisältäneet laajahkoja selityksiä asiamme käsittelystä neuvostossa. Mutta yleensä ne ovat välttäneet julkaista minun lausuntojani, ettei sveitsiläisille selviäisi millä tavalla itse asiassa Suomen ja Sveitsin asiain välillä vallitsee sängen suuri eroavaisuus, joka asettaa Sveitsin vetoomukseen neuvostoon epäedullisempaan valoon kuin meidän kantelumme.

Mitä taas suuriin ulkomaisiin lehtiin tulee, on tunnusmerklistä Englannin lehdille, että ne ovat visusti vaienneet koko kantelumme käsittelystä neuvostossa, paitsi mitä "The Times" in tšekäläinen kirjeenvaihtaja on totuudemmukaisesti sähköttänyt lehdelleen. T.k. 21 päivänä lehti siten sisälsi kirjeenvaihtajansa pitkän sähkösanoman, jossa aluksi todettiin, että Suomen kantelun yhteydessä jälleen oli ilmennyt "pienten maiden keskuudessa vanha pelko, että suurvalloilla on neuvostossa enemmän sananvaltaa kuin asiaan kuuluu ja sen vuoksi neuvoston enemmistö ilmeisesti asettui Mr. Edenin esittämiä näkökohtia vastaan". Sähkösanoman muihin yksityiskohtiin ei tässä ole syytä palata. Pääasia vain on, että myöskin tämän maailman tärkeimmän lehden palstoilla ilmeni sama ajatus kuin minun ensimmäisen puheenpuoron lopussa suurvaltain yrityksestä käyttää neuvostoa omiin tarkoituksiinsa.

Vielä pitemmälle kuin "The Times" on tässä suhteessa mennyt pariisilainen "Le Journal", joka t.k. 21 päivän numerossaan taas esittää verrattain kirpeän arvostelun neuvostosta. Meitä koskeva osa kuuluu seuraavasti: "Kun on kysymyksessä toisarvoinen riitaisuus, kuten esimerkiksi Sveitsin korvausvaatimus, tai Suomen korvausvaatimus, pyydetään Kansainliittoa julistamaan itsensä epäpäteväksi käsittelemään tällaisia kysymyksiä, sillä suurvaltoja ei haluta alistua sen väliintuloon..... Kas siinä kansainvälinen demokratia toiminnassa!"

Sängen hyvin sanottu myöskin tältä suurelta lehdeltä. Niin hyvin "The Times" kuin "Le Journal" ovat olleet tarpeiksi rohkeita laskemaan julkisuuteen mitä Genève'issä näinä päivinä on ajateltu varsinkin Englannin, mutta myös toisten suurvaltain suhtautumisesta Suomen täysin oikeutettuun kanteluun.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: CS1

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Holsti

23/1. 1935

Genève'i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 73.

Genève'i SSA 23 P: NÄ tammi KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 + P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

2 / 290 Sal. D. 35.	
30/1. 35.	2
5	031

Ulkoasiaiministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 1.

Oheisena minulla on kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 1, jonka otsakkeena on Suomalaisten laivojen korvausasia.

Ruuska

Genève'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Genève'i ssa 23 p:nä tammi kuuta 19 35.

2 / 290 Sal. D. 35.		
30/1. 35	59	
	OSASTO	
5	C 31	

Asia: Suomalaisen laivojen
korvausasia.

Tämän kysymyksen tullessa esille neuvoston äsken päättyneessä istuntokaudessa oli ilmeistä, että se tapahtui vaikeammassa olosuhteissa kuin koskaan aikaisemmin. Viime syyskuulla Englanti oli rohkaistuneena Ranskan ja Italian kielteisestä suhtautumisesta Sveitsin korvausasiaan katsonut mahdolliseksi ruveta äkisti ja vastoin kaikkia edellytyksiä väittämään, ettei se ollut koskaan hyväksynyt raporttia tammikuulta 1932, jossa neuvoston 3-miehen komitea, Espanja, Italia ja Norja yksimielisesti olivat suosittaneet Suomen kantelun asiallista käsittelyä peruskirjan 11 artiklan 2 §:n nojalla. Yhdessä taas Raaska, Englanti ja Italia olivat jyrkästi vaatineet siinä neuvoston istunnossa, että neuvosto kieltäytyisi lähettämästä Sveitsin pyyntöä Pysyväiselle Kansainväliselle Tuomioistuimelle sen lausuntoa varten.

Jos jo sinänsä tämä Suomen ja Sveitsin asiain ajautuminen yhteen oli ainakin tavallaan Suomen kantelulle epäedullista, tuli uutena vaikeutena Jugoslavian ja Unkarin välinen riita, jota samaten neuvoston oli käsiteltävä peruskirjan 11 artiklan 2 §:n nojalla. Vieläkin ikävämmäksi muuttui meille tilanne sen johdosta, että Irak viime vuoden lopulla esitti kantelun Persiaa vastaan, sekin tämän artiklan pohjalla, mielivaltaisuuksista yhteisellä rajalla Irakin vahingoksi. Mutta kaikkein onnettominta oli, että

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

tämän kuun alussa Abessiinian hallitus vetosi neuvostoon äskeisten taisteluiden johdosta italialaisten ja abessiinialaisten joukkojen välillä ja tämäkin kantelu perustettiin 11 artiklan 2 §:n varaan. Miten tuntuikaan Englannista voitolliselta voida nyt neuvoston uudessa kokouksessa todistella, että tämä pykälä todellakin tarkoittaa vain sellaisia tapauksia, joissa on ryhdyttävä toimenpiteisiin sodan uhkan poistamiseksi ja sellaista uhkaa ei tietysti ole Englannin ja Suomen välillä niin vähäpätöisestä yksityisestä asiasta kuin suomalaisten laivastojen saatava Englannilta, jonka saatavan oikeutusta Englannin hallitus oli kaiken aikaa pitänyt olemattomana!

Kaiken lisäksi tuli, että neuvoston oli tällä kertaa ratkaistava lopullisesti Saarinkysymys, johon siihenkin saattoi kätkeytyä suurten selkkausten vaara; miten neuvostolta siis voisi riittää aikaa ja intressiä Suomen kuulemiseen!

Suomen kantelun selostaja, suurlähettiläs de Madariaga valitti heti neuvoston kokoonnuttua, ettei Englanti osoita pienintäkään halua sovinnollisuuteen. Mr. Eden oli hänelle vakuuttanut, ettei hän tule tinkimään milteään osalta Englannin täydellisestä kielteisestä kannasta, s.o. Englanti tulee neuvostossa ehdottamaan, että neuvosto hylkää lopullisesti Suomen kanteen. Jos taas suurlähettiläs de Madariaga aikoo ehdottaa, että tämä n.s. kompetenssikysymys lähetetään pysyväiseen Kansainväliseen Tuomioistuimeen lausunnon antamista varten, tulee Englanti vastustamaan sitäkin.

Kävin t.k. 14 päivänä tohtori Hiitosen kanssa tapaamassa Mr. Edeniä ja Sir William Malkinia jolle muussa tarkoituksessa osoittautuisi mahdolliseksi, ainakin osoittaakseni hyvää halua etsiä sovittelua. Annoin näille molemmille herroille lyhyen selostuksen mitä olin aikonut esittää puheessani neuvostolle: ensiksi tulisin osoittamaan, että Mr. Edenin väite, jonka hän oli esittänyt neuvoston kokouksessa syyskuulla 1934, jonka mukaan Englannin hallitus olisi tiedoittanut englantilais-suomalaisen konferenssin alussa toukokuulla 1932, että se hylkää neuvoston kompetenssin, oli toimeenpanemieni tutkimusten nojalla osoittautunut aiheettomaksi. (Viittaaan tarkemmin raporttiini n:o 20 viime marraskuun 14 päivältä samoinkuin raporttiini n:o 21 s.k. 15 päivältä). Toiseksi tulisin käyttämään hyväkseni professori

Friedmannin tieteellisen tarkkaa tutkimusta, joka juuri oli jaettu Kansainliiton toimenpiteistä neuvoston jäsenille ja josta ilmenee, että neuvosto on kiistämättömästi pätevä käsittelemään Suomen kametta. Jos osoittautuisi, ettei neuvosto halua kaikesta tästä huolimatta julistaa Englannin kantaa vääräksi kompetenssin suhteen, tulisin yhtymään suurlähettiläs de Madariagan ehdotukseen, että asia tältä osalta lykätään Pysyväiseen Kansainväliseen Tuomioistuimeen sen lausunnon saamista varten.

Mitä ensimmäiseen väitteeseeni tuli, ilmoitti Mr. Eden aivan kuin sivumennen, ettei hänen hallituksensa muuta käsitystä neuvoston kompetenssista. Samoin hän sanoi pitävänsä professori Friedmannin johtopäätöksiä väärinä. Yhtä vähän piti hän mahdollisena hyväksyä M. de Madariagan aikeita Haagin tuomioistuimen kuulemisen suhteen.

Valittaessani tätä Englannin jyrkän kielteistä kantaa Mr. Eden puolestaan sanoi yhtä paljon valittavansa, että Suomen ja Englannin välillä jatkuu tätä riitaisuutta, kun suhteet muuten ovat niin sydämelliset. Vastasin, että samoin kuin Englanti itse kaikkialla maailmassa suojelee omien kansalaistensa etuja samalla tavalla Suomikin on velvollinen auttamaan sen kansalaisia kun nämä joutuvat kärsimään taloudellisia vahinkoja.

Mainitsin lopuksi olevani vakuutettu, että Suomen hallitus on valmis mihin sovitteluihin tahansa Kansainliiton ulkopuolellakin, kunhan laivanomistajamme saavat kohtuullisen korvauksen kärsimistään tappioista. Meitä ei suinkaan kannusta, sanoin, julkisen voiton saavuttaminen Kansainliitossa Englannista, vaan olemme valmiit suoranaisiin neuvotteluihin, jos Englanti siihen suostuisi. Tosiasia on, ettei molempien hallitusten kesken ole kertaakaan yritetty välittömillä neuvotteluilla selvittää riitaisuuden alkusyytä ja kehitystä, vaan aina on tyydytty joko nootteihin, tai tilapäisiin neuvotteluihin lähinnä neuvoston kokousten aikana, mutta koskaan ei ole millään tavalla yritetty jonkun konferenssin kautta selvittää pulmaa. Tiedustelin näin ollen eikö kannattaisi edes yrittää tällaisia suoranaisia neuvotteluja?

Mr. Eden vastasi, että kaikki Suomen toimenpiteet tarkoittavat pohjimmaltaan Englannin taiputtamista maksamaan suomalaisille lai-

vanomistajille ja korvausta heille Englanti ei missään tapauksessa tule myöntämään.

Osoitin tämän johdosta Mr. Edenille ja Sir William Malkinille, että Englanti oli esittänyt aikaisemmin kolme eri kantaa: elokuulla 1931 se oli selittänyt Kansainliitolle ensiksi lähettämässään memorandumissa, ettei se ole käyttänyt hyväkseen oikeuttaan kuitata suomalaisten laivojen ansioita omia saataviaan vastaan Venäjältä, syyskuussa 1932 taas se oli selittänyt oikeusneuvos Baggelille, että se oli tosiasiallisesti maksanut jo sodan aikana tämän hyvityksen Venäjälle; kolmanneksi Englannin hallitus oli viime vuoden elokuulla ehdottanut Suomen hallitukselle sellaista ratkaisua, että molempien hallitusten kesken neuvoteltaisiin Suomen osanotosta erinäisten Venäjän sotavelkojen maksamiseen, jossa tapauksessa Englanti puolestaan harkitsisi korvauksen suorittamista suomalaisille laivanomistajille. Jo tämä Englannin eri selitysten välinen ristiriita, sanoin, osoittaa sinänsä miten välttämätöntä on, että asia tutkitaan perusteellisesti. Mr. Eden ja Sir William Malkin eivät häitäntyneet tästäkään heidän kantansa häilyväisyydestä, vaan selittivät, ettei missään olosuhteissa maksusta voi tulla puhetta.

Tämä molemminpuolinen suorasukaisuus tapahtui mitä herttaisimmassa muodossa niinkuin Mr. Edenin ja Sir William Malkinin tapaisilta gentlemannoilta voi odottaa.

Käydessäni tohtori Hiitosen kanssa tapaamassa Ranskan valtuutettua, ministeri Massiglia, kuulin aluksi, ettei Ranska voi hyväksyä asian lykkäämistä kompetenssia koskevalta osalta Haagin tuomioistuimeen, eikä myöskään ole avattava ovia kaikenlaisten yksityisten taloudellisten riitaisuuksien käsittelylle neuvostossa, koska siitä voisi olla seurauksena, että neuvosto suorastaan hukkuisi tällaisiin kanteluihin. Mutta vähitellen sainne M. Massiglin taipumaan niin pitkälle, että hän lupasi ottaa harkittavakseen eikä voitaisi kuulla Pysyväistä Kansainvälistä Tuomioistuinta määrittelemällä neuvoston päätöksessä Suomen kantelun erikoisluonne niin tarkasti, ettei siitä tulisi nimenomaan ennakkotapausta muille yksityisiä saatavia koskeville kanteluille.

Kuvaava Litvinoffille oli keskustelumme hänen kanssaan. Kuultuaan selitykseni hän vastasi seuraavasti:

Tietysti Venäjä tahtoo tässä asiassa olla hyvien naapurisuhteittensa vuoksi Suomeen niin suopea kuin mahdollista Suomen kate- lulle, eikä suinkaan ole edellytettävä, että Venäjä ilman muuta as- settuu samalle kamalle kuin suurvallat. Mutta vähitellen hän siir- tyi selittelemään, että Suomen ja Englannin välinen riita kiinnostaa mitä läheisimmin Moskovan hallitusta, koska siitä muodostuu kaikesta päättäen erinomainen puolustuskeino Venäjälle niinpian kuin Venäjän entiset liittolaiset ja muutkin maat koettavat Kansainliiton neuvos- ton välityksellä periä sodanaikaisia y.m. saataviaan siltä. Silloin Venäjä tulee käyttämään näitä maita vastaan aivan samoja väitteitä kuin Englanti nyt on esittänyt Suomea vastaan!

Käynneistämme neuvoston toisten jäsenten luona mainittakoon lyhyesti seuraavaa:

Kaikki kolme Etelä- ja Keski-Amerikan edustajaa, suurlähettiläät Cantilo (Argentiina), Rivas Vicuna (Chile) ja Najera (Meksiko) ilmoittivat tulevansa kannattamaan M. de Madariagan raporttia. Aluksi Tanskan ulkoasiainministeri Munch oli sangen epävarmalla kannalla, mutta taipui lopulta esiintymään aktiivisesti hyväksenne. Neuvoston presidentti, Turkin ulkoasiainministeri Rüstü Aras vastasi minulle, että hän tulee puhumaan puolestamme, jos Tanska tekee samoin. M. Benes vastasi, että hänellä on vaikeuksia hyväksyä ehdotus Courin kuulemisesta, koska pikku-entente on aikaisemmissa tapauksissa vas- tustanut sellaista menettelyä, mutta hän tulee kaikin mahdollisin keinoin avustamaan meitä asiamme voittamiseksi jotain toista tietä. Aluksi Puolan edustaja, ministeri Komarnicki lupasi meille kaiken kannatuksensa, mutta senjälkeen kuin ulkoministeri Beck saapui Ge- nève'iin, tapahtui Puolan kamassa ilmeinen muutos. M. Komarnicki sanoi hänen hallituksensa pelkävän, että jos Suomen kantelun suh- teen pyydetäisiin Kansainvälisen Tuomioistuimen lausuntoa, Saksa heti tulisi käyttämään hyväkseen tätä tietä vetääkseen neuvostossa uudelleen esille kaikki aikaisemmin häviämänsä riitaisuudet Puolaa vastaan. Mutta jos asia alkaa selvitä neuvostossa jollakin toisella tavalla, voimme luottaa Puolan kannatukseen.

Portugalin edustaja de Vasconcellos sanoi tulevansa kannattamaan Suomen asian käsittelyä eteenkinpäin ilman muuta peruskirjan 11 artiklan 2 §:n nojalla. Sitävastoin Italian vastaus oli häilyvä niin kuin odottaa sopikin. Toiselta puolen sen oli vaikea Suomen kantelun suhteen asettua toiselle kannalle kuin senaattori Scialoja ja M. Pillotti olivat tehneet 3-miehen komitean jäseninä 1931-32 suosittamaan neuvoston kompetenssia, mutta toisaalta taas se ei ilmeisesti kukaan halunnut irtautua Englannista ja Ranskasta niiden vastustaessa Sveitsin asian käsittelyä neuvostossa.

Austraalia taas sanoi lojaalisesti pysyvänsä samalla kannalla kuin Englanti.

Raportööri de Madariaga ei säikähtänyt lainkaan tätä neuvoston jäsenten keskuudessa ilmennyttä mielipiteiden eroavaisuutta, vaan sanoi tulevansa jyrkästi pysymään alkuperäisessä aikeessaan, jonka mukaan neuvoston oli pyydettävä Courin lausuntoa kompetenssiasiassa. Sen jälkeen kuin hän häviäisi neuvostossa tämän ehdotuksensa hän tulisi ehdottamaan, että neuvosto omassa keskuudessaan tutkituttaisi uudelleen kysymyksen kompetenssista.

Tällä välin oli Englanti ilmeisesti saanut itselleen selväksi, ettei se tulisi saamaan pieniä maita puolelleen. Senvuoksi sen valtuuskunta laati äkkiä t.k. 17 päivänä uuden memorandumin, jossa käsiteltiin kysymystä kompetenssista jokseenkin selvästi uudelta kannalta. Tähän saakka väitettyään jyrkästi, että lordi Cecil oli neuvoston kokouksissa syksyllä 1931 ja tammikuulla 1932 sitovasti osoittanut miten Suomen kantelun käsittelyllä neuvostossa ei ollut muka olemassa juriidista pohjaa, tahtoi nyt Englannin valtuuskunta paremmin selittää asian siten, ettei ole suotavaa laajentaa neuvoston ohjelmaa käsittämään myös yksityisiä vähäpätöisiä taloudellisia kanteluita, koska siten neuvosto tulisi ylikuormitetuksi. Senvuoksi neuvoston tulisi nyt kerta kaikkiaan päättää, että peruskirjan 11 artiklan 2 § sovelletaan ainoastaan todellisiin vakaviin riitaisuuksiin, jota vastoin yksityiset riitaisuudet hoidettakoon Kansainliiton ulkopuolella solmittujen arbitrage-sopimusten pohjalla.

Kaikista Mr. Edenin ja Sir William Malkinin jyrkistä lausunnoista huolimatta suurlähettiläs de Madariagalle, tohtori Hiitoselle ja

minulle oli siis Englanti katsonut välttämättömäksi peräytyä näinkin paljon. Kaikesta päättäen Englannin valtuuskunta pelkäsi, että tulisin puheessani kolhimaan liikaa Mr. Edenin selityksiä muka Englannin aikaisemmin tekemistä ilmoituksista, ettei se hyväksy raporttia tammi-kuulta 1932, joka yksimielisesti puolsi Suomen asian käsittelyä peruskirjan 11 artiklan 2 §:n nojalla ja sen vuoksi pidettiin nyt viisaampana siirtää vastustus pelkkiin opportunititeettinäkökohtiin.

Asiamme tuli esille neuvostossa t.k. 19 päivänä iltapäivällä. Neuvostossa oli edellytetty, että se veisi sangen lyhyen ajan ja että ennätettäisiin käsitellä vielä sen jälkeen Sveitsin ja Irakin asiat, niin että neuvoston jäsenet voisivat samana lauantai-iltana lähteä kotimatalle. Mutta väittely kanteestamme kestitkin kello neljästä lähes kello kahdeksaan illalla ja siihen kaatuivat kaikki suunnitelmat tämän neuvoston kokouskauden pikaisesta loppumisesta.

Suurlähettiläs de Madariagan lyhyt raportti päättyi ehdotukseen, että kompetenssiasiasta pyydettäisiin Courin lausuntoa. Olin toivonut, että, niinkuin viime syyskuulla, Englanti esiintyisi ennen minua, mutta Mr. Eden kieltäytyi siitä. Minun oli siis esiinnyttävä sillä lausunnolla, jonka olin valmistanut ja jonka valtuuskunnan muut jäsenet olivat hyväksyneet; sen keskiosaan oli tohtori Hiitonen laatinut vastauksen Englannin uusimman memorandumien esittämiin näkökohtiin.

Lukuisilta eri tahoilta oli minulle annettu kaikessa salaisuudessa ystävällinen neuvo esiintyä lausunnossani paremminkin "mahtipontisesti" kuin vaatimattoman hyväntahtoisesti, koska ainoastaan sellainen voimakas esiintyminen saattaisi tehdä neuvoston jäseniin tarpeeksi syvän vaikutuksen, kun jo itsessään Englannin asema vastaajana antaa Englannille tavattoman suuren etumatkan.

Tahtomatta tässä mennä puheeni yksityiskohtiin, tahdon mainita ainoastaan ne kolme perusajatusta, joille se oli rakennettu.

Ensimmäkin oli ilmeistä, että minun oli osoitettava vääräksi Mr. Edenin väite neuvoston kokouksessa viime syyskuun 27 päivänä, että muka Sir Lancelot Oliphant olisi englantilais-suomalaisessa konferenssissa toukokuun alussa 1932 tehnyt nimenomaisen varauksen neuvoston kompetenssin suhteen. Sen oikaisun tekeminen oli välttämätön, jotta neuvoston jäsenet saisivat itselleen selväksi kuinka höllällä

perustalla Englannin hallitus itse asiassa liikkui koettaessaan nyt kolme vuotta myöhemmin kuin asiaan kuului kiistää neuvoston pätevyys ottaa Suomen kantelu asialliseen käsittelyyn.

Tähän samaan yhteyteen kuului uusin todistelunne, että neuvosto joka tapauksessa oli kompetentti ratkaisemaan Suomen kantelun. Vetosin siis ensiksikin professori Friedmannin suurta tunnustusta osakseen saaneeseen tutkielmaan: "Observations on the development of the Anglo-Finnish shipping case since it was brought before the Council of the League of Nations", jonka Ministeriön luvalla olin t.k. 4 päivänä lähettänyt Hallituksen kannanilmaisuna pääsihteerille jaettavaksi neuvoston jäsenille. Tästä tutkielmasta käy mahdollisimman sitovasti selville m.m., että mitä pätevempien oikeusoppineiden mielestä neuvosto on täysin oikeutettu ottamaan käsiteltäväkseen Suomen kantelun peruskirjan 11 artiklan 2 §:n nojalla ja toiseksi, että neuvosto ei ole tosiasiallisesti koskaan jättänyt käsittelemättä Suomen kantelun luontoisia asioita tämän artiklan nojalla. Edelleen viittasin professori de La Pradellen uusimpaan julkaisuun: "La Réalisation du droit par la Société des Nations", jossa tämä kuuluisa oikeusoppinut tulee lähinnä Sveitsin asiaa analysoidessaan samaan tulokseen neuvoston kompetenssin suhteen kuin professori Friedmann.

Selvitettyäni näin neuvoston pätevyyttä k.o. asiassa lähinnä peruskirjan 11 artiklan 2 §:n juriidisen analyysin kannalta siirryin Englannin uusimpaan memorandumiin, jossa, kuten yllä olen huomauttanut, ei enää aseteta etualalle k.o. artiklan juriidista kantavuutta, vaan peräydytään suoranaisiin opportunitettiin: neuvostolla ei ole aikaa käsitellä yksityisiä saatavia koskevia kanteluita, vaan sen on keskitettävä koko huomionsa todella vakaviin poliittista luonnetta oleviin selkkauksiin eri maiden välillä. Tohtori Hiitonen oli laatinut valtuuskunnan avustamana tämän osan puhettani. Omasta puolestani lisäsin miten luonnotonta on, että Englanti nyt pyytää ilman minkäänlaista kysymyksen asiallista valmistelua tämän periaatteen hyväksymistä. Sitäpaitsi, huomautin, on kokonaan perusteetonta pyytää neuvostoa hyväksymään päätöslauseelman, jossa kehoitetaan asianomaisia bilateraalisia arbitrage-sopimuksia tehneitä valtioita noudattamaan näitä sopimuksia! Kaikkein nurinkurisinta Englannin esiintymisessä tässä asiassa on, että se yrittää saada neuvoston suosittamaan Suomen ja

Englannin välisen riitaisuuden ratkaisemista muka tällaisen sopimuk-
den nojalla, jota ei edes ole olemassa.

Mutta siitä huolimatta, sanoin, että Suomen Hallitus on täy-
sin vakuutettu siitä, että kysymys neuvoston kompetenssista on tosi-
asiallisesti tullut ratkaistuksi jo v. 1932, jolloin useat neuvoston
jäsenet, Espanja, Italia ja Norja puhuivat neuvoston pätevyyden hy-
väksymisen puolesta eikä sitä vastaan ollut kuin osittaisesti vain
Englannin valtuutettu, lordi Cecil, ja vaikka mitä pätevimät asian-
tuntijat ovat myöhemmin tutkimuksillaan osoittaneet neuvoston olevan
täysin kompetentin käsittelemään asiallisesti Suomen kantelua, olen
valtuutettu hyväksymään raporttöörin, suurlähettiläs de Madariagan eh-
dotuksen Courin kuulemisesta kompetenssin suhteen. Tätä puheeni kol-
matta näkökohtaa perustelin tarkemmin sillä, että Suomi ei voi ot-
taa huomioon opportunitettiin näkökohtia. Me tiedämme kaikki, että
Englanti on maailman suurin valta ja Suomi Kansainliiton pieniä jä-
senvaltioita. Suomen Hallitus on, jos kukaan, ollut haluton nostaa
maan tällaisen kanteen Englantia vastaan. Mutta historiamme on o-
soittanut, että meidän tulevaisuutemme on aina ollut parhaiten tur-
vattavissa luottaessamme oikeusperiaatteisiin eikä valtanäkökohtiin.
Meidän on mahdoton luopua oikeusperiaatteista Kansainliiton neuvosto-
sakaan. Jos nyt neuvosto sulkee meiltä oven niin hyvin neuvostoon
kuin Pysyvään Kansainväliseen Tuomioistuimeen, tulee se herättä-
mään Kansainliiton pienten jäsenvaltioiden keskuudessa suurta, ellei
suorastaan yleistä paheksumista. Peruskirja turvaa Kansainliiton kai-
kille jäsenille yhtäläiset oikeudet, jos se myös asettaa samanlaiset
velvollisuudet. Mutta jos osoittautuu, että neuvosto on pätevä kä-
sittelemään kanteita silloinkuin kantajana on suur - valta, mutta
epäpätevä niin pian kuin kantajana on pieni maa, joka ei voi käyt-
tää uhkaavaa kieltä, silloin tosiasiallisesti muodostuu Kansainliiton
keskuudessa kaksi jäsenryhmää: toisaalla suurvallat "mailed fistin"
edustajat, jotka nauttivat myöskin käytännöllisesti kaikkia Kansain-
liiton jäsenvaltioiden oikeuksia, ja toisaalla pienet maat, joille
nämä oikeudet kuuluvat ainoastaan periaatteessa, mutta ei käytännös-
sä.

Ettei Kansainliitto joutuisi tällaisen arvostelun alaiseksi,
pyysin kunnioittavimmin neuvostoa hyväksymään M. de Madariagan ra-

portin. Vastauksessaan M. Eden ei kyennyt mitenkään torjumaan seli-
tystäni neuvoston kompetenssin suhteen, hän ainoastaan valitti, että
olin lausunnossani kosketellut tämän kysymyksen aikaisempia vaiheita.
Senjälkeen hän polemisoi M. de Madariagan raporttia vastaan, koska
hänen mielestään Pysyväinen Kansainvälinen Tuomioistuin, jos se lau-
sunnossaan tulisi siihen tulokseen, että neuvosto on pätevä käsit-
telemään Suomen kametta, samalla tulisi itse asiassa esittäneeksi
mielipiteensä itse Suomen kantelun materiaalisestakin puolesta. Eng-
lamin mielestä, hän sanoi, on neuvoston käsiteltävä Suomen kametta
lähinnä opportunitteetti-näkökohtien valossa, jolloin pitäisi olla
ilmeistä, etteivät tällaiset kantelut lainkaan voi Kansainliiton pe-
rustajien alkuperäisten mielipiteiden mukaan kuulua neuvoston käsi-
teltäviin asioihin. Edelleen hän tahtoi todistaa, että kun Englan-
ti oli yhtynyt Pysyvän Kansainvälisen Tuomioistuimen statuuetteihin,
se oli tehnyt 36 §:n yhteydessä varauksen, ettei tämä tuomioistuin
ole oikeutettu ottamaan käsiteltäväkseen Englantia vastaan ehkä esi-
tettäviä kanteita m.m. maailmansodan aikana syntyneistä riitaisuusis-
ta. On näin ollen itsestään selvää, hän jatkoi, ettei Englanti
voi sallia, että neuvoston toimenpiteestä koetetaan saada ratkaisu
aikaan tällaisille riitaisuuksille. Lopuksi hän huomautti miten tä-
mä neuvoston kokous kaikkine tärkeine poliittisine kysymyksineen
osoittaa selvästi miten neuvoston tehtävä on saada ratkaisu aikaan
suurten poliittisten erimielisyyksien suhteen, mutta ei suinkaan
tuhlattava aikaansa yksityisiä saatavia koskeviin kysymyksiin.

Tanskan ulkoasiainministeri Munch huomautti aluksi miten va-
litettavaa on, että Englannin ja Suomen välillä vallitsee näin suu-
ri erimielisyys. Hänestä on mahdotonta tulkita puheenalaista perus-
kirjan pykälää niin ahtaasti, että vain ne valtiot, jotka esiinty-
vät uhkaavasti, saavat asiansa neuvostossa esille, jotavastoin ne
maat, joilla ei ole mahdollisuutta sellaiseen menettelyyn, menettäi-
sivät tilaisuuden saada turvautua neuvoston apuun. Senvuoksi hänen
mielestään neuvoston tulisi vielä kerran tutkia Suomen kantelun luon-
netta ja se voisi tapahtua parhaiten asettamalla uusi kolmen mie-
hen komitea esittämään neuvostolle mielipiteensä asiasta.

M. Rivas Vicuna,
Chilen suurlähettiläs, /lausunnossaan kannatti raporttöörin ja

Tanskan ulkoasiainministerin mielipiteitä, jota vastoin Ranskan edustaja, ministeri Massigli yhtyen Mr. Edeniin sanoi pelkäävänsä, että Suomen kantelun ottaminen asiallisesti neuvostossa esille avaisi portit ehkä aivan lukemattomille samanlaisille kanteluille aiheuttaen neuvostolle aivan liian paljon työtä. Neuvoston tulisi pysyä maailman korkeimpana poliittisena elimenä eikä sille voi kuulua tällaisten kanteluiden käsittely.

Portugalin valtuutettu, M. Vasconcellos, ilmoitti lyhyesti katsovansa, että neuvosto on kompetentti käsittelemään Suomen kantetta peruskirjan 11 artiklan 2 §:n nojalla. Italian valtuutettu, paroni Aloisi, ei hyväksynyt ehdotusta Courin kuulemisesta, vaan katsoi, että neuvoston itse olisi ratkaistava kysymys omasta kompetenssistaan.

Puolan valtuutettu, ministeri Komarnicki, sanoi hänen maansa tuntevan tässäkin asiassa mitä suurinta myötätuntoa Suomea kohtaan, mutta koska Puola johdonmukaisesti tähän saakka oli katsonut k.o. peruskirjan artiklan tarkoittavan yksinomaan poliittisten riitaisuuksien ratkaisemista, täytyi hänen valitettavasti asettua tässä Suomessa koskevassa tapauksessa samalle kannalle. Samaten oli Puola aina ollut sitä mieltä, että milloin neuvosto päättää kuulla Courin mielipidettä, tällainen päätös on tehtävä yksimielisyydellä, jollaista tulosta tässä tapauksessa ei voi saada aikaan. Senvuoksi hän esitti toivomuksen, että raporttöörin onnistuisi löytää ratkaisu, joka turvaisi niin hyvin Suomen ja Englannin oikeudet vaatimukset kuin myöskin neuvoston jäsenten käsityksen k.o. artiklan juriidisesta kantavuudesta.

Argentiinan suurlähettiläs Cantilo ilmoitti yhtyvänsä Tanskan ulkoasiainministerin ehdotukseen, kun sitä vastoin Austraalian edustaja, Mr. Officer katsoi, että Suomen kantelu ei kuulunut neuvoston kompetenssiin ja senvuoksi asiasta olisi heti tehtävä lopullinen päätös.

Tšekkoslovakian edustaja, ministeri Osusky taas analysoi pitemmässä lausunnossaan niin hyvin k.o. artiklan määräyksiä kuin myös raporttöörin ehdotusta kuulla Courin mielipidettä. Periaatteessa, hän sanoi, hänen hallituksensa ei vastusta Courin kuulemistä, mutta sen tulisi tapahtua sellaisissa asioissa, joilla on selvästi juriidinen

luonne, jotavastoin peruskirjan 11 artikla tarkoittaa puhtaasti poliittisten riitaisuuksien selvittämistä. Senvuoksi tulisi neuvoston soveltaessaan tätä artiklaa itse harkita kussakin tapauksessa erikseen mitkä kantelut ovat käsiteltävät, mitkä hyljättävät. Meksikon edustaja, suurlähettiläs Najera ilmoitti lyhyesti yhtyvänsä Tanskan ulkoasiainministerin ehdotukseen.

Puheessaan Litvinoff todisteli hartaasti Mr. Edenin ja M. Massiglin henkeen, ettei Suomen kantelun tapainen yksityinen saatava voinut kuulua neuvoston käsiteltäviin asioihin. Tähän henkeen hän selvitteli mielipiteitään voidakseen, jos tarve tulee, tuonnapana torjua Venäjään kohdistuvia yksityisiä korvausvaatimuksia! Tämän jälkeen neuvoston presidentti, M. Rüstü Aras sanoi oman maansa nimesä lyhyesti hyväksyvänsä Chilen ja Tsekkoslovakian valtuutettujen perustelut kamattaessaan Tanskan ulkoasiainministerin ehdotusta.

M. de Madariagan lausunto oli sangen pitkä. Osittain hän siinä polemisoi suurvaltojen kantaa vastaan, osittain hän puolusteli väitteitä vastaan, ettei muka sopisi pyytää Courin lausuntoa. Lopuksi hän tässä kauttaaltaan Suomen kannalle myötämässä lausunnossaan ilmoitti peruuttavansa raporttinsa sisältämän ehdotuksen ja yhtyvänsä Tanskan ulkoasiainministerin ehdotukseen.

Tämän jälkeen saadessani puheenvuoron koetin mahdollisimman lyhyesti polemisoida varsinkin Mr. Edenin, mutta myös eräiden toisten neuvoston jäsenten mielipiteitä vastaan. Ensinnäkin huomautin miten väärässä eräät edelliset puhujat olivat olleet väittäessään, etteivät Kansainliiton perustajat muka olleet tarkoittaneet tällaisten saatavakysymysten sisällyttämistä neuvoston kompetenssiin. Tosi- asia on, että presidentti Wilsonin alkuperäisissä suunnitelmissa tammikuulla 1919 ei tehdä minkäänlaista tällaista eroa poliittista ja taloudellista luonnetta olevien riitaisuuksien välillä. Mitä taas Englannin alkuperäiseen kantaan tulee, luin Sir John Simonin lausunnon, jonka hän oli antanut kehoittaessaan Suomen Hallitusta viemään kantelunsa neuvostoon, koska neuvosto oli perustettu, kuten hän nimenomaan huomautti, suurvaltain toimenpiteistä tällaistenkin riitaisuuksien ratkaisemiseksi, elleivät muut menettelytavat ole joh- taneet suotuisiin tuloksiin. Professori de La Pradelle taas oli

aikoinaan ollut Ranskan ulkoasiainministeriön lainopillinen neuvonantaja ja oli alallaan parhaita asiantuntijoita ja hänen käsityksensä mukaan Kansainliiton perustajat olivat, niinkuin edellisessä lausunnossani olin huomauttanut, tarkoittaneet, että peruskirjan määräykset käsittävät kaikkien mahdollisten riitaisuuksien selvittämistä, joita tuodaan neuvoston eteen. Yhtä mahdotonta on käsittää, etteivätkö Italian molemmat edustajat 3-miehen komiteassa 1931-32, ensin senaattori Scialoja ja sen jälkeen M. Pilotti ~~oivat~~ olisi olleet selvillä Kansainliiton perustajain tarkoituspäristä, kun he suosittivat komitean toisten jäsenten kanssa yksimielisesti Suomen kantelun ottamista neuvostossa asiallisesti käsiteltäväksi. Mutta muissakin suhteissa Suomen Hallitus oli huolellisesti valmistellut asiaa ennenkuin se vetosi neuvostoon, m.m. se oli hankkinut sihteeristöä sopivia emakkotapauksia koskevaa aineistoa.

Vielä tahdon korjata Mr. Edenin väitteen, että muka lordi Cecil neuvoston istunnoissa 1931-32 olisi johdonmukaisesti puhunut neuvoston pätevyyttä vastaan. Myöskin raportööri on aikaisemmissa lausunnoissaan todennut, että tämä Mr. Edenin väite menee aivan liian pitkälle.

Mitä taas tuli eräiden puhujien väitteeseen, että Suomen kantelu on liiaksi yksityis-taloudellista laatua ja siihen Mr. Edenin väitteeseen, ettei mikään maa halua suorittaa kahteen kertaan samaa maksua, huomautin, ettei neuvosto koskaan ole tutkinut Suomen kantelun asiallista puolta eikä siis voi ilman muuta katsoa näitä vastaväitteitä oikeiksi. Esim. Englannin väite, että se muka jo olisi suorittanut maksun on Kansainliiton eri asiakirjain mukaan vaihdellut luonnettaan ja senvuoksi sekin asia kaipaa täydellistä selvittämistä. Toisaalta taas neuvosto käsittelee säännöllisesti vähemmistö-, pakolais-, mandaatti- y.m. kysymysten yhteydessä aivan mitättömiä taloudellista luonnetta olevia seikkoja, mutta nyt tahdotaan kieltää neuvoston pätevyys Suomen kantelun suhteen sillä selityksellä, että se on liiaksi yksityisluontoinen ja muutenkin vähäpätöinen. Jos lasketaan korko Suomen alkuperäisen korvausvaatimuksen, saadaan summa, joka tekee pyörein luvuin n. 10 % Suomen koko vuotuisesta budjetista. Onko todellakin kohtuul-

lista väittää, että Suomen kolmen ja puolen miljoonan suuruisen kansan mielestä niin suuren summan menetys on oleva liian vähäpätöinen asia verrattuna niihin monilukuisiin itse asiassa mitättömiin taloudellisiin kysymyksiin, joita neuvosto säännöllisesti käsittelee ?

Lopuksi toin julki ihmettelyni sen johdosta, että vaikka tämä kysymys on ollut neuvoston edessä jo syksystä 1931 alkaen, vasta nyt neuvostossa esitetään tällaisia vastaväitteitä asian käsittelyn suhteen; raporttöörin yhdyttyä M. Munchiin, tein nyt samoin.

Mr. Eden polemisoi vielä kerran minua vastaan siteeraten pitkältä erinäisiä kohtia lordi Cecilin aikaisemista lausunnoista. Senjälkeen hän ilmoitti pitävänsä Tanskan ulkoasiainministerin ehdotusta uuden 3-miehen komitean asettamisesta kokonaan aiheettomana varsinkin, kun neuvosto jo oli tuhlanut tähän kysymykseen niin kovin paljon aikaa. Senvuoksi hänestä olisi parasta, että neuvosto heti ratkaisisi asian sinänsä.

Juuri ennen tätä Mr. Edenin lausuntoa oli M. Avenol hetkeksi poistunut paikaltaan ja käytin senvuoksi tilaisuutta hyväkseni pieneen keskusteluun hänen kanssaan. Huomautin hänelle miten olin osoittanut kaikkea mahdollista sovinnollisuutta nyt viimeksi yhtymällä Tanskan ulkoasiainministerin ehdotukseen. Jos neuvosto hylkäisi sen sovitteluyrityksen, pakotettaisiin Suomi vakavasti harkitsemaan eikö asiaa olisi ryhdyttävä käsittelemään peruskirjan 15 artiklan nojalla, niinkuin monet erittäin pätevät asiantuntijat olivat aina ehdottaneet ja niinkuin myös vapaaherra Yrjö-Koskinen oli puheessaan syyskuun 14 päivänä 1931 selvästi antanut ymmärtää erinäisin selityksin myöskin Suomen Hallituksen yhdeksi suunnitelmaksi peruskirjan toisten sopivien artiklain ohella.

M. Avenol vastasi, että varsinkin nyt, kun neuvosto käsittelee sellaisia vakavia riitaisuuksia kuin Jugoslavian-Unkarin, Irakin ja Persian sekä Italian ja Abessiinian välisiä rettelöitä 11 artiklan pohjalla, tuntuisi sitäkin vakavammalta ottaa Suomen ja Englannin välinen riitaisuus neuvostossa esille 15 artiklan nojalla. Huomautin hänelle vastaan, että syy on kokonaan neuvoston eikä suinkaan Suomen, jos meidät pakotetaan asiamme voittamiseksi lopuksi turvautumaan 15 artiklaan. Pyysin näin ollen Pääsihteerin teke-

mään kaiken voitavansa, että neuvosto hyväksyisi Tanskan ulkoasiainministerin ehdotuksen, johon myös raportööri ja minä sovinnollisuuden nimessä olimme yhtyneet.

Kun siis Mr. Eden sitten yllämainitussa puheenvuorossaan oli vaatinut M. Munchin ehdotuksen hyökkäämistä ja ratkaisevan äänestyksen toimittamista Suomen kantelun koko kohtalon suhteen, katsoin välttämättömäksi vielä kerran pyytää puheenvuoroa. Huomatin miten kohtuutonta olisi, että neuvosto hylkäisi M. Munchin ehdotuksen, jota siksi monet neuvoston jäsenet olivat kannattaneet. Tämän ehdotuksen torjumista on perusteltu m.m. sillä, että neuvosto muka on jo käyttänyt liian paljon aikaa Suomen kantelun käsittelemiseen. Tahdoin vakuuttaa, että Suomen Hallituksen mielestä sille olisi annettava tilaisuus entistä laajemmalla pohjalta osoittaa miksi tämä kantelu kuuluu neuvoston ratkaistaviin asioihin. Ellei tätä ehdotusta hyväksyttäisi, voi olla mahdollista, että asia palaa neuvostoon peruskirjan erään toisen artiklan nojalla, eikä siten kantelun kaatamisella tällä hetkellä saavutettaisi mitään sellaista ajansäästämistä kuin koetetaan edellyttää.

Tämä viittaukseni näinkin varovaisessa muodossa 15 artiklaan teki ilmeisen syvän vaikutuksen Englannin ja Ranskan edustajiin. Kun siis neuvoston presidentti ehdotti, että hän saisi yhdessä raportöörin ja pääsihteerin kanssa harkita tilannetta ja valmistaa maanantaiksi t.k. 21 päiväksi äänestusehdotuksen niiden ehdotusten suhteen, jotka Englannin ja Tanskan edustajat olivat tehneet, ei kukaan vastustanut.

Keskustelu oli kestänyt yhtämittaa n. 4 tuntia. Se oli siitä harvinainen, että kaikki neuvoston jäsenet käyttivät puheenvuoroja. Mutta ehkä vieläkin merkillisempää oli, että neuvostossa oli muodostunut kaksi selvää rintamaa: toisaalla suurvallat ja niiden mukana Austraalia, toisaalla pienet maat Suomen kantelun puolustajina.

Asian loppuvaiheita käsittelemisen seuraavassa raportissani.

Ruudolf Heiskanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 11

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Holsti

4/2. 1935.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 111.

f 290 Sel. D. 35.

Genève'i SSA 4 P: NÄ helmi KUUTA 19 35.

11/2. 35.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

3 C31

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 3.

Oheisena minulla on kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 3, jonka otsakkeena on N.s.vähemmistökansallisuuksien kysymykset Kansainliitossa.

Ruusuhaara.

Genève'i

SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Genève'i ssa 4 p:nä helmi kuuta 19 35.

5 / 290 sal. D. W.

1/2. 15

2

→ INFO

5

031

Asia: N.s. vähemmistökansallisuuksien
kysymykset Kansainliitossa.

Ministeriön esittäjän toivomuksen mukaisesti pyydän täten selostaa otsikossa mainittujen kysymysten periaatteellista puolta, käytännöllistä hoitoa ja uusia niitä koskevia suunnitelmia seuraavasti:

Yleisesti luullaan, että Kansainliittoa luotaessa ei har- kattu tarpeeksi mihinkä vaikeuksiin liitto joutuisi niin pian kuin sen käsiteltäväksi tulisi koko se ryhmä poliittisia riitai- suuksia, jotka tunnetaan n.s. vähemmistökysymysten nimellä. Että tämä käsitys on kokonaan väärä, ilmenee Pariisin rauhankonferens- sin aikana käydyistä neuvotteluista ja samoissa yhteyksissä synty- neistä virallisista asiakirjoista.

Kansainliiton perustajat ottivat ehdottomasti huomioon, että vähemmistökysymyksistä koituisi liitolle sangenkin suuria ja yhtä- mittaisia vaikeuksia. Osittain ne johtuisivat, niin laskettiin, jo ennestään vallinneista kansallisuusprobleemeista Euroopassa, osit- tain tulisivat uusien valtioiden perustamiset ja uusien rajojen määräämiset luomaan ainakin jollain tavoin lisää tällaisia arka- luontoisia problemeja. Mutta Kansainliiton perustajille oli il- meistä, että ellei Kansainliiton peruskirjaan otettaisi määräyksiä näiden kysymysten rauhanomaisesta hoitamisesta Kansainliiton kautta luotaisiin ehkä liiankin paljon tulenarkoja riitakysymyksiä, jotka

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

saattaisivat milloin tahansa johtaa avoimiin taisteluihin uhaten sillä koko Kansainliiton olemassaoloa.

Nämä Kansainliiton perustajien silloiset tarkoitukset ilmaistiin erittäin selvässä muodossa siinä kirjelmässä, jonka rauhankonferenssin presidentti Clemenceau lähetti kesäkuun 24 päivänä 1919 Puolan pääedustajalle konferenssissa, M. Paderewskille. Kirjelmässä perusteltiin tarkemmin millä tavalla konferenssi on suunnitellut ja vähvis-
tanut Puolan vähemmistökansallisuuksien kohtelua koskevat periaatteet. Siinä sanottiin m.m.:

"Tämä sopimus ei luo mitään uutta menettelytapaa. Jo kauan on ollut tapana....., milloin on luotu joku uusi valtio tai milloin vanha valtio yhdistää itseensä tärkeitä alueita, suurvallat ovat tunnustaneet, muodollisesti tämän uuden tilanteen vaatimalla näiltä valtioilta sitoumusta noudattaa erinäisiä määrättyjä periaatteita.tärkeimmät liittolaisvallat katsovat lyövänsä lainin vastuuvollisuutensa, jos he nyt luopuisivat tästä vakaantuneesta menettelytavasta..... nämä vallat katsovat siten olevansa velvolliset..... vakuuttaa takoiden muodossa mitä pysyväisimmästi ja juhlallisimmasti Puolan väestölle ne suojeleusoikeudet, jotka sille ovat välttämättömät tapahtukoon myöhemmin Puolan valtion perustuslaissa mitä muutoksia tahansa....."

Edelleen tässä asiakirjassa huomautetaan, että samanlaisia periaatteita tullaan soveltamaan erinäisten toisten valtioiden kanssa tehtäviin sopimuksiin vähemmistöjen kohtelusta. Vielä selitetään, että nämä periaatteet sisältävät erinäisiä entistä täydellisempiä soveltamisen muotoja sen vuoksi, että tullaan perustamaan Kansainliitto. Aikaisemmin tällaisten vähemmistökansallisuuksia koskevien määräysten ja sitoumusten kontrolli kuului suurvalloille, mutta nyt se voidaan paljoka edullisemmin luovuttaa kansainväliselle järjestölle, nimittäin Kansainliitolle, jonka nimissä turvallisuustakeet tullaan antamaan vähemmistöille. Lopuksi kirjelmässä huomautetaan miten tarkoituksena on, että Kansainliiton välityksellä saataisiin loppumaan eri kansallisuutta, tai uskontoa olevien saman valtion kansalaisten väliset vihamielisyydet ja kahnaukset.

Istunnossaan helmikuun 13 päivänä 1920 neuvosto päätti ottaa vastaan kaikki ne tehtävät, jotka sille oli suunniteltu k.o. tarkoi-

tuksessa. Tällöin tuli Kansainliiton toiminnan perustaksi eräitä erikoissopimuksia ja eräiden rauhansopimusten ne nimenomaiset osat, jotka koskivat vähemmistöjen kohtelua. Myöhemmin ovat vielä eräät n.s.uudet valtiot antaneet Kansainliitolle vakuutuksia kansallisten vähemmistöjen kohtelusta. Lopuksi on vielä syntynyt kaksi erikoissopimusta samalta alalta. Nämä kaikki asiakirjat ovat seuraavat:

1) Viisi erikoissopimusta, jotka tärkeimmät liittolaisvallat ovat tehneet erikseen kunkin seuraavan maan kanssa: Kreikka, Puola, Rumania, Tšekkoslovakia ja Jugoslavia;

2) Neljä erikoista lukua, jotka sisältyvät seuraaviin rauhansopimuksiin: Saint-Germain'in (Itävallan kanssa), Neuilly'n (Bulgarian kanssa), Trianon'in (Unkarin kanssa) ja Lausannen (Turkin kanssa);

3) Viisi deklaratiota, jotka seuraavat maat ovat antaneet neuvoston edessä niiden tullessa Kansainliiton jäseniksi, nimittäin Albania, Viro, Latvia, Liettua, sekä Suomi Ahvenanmaata koskevalta osalta;

4) Erikoissopimus Saksan ja Puolan välillä Ylä-Sleesian suhteen, sekä erikoissopimus samojen maiden kesken Memelin suhteen.

Kuten tämä luettelo osoittaa, ulottuu siis Kansainliiton taakausysteemi halki Euroopan Välimerestä aina Pohjanlahden suulle. Sen ulkopuolelle ovat jääneet Italia, Sveitsi, Espanja, Portugali, Ranska, Belgia, Hollanti, Norja ja Ruotsi sekä myöskin Tanska, vaikka sen alueella on jonkun verran saksalaisia.

Tämä järjestelmä osoittaa Kansainliiton perustajien tarkoituksena olleen jättää kansallisten vähemmistöjen suojele kohdistumaan vain erinäisiin erikoistapauksiin, mitään koko Eurooppaa koskevaa yleistä vähemmistöjen suojeleä eivät he silloin suunnitelleet. Mutta niin aikaisin kuin jo v. 1922 Yleiskokous hyväksyi päätöslauselman, jossa sanottiin toivomuksena olevan, että "ne valtiot, joilla ei ole

Kansainliiton suhteen mitään laillista velvoitusta minoriteettien kohtelusta, siitä huolimatta kohtelisivat omia kansallisia vähemmistöjään, olkoöt ne rodullista, uskonnollista tai kielellistä laatua, ainakin samalla oikeudermukaisuudella ja suvaitsevaisuudella kuin vaaditaan erinäisten sopimusten nojalla ja Kansainliiton neuvoston toiminnan perustalla".

Suurin piirtein katsoen voidaan kansallisille vähemmistöille ylläesitettyjen sopimusten y.m. asiakirjain sisältämät periaatteet jakaa

kahteen osaan: 1) Luettelo vähemmistöille myönnetyistä oikeuksista; 2) Kansainliiton myöntämät takeet.

Edelliseen ryhmään kuuluvat sellaiset periaatteet kuin yksilöllinen vapaus, uskonnonvapaus, yhdenvertaisuus maan toisten kansallisuuksien kanssa lain edessä, poliittisten oikeuksien yhtäläisyys, vähemmistökansallisuuden kielenkäytön oikeus j.n.e. Edelleen vaaditaan, että rodullinen, kielellinen tai uskonnollinen eroavaisuus ei saa estää vähemmistökansallisuuksien jäseniä pääsemästä julkisiin virkoihin, ammatteihin, nauttimasta elinkeinovapautta j.n.e. Vielä tulee vähemmistökansallisuuksilla olla oikeus perustaa ja omilla varoillaan ylläpitää kouluja, uskonnollisia tai hyväntekeväisyyslaitoksia ja niissä käyttää omaa kieltänsä. Heidän tulee myöskin saada tuomioistuimissa esiintyä omalla kielellään sekä suullisesti että kirjallisesti. Alueilla, joilla asuu suhteellisen suuri kansallinen vähemmistö, on järjestettävä näille vähemmistöille tilaisuus saada antaa omille lapsilleen kansakouluopetusta näiden äidinkielellä, vaikka maan enemmistönkin kieltä opetettaisiin näissä kouluissa pakollisesti. Vielä tulee tällaisilla alueilla vähemmistöjen saada kohtuullinen osa yleisistä veroista, s.o. valtion budjetista, kuntien varoista j.n.e. omiin opetuksellisiin, uskonnollisiin tai hyväntekeväisyysmenoihinsa.

Erikseen on vielä voimassa muutamissa tapauksissa erikoissopimuksia, kuten juutalaisista Puolassa, Rumaniassa ja Kreikassa, muhamettalaisista vähemmistöistä Albaniassa, Kreikassa ja Jugoslaviassa y.m.s. aivan erikoisluntoisia sitoumuksia.

Mitä taas tulee yllämainittuihin takeisiin vähemmistöjen suojelemiseksi, on huomattava, että ne kohdistuvat vähemmistöihin kuuluihin yksilöihin ("affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue"). Toiseksi on muistettava, että vaikka k.o. sopimukset ovat tehdyt toisaalta tärkeimpien liittolaisvaltioiden ja toisaalta erinäisten pienempien maiden välillä, näitä sopimuksia ei voida purkaa sopimuspuolten keskinäisillä päätöksillä eikä myöskään niitä muuttaa siinä järjestyksessä, vaan kaikki nämä päätökset voivat syntyä ainoastaan enemmistö päätöksellä Kansainliiton neuvostossa.

On itsestään selvä, että kun neuvostolle kuuluu näin ei ainoastaan vähemmistökansallisuuksien turvaamista koskevien sopimusten käytännöllinen soveltaminen ja noudattamisen kontrolli, vaan myös sopimusten mahdollinen muuttaminen, tai lopullinen purkaminen, sille on vuosien kuluessa kasaantunut tavattoman suuri määrä niin hyvin vaalituksia sopimusten väitettyjen rikkomisten suhteen kuin ehdotuksia sopimusten soveltamisen kehittämistä määrättyihin suuntiin.

Käytäntö on osoittanut, että neuvosto itse on yleensä pyrkinyt käsittelemään niin monta tapausta kuin mahdollista ja vain poikkeustapauksissa on turvauduttu Pysyväiseen Kansainväliseen Tuomioistuimeen. Yleensä kaikki kantelut ovat etusijassa olleet poliittista laatua ja senvuoksi luonnostaan ne ovat kuuluneet neuvoston käsiteltäviin kysymyksiin. Ainoastaan milloin on ilmennyt epävarmuutta, voimassaolevien sopimusten juriidisen tulkinnan suhteen on tiedusteltu mainitun tuomioistuimen käsitystä. Mutta myöskin Kansainliiton yleiskokouksissa on varsinkin viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota koko vähemmistökysymysten yleisiin periaatteisiin. Selostan niitä keskusteluja seuraavassa lyhyesti.

Tilanteen ymmärtämiseksi on syytä pitää mielessä ensinnäkin sitä seikkaa, että yleensä Saksa ja Unkari ovat esiintyneet yleiskokouksissa verrattain voimakkaasti lausunnoin vaatien toisaalta Kansainliiton kontrollivallan täydentämistä, toisaalta näiden maiden kansallisuutta oleville naapurimaiden kansalaisille nykyistä suurempia etuja alkuperäisen kansallisuutensa säilyttämiseksi. Puola, Tšekkoslovakia, Romania ja Jugoslavia ovat vastaavasti koettaneet torjua Saksan ja Unkarin vaatimuksia. Englanti, Ranska ja Italia ovat vuorostaan koettaneet esiintyä yleiskokouksissa samalla tavalla sovittellevasti kuin ne aina ovat esiintyneet neuvostossa. Nämä suurvallat ovat ennen kaikkea huomauttaneet, että Kansainliiton perustajain tarkoituksena ei ollut luoda nykyistä minorigiteettijärjestelmää ylläpitääkseen erinäisissä maissa vähemmistöjen tyytymättömyyttä maittensa enemmistökansallisuuksia vastaan. Päinvastoin tulisi pyrkiä siihen, että vähemmistöt vuosi vuodelta yhä enemmän tuntisivat liittyvänsä maittensa enemmistökansallisuuksia lähemmäksi silti menettämättä uskonnollisia, rodullisia tai kielellisiä eroavaisuuksia.

Nämä erimielisyydet ovat vähitellen johtaneet siihen, että yleiskokouksissa on alkanut ilmaantua kokonaan uusi virtaus, nimittäin pyrkimys saada kaikki Kansainliiton jäsenvaltiot samanlaisten määräysten alaisiksi kansallisten vähemmistöjensä kohtelussa. Yihdoin viime syksynä Puola teki tässä suhteessa aivan selvän ehdotuksen, mutta ei saanut keskustelussa VI valiokunnassa riittävää kannatusta, minkä vuoksi se peruutti ehdotuksensa. Onkin hyvin vähän luultavaa, että voittajavallat tulisivat alistumaan suoranaisiin sopimusluontoisiin sitoumuksiin. Viitataan tarkemmin raporttiini n:o 25 lokakuun 16 päivältä 1933, jossa selitän verrattain laajasti mistä syistä suurvallat eivät katso voivansa alistua n.s. vähemmistömääräysten alaisiksi.

Seurauksena tästä oli, että Puolan ulkoasiainministeri Beck ilmoitti Yleiskokouksessa, ettei Puola tämän jälkeen enää jatka yhteistoimintaansa Kansainliiton elinten kanssa omien vähemmistöjensä kohtelun kontrollin suhteen.

Mitä uusiin suunnitelmiin tulee, olen näinä päivinä keskustellut erinäisten tšekkiläisten asiantuntijain kanssa ja olen kuullut seuraavaa:

Voitaneen suuremmitta erehdyksittä katsoa, että varsinkin Englanti, mutta myös Italia kannattavat nykyisen järjestelmän jatkamista, jotavastoin Ranska lienee taipuvaisempi tärkeisiin myönnytyksiin siinä tapauksessa, että niitä vastaan saadaan joitakin muita poliittisluontoisia hyvityksiä.

Joka tapauksessa on ilmeistä, että jo tällä hetkellä on vakava ristiriita olemassa Puolan ja Unkarin pyrkimysten välillä siitä huolimatta, että näiden maiden välillä muuten vallitsevatkin erittäin hyvät suhteet. Samaan aikaan kuin Puola tahtoo vapautua omalta osaltaan nykyisestä järjestelmästä pitäen sitä liian epäonnistuneena yleensäkin ja erikoisesti sen suurvalta-asemalle sopimattomana, katsovat unkarilaiset patriootit minimivaatimukseksi, että Kansainliitto entistä tarmokkaammin valvoo unkarilaisten vähemmistöjen kohtelua Tšekkosloviassa, Rumaniassa ja Jugoslaviassa. Jos Kansainliitto päättäisi tehdä näille kolmelle pikku-ententen maalle tärkeitä myönnytyksiä, olisi se omanansa, sanoo Unkari, kiihoittamaan mielet kaikkialla Unkarissa vaatimaan Kansainliitolta vastapalvelukseksi nykyisten rajojen korjaamista siten, että mahdollisimman suuri määrä pikku-ententen alueilla

nykyisin asuvista unkarilaisista palautettaisiin alkuperäisen unkarilaisen kotimaansa yhteyteen. Kun tätä rauhansopimusten revisioon vastustavat hyvinkin monet maat pelosta, että niin pian kuin Unkaria koskevat rauhansopimukset tulisivat tarkastettaviksi sillä avataisiin ehkä aavistamattoman paljon ovia muidenkin sopimusten revisioonille, oh siis, sanovat unkarilaiset, Kansainliitolle edullisempaa pitää nykyistä systeemiä yllä minoriteettien turvaamiseksi kuin antaa sopimusten yleisen tarkistuksen vaaralliselle tielle.

Mutta Kansainliitto ei voi, se on selvää, tyydyttää samalla kertaa Puolaa, pikkue-ententea ja Unkaria. Jotain kuitenkin on tehtävä nykyisen systeemin korjaamiseksi vastaamaan entistä paremmin alkuperäistä tarkoitustaan. Ehkä sopivin tie tyytymättömyyden poistamiseksi olisi paremminkin vähemmistökysymysten käsittelytavan muuttaminen kuin itse k.o. sopimusten asiallinen korjaaminen.

Kansainliiton perustajat eivät suinkaan olleet tarkoittaneet puhuessaan vähemmistökansallisuuksien yksilöiden oikeuksista, että nämä yksilöt sinänsä saisivat kaikissa henkilökohtaisissa vastoinkäymisissä vedota neuvoston väliintuloon, vaikka käytäntö 15 vuoden aikana on joutunut näille harhateille. Neuvosto ilmeisesti hairautui alussa jonkinlaisesta sentimenttialismista vahvistamaan vähemmistökansallisuuksien kysymysten käsittelytavaksi sen, että aivan mitättömän pienet ryhmät, kymmenkunta henkilöä, jopa suorastaan joku yksityinen yksilökin, saivat kantelunsa ilman muuta neuvostossa esille, jolloin neuvosto asetti keskuudestaan jonkin n.s. kolmen-miehen komitean tutkimaan asiaa ja ehdottamaan sovitteluvaa ratkaisua. Mutta olisihan pitänyt alusta alkaen olla ilman muuta selvää, että neuvostolla itsellään ei ollut mahdollisuutta odottaa, että noihin kolmen-miehen komiteoihin ennättäisivät tulla jäseniksi eri maiden varsinaiset valtuutetut neuvostossa. Käytäntö onkin johtanut siihen, että komiteaan jäseniksi on tullut milloin mihin vähemmän vaikutusvaltaisen tilapäinen jäsen, usein jopa vain joku sihteeri. Siten on paikostakin syntynyt kantelujen käsittelyssä horjuvaisuutta ja epäpätevyyttä, joka on vuorostaan ollut omansa johtamaan alituisiin väittelyihin siitä, mikä komiteain suosittamista menettelyistä on muka ollut myöhempiä tapauksia käsiteltäessä otettava ennakkotapaukseksi. Koko tästä tutkimustavan häilyväisyydestä olisi kerta kaikkiaan luo-

vuttava ja ryhdyttävä tutkimaan vähemmistöky symysten alalla esiintyviä epäkohtia kokonaan uusilla perusteilla.

Näistä olisi ensimmäiseksi vahvistettava se, että vähemmistöt eivät saisi tuoda neuvostoon millaisia joutavia yksityisiä riidanaiheita tahansa, vaan aloite olisi aina lähdettävä jostakin neuvostossa edustetusta maasta. Tämä maa olisi velvollinen ensin itse tarkasti tutkimaan onko todellakin asiallista aihetta vaatia, että neuvosto kokonaisuudessaan puuttuisi kanteluun. Kun näin joku neuvostossa edustettu maa sitten päättäisi pyytää neuvoston ratkaisua, tuntisi neuvosto nykyistä paremmin suoranaiseksi velvollisuudekseen puuttua asiaan, eikä jättäisi, niinkuin nykyinen järjestelmä edellyttää, asian varsinaista tutkimista kolmenmiehen komitean huoleksi.

Jos tätä uutta järjestelmää ryhdyttäisiin toteuttamaan, jäisi varmasti suurin osa aivan joutavia henkilökohtaisia kantelun aiheita kokonaan neuvostosta pois ja sen sijaan neuvosto voisi keskittää varsinaisen huomionsa todella vakaviin tapauksiin. Samaten ei sihteeristön tarvitsisi kuluttaa aikaansa kaikenlaisten aivan mitättömien kanteluiden käsittelymiseen, vaan voisi omistaa harrastuksensa paremminkin niiden maiden sisäisen lainsäädännön ja politiikan seuraamiseen, jotka maat ovat sitoutuneet alistumaan vähemmistöjensä kohtelussa Kansainliiton kontrolliin.

Tämä uusi menettelytapa johtaisi myös varmasti mielten rauhoittumiseen k.o. vähemmistöjen keskuudessa, niin pian kuin ne havaitsivat, että Kansainliiton politiikan tarkoituksena ei ole ylläpitää asiatonta tyytymättömyyttä joidenkuiden pienten vähemmistöryhmien tai suorastaan yksilöiden keskuudessa, vaan että päinvastoin Kansainliiton tehtävänä on seurata suurpiirteisesti vähemmistöjen taattua oikeutta säilyttää kansallisen erikoisuutensa sinänsä.

Kysymys on nyt lähinnä siitä miten saadaan sovittelu aikaan näiden kaikkien eri suuntien kesken. On turha odottaa, että kaikki maat alistuisivat nykyisin vain eräitten maiden suhteen voimassaoleviin sopimuksiin ja määräyksiin vähemmistöjen kohtelusta. Yhtä vähän on toiveita olemassa siitä, että kaikki sopimukset ja määräykset vähemmistöjen oikeuksien turvaamiseksi saataisiin kädenkäänteessä poistetuiksi. Kansainliiton täytyy siis etsiä ratkaisua komp-

romissien kautta, mutta tiedetäänhän vanhastaan, että tällaiset sovittelut syntyvät aivan liiankin usein enemmän poliittisia syrjävaikuttimia silmälläpitämällä kuin käytännöllistä tarkoituksenmukaisuutta tavoittelemalla. On siis otettava lukuun sekin mahdollisuus, että loppujen lopuksi kompromissi tulisi merkitsemään jotain suunnilleen yhtä huonoa menettelytapaa kuin nykyään voimassaoleva on. Senpä vuoksi monet Kansainliiton asiantuntijat, jotka selvästi tuomitsevat nykyisen menettelytavan, eivät ole kovinkaan halukkait tuomaan tyytymättömyytensä julkisuuteen ennenkuin vähänkin aletaan nähdä millaisia sovitteluja loppujen lopuksi voidaan saada aikaan.

On itsestään selvä, että tästä kysymyksestä voitaisiin kirjoittaa hyvinkin monta raporttia, jos tahdotaan tutkia aivan yksityiskohtaisesti kunkin k.o. maan vähemmistöprobleemeja sinänsä samoin kuin sitä millä tavalla Kansainliitto niitä on vuosien kuluessa käsitellyt. Tässä raportissani olen tahtonut kosketella vain yleisiä suuntaviivoja.

Rudolf Haletti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 91

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Holsti

26/2. 1935

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 197.

Genève'i SSA 26 P:NÄ helmi KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiaiministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 4.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lähetystön raportti n:o 4, jonka otsakkeena on
Venäjän kansalliset väheismistöt.

Rudolf Sauter

Genève'i

SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Genève'i ssa 26 p:nä helmi kuuta 19 35.

7 291 Sal. D. 15.

4/1.35

OSASTO

5 C31

Asia: Venäjän kansalliset vähemmistöt.

Otsikolla "Kauko-Karjalan kysymys Kansainliiton neuvostossa" esitin raportissani n:o 22 viime marraskuun 22 päivältä eräitä näkökohtia siitä, miten nyt Venäjän tultua Kansainliiton jäseneksi Suomelle tarjoutuu eräistä parempi mahdollisuus saada Kansainliiton neuvosto puuttumaan Kauko-Karjalan väestön kohtaloon. Samalla katson velvollisuudekseni huomauttaa, että nykyhetkellä tuskin on meillä mitään käytännöllistä mahdollisuutta tätä tietä saada paramusta aikaan Kauko-Karjalan heimolaisten asemassa, koska Kansainliiton neuvoston jäsenvaltioilla tuskin on riittävän suurta kiinnostusta toimia hyväksenne juuri nykyisten kansainvälisten poliittisten suhteiden vallitessa. Mutta, jatkoin, jos jostain toistaiseksi tuntemattomasta syystä joku tai jotkut maat ottaisivat neuvostossa esille jonkun kysymyksen, joka on välittömästi tähdätty Neuvosto-Venäjän vähemmistöprobleemeihin, silloin meille epäilemättä avautuu otollinen tilaisuus herättää henkiin Kansainliitossa Kauko-Karjalan kysymys.

Muutama päivä sitten olin kahteenkin eri kertaan pitämässä keskusteluissa Journal de Genève'in ulkomaisen osaston toimittajan, M. Briquet'in kanssa. Saan tällöin etsimättömän aiheen keskustella hänen kanssaan Kauko-Karjalan kysymyksestä, koska hänen lehdessään juuri oli ollut julkaistuna eräs sangenkin huomattava

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

tava kirjoitus Venäjän kansallisista vähemmistöistä. Samalla kuin otan tämän artikkelin kokonaisuudessaan raporttiini tahdon selitykseksi vielä lisätä, että Journal de Genève on vuosikausia pitänyt palstoillaan viireillä Kaukaasian tasavaltojen vaikeata probleemia. Kirjoitus kuuluu seuraavasti:

"Saarin kansanaanestys kuuluu menneisyyteen, mutta sillä on merkityksensä tulevaisuudelle. Voidaan sanoa, että se oli ensimmäinen Wilsonin aatteen täsmällinen sovellutus. Saarin asujanisto on itse asiassa saanut vapaasti päättää kohtalostaan ilman asiapuolten sekaantumista ja Kansainliiton valvonnan alaisena. Tulos näyttää tyydyttäneen kaikkia ja rauhan asia on edistynyt.

Tämä käsitys ilmeni 18.1.35 Kansainliiton neuvoston istunnossa, jossa Ranskan, Englamin ja Italian edustajain lausuntojen lisäksi M. Litvinoff, Neuvosto-Venäjän ulkoasiainkomissaari, ilmoitti suuren tyytyväisyytensä sen johdosta, että oli nähnyt Saarin äänestyksessä sovelletuna kansojen itsensä määräämisoikeutta. Katkeraa ironiaa Neuvosto-Venäjän orjuuttamille kansoille! Neuvostopuhujan sanoille suosiotaan osoittaneet eivät varmaankaan tulleet sitä ajatelleeksi. Sitova esimerkki:

Georgian kanssa 7.5.20 asiannukaisesti allekirjoittamassaan sopimuksessa Moskovan hallitus sanoi:

Kaikkien kansojen itsensä määräämisoikeuden perusteella, mikä oikeus sisältää täydellisen eron valtakunnasta, johon kansa kuuluu osana, Venäjä tunnustaa varauksitta Georgian valtion riippumattomuuden ja itsenäisyyden.

Muutamaa kuukautta myöhemmin sattuneet tapaukset ovat kaikille tutut - - - - - Sama oli Armeenian y.m. kohtalo. Moskovan hallitus risti nämä maat "tasvalloiksi", määräsi niille kullekin hallituksensa ja liitti ne niitten "omasta tahdosta" Neuvostoliittoon. Eikä siinä kaikki kyynillisuus: Liiton perustuslain 4 § takaa jokaiselle kansalle oikeuden erota Liitosta haluamallaan hetkellä! Muistetaanhan miten vakuuttavasti Litvinoff selitti Genève'issä syyskuulla, että kansallisuuskysymys ei ole missään ratkaistu niin tasapuolisesti ja lopullisella tavalla kuin Venäjällä.

"Lopullinen" on hieman liian voimakas sana. Nämä kansat taistelevat kiivaasti vapautensa puolesta; ne eivät kaihda mitään uhrauksia. Kapinahankeet ja kansannousut sekä niitten vereen tukahtuttami-

aset ovat tavallisia. Vankilat ja tshekan tyrmat ovat täynnä isänmaallisia ja keskitysleirit samoin. Ilmeistä on, että alamaiskansojen vapautusprobleemi on arin ja vaarallisin neuvostojärjestelmälle. Pääsyitä Moskovan hallituksen "rauhanrakkauteen" on pelko siitä, että Liiton kansat yrittäisivät karistaa tyramien ikeen harteiltaan.

Kansainliitto olisi voinut sanoa sanansa Neuvostoliiton orjuuttamien kansojen puolesta, semminkin kun se on jo ollut niitten kansa tekemisissä, nimittäin kahteen otteeseen (1922 ja 1924) Georgian suhteen; mutta yleiskokouksessa vain Motalla riitti rohkeutta.

Neuvostoliiton marttyyrikansat eivät kuitenkaan menetä rohkeuttaan. Ne taistelevat jalon ja oikean asian puolesta ja niitten sitkeys tulee voittamaan neuvostojärjestelmän. Neuvostoliiton kansojen kysymys palaa varmasti jonakin päivänä Kansainliittoon, joka silloin puuttuu asiaan ja täyttää velvollisuutensa rauhan ja oikeuden vartijana. Vaikeata on ennustaa keinoja, jotka se valitsee, mutta tästä lähtien näyttää siltä, että vapautta ja riippumatonta kansanäänestystä pidetään niistä parhaana.

Saarin kansanäänestys on hyvä emme Neuvostoliiton marttyyrikansoille."

M. Briquet sanoi puolestaan olevansa sitä mieltä, että Kaukasian tasavaltojen asiaa on syytä pitää hänen lehdessään edelleenkin vireillä, koska muuten voisi helposti näyttää siltä kuin nyt Venäjän tultua Kansainliiton jäseneksi Sveitsissä tahdottaisiin unhoittaa mitä aikaisemmin on kirjoitettu ja sanottu Neuvosto-Venäjän politiikkaa vastaan Kaukasiassa. Mitä taas Kauko-Karjalan kysymykseen tulee, sanoi hän luvlevansa viisaimmaksi, ettei nykyisten kansainvälisten suhteiden vallitessa herätettäisi toisaalta Kauko-Karjalan väestössä liikoja toiveita eikä myöskään yllytettäisi Neuvosto-Venäjää ryhtymään Kauko-Karjalan suomalaisia väestöä kohtaan sen pahempiin sortotoimenpiteisiin kuin tätä nykyä siellä on voimassa. Hän lisäsi kylläkin uskovansa, että Neuvosto-Venäjän kansalliset vähemmistöt joskus tuonneapana tulevat vaatimaan Kansainliitolta toimenpiteitä asemansa parantamiseksi. Yllämainittu kirjoitus viittaa siinä suhteessa tietä mahdollisimman otollisen ratkaisun aikaansaamiseksi varsinkin niissä osissa nykyistä Venäjää, joista suhteellisen helposti voidaan lohkaista osia neapurimaihin, tai

joissa voi vastaavat vaivattomasti syntyä täysin itsenäisiä kansallisia valtioita.

Olen katsonut syytä olevan näin palata uudelleen Kauko-Karjalan kysymykseen m.m. osoittaakseni kuinka myös Journal de Genève'in toimituksessa, jossa aina on oltu Suomelle suopeita ja varsinkin nykyiselle järjestelmälle Venäjälle vihamielisiä, katsotaan, että nykyhetki ei olisi otollinen Kauko-Karjalan kysymyksen käsittelylle neuvostossa.

Rudolf Murto

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genèveissä olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministerin Holsti.

27/2 1935.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 199.

Genève'i SSA 27 P:NÄ helmi KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 5.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lähetystön raportti n:o 5, jonka otsakkeena on
Chaco-sota ja Paraguayn suhde Kansainliittoon.

Ruusu-Rosinen

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Genève'i ssa 27 p:nä helmi kuuta 1935.

8 29/ Sal. D. J.

4/2. 35.

5. C. 81

Asia: Chaco-sota ja Paraguayn suhde
Kansainliittoon.

Edellisessä raportissani otsakeasiasta, n:o 28 viime joulukuun 14 päivältä, tein selkoa marraskuulla pidetystä ylimääräisestä yleiskokouksesta mainiten m.m., että yleiskokous oli marraskuun 24 päivänä yksimielisesti hyväksynyt ohjelman, joka tarkoitti vihollisuuksien pikasta lopettamista Bolivian ja Paraguayn välillä sekä rauhan palauttamista. Edelleen mainitsin, että Bolivian hallitus ilmoitti heti hyväksyvänsä tämän ohjelman, jota vastaan Paraguayta ei ollut saapunut viime joulukuun 14 päivään mennessä mitään vastaavaa ilmoitusta. Se saapui tosin s.k. 18 päivänä, mutta oli siihen määrin täysin vastaväitteitä, että asianomainen komitea Genève'issä päätti lykätä asian tärkeemmän käsittelyn neuvoston kokouksen yhteyteen tammikuulla.

Tällöin komitea otti huomioon kaikki mahdolliset näkökohdat selvittääkseen tilanteen mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Joihinkin rankaisutoimenpiteisiin Paraguayta vastaan oli ryhdyttävä, ettei näyttäisi siltä kuin Kansainliitto yhteistoiminnassa Yhdysvaltojen kanssa ei kykenisi taivuttamaan niin pientä maata kuin Paraguayta tottelevaisuuteen. Mutta sopivien rankaisumittojen löytäminen osoittautui, kuten hyvin on ymmärrettävissä, sangenkin vaikeaksi. Brasilia ei kuulu Kansainliittoon eikä sitä siis voitu kehoittaa voimakeinojen käyttämiseen Paraguayta vastaan. Argentiinan sympatiat

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

taas ovat kokonaan Paraguayn puolella eikä sitä siis missään tapauksessa olisi saatu esiintymään uhkaavasti Paraguayta vastaan. Uruguayallakaan tietysti ei ollut minkäänlaista halua yksin vetää niskoilleen voitollisen Paraguayn vihat esiintymisestä Kansainliiton nimissä Paraguayta vastaan. Näin ollen jäi ainoaksi Paraguayn naapurimaaksi, jolla oli teoreettisesti katsoen edes jonkinlainen mahdollisuus ryhtyä kurittamaan Paraguayta, pelkästään Boliviaa. Mutta käytännölliseltä kamalta tästä Bolivian uhkaavasta esiintymisestä Paraguayta vastaan ei voinut tulla mitään siitä yksinkertaisesta syystä, että Bolivian armeija oli sodassa kärsinyt täydellisen tappion. Komitea luuli sen vuoksi menettelevänsä viisaimmin jättämällä sittenkin Bolivian tehtäväksi ryhtyä voimakkeisiin Paraguayta vastaan ja jotta se ainakaan voisi jotain merkityä, päätti komitea suositella kaikille maille, että ne peruuttaisivat päätöksensä olla lähettämättä sotatarpeita näille sotiville maille sikäli, että päätös pysyisi edelleenkin Paraguayn suhteen voimassa, mutta Bolivia pääsisi jälleen vapaasti ostamaan sotatarpeita.

Voidaan hyvin käsittää, että tämä komitean suositus sai Paraguayn hallituksen ainakin hetkeksi hätkähtämään. Armeija on voitollisesti tunkeutunut Chaco-alueen lävitse aivan Bolivian rajoille ja parhaillaan toimitettavat liikkeet uhkaavat johtaa paraguaylaisten sotavoimien menestykselliseen tunkeutumiseen Bolivian omalle alueelle, jolloin saataisiin vallatuksi lähellä rajaa sijaitsevat erittäin tärkeät öljyalueet. Mutta nyt merkitseekin Kansainliiton politiikka sitä, että Bolivia pääsee varustautumaan uudelleen, jota vastoin Paraguayn mahdollisuudet täydentää varustuksiansa ovat käyneet aivan minimaalisiksi. On näin ollen vaara tarjolla, että jos sota vielä jatkuu vuodenkin, Paraguay alkaa vuorostaan saada selkäänsä.

Tässä tukalassa tilanteessa Paraguayn hallitus ei ole löytänyt muuta ratkaisukeinoa kuin sähköittää M. Avenolille, että Paraguay eroaa Kansainliitosta. Saatuaan pari päivää sitten tämän ilmoituksen M. Avenol vastaussähkösanomassaan aivan lyhyesti muistutti Paraguayn hallitusta siitä peruskirjan määräyksestä, että Kansainliitosta voi joku jäsenvaltio erota vasta kaksi vuotta myö-

hemmin kuin irtisanoutuminen on tapahtunut.

Tämän uuden tilanteen johdosta kokoontuu nyt Chacon komitea Genève'issä uudelleen maaliskuun 11 päivänä. Odotetaan, että silloin tehdään jälleen tärkeitä päätöksiä tilanteen selvittämiseksi.

Reuben

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Holsti

27/8. 1955.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 291.

Genève'i SSA 27 P:NÄ maalis KUUTA 1935.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

9 291 Sal. S. 35.
2/4.35. 3
5 C3/

Ulkoasiainministeriölle ~~XXX~~

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 6.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 6, jonka otsakkeena on Kansainvälinen tilanne, katsaus n:o 1.

Rudolf Lehtinen

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Genève'i ssa 27 p:nä maaliskuuta 1935.

9/291 Palko. 35.

2/4.35.

3
UASTO

5 C31

Asia: Kansainvälinen tilanne; katsaus n:o 1.

Kaksi vuotta takaperin, eli tarkalleen sanoen helmikuun 8 päivänä 1933, kuvailin eräässä raportissani (n:o 3), miten mielestäni kansainvälinen tilanne alkoi osoittaa huolestuttavan pahasti huononemisen oireita. Samoista enteistä kirjoitin useaan kertaan raporteissani saman vuoden kuluessa ja myöskin viime vuonna. Nyt ei kai keti enää millään taholla epäillä noiden raporttieni paikkansapitäneisyyttä niiden pessimistisestä sävystä huolimatta. T.K. 16 päivänä Saksa lopultakin paljasti todelliset sotilaalliset aikeensa. Se tapahtui kohtalon ivana tasan kaksi vuotta myöhemmin kuin Ramsay MacDonald oli pitänyt täällä Genève'issä Varustusten Supistamiskonferenssissa tuon suuren ohjelmapuheensa, jolla hän tahtoi pelastaa konferenssin kohtalon ja estää maailmaa joutumasta uuteen varustuskilpailuun. Silloin, maaliskuun 16 päivänä 1933, Englannin hallitus saattoi siten esittää koko auktoriteetillaan tämän ohjelmansa Genève'in konferenssille, mutta nyt, maaliskuussa 1935, saman Englannin hallituksenon täytyntä lähettää kaksi jäsentänsä Berliiniin tiedustelunatkalle mitä Saksa pareminkin sanelee kuin tarjoaa maailmalle ohjelmana Varustusten Supistamiskonferenssin onnistumiseksi.

Näin pitkälle on siis todellakin jouduttu nykyhetken kansainvälisessä tilanteessa. Sama Italia, joka mainitussa konferenssissa kaksi vuotta takaperin avusti kaikin mahdollisin keinoin Saksan po-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

litiikan onnistumista, on nyt mobilisoinut kokonaisen ikäluokan kohohtaa aseellisen voimansa Euroopassa yhdellä kertaa miljoonaa mieheen, jotta sen ääni kaikuisi tarpeeksi voimakkaana Saksaa vastaan. Ja Venäjä, joka vielä kaksi vuotta takaperin oli konferenssissa paremminkin "siedettynä pahana", se on nyt tällä hetkellä maailman politiikan tärkeimpiä tekijöitä, jonka suosiosta miltei suorastaan kilpaillaan Ranskan, Englannin, pikku-ententen ja Yhdysvaltain taholla.

On turha lyhyen raportin puitteissa koettaa selostaa miten tämän vuoden aikana maailman politiikassa on tapahtunut tällainen "Umwertung aller Werte". Tapahtumat kehittyvät nyt niin nopeasti lähimpien viikkojen aikana, että ennenkuin raportit ennättävät Helsinkiin, ovat tilanteet jo voineet muuttua hyvinkin radikaalisesti. On näin ollen parasta luoda paremminkin katse taaksepäin erinäisiin probleemeihin, jotta meillä olisi pohjaa käsittää mitä mahdollisesti tulee tapahtumaan ensi huhtikuun 11 päivänä Englannin, Ranskan ja Italian johtavien valtiomiesten kokoontuessa Stresaan harkitsemaan mitä näiden kolmen maan on tehtävä Saksan nyt rikottua Versailles'in rauhansopimuksen määräykset sen varustusten rajoittamisesta. Sitten neljä päivää myöhemmin kokoontuu Genève'iin Kansainliiton koko neuvosto pohtimaan samaa vakavaa tilannetta. Ensi kuukausi tulee siten muodostumaan mitä tärkeimmäksi ajankohdaksi koko Euroopan, ehkäpä koko valkoisen rodun, tulevalle historialle.

Nuo probleemit, joihin mielestäni olisi ennen kaikkea tutustuttava voidaksemme käsittää mahdollisimman oikein Stresan ja Genève'in konferenssien tarkoituksena, ovat ~~niitä~~ varsinkin seuraavat:

- 1) Onko Saksa ollut moraalisesti oikeutettu julistamaan Versailles'in rauhansopimuksen sotilaalliset määräykset mitättömiksi?
- 2) Mitkä vaihtoehdot Englannilla on edessään Saksan suhteen?
- 3) Miksi Laval katsoo, että hänen on Genève'in neuvostokokouksen jälkeen matkustettava Moskovaan?
- 4) Mihin pyrkii Mussolini kutsuessaan Englannin ja Ranskan hallituksen edustajat Stresaan?
- 5) Onko mahdollista, että Kansainliittoa uhkaa hajoaminen, vai onko odotettavissa, että Saksan nykyinen politiikka tekee sen

entistäkin lujemmaksi?

Tahdon käsitellä näitä eri probleemeja samassa järjestyksessä kuin ne yllä olen esittänyt. Aloitan siis tässä raportissani ensimmäisellä kysymyksellä ja jatkan toisten probleemien tarkastelua seuraavissa raporteissani.

x x x

Onko Saksa ollut moraalisesti oikeutettu julistamaan Versailles'in rauhansopimuksen sotilaalliset määräykset mitättömiksi?

Tässä ei ole tarpeen toistaa mitä Englamin, Ranskan ja Italian hallitukset ovat otsakeasiasta esittäneet niissä nooteissaan, joissa ne ovat protestoineet Saksan päätöstä vastaan aloittaa julkisudessaakin varustustensa sellainen suunnaton lisääminen kuin nyt on ilmoitettu Hitlerin hallituksen ohjelmaksi. Yhtä tarpeetonta on pitkälti pohtia Saksan hallituksen vastausselityksiä minkä vuoksi se mielestään on ollut jopa juriidisesti oikeutettu sanoutumaan irti Versailles'in rauhansopimuksen k.o. määräyksistä. Todettakoon vain lyhyesti seuraavat kiistämättömät faktat:

1) Mainitun rauhansopimuksen kiistanalaisessa V osassa sanotaan selvästi voittajavaltioiden vaativan Saksan sodanaikaisten varustusten radikaalista supistamista, jotta sen kautta helpoitettaisiin kaikkienkin maiden varustustaakin vähentämistä niin pitkälle kuin on sopuommissa niiden kansallisen turvallisuuden kanssa. Saksa katsoo nyt, että voittajavallat eivät olekaan käytännössä toteuttaneet tätä juriidisesti selvää sitoumustaan eikä senvuoksi Saksakaan 15 vuoden odotuksen jälkeen ole sen enempää velvollinen noudattamaan rauhansopimuksen määräyksiä.

2) Tärkeimmät voittajavaltioista, nimittäin Englanti ja Ranska vastaavat tähän Saksan syytökseen viittaamalla m.m. seuraaviin tosiasioihin:

a) Englanti on maailmansodan jälkeen supistanut merivoimiansa yli 2 miljoonalla tonnilla; ennen maailmansotaa Englannin rauhanaikainen armeija oli kotimaassa 6 divisioonaa, tällä hetkellä niitä on vain 4 jäljellä;

b) Ranskan laivasto oli ennen maailmansotaa yli miljoona tonnia, nyt se on alle 640.000 tonnia. Ennen maailmansotaa Ranskassa oli kolmen vuoden palvelusaika armeijassa ja laivastossa, sodan jälkeen palvelusaikaa on supistettu kahteen kertaan, niin että nykyisin se on vain 1 vuosi. Jos on ollut välttämätöntä ryhtyä palauttamaan kahden vuoden palvelusaika, johtuu se yksinomaan siitä, että seuraavana viitenä vuotena ikäluokat supistuvat enemmän kuin puolella, joten siis armeijan rauhanaikainen miesvahvuus ei tule muuta kuin pysymään nykyisen suuruisena, vaikka palvelusaika tulee kaksikertaa pitemmäksi;

c) Yhteisesti voivat Englanti ja Ranska osoittaa Saksalle, että Varustusten Supistamiskonferenssissa Englannin ja Ranskan valtuuskunnat ovat useita eri kertoja tehneet saanen pitkälle menneitä aloitteita yleisen varustusten supistamisen aikaansäämiseksi. Ettei näissä ponnistuksissa ole onnistuttu, johtuu ennen kaikkea siitä, että Saksa äkisti lokakuussa 1933 lähti konferenssista pois. On myös muistettava, että viime tammihelmikuulla Englanti, Ranska ja Italia olivat valmistaneet yhteisen ohjelman välittömien neuvottelujen jatkamiseksi Saksan kanssa, mutta Sir John Simonia ei otettukaan vastaan Berliinissä, vaan hänen matkansa järjestettiin tahallisesti niin myöhäiseen ajankohtaan maaliskuulla, että Hitler siihen mennessä ehti julkaista koko maailman tietoon oman yllättävän suuren sotilaallisen ohjelmansa.

Jätän juristin analysoitavaksi mihin määrin Saksan kanta ja mihin määrin toisaalta Saksan entisten vastustajain kanta ovat juuriidissa suhteessa puolustettavissa ja siirryn sen sijaan asian paremminkin moraaliseen puoleen.

Saksa ulkomaalaisine ystävineen on aina koettanut tehdä suuren numeron siitä, että Versailles'in rauhansopimus ei ole "vapaiden neuvottelujen tulos," vaan päinvastoin Saksa "keskustelutta" pakoitettiin allekirjoittamaan rauhansopimus siinä muodossa kuin voittajavallat omassa keskuudessaan olivat päättäneet. Asiaa kannattaa tarkastella hieman lähemmin.

Teen tämän tarkastelun suoranaisten henkilökohtaisten muistojen varassa useista eri historiallisista tilaisuuksista.

Tuiskin rauhankonferenssi oli aloittanut toimintansa Pariisissa tammikuun alussa 1919, kun ilmeni, että konferenssi oli käytännöllisiä saavutuksia varten auttamattomasti liian suuri. Ei sillä hyvä, että liittoutuneita valtoja, jotka kukin lähettivät edustajansa konferenssiin, oli kokonaista 28, vaan lisäksi hyvin monet valtuutetut olivat joko maailman politiikan tai kotimaisen politiikan kamalalta erittäin huomattavia henkilöitä. Jos kaikkien näiden vähänkin tärkeimpien edustajien tuli saada vapaasti puhua konferenssin kaikissa kokouksissa ja kaikki puheet olivat tulkittavat joko ranskaksi tai englanniksi, oli ilmeistä, että tulisi kulumaan suhteettoman paljon aikaa konferenssin kahden suurimman probleemin ratkaisemiseen, nimittäin Kansainliiton perustamiseen ja rauhan tekemiseen Saksan kanssa.

Ensimmäisten viikkojen kokemusten jälkeen katsoivat konferenssin johtavimmat valtiomiehet välttämättömäksi luopua yhteisistä kokouksista, joihin kaikki maat lähettäisivät edelleenkin edustajansa. Sen sijaan luotiin muutamia itse asiassa salaisia komiteoja, kuten esim. "Neljän suuren miehen komitea" (presidentti Wilson sekä pääministerit Lloyd George, Clemenceau ja Orlando), "Viiden suuren miehen komitea" (ulkoasiainministerit Balfour, Pichon, Lansing ja Tittoni, sekä Japanin edustaja, suurlähettiläs Matsui), minkä lisäksi tuli vielä komiteoja Kansainliiton perustamista varten j.n.e.

Olisi nyt tietysti normaalilla tavalla kuulunut asiaan, että nämä harvojen miesten komiteat olisivat alistaneet ehdotuksensa entente valtain kaikkien valtuuskuntien yhteisesti merkittäviksi ja hyväksyttäviksi, ennenkuin ne esitettiin yhteisenä ohjelmana Saksan hyväksyttäväksi. Mutta mitään tällaista harkinnar vapautta ei myönnetty pienille liittolaisvalloille, vaan niille ilmoitettiin aivan brutaalisti, että ajan voittamiseksi niiden on hyväksyttävä kaikki nämä ehdotukset sellaisenaan. Tämä Wilsonin, Lloyd Georger ja Clemenceaun noudattama taktiikka kohdistui yksinpä Italiaankin. Kuten tietty, matkusti Italian koko valtuuskunta huhtikuun lopulla 1919 Pariisista pois rai-vostuneena siitä, että Wilson, Lloyd George ja Clemenceau eivät tah-toneet ottaa kuuleviin korviinsa erinäisiä italialaisia aluevaatimuksia.

Kaiken tämän lisäksi voin omasta henkilökohtaisesta kokemuksestani kertoa vielä seuraavaa:

Niinä ratkaisevan tärkeinä kuukausina Pariisissa ei kuulunut yleensä paljonkaan täysin vakavaa moitetta "Suurten miesten" tätä menettelyä kohtaan. Tietysti pienten maiden valtuutetut tunsivat henkilökohtaista pettymystä, ettei viikkomääriin pidetty minkäänlaisia julkisia istuntoja, joissa heidän äänensä olisi päässyt suuren yleisön korviin. Mutta asiallisesti harkiten ymmärrettiin miten suunnattoman vakava koko aika oli. Venäjä oli täydessä vallankumouksessa ja hajoamistilassa; Saksa oli käynyt vallankumousvaaran alkuasteen lävitse ja oli hyvinkin mahdollista, että ellei rauhaa pikaisesti saataisi aikaan, äärimmäiset ainekset Saksassa saisivat lopullisen yliotteen. Mutta itse voittajavallalloillakin oli mitä vakavimpana uhkana miljoona-armeijain pitäminen aseissa kunnes rauha Saksan kanssa saataisiin aikaan. On muistettava, että Saksan allekirjoittaessa rauhan kesäkuun lopulla 1919 voittajavallalloilla oli ollut armeijansa aseissa lähes 8 kuukautta aselevon solmimisen jälkeen.

Näistä syistä ymmärrettiin pientenkin maiden taholla Pariisissa kevätkuukausina 1919 mistä syystä nuo "Big Four" ja "Big Five" ottivat kaiken vallan omiin käsiinsä ja dikteerasivat miltei suoranaisella bruttaalisuudella omille liittolaisilleen millaiseksi Kansainliitto oli perustettava ja millaiseksi rauha Saksan kanssa tehtävä.

Tätä taustaa vastaan on katsottava sitä kohtelua, joka tuli Saksan valtuuskunnan osaksi, kun se saapui toukokuun alussa 1919 Pariisiin. Ei sitä vaadittu heti niinä päivinä allekirjoittamaan rauhansopimusta. Mutta kun Saksan valtuuskunta hyvin ymmärrettävistä syistä tahtoi ruveta purkamaan sopimusta juuri sen tärkeimmiltä osilta, näkivät konferenssin pääjohtajat mikä vaara avautuisi, jos alettaisiin pitää loppumattomia julkisia istuntoja, joihin kaikki pienetkin liittolaismaat jälleen pääsisivät mukaan. Senvuoksi kesäkuun lopulla annettiin Saksan ymmärtää, että rauhansopimus oli allekirjoitettava siinä muodossa kuin voittajavallat sen esittivät lopullisesti formuloituna.

Ken itse on ollut mukana lähes kuusi kuukautta näkemässä miten Pariisin rauhankonferenssi työskenteli ajan voittamiseksi, ettei

kumouksen henki leviäisi liian pahasti noihin miljooniin ententen sotilaihin, jotka vuosien odotusten jälkeen kaipasivat päästä takaisin kotoisiin oloihinsa ja jotka mitä suurimmalla katkeruudella näkivät rauhanneuvottelujen Pariisissa jatkuvan kuukausi kuukaudelta, sellainen mukanaollut henkilö ymmärtää rauhankonferenssin johtajan pakon esiintyä brutaalisti ei ainoastaan voimakkainta vastustajaansa, vaan myöskin omia heikompia liittolaisiaan kohtaan. Puhe "Versailles'in diktaattirauhasta" on siis otettava moraalisisessa suhteessa hyvinkin relatiiviselta kamalta eikä suinkaan niin kirjaimellisesti kuin myöhemmin on tehty sekä kirjallisuudessa että propagandan touhussa.

Mutta tätä analyysia kamattaa jatkaa vielä hieman pitemmältä.

Kun nuo nyt Saksan rikkirepimät rauhansopimuksen pykälät kirjoitettiin, oli edellytyksenä, että Ranska, Englanti ja Yhdysvallat tekisivät pysyväsien sotaliiton keskenään ylläpitääkseen Kansainliiton arvovaltaa ja rauhan säilymistä. Tiedämme kuitenkin miten tämän Ranskalle annetun lupauksen sittemmin kävi: Yhdysvallat eivät täyttäneetkään sitoumustaan ja se vapautti Englannin vastaavasta velvollisuudesta. Lyhyesti sanoen, Yhdysvallat tosiasiallisesti dikteerasivat Ranskalle ensin, että Ranskan oli luovuttava vaatimasta Saksalta "yksipuolisia" turvallisuuksia, koska Yhdysvallat ja Englanti Kansainliiton avulla takaavat Ranskalle yleispäteiset garantiat. Senjälkeen Yhdysvallat aivan kylmästi dikteerasivat Ranskalle toisen kerran, että Ranskan on tyydyttävä samoihin Versailles'in rauhansopimuksen sotilaallisiin pykäliin kuin Saksakin oli tehnyt!

Valitettavasti unhoitetaan Euroopassa ja Amerikassa liian paljon, että presidentti Wilson teki Pariisin rauhankonferenssissa diktaattirauhoja muidenkin maiden kuin Saksan kustannuksella.

Jatkaakseni tätä Yhdysvaltain politiikan analyysia tulen seuraavassa Lausamen-konferenssiin keväällä - kesällä 1932.

Yhdysvaltain presidentti Hoover oli kallistanut korvansa Saksan puoleen ja oli antanut Englannin, Ranskan, Italian y.m. Amerikan entisten liittolaismaiden ymmärtää, että sotavelkojen suoritus rasittaa liiaksi Saksaa, minkävuoksi Saksan saamiesten olisi kokoonnuttava neuvottelemaan sotavelkojen pyyhkimisestä niin perusteellisesti kuin katsottaisiin mahdolliseksi, jotta Saksa saataisiin autetuksi.

Kieltämättä tämä Hooverin kannanotto vaikutti Euroopan maihin siirranaisena diktaattina. Saksan uusi valtiokansleri von Papen saapui Lausanne'iin ja sinne kiirehtivät myös Ramsay MacDonald ja Herriot pienmistä edustajista puhumattakaan. Käväisin muutamia kertoja Lausanne'issa seuraamassa konferenssin kulkua ja havaitsin hämmästykseni, että näissä neuvotteluissa vallitsi periaatteellisesti aivan sama henki kuin Pariisin rauhankonferenssissa: Erät suuret herrat pitivät suljetuissa hotellihuoneissa yksityisiä neuvotteluja keskenään ja pienten maiden edustajat pysytettiin kokonaan syrjässä. Loppujen lopuksi eräänä päivänä pistettiin pienten maiden edustajain käteen papereita, joista ilmeni, että konferenssin puheenjohtaja, Englannin pääministeri Ramsay MacDonald oli erinäisten toisten herrojen kanssa "valmis tekemään von Papenille seuraavat myönnytykset Pienten maiden herrat edustajat ovat hyvät ja saapuvat huomenna konferenssin lopettajaistilaisuuteen allekirjoittamaan sopimuksen!"

Kuten eikä muistettaneen, ilmoitti eräs pieni maa allekirjoitustilaisuudessa vastalauseensa tällaista diktaattipolitiikkaa vastaan. Tämä pieni maa oli eräs niitä, jotka eniten olivat kärsineet maailmanhäädästä.

Kun puhutaan "Versailles'in diktaattirauhasta", tulisi muistaa niitä tapauksia myös, jolloin diktaatteja on harjoitettu Saksan hyväksi toisten maiden kustannuksella. Muistan hyvin kuinka Lausanne'issa kolme vuotta sitten kävi miehestä mieheen sana, että Englanti, Ranska, Italia ja niiden entiset pienet liittolaiset olivat taipuneet sotavelkojen pyyhkimiseen Saksalta sillä salaisella kuiskauksella, että jos von Papen saa tämän tuloksen aikaan, silloin hän kykenee pitämään Hitlerin syrjässä. Eikös kuulukin historian ironiaan, että kun Hoover oli diktaattinaan saanut aikaan Lausanne'in konferenssin Saksan hyväksi ja muka von Papenin pysyttämiseksi vallassa, sama von Papen oli ensimmäisiä toimittamaan Hitlerin valtaan ja nyt Hitlerillä on rahaa varustautua uskomattomalla nopeudella!

Mutta Euroopassa on vieläkin ääniä, jotka vapisevat siveellisestä suuttumuksesta, että Versailles'issa "saneltiin" Saksalle rauha, kun siitä olisi pitänyt "neuvotella" Saksan kanssa.

Lopetan analyysini kahdella lyhyellä viittauksella.

Ei ole syytä unhoittaa millä tavalla Saksa kävi rauhanneuvotteluja Brest-Litovskissa Venäjän kanssa v. 1918 alussa. Se oli diktaattirauha, eikä mitään muuta. Saksalla oli kiire saada joukkonsa Venäjältä siirretyiksi läntiselle rintamalle ja samoin Itävalta-Unkarilla oli kiire viedä armeijansa Venäjältä Italian ja Balkanin rinteille. Mutta tämän tilapäis-sotilaallisen tarkoituksensa lisäksi tuli voittajan halu sanella yksin jääneelle Venäjälle mahdollisimman ankarat pysyväisetkin rauhan ehdot.

Syyskesällä 1919 tuli luokseni valtioneuvos Edvard Hjelt neuvottelemaan kanssani sotakorvausten suorittamisesta Saksalle keväällä 1918 tehdyn sopimuksen pohjalla.

Mitä meidän välillämme asiasta keskusteltiin, voi jäädä tästä yhteydestä pois. Keväällä 1921 keskusteli Eduskunta eräänä iltana ja yönä Valtiovarainministeriön toimenpiteestä syntyneestä esityksestä, joka tarkoitti varojen asettamista Hallituksen käytettäväksi, jotta Saksalle suoritettaisiin pyöreä korvaus sen v. 1918 Suomelle antamasta suoranaisestä sotilaallisesta avusta. Asia oli minulle kokonaan tuntematon siinä vaiheessaan. Saman vuoden syksyllä asia tuli Hallituksessa esille ja sai silloin aloitteestani kokonaan toisenlaisen käänteen kuin Saksan lähetystö Eduskunnan päätöksen nojalla oli odottanut.

Jos valtioneuvos Hjelt, jota kohtaan aina olen tuntenut suurta kunnioitusta, olisi elänyt 1922 kevätpuolella, jolloin loppuselvitys Saksan kanssa tehtiin, olen vakuutettu, että hän pohjimmalta olisi hyväksynyt menettelyni. Hän ei ollut saanut keväällä 1918 vapaasti neuvotella keisarikunnan Saksan hallituksen kanssa sotilaallisen avun hankkimisesta Suomelle, vaan saksalais-suomalainen rauha 1918 oli todellinen diktaattirauha eikä mitään muuta.

Tulen loppuun: Arvosteltaessa nykyhetken kansainvälistä poliittista tilannetta ja erikoisesti Saksan asemaa nyt sen ryhtyessä vapaasti varustautumaan, on syytä pitää mielessä kuinka itse asiassa relativisen vähän Saksalla on moraalista oikeutta puhua "Versailles'in pakokorauhasta", kun Saksa itse on käyttänyt paljoa vähemmän vaikeissa tilanteissa aivan samoja metodeja omaksi hyväkseen ja kun sen entiset vastustajatkin ovat aivan viime vuosiin saakka tehneet Saksan hyväksi myönnytyksiä siten, että suuret entente-vallat eivät ole

laskeneet entisten pienten liittolaistensa ääniä lainkaan kuuluville, vaan ovat niidenkin nimessä tehneet "lehmäkauppoja" Saksan kanssa sen hyväksi.

Tällä kaikella en suinkaan ole tahtonut saada sanotuksi, että Versailles'in rauhansopimus on kaiken arvostelun yläpuolella. Päinvastoin myönnän avoimesti, että se on muutamien kuukausien kiiireellisen työtouhun hätäisen tulos, täynnä virheitä ja vajanaisuuksia. Mutta se kaikki on eri asia ja samalla tavalla on eri asia se opko Saksan katsottava moraaliselta kannalta olleen oikeutetun kieltäytymään niistä neuvotteluista Englannin, Ranskan ja Italian kanssa, joita nämä maat olivat valmistelleet viime tammii-helmikuulla toivos-
sa, että saataisiin aikaan yhteisymmärrys Saksan kanssa Saksan so-
tilaallisten kysymysten positiiviseksi ratkaisuksi.

Riikhardi

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Geneve'issä olevan lähetystön raportti n:o 7

Ministeri Holsti

2/4 1935

GENÈVE'ISSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 305.

Genève'i SSÄ 2 P:NÄ huhti KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

10 291 Sal. D. J. J.
8/4. 35
5 C 31
Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön

raportti n:o 7.

Minulla on kunnia lähettää oheisena Mi-
nisteriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 7,
jonka otsakkeena on

Kansainvälinen tilanne; katsaus n:o 2.

Ruuska

GENÈVE' ISSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Genève'i ssä 2 p:nä huhti kuuta 1935.

10 / 291 sal. D. 33.	
8/4. 33.	3
5	C 31

Asia: Kansainvälinen tilanne;

katsaus n:o 2.

Edellisessä raportissani otsakeasiasta esitin viisi eri kysymystä vastattavaksi, jotta voitaisiin saada edes jonkinlainen kuva siitä mitkä yleisimmät näkökohdat ohjaavat Kansainliiton neuvoston jäseniä heidän kokoontuessaan t.k. 15 päivänä käsittelemään Ranskan herättämää kysymystä Saksan uudesta avoimesta varustautumisesta. Ensimmäiseen näistä kysymyksistä vastasin jo viime raporttini yhteydessä; tällä kertaa koskettelen toista kysymystä:

Mitkä vaihtoehdot Englannilla on edessään Saksan suhteen?

Suurin piirtein katsoen voidaan laskea, että viime vuoden lopulla ja kuluvan vuoden alussa on Englannin yleisessä mielipiteessä tapahtunut sängen jyrkkä käänne Kansainliiton hyväksi. Tosinhan jo sitä ennen Englannin johtavat valtiomiehet aina tahtoivat selittää, että heidän ulkopoliittikkansa perustuu mitä läheisimpään yhteistoimintaan Kansainliiton kanssa. Mutta käytännössä on ollut syytä Kansainliiton ensi vuosista saakka arvostella tätä Englannin suhtautumista Kansainliittoon sängenkin kirpeästi.

Ennen kaikkea on maailman moite Englantia vastaan tässä

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

suhteessa aiheutunut siitä, että Englannin eri hallitukset ovat vastakkaisilla kannoillaan saaneet suorastaan tuhoisaa jälkeä aikaan n.s. turvallisuuskysymysten positiivisen ratkaisun alalla. Tunnustetaanpa Englannissa itsessäänkin mihin määrin heidän valtiomiestensä vastuulle lankeaa Kansainliiton epäonnistuminen varustusten supistamisen aikaansaamiseksi. Viimeksi neljä päivää sitten totesi Mr Arthur Henderson, Englannin entinen ulkoasiainministeri ja Varustusten supistamiskonferenssin presidentti, eräässä julkisessa puheessaan Englannissa, että Varustusten supistamiskonferenssin onnistuakseen olisi tulut alkaa jo v. 1925. Henderson on aivan oikeassa, sen tietävät kaikki, jotka vähänkin ovat johdonmukaisesti seuranneet turvallisuuskysymysten ja varustusten supistamisharrastusten vaiheita viimeisten kymmenen vuoden aikana.

V. 1923 sai Kansainliitto valmiiksi sopimusluonnoksen turvallisuustakeista ja varustusten supistamisesta, mutta muiden maiden suhtautuessa suopeasti tähän tärkeään sopimusluonnokseen saapuikin 1924 silloinen työvänehallituksen pääministeri Ramsay MacDonald Genève'iin kaatamaan tämän sopimuksen, koska siinä ei oltu otettu huomioon pakollista arbitragea. Sattui olemaan niin onnellista, että Ranskallakin silloin oli radikaalinen hallitus, M. Herriot pääministerinä, ja niin laadittiin sen vuoden yleiskokouksessa tuo kuuluisa sopimusluonnos, joka kulkee Genève'in pöytäkirjan nimellä. Siinä oli kolmantena periaatteena tuo Ramsay MacDonalidin vaatima välitystuomionmenettely. Maailma huokaisi helpotuksesta, sillä nythän oltiin menossa kohti mahdollisimman hyvin järjestyneitä kansainvälisiä suhteita. Milloin sattuisi valtioiden välillä selkkauksia, tulisi Kansainliitto kaikin rauhallisin keinoin koettamaan saada riitaisuus selvitetyksi. Jos taas toinen riitapuolista vikuroisi vastaan ja uhkaisi käyttää aseellisia keinoja vastustajansa taiuttamiseksi, silloin olisi Kansainliitolla mahdollisuus nopeasti ryhtyä aseellisiin vastakeinoin rauhan säilyttämiseksi. Koska näin piti olla olemassa kaksinkertaiset takeet kunkin Kansainliiton jäsenvaltion oikeuksien turvaamiseksi, tuli näiden kaikkien valtioiden helposti voida suos-

tua ainakin varustustensa selvään rajoittamiseen ellei suorastaan tuntuvaan supistamiseen. Tällainen oli kansainvälinen optimistinen tilanne keuhällä 1925.

Mutta kun yleiskokous kokoontui syyskuulla samana vuonna, ilmoittikin Englannin uusi konservatiivinen hallitus, Mr Baldwin pääministerinä, ettei Englanti voi missään tapauksessa hyväksyä Genève'in pöytäkirjaa, koska siihen oli sisällytetty, tosin Englannin itsensä vaatimuksesta, pakollisen arbitragen periaate.y.m. vanhoilliselle Englannille epämukavia määräyksiä!

Siitä päivästä saakka, eli 10 vuotta maailma on ollut suurpoliittisessa suhteessa jokseenkin selvästi tuuliajolla. Tämä turvattomuuden tunne on vuosi vuodelta lisääntynyt ja sen mukana on tunnettu yhä vakavampaa tarvetta solmia paikallisia liittoja tai lisätä omia varustuksia tai tehdä molempia rinnakkain.

On suorastaan kohtalon ivaa, että Englannin nykyisen hallituksen kaksi tärkeintä miestä, pääministeri Ramsay MacDonald ja hänen lähin miehensä, Mr Baldwin nyt seisovat koko maailman edessä vastaamassa kaikkienkin kansojen kysymykseen: Mitä Englanti nyt aikoo tehdä, kun Saksa uhkaa varustautua oman ohjelmansa mukaan?

Pääministeri voi viitata vanhan ystävänsä Hendersonin tavoin siihen tilanteeseen, jonka näiden molempien miesten hallitus oli luonut tuolla n.s. Genève'in pöytäkirjalla v. 1924, mutta tämä ei voi tyydyttää maailmaa, sillä se on Englannin sisäinen asia, että Mr Baldwinin hallitus hävitti tuon pöytäkirjan. Englanti kantaa ulospäin joka tapauksessa vastuun hallitustensa teoista.

Mr Baldwin taas voi koettaa puolustautua sillä, että hänen vanhoillinen puolueensa olisi varmaankin jo Varustusten supistamiskonferenssin alusta alkaen eli helmikuusta 1932 ollut valmis myöntämään Kansainliiton jäsenvaltioille ainakin joitakin lisätakeita Kansainvälisen turvallisuuden lisäämiseksi ja yleisen varustusten supistamissopimuksen aikaansaamiseksi, mutta herra pääministeri itse on ensimmäisenä ollut vastustamassa uusien sitoumusten tekemistä Kansainliiton arvovallan lujittamiseksi. Tämäkin väite on täyttä totta, mutta sekin on Englannin sisäinen asia kuka kantaa vastuun siitä,

ettei Ramsay MacDonaldin yritys maaliskuun 16 p:nä 1933 pelastaa Varustusten supistamiskonferenssi tullut sen hedelmällisemmäksi kuin nykyhetken kansainvälisen tilanteen vakavuus selvästi osoittaa. Jos silloin Englannin hallitusta olisi kannustanut sama positiivinen pyrkimys kuin viime helmikuun 3 p:nä, jolloin syntyi Englannin, Ranskan ja Italian uusi yhteinen ohjelma rauhan säilyttämiseksi, olisi varmasti kansainvälinen tilanne tällä hetkellä kokonaan toinen. Mutta niinkuin Baldwinin hallitus sokeasti kaatoi syksyllä 1925 Genève'in pöytäkirjan, yhtä ymmärtämättömästi koetti Ramsay MacDonald keväällä 1933 saada maailman tyytymään uusiin hurskaisiin vakuutuksiin varustusten supistamisen mahdollisuudesta ilman vastaavan pitkälle meneviä kansainvälisiä takeita rauhan säilyttämisen mahdollisuudesta.

Vasta viime syksynä alettiin Englannin hallituspiireissä ja n.s. suuren yleisönkin keskuudessa tulla levottomiksi Saksan salaisista varusteluista. Mihin tämä kaikki on viime kuukausina johtanut, on niin yleisesti tunnettua, ettei sitä kannata tässä yksityiskohtaisesti selostaa. Vain muutamia toteamisia otettakoon tässä erikoisesti esille.

Monella taholla on moitittu Englannin hallitusta siitä, että se julkaisi "Valkoisen kirjansa" Saksan varusteluista juuri ennen kuin parlamentin piti käsitellä puolustuslaitoksen kolme eri budjettia. Mielestäni tätä hallituksen toimenpidettä ei missään tapauksessa sovi moittia muka hälyytyspropagandana sotilasbudjettien ajamiseksi parlamentissa lävitse. Jos jostakin syystä Ramsay MacDonaldia tahdotaan tässä suhteessa ahdistaa, tulisi kritiikin kohdistua siihen, että tämä "Valkoinen kirja" tuli julkisuuteen ainakin kaksi vuotta liian myöhään. Jos Englannin kansa olisi saanut virallisesti tietää sen Hitlerin politiikasta varustusten alalla, mikä epäluuloa on kiertänyt miehestä mieheen koko Hitlerin vallassaolon aikana, olisi varmasti Englannin ja Saksan välillä niinä aikoina syntynyt helpostikin sopimus yleisestä varustusten supistamisesta. Nyt sitävastoin Hitler saattoi Englannin "Valkoisen kirjan" johdosta kohdella Sir John Simonia sillä hämmästyttävällä röyhkeydellä, et-

tä hän, Führer, tekeytyi sairaaksi ennättääkseen julkaista lait ja määräykset Saksan uudesta varustautumisesta ennekuin Sir John Simon tahtottiin ottaa vastaan vierailulle Hitlerin luo. Sattuvasti sanoi eräs Genève'iläinen diplomaatti Sir John Simonista ja Hitleristä seuraavaa: Sir John on gentlemanni ja Hitler on aliupseeri; sattuu usein, että aliupseerilla on sydämensiaa gentlemannin keittiöön, mutta olisi peräti outoa kuulla gentlemannin yrittävän kahteenkin kertaan aliupseerin keittiöön. On hyvin vähän luultavaa, että Englanti tulee mitään hyötymään näin nöyrästä esiintymisestään Hitlerin edessä.

Jätettäköön vertauskuvat sikseen ja siirryttäköön selviin, kylmiin tosiasioihin. Valitettavasti täytyy tällöin tulla samoihin tuloksiin kuin yllämainittu diplomaatti pisteliäässä vertauksessaan. Olkoon Hitler luvannut ainakin eräissä suhteissa suostua neuvottelemaan Englannin, Ranskan ja Italian yhteisestä ohjelmasta sellaisena kuin se vahvistettiin viime helmikuun 3 päivänä, joka tapauksessa jää tosiasiaksi, että Sir John Simon itse ilmoitti Lontooseen palattuaan alahuoneelle, että on vakavia erimielisyyksiä olemassa toisaalta Saksan ja toisaalta Englannin, Ranskan ja Italian hallitusten kesken.

Kuten tietty, on nyt Mr Eden, Sir John Simonin matkatoveri Berliiniä myöten, jo ennättänyt käydä Moskovassa ja Varsovassakin. Tätä kirjoitettaessa tunnetaan Moskovan neuvottelujen tulokset, mutta Varsovasta ei ole vielä kuulunut mitään positiivista. Rajoitun siis Moskovan neuvottelujen saavutuksiin. Tuskinpa koskaan maailmansodan jälkeen on Venäjän ja Englannin hallitusten edustajat laskeneet julkisuuteen niin sydämelistä virallista tiedonantoa yhteisistä neuvotteluista kuin tällä kertaa on tapahtunut. Englannin vanha epäluulo Neuvostohallitusta kohtaan on sulanut uskomattomalla nopeudella. Venäjä, joka vielä pari viikkoa sitten antoi sanomalehdistönsä ilveillä Englannin kustannuksella muka Saksan salaisena aseellisenä varustajana, pani nyt Mr Edenille toimeen sellaisekka poliittisen ystävyuden suitsutuksen, ettei mokomaa ennen kuultu!

Käyköön Edenin neuvottelujen Varsovassa miten tahansa, jo nyt voidaan nähdä mihin Englanti on ajautumassa.

Ennen lähtöään Berliiniin Sir John Simon itse hahmoitteli alahuoneelle kaksi suurta ulkopoliittista valtatieta: On ensiksi koetettava saada mahdollisimman yleinen systeemi aikaan turvallisuuden täydentämiseksi, jotta varustusten supistaminen voitaisiin toteuttaa ja rauhan säilyminen turvata; ellei tässä onnistuta, vaan joku tai jotkut maat haluavat jäädä tämän järjestelyn ulkopuolelle on toisten maiden toteutettava tämä ohjelma omalta osaltaan.

Kun nyt verrataan Englannin hallituksen saavutuksia vierailujen aikana Berliinissä ja Moskovassa, näyttää jotakuinkin selvästi siltä kuin Englannin olisi luovuttava edellisestä yleismaailmallisesta pyrkimyksestä ja olisi tyydyttävä toteuttamaan tuo suppeampi ohjelma. Toisin sanoen ainakin Saksa, mutta todennäköisesti lisäksi myös Japani ja ehkä Puolakin on toistaiseksi jätettävä uuden turvallisuussysteemin ulkopuolelle.

Tästä kaikesta on tarkoitus keskustella t.k. 10 p:nä Mussolinin, Lavalin ja Sir John Simonin kesken Stresassa, jotta näillä kolmella suurvallalla olisi yhteinen ohjelma esitettävänä neuvostolle, kun se kokoontuu t.k. 17 päivänä käsittelemään Ranskan kantelua Saksan aseistumisen johdosta.

Näin Genève'in horisontin kannalta katsottuna ei voi olla ihmettelemättä millä erinomaisella nopeudella Hitler pitää huolta siitä, että hän saa puolittaiset ystävänsä menettämään kaiken toivonsa ja etsimään ystäviä muualta käsin.

Kun Führer tuli valtaan pari vuotta sitten, kiirehti Italia veljeilemään Saksan kanssa muka yhteisten poliittisten ihanteiden ja käytännöllisten päämäärien nimessä. Tällä hetkellä ei mikään maa maailmassa ole niin aseistettuna Saksan mahdollisia poliittisia edesottamisia vastaan kuin tämä sama Italia.

Vielä vuosi takaperin Englanti oli erittäin epäluuloinen Venäjän suhteen puhumattakaan monista pienistä maista, jotka erittäin vastenmielisesti suostuivat laskemaan Venäjän Kansainliittoon. Führer on pitänyt huolta siitä, että samoin kuin Ranska ja Italia ovat löytäneet toisensa, ovat nyt Venäjä ja Englanti sulaa ystävyttä keskenään.

Jos maailmassa tällä hetkellä on kaksi miestä, jotka nau-
ravat hiljaisessa mielessään harvinaisella tyytyväisyydellä, kai ne
ovat Stalin ja Litvinoff. Amerikka on tunnustanut vihdoinkin Neu-
vostovallan, Ranska kosii Venäjän ystävyyttä ja Englanti on yhtä
innokas sulkemaan Venäjän "maailmanrauhan säilymisestä huolehtivien
suurvaltioiden joukkoon"! Niin loistavin tuloksin Führer Adolf Hit-
ler on kaksi vuotta taistellut "kommunismin tuhoksi", että
maailman kolme suurinta ja voimakkainta kapitalistista valtaa nyt
katsoo lempein silmin ja luottavin sydämin Neuvostovenäjän puoleen!
Mutta tämä surkea tulos ei ole yksin Hitlerin syytä, myöskin Ja-
panilla valitettavasti on oma osuutensa vastuusta. Ehdysvallat ja
Englanti eivät halua suurta sotaa Itä-Aasiassa, koska se voisi liet-
soa keltaisen rodun intohimot liiaksi ilmituleen. Senvuoksi sovel-
tuikin hyvin antaa Japanin ymmärtää, että molemmat anglosaksiset
suurvallat tuntevat lämmintä mielenkiintoa "Venäjän rauhanrakkautta
kohtaan". Toisin sanoen Japanin on käsitettävä, että sen olisi
turha yrittää aseellista ratkaisua niin kauvan kuin Amerikan ja
Englannin sympatiat ovat kaikesta huolimatta Venäjän puolella.

Parin viime vuoden aikana olen raporteissani huomauttanut
tästä Saksan ja Japanin eristäytymispolitiikasta ja muun maailman
reaktiosta. Nyt tämä toisten maiden ympäröimispolitiikka alkaa jo
saavuttaa täysin selvät muodot. Menetettyään mahdollisuutensa vetää
Saksa eristäytyneisyydestään takaisin muiden maiden joukkoon Englan-
nille ei jää muuta keinoa kuin pysyä lojaalisena helmikuun 3 p:n
ohjelmalle. Siltä ainakin näyttää tänään. Hitlerillä on kaksi viik-
koa katumisen aikaa ennenkuin neuvosto kokoontuu. Uskaltaisikohan o-
dottaa, että hän oivaltaisi edes tämän viimeisen etsikkoaikansa?
Tuskinpa.

Ruudolf Heide

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Holsti

10/4. 1935

GENEVE'i SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 327.

Genève'i SSÄ 11 P:nÄ huhti KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

11/29/ Sal. D. 35.
15/4. 35.
5 C31
Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön

raportti n:o 8.

Minulla on kunnia lähettää oheisena Mi-
nisteriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 8,
jonka otsakkeena on

Kansainvälinen tilanne; katsaus n:o 3.

Ruuska

RAPORTTI n:o 8.

Genève'i ssä 10 p:nä huhti kuuta 1935.

11 / 291 Sal. D. 55

15/7/35

OLASTO

5 C21

Asia: Kansainvälinen tilanne;

katsaus n:o 3.

Jatkaakseni otsikossa mainittua katsaussarjaa on tällä kertaa vuoro tulla kolmanteen esittämäni kysymyksen:

Miksi Laval katsoo, että hänen on Genève'in neuvostokokouksen jälkeen matkustettava Moskovaan?

Lukiessani eilen aamulla Journal des Nations'ista lordi Cecil of Chelwood'in laatiman pääkirjoituksen, jonka otsikko oli "L'Europe et l'Allemagne", en voinut olla kertaamatta mielessäni mitä syyskuusta 1922 lähtien olen kuullut hänen suustaan tai lukenut hänen kynästään lausuntoja Kansainliiton hyväksi, maailmanrauhan turvaamiseksi j.n.e. Hän on epäilemättä kaikkein rehellisimpiä Kansainliiton ystäviä ja palkeamattomimpia konstruktivisen politiikan edustajia Englannissa.

Yleiskokouksessa 1922 lordi Cecil taisteli kaikin mahdollisin älyllisin keinoin Ranskan edustajaa de Jouvenel'ia vastaan, kun oli löydettävä ohjelma minkä nojalla ryhdyttäisiin käytännöllisesti turvaamaan kansojen itsenäisyyttä, jotta voitaisiin sen nojalla toteuttaa tuo Kansainliiton peruskirjan 8. artiklan edellyttämä varustusten supistaminen niin pitkälle kuin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

kansallinen turvallisuus sallisi. Cecil vastoin kaikkea anglosaksista mentaliteettia vaati, että laadittava sopimus rakennettaisiin yleisille kansainvälisille perusteille siitä huolimatta, että kolme niin tärkeätä maata kuin Yhdysvallat, Saksa ja Venäjä eivät olleet Kansainliiton jäseniä. Yhtä tavallaan epäjohdonmukaista oli de Jouvenel'in edustama kanta, jos katsotaan sitä ranskalaisen mentaliteetin valossa, että sopimus olikin tehtävä, ei suinkaan yleisten periaatteitten varaan, vaan olisi otettava huomioon n.s. paikallisia näkökohtia, koska kuitenkin useimmilla mailla on kokonaan erilaisia turvallisuusvaatimuksia ja siis myös erilaisia edellytyksiä toteuttaa varustusten supistaminen.

Siitä päivästä lähtien on Ranska pysynyt uskollisena tälle kannalleen paikallisten turvallisuusprobleemien ratkaisemisesta mahdollisimman nopeasti, vaikka samaan aikaan tietysti on koetettava saada toteutetuksi, mikäli suinkin mahdollista, aivan yleinenkin turvallisuustakeiden järjestäminen, jotta siten voitaisiin saada aikaan tuo yleinen varustusten supistaminen, joka on välttämätön, jos tahdotaan estää uusi hillitön varustuskilpailu.

Jos koskaan on kansainvälinen politiikka ajanut Ranskan vaikeuksiin tämän politiikkansa käytännölliseksi toteuttamiseksi, on se tapahtunut viime kuukausina. Helmikuusta 1932 lähtien Ranskan valtuuskunnat ovat vaihdelleet varustusten supistamiskonferenssissa, mutta valtuuskuntien ohjelma on suurin piirtein katsoen aina pysynyt samana: On järjestettävä selvät turvallisuustakeet ja sitten on ryhdyttävä supistamaan tai ainakin rajoittamaan varustuksia. Mutta sitä mukaa kuin konferenssi on ajautunut vaikeudesta toiseen ja varsinkin Saksan lähdettyä konferenssista lokakuulla 1933 on Ranska ymmärtänyt paljoka paremmin kuin Englanti tai Italia, että on parasta lähteä jälleen kehittämään paikallisten liittojen tai muiden rauhaa turvaavien sopimusten politiikkaa. Tämän vuoden alusta on Italia tehnyt täyskäännöksen, se on nopeasti etsinyt Ranskan ystävyttä ja on parhaillaan selvittämässä vanhoja "kalavelkojaan" Jugoslavian kanssa. Kaikki tämä on ollut ilmeisen otollista Ranskalle, mutta nyt on otettava pari lopullista askelta sys-

teemin täydentämiseen: Onko Ranskan nojaututtava Italian lisäksi ensi sijassa Englantiin vaiko Venäjään? Siihen on aivan lähiaikoina löydettävä vastaus. Ja Ranskan päätös voi merkitä suunnattoman paljon ei ainoastaan koko Euroopalle, vaan ehkä myös valkoisen rodun tulevaisuudelle.

Toistakymmentä vuotta olen ollut Genève'issä seuraamassa maailman politiikkaa enkä vielä koskaan ole tavannut kahta niin määrätietoisen selvää vastakkaista käsitystä eräästä poliittisesta probleemista kuin nyt on ilmennyt tämän Ranskan vastattavan kysymyksen suhteen. Aina aikaisemmin on esiintynyt hyvinkin lukuisia eri käsityskantoja ja niistä on voinut huoletta sanoa, että pääsuuntien väliset vivahdukset ovat olleet, kompromisseina, enemmistönä. Tällä kertaa Ranskan tehtävän päätöksen suhteen ei esiinny kuin juuri nimeksi joitakin kompromissiajatuksia, siksi selvästi ovat mielipiteet jakautuneet joko Englannin tai Venäjän hyväksi.

Aloittaakseni niistä, jotka toivovat Ranskan kaikista Englannin heikkouksista ja Venäjän houkutuksista huolimatta valitsevan Englannin kannatuksen mieluummin kuin Venäjän liiton, koetan seuraavassa analysoida tämän suunnan esittämiä motiiveja kantansa tueksi.

He myöntävät avoimesti, että Englannista on tavattoman vaikea saada varmaa otetta. Siten on valitettavasti totta yksinpäse, että Englanti on tulkinnut Kansainliiton peruskirjan tärkeimpiä määräyksiä samoin kuin Locamon sopimuksen kantavuutta verrattain häilyvästi, ettei suorastaan sanottaisi vastoin parempaa miinäänsä. Voi siis käydä niin, että Ranska sitoutumalla nyt noudattamaan Englannin kompromissipolitiikkaa Saksaa kohtaan, joutuu kaikesta huolimatta paljoo suurempaan epävarmuuden tilaan kuin jos se tekisi suoranaisen liiton Venäjän kanssa.

Mutta Ranskan tulisi toisaalta muistaa, että puolittainkin järjestely Englannin kanssa voi ajan mittaan olla Ranskalle ja koko Euroopalle voitollisempaa politiikkaa kuin sotaliiton solminen Venäjän kanssa. On muistettava, että kun Saksa ja Venäjä solmivat Rapallon sopimuksen keväällä 1922, Saksa laski hyötyvänsä tästä sodan loppuaikoina syntyneestä sekä salaisesta että julkisesta yhteistoiminnasta bolshevikkien kanssa vielä ehkä pitkäksiin aikaa eteenpäin, niin että kannatti todellakin tehdä

tuo aikoinaan niin tavatonta huomiota herättänyt sopimus Moskovan hallituksen kanssa. Seuraavina vuosina Reichwehr antoi kaiken avustuksensa Venäjän sotavoimien järjestämiseksi kokonaan uudelle kanalle. Vastalahjaksi Saksa sai järjestää salaisia varastoja Venäjän alueille. Kuten tietty, lainasivat saksalaiset Englannista, mutta varsinkin Yhdysvalloista varoja Venäjän sotavoimien täydentämiseen ja sotateollisuuden elvyttämiseen. Kaikki kävi hyvin, kunnes maailman taloudellinen kriisi alkoi ja Saksan lainansaamit ulkomailta tyrentyivät. Sitten tuli Hitler valtaan ja julisti, ettei hänen hallituksensa voinutkaan enää jatkaa veljeilyä Venäjän kanssa.

Epäilemättä tämä Saksan ja Venäjän välien nopea kylmentyminen tarjoaa Ranskalle suorastaan etsimättömän aiheen solmita mahdollisimman läheiset välit Venäjän kanssa. Ohhan tosin parempi, että Saksan ja Venäjän armeijat seisovat vastakkain kuin että ne olisivat edelleenkin uhkana Länsieurooppalaiselle sivistykselle. Mutta kuka takaa, että Venäjä tulee rehellisesti täyttämään liittolaisvelvollisuudet. Saatuaan nyt vuorostaan Ranskalta muutamia kymmeniä miljjardeja varustustensa yhä jatkuvaan täydentämiseen Venäjä voi jonain päivänä kääntää kelkkansa jokkelle kolmannelle taholle, josta se vuorostaan jälleen voisi hankkia varoja itselleen niin pian kuin Ranskan pankit sulkevat ovensa Moskovan uusilta lainanpyynnöiltä. Sitäpaitsi voihan käydä niin, että Venäjä loppujen lopuksi näkee kommunististen intressiensä vaativan, että Euroopan kapitalistiset maat joutuvat sotaan keskenään tuhotakseen siten elinvoimansa ja avatakseen tien Venäjän ja Aasian kommunistien tunkeutumiselle etäälle Euroopan sisäosiin.

Tämän suunnan edustajat lähtevät siis lähimmä siitä, että vaikka yhteistoiminta Ranskan ja Englannin välillä oli ikinä "paperille pantuna" näennäisesti heikompi kuin suoranainen liittosopimus Ranskan ja Englannin välillä, Ranskan ja Englannin välinen entente täydennyksenä Ranskan ja Italian uudelle yhteistoiminnalle ja Ranskan liittosuhteelle pikku-ententen kanssa takaa ~~est~~ sittenkin Ranskalle käytännössä jotain lujempaa ja arvokkaampaa kuin liitto Venäjän kanssa.

Siirryttäessä päänvastaiseen leiriin täytyy hämmästyä miten mitä erilaisimmat elementit ovat kokoontuneet suosittamaan venäläis-ranskalaisen liiton syntymistä.

Aloitin jälleen vanhasta pacifistista lordi Cecilistä; hän yllämainitussa artikkelissaan lausuu ankaroita sanoja Hitlerin politiikasta rauhan säilymisen vaarallisena järkyttäjänä. Vastapainoksi hän nyt suosittaa juuri sitä ranskalaista turvallisuussysteemiä, joka esitettiin Varustusten supistamiskonferenssille sen kokoonnuttua helmikuussa 1932. Kuvaavaa on hänen mentaliteetilleen, että lordi Cecil kieltäytyi Englannin valtuuskunnan jäsenyydestä, koska se muka oli liian militaristinen, liian "ranskalaismielinen" y.m.s! Nyt tämä kollektiivisysteemi kelpaa hänelle. Kuvaavaa on, ettei hänellä ole mitään sanottavaa tässä yhteydessä Venäjää vastaan; äskettäin hän hän ilmaisi englantilaisissa lehdissä käsityksensä, ettei Venäjän armeija oikeastaan ole olemassa muuta kuin puolustusta varten!

Yhtä paljon ihmeissäni olen ollut lukuisten toisten anglo-saksisten ystäväni innostuksesta nyt antaa hyviä neuvoja Ranskalle vieläkin selvemässä muodossa kuin lordi Cecil on tehnyt. On ollut suorastaan hämmästyttävää todeta kuinka ennenkaikkea amerikkalaiset näyttävät odottavan, että Laval mahdollisimman pian hyväksyisi kaikki Venäjän ehdotukset liiton solmimisesta. Kun olen kysynyt heiltä eivätkö he näe miten perusteellisesti tsaarinaikainen venäläis-ranskalainen liitto petti Ranskan ja vain Yhdysvaltain avulla Ranska sai sotilaallisen asemansa pelastetuksi, he vastaavat kyllä otta-neensa huomioon uuden riskin, johon Ranska voisi joutua liiton kautta Venäjän kanssa. Mutta jos on kaksi tai useampia pahoja tilanteita, he sanovat, täytyy osata välttää suurin paha. Tässä tapauksessa tuo suurin paha merkitsisi sitä, että Saksa ja Japani "löytäisivät sotilallisesti toisensa". Kaukaisessa idässä voitollinen Japani olisi Aasialle ja Amerikalle yhtä suurena vaarana kuin hampaisiin saakka asestautunut Saksa muodostaisi vaaran Euroopalle. Venäjän täytyy ymmärtää tämä vakava tilanne ja sen vuoksi myös on syytä edellyttää, että Venäjä pysyisi lojaalisena liittoaan kohtaan Ranskan kanssa.

Toisin sanoen, tämä ajatussuunta lähtee siitä, että kan-

sainvälisiä turvallisuusprobleemia harkittaessa ei tule ahtaasti rajoittua tutkimaan minkä vaaran Saksan uusi aseistautuminen muodostaa rauhan säilymiselle, vaan on jokseenkin yhtä tärkeästi otettava lukuun Japanin vapaa varustautuminen ja sen sotaiset aiheet. Jos näin menetellään, on epäilemättä parempi, että Venäjä saadaan pysymään rauhaa säilyttävien valtioiden joukossa kuin että sekin esiintyisi oamalla sotilallisella ohjelmallaan rauhan järkyttämiseksi joko Euroopassa tai Aasiassa.

Mutta eivät ainoastaan lukuisat anglosaksit ajattele tällä tavalla, on, kuten sanottu, hyvinkin paljon muita kansallisuuksia näinä viikkoina toivomassa, että Laval lähtiessään t.k. lopulla Moskovaan allekirjoittaisi siellä ei vain vähäisiä paremminkin juridisluontoisia papereita, vaan mahdollisimman painavan sotilallisen sopimuksen.

Huomenna alkaa Stresan konferenssi. Konstruktiiivisin Englannin nykyisen hallituksen jäsenistä, Mr Eden on sairastunut. Sir John Simonin matkatoveriksi Stresaan on juuri lähtenyt Ramsay MacDonald itse, negatiivisin Englannin hallituksen jäsenistä. Ensi viikolla kokoontuu neuvosto Genève'iin. Ennenkuin neuvosto menee hajalle, voidaan suurin piirtein katsoen nähdä missä tarkoituksessa Laval lähtee Moskovaan saakka, vaikka hän tapaa ensi viikolla täällä Litvinoffin.

Lavalin jälkeen käy Moskovassa vielä Titulesco ja ehkä myös Berns. Maxim Litvinoff elää todellakin suunnattoman nopeassa kansainvälisessä nousukaudessa. Ei mikään muutamalla sanalla voi kuvata paremmin tätä nykyistä suurvaltain välistä politiikkaa kuin seuraava puolittainen vitsi, joka kiertää Genève'issä suusta suuhun:

Jos kukaan ansaitsee Nobelin palkinnon, pitäisi Hitlerin se saada tänä vuonna. Toistakymmentä vuotta on kateus vallinnut Ranskan ja Italian välillä, epäluulo Italian ja Jugoslavian välillä, halveksuminen ja viha Englannin ja Venäjän välillä, ja nyt muutamassa kuukaudessa Hitler on rakentanut sulan sovinnon kaikkein näiden maiden kesken. Kuka todellakin on tehnyt kansojen lähentymiselle

Euroopassa suuremman palveluksen muutamassa kuukaudessa kuin Hitler säilyttäessään Euroopan kaikki kansat etsimään sovintoa keskenään natsismin pelosta.

Niin paljon kuin totta onkin tässä puolittaisessa pilassa, täytyy kuitenkin lähinnä Euroopan pienten kansojen turvallisuuden nimessä tehdä eräs selvä toteamus: Saksan pienet naapurimaat tulevat joka tapauksessa pakoitetuiksi lisäämään varustukseensa natsismin pelosta, mutta sama vaara uhkaa Venäjän naapureita. Maailman taloudellinen tilanne on edelleenkin äärimmäisen sekava, työttömyys useimmissa Euroopan maista valitettavan suuri ja sen vuoksi tarvittaisiin kaikki varat taloudellisten ja yhteiskunnallisten vaikeuksien voittamiseen eikä suinkaan uusiin varustuksiin. Juna tältä kannalta katsottuna voi Ranskan päätös valitessaan Englannin ja Venäjän ystävyysväylän muodostua Euroopalle joko pelastukseksi tai yhä yltyväksi vaaraksi.

Palaan tähän kysymykseen niin pian kuin tämän kuun kuluessa käy selväksi mitä Lavalin matka Moskovaan lopullisesti tulee tarkoittamaan.

Rudolf Heide

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C21.

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön rap. n:o 9.

Ministeri Holsti.

1574 635.

GENÈVE'ISSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 347.

Genève'issä 16 P:nä huhti KUUTA 1935.

12 291 he. 35

20/4.35

VIITTAUS: N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C31

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön

raportti n:o 9.

Minulla on kunnia lähettää oheisena
Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o
9, jonka otsakkeena on

Kansainvälinen tilanne; katsaus n:o 4.

Rueda-Santti

GENEVE'ISSÄ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 9.

Geneve'i ssä 15 p:nä huhti kuuta 1935.

12 29 he. 35
kop. 35
5 C31

Asia: Kansainvälinen tilanne;

katsaus n:o 4.

Jatkaakseni katsaustani kansainväliseen tilanteeseen on nyt vuoro tulla neljänteen kysymykseen:

Mihin pyrkii Mussolini kutsuessaan

Englannin ja Ranskan hallituksen

edustajat Stresaan.

Voitaneen suuremmitta erehdyksittä väittää, että Mussolini ei koskaan ole ollut oman maansa rajojen ulkopuolella niin yleisesti suosittu henkilö kuin näinä viikkoina. On ikäänkuin jonkinlaisen kevätuulen voimalla olisi äkkiä pyyhkäisty pois hyvin paljon hänen aikaisempia syntejensä.

Häneen toistakymmentä vuotta kohdistuneet arvostelut ulkomailla voidaan hyvilläkin syillä jakaa kahteen pääryhmään. Ensimmäiseen kuuluvat kaikki moitteet hänen sisäpolitiikastaan, toiseen arvostelut hänen ulkopoliitikastaan.

Sivistyneen maailman on ollut vaikea sulattaa sitä poliittista terroria, jolla Mussolini on ylläpitänyt valtaansa kotimaassaan. Italian nykyinen kuningaskunta on syntynyt vapaamielisten aatteitten voitosta Euroopassa: Koko poliittisesti valistuneen maailman myötätunto viime vuosisadalla tuli italialaisten vapaudensankarien osaksi juuri senvuoksi, että he taistelivat dynastiain rajatonta valtaa ja terroria vastaan. Ei tarvitse muuta kuin viitata tässä suhteessa Englannin ja varsinkin Ranskan osuuteen nykyisen Italian luomiseksi. Kun ottaa kaiken tämän huo-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi.....

3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

micon, voi hyvin ymmärtää mistä syystä miltei kautta maailman Mussolinia on ankarasti moitittu siitä, että hänen nykyinen poliisivaltansa Italiassa ei ole itse asiassa muuta kuin saman systeemin palauttamista takaisin, josta Italia viime vuosisadalla verisin uhrauksin pääsi vapaaksi. Sattuvasti on tänään sanottu Genève'issä, että Stresan kokouksessa viime viikolla täytyi kaikin mahdollisin poliisivoimin suojella Mussolinia juuri senvuoksi, ettei Italian kansa pohjimmaltaan ole voinut unhoittaa vapaudentaistelujansa kotimaisia tyranneja ja Itävaltaa vastaan viime vuosisadalla; ei edes Venäjän itsevaltiaita ole tarvinnut kühjettaa palatsien pienistä siivovista sisään niinkuin Mussolinille tehtiin Stresassa.

Mitä hänen ulkopoliitiikaansa tulee, on se tähän saakka ollut tuloksiltaan mahdollisimman negatiivinen. Aikaisempi ystävyys Kreikan ja Turkin kanssa on luisunut häneltä, sillä nämä molemmat maat ovat liittyneet Balkanin maiden ryhmään, toisin sanoen hänen läheisiin kilpailijoihinsa. Italian ja Bulgarian suhteet ovat samaten höltymistään höltyneet. Vuosia kestänyt rivaliteetti Ranskan kanssa on päättynyt laihempaan sovintoon kuin italialaiset uskalsivat odottaa alueellisinä luovutuksina ja muina hyvikkeinä. Heti kun Hitler tuli valtaan, ojensi hänelle kätensä Mussolini suuremmalla lämmöllä kuin miltään taholta tuli Hitlerin osaksi, mutta täällä hetkellä on Italia aseistautunut ennenkaikkea juuri Saksan taholta uhkaavaa vaaraa vastaan. Yksinpä Italian ja Venäjän välit ovat viime aikoina viilenneet sitä mukaa kuin Venäjän on onnistunut parantaa suhteitaan Yhdysvaltoihin, Englantiin ja Ranskaan puhumattaakaan Pikku-Ententestä.

Maailma muistaa myös millä toukulla Mussolini pari vuotta sitten ilmoitti tahtovansa järjestää Kansainliiton kokonaan uudelleen, niin että neuvostossa suurvalloilla olisi todellinen määrämisvalta. Samoin pysyy tuoreessa muistissa pari vuotta sitten syntynyt n.s. neljän vallan pakti, jonka oli määrä antaa edes jotain tyydytystä tälle Mussolinin pyrkimykselle pönkittää suurvaltain merkitystä kansainvälisten kysymysten ratkaisijana Kansainliiton neuvoston rinnalla. Mutta kaikki tietäväst, ettei tästä neljän vallan paktista ole käytännöllisessä politiikassa ollut minkäänlaista hyötyä, se on ollut kuolleena syntynyt sopimus, jota vastoin Kansainliiton neuvosto on pysynyt entisessä voimassaan ja merkityksessään.

Tätä pitkää syhtiluetteloa vastaan on katsottava Mussolinin nyt saavuttamaa jonkseenkin yleistä populariteettia maansa rajojen ulkopuolella. Kerrankin myönnetään hänen laskeneen oikein: Hän on selvänäköisesti huomannut, että Euroopan on järjestäydyttävä torjumaan saksalainen vaara. Ranska tietysti on aina ollut selvillä tästä vaarasta, mutta kun Englanti on jälleen horjunut, on Mussolini päätävästi asettunut Ranskan rinnalle. Tätä painostusta Englannin on ollut vaikeaa Stresassa kestää. Senvuoksi Mussolini on voinut saada osakseen yleistä hyväksymistä.

Kun Ramsay MacDonald ja Sir John Simon lähtivät Stresaan, kuului kaikissa Kansainliiton piireissä valitus, että Mr Eden oli ollut pakoitettu jäämään matkasta pois, sillä häntä pidetään selväpiirteisimpänä Kansainliiton ystävänä Englannin koko nykyisessä hallituksessa. Ensimmäisen päivän tiedot Stresasta eivät olleet erikoisen rohkaisevia, mutta toisena päivänä tiedoitettiin paljokaikin positiivisempaa. Kun kokous loppui, sai maailma tänä aamuna mielihyväkseen lukea kaksikin suurta saavutusta. Ensiksi saatettiin todeta, että Englanti oli verrattain selvästi asettunut yhteen rintamaan Ranskan ja Italian kanssa käytännöllisten keinojen löytämiseksi rauhan turvaamiseksi.

Toinen lohduttava sanoma oli se, että Hitler oli kesken Stresan kokousta peräytynyt ainakin puolitiehen n.s. Itä-paktin aikaansaamisen suhteen aikaisemmin osoittamastaan negatiivisuudesta. Se mitä vielä pari viikkoa sitten pidettiin, niinkuin raportissani n:o 7 t.k. 2 p:ltä viittasin, joksenkin vähän uskottavana, on siis sitenkin tapahtunut: Hitler katsoo maailman yleisen opinionin edessä olevansa aikaisemmista vastaväitteistään huolimatta pakoitettu nyt myöntämään, jotta Eurooppa saataisiin järjestetyksi nykyistä paremmalla tavalla vastaamaan rauhan säilyttämisen tarkoituksia.

Tätä Stresan konferenssin tulosta ei ole kuitenkaan syytä yliarvioida. Tavatessani äsken Varustusten supistamiskonferenssin presidentin, Arthur Hendersonin sihteeristössä mainitsi hän minulle olevansa iloinen, että Stresan neuvottelut ovat johtaneet näinkin tyydyttäviin tuloksiin. Mutta, hän jatkoi, hän ei näe vielä mitään mahdollisuutta kutsua edes konferenssin n.s. bureauta näinä päivinä koalle neuvottelemaan konferenssin kokoontumisesta uudelleen, vaan hänen täytyy jättää asia avoimeksi neuvoston vakinaisen toukokuun-kokouksen päiviin, jotta siihen mennessä suurvallat pääsisivät tarkemmin keskenään selvilleen siitä miten lopullisesti käytännössä saadaan n.s. turvallisuusprobleemi selvitetyksi. Tämä Hendersonin mielipide on aivan yleinen Genève'issä. Sen enempää täysin käytännöllistä ei vielä ole Stresassa saavutettu. Lavalin tulee ennen tämän kuun loppua käydä Moskovassa järjestellessä Ranskan ja Venäjän läheisiä suhteita, Puolan täytyy aivan lähiaikoina vastata miten se tulee lopultakin suhtautumaan kysymykseen Itä-paktista, Englannin ja Saksaan on varmasti vielä syytä paljonkin täsmällistyttää Saksan tulevaa lopullista suhtautumista tuohon samaan paktiin, samoinkuin Englannin on samaan aikaan jatkettava neuvottelujaan Ranskan ja Italian kanssa. Vielä on pikku-ententen ja Italian kesken selvitettävä n.s. Tonavan-paktin yksityiskohtia samoinkuin toisaalta Venäjän ja pikku-ententen on välttämätöntä sopia keskinäisten sitoumustensa yksityiskohdista.

Kuten näkyy, on siis todella vallan tavaton määrä mitä

tärkeimpiä kysymyksiä saatava täsmällistetyiksi ja ratkaistuiksi ennenkuin voidaan ajatella Varustusten supistamiskonferenssin töiden positiivista ratkaisua.

Samalla kun näin yleisesti onnitellaan suurin piirtein katsottuna Mussolinia hänen saavutuksistaan Stresassa kääntyvät nyt katseet Ranskaan kysymyksellä tunteeko se saavuttaneensa Stresassa niin suuren hyvityksen, että se tulee rajoittamaan haluansa lähes tyä kovin kouraantuntuvasti Moskovaa. Italian ja Englannin uusi vakuutus vastata Locarnon sopimuksen takeista Ranskan hyväksi on ilmeisesti Berliinille erittäin selvä varoitus. Ranskan näin ollen ei pitäisi olla kiirettä aliarvioida molempien suurvaltaystäviensä lupauksen sitovaa voimaa eikä myöskään yliarvioida Venäjän ystävyyden todellista merkitystä.

Mussolinilla on tänään ollut Genève'issä Kansainliiton kannalta katsottuna eräs toinen yhtä suuri menestys kuin Stresan kokouksessa. Neuvosto on salaisessa istunnossa käsitellyt Etiopian ja Italian välistä sodanuhkaa. Paroni Aloisi tiedotti neuvostolle Stresassa syntyneen välipuheen mukaisesti, että Italia on valmis rauhalliseen ratkaisuun Etiopian kanssa. Kun Etiopian edustaja koetti saada neuvostoa puuttumaan yksityiskohtaisesti tähän riitaan, koska Italiaa jatkuvat joukkojen lähetykset ennustavat paha, esiintyi Sir John Simon, Laval, de Madariaga y.m. huomattavimmat neuvoston jäsenet Italian hyväksi ilmoittamalla täysin luottavansa siihen, että kun neuvosto toukokuun puolivälissä vakinaisessa istunnossaan käsittelee tätä riitaisuutta, silloin jo on pahin selkkauksen vaara sivuutettu.

Näyttää siis siltä kuin Mussolini olisi katsonut viisaimmaksi peräytyä hyvässä järjestyksessä mahtipontisista sotikallisista edesottamisistaan ja tyytyä rauhanomaiseen selvitykseen. Jos niin todellakin käy ja hän siten "voittaa oman itsensä", hän saavuttaa uutta tunnustusta Kansainliiton kaikista piireistä. Italiaa tarvitaan tällä hetkellä paljoakin enemmän Euroopan olojen uudessa järjestelyssä kuin mustien maanosan valtaamisessa väkivaltaisilla keinoin.

Kuten kaikesta ylläolevasta ilmenee, on tällä hetkellä todellakin syytä luoda vielä katsaus kysymykseen: Onko mahdollista, että Kansainliittoa uhkaa hajoaminen vai onko odotettavissa, että Saksan nykyinen politiikka tekee sen entistäkin lujemmaksi? Siihen vastaan seuraavassa raportissa.

Ruudolf Heide

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 10

Ministeri Holsti

23/4. 1935

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

13 / 292 Sal. S. 35.

KIRJELMÄ n:o 364.

Genève'i SSA 23 P: NÄ huhti KUUTA 19 35.

2/5.35

VIITTAUS: N

5 C31

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 10.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lähetystön raportti n:o 10, jonka otsakkeena on
Kansainvälinen tilanne: katsaus n:o 5.

Rudolf Saar

Geneve'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Geneve'i ssa 23 p:nä huhti kuuta 19 35.

13 / 292 Sal. D. 35.
2/8. 35.

5 C31

Asia: Kansainvalinen tilanne;
katsaus n:o 5.

Tulen näin tämän katsausarjani viimeiseen raporttiin:

Onko mahdollista, että Kansainliittoa uhkaa hajoaminen vai onko odotettavissa, että Saksan nykyinen politiikka tekee sen entistäkin lujemmaksi?

Jos kaikkien pessimistien sanat, jotka Pariisin rauhankonferenssin jälkeen ovat ennustaneet Kansainliiton häviötä, olisivat olleet tähän päivään mennessä oikeassa, olisi jo yksistään kymmenen prosenttia heidän ennustuksistaan kyennyt tappamaan koko Kansainliiton. Nämä epäroitsijat ovat varsinkin tänä vuonna olleet näkevinaan Liiton lopun olevan auttamattomasti jo kynnyksellä. Mutta viime viikolla taällä pidetty neuvoston ylimääräinen kokous onkin kaikista pahoista väitteistä huolimatta osoittanut, että Liitto on Saksan äskeisistä toimenpiteistä tullut entistäkin lujemmaksi. Siihen ovat vaikuttaneet useatkin erisyys, mitkä suoranaisesti, mitkä välillisesti.

Ranskan ja Englannin johtavat valtiomiehet ovat puoluekannasta riippumatta säännöllisesti vakuuttaneet, että heidän maittensa ulkopoliittikka pohjistuu syvimmillään Kansainliiton kehittämiseen ja voimistuttamiseen parhaimpana keinona rauhan säilyttämiseksi ja kansainvälisen kaikinpuolisen yhteistoiminnan elvyttämiseksi. Samaa ei ole voinut sanoa

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

kahdesta muusta suurvallasta, Italiasta ja Venäjältä, sillä ne ovat, kuten tietty, aivan viime aikoihin saakka esiintyneet Kansainliiton ankarina arvostelijoina.

Italiasta on ollut sietämätöntä, että Kansainliitto koko olemukseltaan perustuu demokraattisiin periaatteisiin. Yhtä vähän kuin fascistinen maailmankatsomus voi sietää demokratiaa kotimaassa, on se tahtonut suvaita pienten kansojen ylivaltaa Kansainliitossa. Mutta viime kuukausien tapahtumat ovat pakottaneet Italian arvioimaan kokonaan uudelleen suhtautumisensa Kansainliittoon. Stresan kokouksessa ei Mussolinilla enää ollut pahaa sanaa sanottavana Kansainliittoa vastaan, eikä myöskään hänen lempiajatuksensa, neljän vallan paktin puolesta. Nyt hänellekin kelpaa Kansainliitto lujimpana kansainvälisenä järjestönä Saksan pitämiseksi kurissa. Tämä Mussolinin kannanmuutos merkitsee sinänsä Kansainliiton merkityksen suurta nousua, sillä Mussolinin taholta ei enää ole odotettavissa "parannusohjelmia" Kansainliiton muuttamiseksi suurvaltain välisten intriigien temmellystantereeksi.

Mitä Venäjään tulee, on suorastaan koomillista todeta, millä hartaudella Litvinoff nykyään esiintyy Kansainliiton yhtenä jyrkimmistä puolustajista. Hänen suustaan, tai kynästään ei enää lähde ainokaakaan ivallista, saaticka sitten myrkyllistä sanaa Kansainliittoa vastaan muka kapitalististen maiden suurimpana järjestönä "kansainvälisen köyhälistön nylkemiseksi", mikä väite vielä toista vuotta sitten kuului neuvostojärjestelmän sekä sisä- että ulkopoliittiseen propagandaan. Kun Litvinoff neuvoston kokouksessa viime viikolla käytti puheenvuoron Saksan uuden varustuspolitiikan tuomitsemiseksi, saattoi maailma todeta, että hän oli kaikista neuvoston jäsenistä kiivain Saksaa vastaan ja Kansainliiton puolesta.

Edellisissä katsauksissani olen viitannut verrattain yksityiskohtaisesti Englannin haluun selittää kaikissa sopivissa yhteyksissä, että se on Kansainliiton järkevimmimpiä kannattajia, vaikka tosin käytännössä maailma usein kysyy ihmetyksellä mistä syystä siitä huolimatta Englanti ei harrasta Kansainliiton järjestysmuodon täydentämistä m.m. turvallisuustakeiden kehittämällä niin voimakkaiksi, ettei mikään maa uskaltaisi ajatella rauhan rikkomista. Tästä Englannin politiikan horjuvaisuudesta huolimatta aikaisempina vuosina on

nyt maailma suureksi helpoitukseksi saanut viime päivinä todeta, että todella tiukan tullen Englanti sittenkin on ainakin määrättyissä täysin konkreettisissa tapauksissa valmis toimimaan sangenkin tarmokkaasti Kansainliiton hyväksi, vaikka se periaatteellisissa kysymyksissä onkin osoittanut liiankin suurta epävarmuutta. Sir John Simonin esiintyminen viime viikolla neuvostossa ja senjälkeen Mr. Ramsay MacDonaldin lausunnot Lontoossa ovat selvästi osoittaneet, että Englanti tarkoittaa täyttä totta, kun se vakuuttaa lojaalisuuttaan Locarnon sopimusta kohtaan samalla kertaa kuin se vieläkin yrittää kaiken voitavansa saadakseen Saksan palaamaan takaisin maailmanpolitiikan tärkeimpään keskukseseen, nimittäin juuri Kansainliittoon. Maailmahan oli jo tottunut pitämään Locarnon sopimusta ainakin yhtä kuolleenakin kuin n.s. neljän vallan paktia, mutta Englanti ja Italia ovat Stresan konferenssissa antaneet maailman tietää, että tämä sopimus on tällä hetkellä tosiasiallisesti elinvoimaisempi kuin koskaan aikaisemmin. Mutta Locarnon sopimushan kuuluu Kansainliiton toiminnan puitteisiin yhtenä pääkeinona rauhan turvaamiseksi Euroopassa.

Mitä Ranskaan tulee, ei kukaan koskaan ole voinut moittia sitä häilyväisyydestä Kansainliiton käytännöllisen toiminnan suhteen. Kun M. Laval viime viikolla esitti neuvostolle ehdotuksensa päätöslauselmaksi Saksan tuomitsemiseksi Versailles'in rauhansopimuksen rikkomisen johdosta, laskivat pessimistit Genève'issä, että hän tulisi saamaan Englannin, Italian ja Venäjän äänen lisäksi vain muutamia pienten maiden ääniä, jotavastoin todennäköisesti kuusi maata tulisi joko pidätettyään äänestyksestä, tai suorastaan äänestämään vastaan. Mutta nämä laskelmat pettivät. Espanja, Portugali, Meksiko, Argentiina, Chile ja loppujen lopuksi Puolakin äänestivät päätöslauselman hyväksymisen puolesta. Tämä ei suinkaan merkitse sitä, että kaikki nämä maat olisivat sinänsä hyväksyneet Ranskan, Englannin ja Italian yhteisen ohjelman kaikkine perusteluineen, mutta niiden mielessä väikkyi järkkymättömän selvänä kysymys: Onko syytä ruveta väittelemään pienistä detaljeista kun itse asiassa pääprobleemina on Kansainliiton koko olemassaolon perustus, nimittäin valtioiden velvollisuus täyttää kansainväliset sitoumuksensa? Jos kerran sallitaan jonkun suurvallan rikkoa sopimuksensa ilman, että Kansainliitto ilmoittaa vastalauseensa tuomien rik-

kojan, silloin luodaan ennakkotapaus, jolla voi olla tulevaisuudessa mitä tuhoisimmat seuraukset. Kun kerran Kansainliitto mitä ankarimmin tuomitsi kaksi vuotta sitten Japanin sen valloituspolitiikasta Mantšuriassa, ei voida kohdella Saksaa sen äskeisten toimenpiteitten johdosta lievemmin keinoin. Sitäpaitsi nämä pienet maat ottivat huomioon, etteivät ne istu neuvoston jäseninä oman asemansa vuoksi, kuten suurvallat, vaan kaikkien Kansainliiton pienten jäsenvaltioiden luottamusmiehinä. Sitäkin välttämättömämpää näin ollen oli, että k.o. maat tinkimättä äänestivät päätöslauselman hyväksymisen puolesta.

Suurin piirtein katsoen voidaan siis päätätä, että Ranskan voitto neuvostossa viime viikolla oli ennen kaikkea Kansainliiton itsensä suuri konstruktiiivinen voitto, vaikka puhtaasti muodollisesti katsottuna päätöslauselman hyväksyminen merkitsi Ranskan ehdotuksen hyväksymistä Englannin ja Italian valittömimmällä myötävaikutuksella. Juuri tällä tavalla kasitettiin Geneve'issä viime viikon ylimääräisen neuvostokokouksen tärkein tulos.

Ainoastaan kahdessa suhteessa jaatiin täällä uusien kysymysten eteen.

Ensimmäinen niistä oli lyhyesti määriteltynä seuraava: Ymmärääkö nyt Ranska, että sillä ei pitäisi olla syytä kiirehtiä mil-laisiin sopimuksiin tahansa, joita Moskova sille tekee? Englanti on Locarnon sopimuksen uudella allekirjoittamisella antanut sangen tärkeitä sitoumuksia Ranskan turvallisuuden hyväksi ja saman on tehnyt Italia. Vielä on saatu Saksalta viime tingassa lupaus, että se on valmis keskustelemaan hyökkäämättömyyssopimuksista Euroopan turvallisuuden täydentämiseksi, vaikka se ei olekaan halukas samaan menoon sitoutumaan keskinäiseen aseelliseen avunantoon. Sitäpaitsi on suurin piirtein katsoen Kansainliitto nyt valmistautumassa täydentämään peruskirjan määräyksiä rauhanrikkojen kurittamiseksi. Kun kaikki tämä toiminta rauhan säilyttämiseksi on nyt Ranskan tiedossa, ei sillä pitäisi olla aihetta kiirehtiä tekemään Venäjän kanssa sellaista suoranaista sotilasliittoa kuin Litvinoff on tahtonut saada aikaan. Ranskalle pitäisi riittää sellainen sopimus, joka täydellisesti mahtuu Kansainliiton peruskirjan puitteisiin, s.o. Kansainliiton neuvosto harkittuaan rauhan järkyttämisen uhkaa antaa kehoituksen määrättyihin toimenpiteisiin uhkaajan peloittamiseksi, tai viime tingassa rankaisemi-

seksi. Näin menetellen ei siis Venäjä voisi automaattisesti saada ohi Kansainliiton neuvostoa Ranskan aseellisia voimia liikkeelle. Keskustellessani viime viikolla Englannin, pikku-ententen y.m. johtavien valtiomiesten kanssa nimenomaan tästä asiasta annettiin minun ymmärtää, että Ranska tulisikin solmiamaan Venäjän kanssa ainoastaan samanlaisen sopimuksen kuin sillä on voimassa pikku-ententen ja Puolan kanssa. Viime päivien tiedot Lavalin matkan lykkäytymisestä tuntuvatkin viittaavan siihen kuin Ranska olisi halukas tinkimään Venäjän vaatimuksista, jotta uusi sopimus tulisi täyteen sopusointuun Kansainliiton johtavien periaatteiden kanssa. Kun Sir John Simon puheli kanssani tästä tilanteesta, lausuin hänelle yksityisenä mielipiteenäni, että Kansainliitolla ei koskaan voi olla liikaa Englannin vaikutusvaltaa ja tukea, mutta se voi mahdollisesti joutua saamaan liikaa Venäjän vaikutusta. Sir John vastasi naurahtaen: Varsinkin teille suomalaisena se ajatus tuntuu luonnolliselta.

Vertauksen vuoksi kerron mitä Titulesco sanoi samasta asiasta minulle. Tšekkoslovakia luonnollisesti Saksan naapurina tuntee itsensä pakoitetuksi tekemään sopimuksen Venäjän kanssa, mutta, Rumanialla taas ei ole mitään tarvetta kiirehtiä solmiamaan uusia sopimuksia Venäjän kanssa. Mahdollista on, hän lisäsi, että vuoden lopulla hänkin tulee käymään Moskovassa, mutta ainakaan tällä hetkellä ei vielä ole ollut kysymystä mistään sellaisesta vierailusta. Tämäkin Rumanian kannanotto osoittaa omalla painavuudellaan kuinka eräät maat luottavat Kansainliiton omaan lujittumiseen, niin ettei tarvita uusia erikoisia bilateraalisia sopimuksia rauhan turvaamiseksi.

Tulen näin tuohon toiseen kysymykseen, joka näinä päivinä on erikseen askarruttanut mieliä Geneve'issä. Tarkoitin Tanskan pidättäytymistä äänestämästä päätöslauselman puolesta, joka tuomitsi Saksan menettelyn Versailles'in rauhansopimuksen sotilaallisia pykäläiä vastaan.

Jo heti, kun ulkoministeri Munch neuvoston ensi istunnossa antoi aavistaa, että hänen kantansa oli epävarma, huomautti Sir John Simon minulle miten vaikea hänen on käsittää Tanskan epävarmuutta. Hänestä oli päivänselvää, että kysymyksessä oli koko Kansainliiton yhteistoiminta rauhan säilyttämiseksi ja yhteisvastuu pää-

töslauselman hyväksymisestä eikä siis suinkaan joku erikoinen Tanskan oma vastuu äänestyksestään.

Tämä Sir Johnin huomautus oli kaikkein lievimpiä arvosteluita mitä niinä päivinä kuulin. Aivan yleisesti tuomittiin Tanskan menettely kokonaan arvottomana. Pisimmälle menivät ne, jotka palauttivat mielellin millä tavalla Skandinavia kolmatta vuotta sitten esiintyi Japanin tapauksessa. Silloinhan juuri Ruotsi erikoiskomiteassa esiintyi miltei päälimmäisenä "laillisuuden" nimessä. Kun tein voitavani, jotta Suomi, s.o. lähinnä ministeri Erich, olisi tullut tämän komitean jäseneksi, tekivät kaikki kolme Skandinavian maata voimakasta propagandaa Suomen ehdokkuutta vastaan selittämällä, että Suomella on vanhastaan kovin suuret sympatiat Japania kohtaan ja että senvuoksi komitean oli saattava Pohjoismaita edustamaan Ruotsi, jotta Kansainliiton tuomio tulisi mahdollisimman jyrkäksi! Nyt kun on ollut kysymyksessä periaatteellisesti aivan samanlainen tapaus, Saksan tuomitseminen, oh Tanska Skandinavian nimissä vuorostaan esiintynyt heikommin kuin yksikään Kansainliiton jäsenvaltioista.

Minulle on sanottu, että oli suorastaan Suomen hyvän nimen kannalta onni, ettei Herra Ulkoasiainministeri Hackzell ottanut osaa Pohjoismaiden ulkoasiainministerien äskeiseen konferenssiin Kööpenhaminassa, sillä siten Suomi on välttynyt kaikista niistä moitteista, joita niinä päivinä on satamalla satanut Skandinavian maita kohtaan. Kaiketi tämä ankara kritiikki on saanut erinäiset ruotsalaiset lehdet uusimmissa lausunnoissaan suhtautumaan verrattain kriitillisesti tohtori Munchin menettelyyn äskeisen ylimääräisen neuvostokokouksen aikana.

Koska näin on tullut puhe Suomesta, tahdon lisätä vielä seuraavaa:

Eräs Kansainliiton koko toiminnan keskeisimpiä henkilöitä liiton perustamisesta saakka lausui minulle saaneensa useiltakin eri tahoilta kuulla, että on olemassa varmoja salaisia lankoja Berliinin, Varsovan, Budapestin, Tokion ja Helsingin kesken tarkoituksella esiintyä sopivalla hetkellä lähinnä Neuvosto-Venäijää vastaan. Tämä vanha ystäväni sanoi olevansa jokseenkin vakuutettu, että tällaiset väitteet perustuvat selviin faktoihin. Vastasin hänelle epäileväni suuresti, että Suomi olisi tehnyt sitoumuksia tällaiseen täysin määriteltävään suuntaan. Selitin, ettei ainakaan minulla ollut tiedossani ainoatakaan to-

siasiaa, joka oikeuttaisi tällaisten johtopäätösten tekemiseen. Lisäsin vielä olevani täysin vakuutettu, että Suomi tulee kaikissa olosuhteissa täyttämään lojaalisesti velvollisuutensa Kansainliiton jäsenvaltiona ja siis välttämään toimenpiteitä, jotka voisivat häiritä Kansainliiton kehittymistä ja lujittumista. Olen iloinen, että Herra Pääministerin selitys Eduskunnassa k.o. asiasta on ollut omansa antamaan täysin virallisen vahvistuksen vakuutuksilleni yllämainitulle ystävälleni.

Tehdakseni yhteenvedon viidestä viime katsauksestani kansainväliseen tilanteeseen en luule voivani formuloida sitä paremmalla tavalla kuin toteamalla seuraavaa: Saksa on uusimmalla politiikallaan lujittanut suuresti kansainvälistä järjestäytymistä rauhan ylläpitämiseksi sillä pohjalla, jolla Kansainliiton toiminta liikkuu. Unkaamalla, ettei se neuvoston äskeisen päätöslauselman jälkeen enää missään tapauksessa palaakaan Kansainliittoon Saksa on tehnyt Kansainliitolle toisen suoranaisen palveluksen, nimittäin sen, että Kansainliiton jäsenvaltiot voivat nyt entistä määrätietoisemmin jatkaa toimintaansa rauhan turvaamiseksi ja tarvitsematta siis enää erikoisemmin kosiskella Saksaa palaamaan takaisin Genève'iin. Jos Englanti ajan mittaan saa Saksan muuttamaan suhteensa Kansainliittoon, on se eri asia, mutta sen paluun täytyy silloin tapahtua Saksalle huonoimmin ehdoin kuin sillä olisi ollut tarjolla, jos se olisi ryhtynyt neuvotteluihin Englannin, Ranskan ja Italian kanssa viime tammi-helmikuulla laaditun suunnitelman perustalla. Jos toisella puolen on yli viisikymmentä Kansainliiton jäsenvaltiota ja toisella puolen Saksa täydellisessä eristytyneisyydessään, on ilmeistä, että kaikkien tinkimisien tulee tämän jälkeen tapahtua ei suinkaan Kansainliiton, vaan Saksan kustannuksella

Rudolf Heide

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C31.

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön rap. n:o 11.

Ministeri Kallio.

3/6 1935.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 496.

Genève'i SSA 3 P: NÄ kesä KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

18 292 he. 35
11/6. 35
5 C 31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 11.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 11, jonka otsakkeena on Kansainliiton ylimääräinen yleiskokous Chaco-sodan johdosta.

Rudolf Hauni

Geneve'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 11.

Geneve'i ssa 3 p:nä kesä kuuta 19 35.

18 292 re. 35
 1/6 .35
 5 C 31

Asia: Kansainliiton ylimääräinen
 yleiskokous Chaco-sodan joh-
 dosta.

Reportissani n:o 5 viime helmikuun 27 päivältä tein selkoa millaiseksi tilanne oli kehittynyt sen johdosta, että Paraguayn hallitus oli kieltäytynyt viipymättä hyväksymästä viime marraskuulla pidetyn ylimääräisen yleiskokouksen valmistamaa ohjelmaa Paraguayn ja Bolivian välisen sodan lopettamiseksi. Raportin lopussa mainitsin, että asian kehitystä valvomaan määrätty komitea oli kokoontumassa uudelleen viime maaliskuulla. Mitä senjälkeen on tapahtunut, siitä pyydän seuraavassa antaa lyhyen selostuksen.

Kun komitea kokoontui viime maaliskuun 11 päivänä, oli sen harkittava kolmea kysymystä: 1) Tuota Paraguayn kieltäytymistä hyväksyä edellisen yleiskokouksen suosituksia; 2) Paraguayn ilmoitusta aikeestaan erota Kansainliitosta; sekä, 3) Vihollisuuksien jatkumista Paraguayn ja Bolivian välillä.

Komitealle tekivät Chilen ja Argentinan edustajat yhteisesti ilmoituksen, että heidän hallituksensa toivoivat saavansa molemmat sotivat puolet hyväksymään nuo viime marraskuun 24 päivänä 1934 yleiskokouksen hyväksymät ohjelmakohdat, minkä vuoksi ei olisi syytä kutsua uutta yleiskokousta viipymättä koolle. Komitea hyväksyi tämän Chilen ja Argentinan ehdotuksen ja päätti senvuoksi, että uusi yleiskokous kutsuttaisiin koolle vasta toukokuun 20 päivänä.

Kokoontuessaan viime toukokuun 16 päivänä valmistelemaan raportteja yleiskokoukselle komitea sai Chilen ja Argentinan edustajilta uuden yhteisen tiedonannon. Sen mukaan Argentina, Brasilia, Chile, Peru ja Yhdysvallat olivat viime toukokuun 11 päivänä muodostaneet Buenos Ayres'iin erityisen komitean koettamaan saada rauha palautetuksi. Tämä komitea oli yksimielisesti päättänyt kutsua Uruguayn jäsenekseen. Toukokuun 13 päivänä komitea oli sähköteitse kehoittanut Bolivian ja Paraguayn ulkoasiainministereitä saapumaan henkilökohtaisesti Buenos Ayres'iin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

neuvottelemaan rauhan palauttamisesta. Tähän kutsuun oli saatu kummaltakin ulkoasiainministeriltä myönteinen vastaus. Näin siis ensi kerran on päästy siihen, että molemmat sotivat puolet ovat suostuneet neuvottelemaan rauhasta.

Kansainliiton oma komitea otti tyydytyksellä vastaan tämän tiedoituksen ja päätti sen pohjalle laatia raporttinsa yleiskokoukselle.

Yleiskokous kokoontui v.k. 20 päivänä. Sen avasi neuvoston presidentti Litvinoff tavanmukaisin muodollisuuksin. Niihin kuului m.m. muistopuhe, milloin joku erikoisen huomattava valtiomies on sattunut kuolemaan viimeksi pidetyn yleiskokouksen jälkeen. Litvinoffin oli siis tällä kertaa omistettava kunnioituksen sanoja marsalkka Pilsudskin muistolle. Hänen puheensa oli erittäin sydämellinen, yleiskokous kuunteli sitä seisaaltaan.

Ranskan, Englannin, Italian, ~~Kuokk~~ Espanjan, Unkarin, Portugalin ensimmäiset edustajat omistivat samaten lyhyitä muistopuheita vainajalle. Mutta sitten ruvettiin erinäisiltä tahoilta yksityisesti kehoittamaan eräitä muitakin valtuuskuntia esiintymään nimenomaan siinä mielessä, että vainajan muistoa kunnioitettaisiin mahdollisimman yleisesti, niin ettei nimenomaan Litvinoffin puhe pituutensa ja sisältörikkautensa puolesta saisi erityisen markeerattua asemaa. Tässä mielessä esiintyivät heti jatkoksi kaksi ei-eurooppalaista valtuuskuntaa, nimittäin Argentinan ja Turkin. Heidän jälkeensä viittasin siihen, että Herra Ulkoasiainministeri oli henkilökohtaisesti osoittamassa vainajan hautajaisissa Suomen kunnioitusta ja sen lisäksi pyysin yleiskokouksen suomalaisen valtuuskunnan nimessä lausua julki syvän osanottomme Puolan suureen kansallissuruun. Minun jälkeeni puhuivat vielä Rumanian ja Latvian edustajat. Puolan edustaja, ministeri Komarnicki, vastasi kiittäen kaikista hänen kansalleen marsalkan kuoleman johdosta kondistetuista kaipauksen ja osanoton ilmaisuista.

Tämän jälkeen valittiin yksimielisesti yleiskokouksen presidentiksi asiansovun Chaco-komitean presidentti, M. Vasconcellos.

Tässä on tarpeetonta yksityiskohtaisesti selostaa yleiskeskustelua, joka syntyi komitean raportin pohjalla. Todettakoon vain lyhyesti, että tänä ensimmäisenä kokouspäivänä samoin kuin seuraavankin päivänä puhujina esiintyivät pääasiallisesti etelä-amerikkalaiset valtuuskunnat. Ne lausuiivat kaikki ilmi ilonsa sen johdosta, että vihdoinkin on toiveita olemassa rauhan varmasta palauttamisesta kuin myöskin kiittollisuutensa niille maille, jotka nyt muodostavat Buenos Ayres'issä yhteisen välityskomitean tämän päämäärän saavuttamiseksi.

Yleiskeskustelun päätyttyä v.k. 21 päivänä hyväksyttiin yksimielisesti päätöslauselma, joka tärkeimmiltä kohdiltaan sisälsi seuraavaa:

1) Yleiskokous kiittää välittäjinä esiintyviä valtioita niiden ponnistuksista saada rauha palautetuksi Bolivian ja Paraguayn välille;

2) Yleiskokous valtuuttaa oman komiteansa jatkamaan tilanteen kehittymisen seuraamista viime marraskuun 24 päivänä hyväksytyn ohjelman pohjalla sekä oikeuttaa sen tekemään mitä tiedonantoja, suosituksia tai ehdotuksia tahansa joko suoraan Kansainliiton jäsenvaltioille, tai yleiskokoukselle tai neuvostolle; sekä

3) Päättää joka tapauksessa, että Bolivian ja Paraguayn välinen riitaisuus merkitään ensi syyskuun vakinaisen yleiskokouksen ohjelmaan.

Tämän jälkeen presidentti Vasconcellos piti tavanmukaisen lopettajaispuheen ja julisti yleiskokouksen päättyneeksi.

Lisättäköön lopuksi, että Kansainliiton piireissä katsotaan Chaco-sodan nyt vihdoinkin lähestyvän loppuaan. Bolivia on peräti uupunut sotaan eikä Paraguay toisaalta myöskään enää näytä kykenevän tunkeutumaan tätä syvemmälle Bolivian alueelle. Etelä-Amerikan kaikki puolueettomat maat toivovat hartaasti rauhan palautuvan ja kun nyt on saatu Yhdysvallatkin mukaan yhteistoimintean rauhanneuvotteluissa, pitäisi ulkonaisen painostuksen muodostua siksi suureksi, että sotivat puolet tuskin uskaltavat ajaa rauhanneuvotteluja karille.

Rudolf Steiner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 81

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Kolehmainen.

6/6 1935.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 516.

Genève'i SSA 6 P:NÄ kesä KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
19/293/ae.		D. 35
12/6-35		Liit.
	ALTO	ASIA
5	C31	

Ulkoasiaiministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 12.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lähetystön raportti n:o 12, jonka otsakkeena on
Sveitsin finanssipolitiikka.

Ruefflaender

RAPORTTI n:o 12.

Genève'i ssa 6 p:nä kesä kuuta 19 35.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
9/293	35	
12/10-35	3	LI
	OLASTO	ASIA
5		

Asia: Sveitsin finanssipolitiikka.

On hyvin ymmärrettävissä, että myöskin Sveitsissä finanssi- ja taloudellinen kriisi on erinäisissä piireissä herättänyt henkiin ajatuksen taloudellisen tilanteen helpottamisesta laskemalla Sveitsin kultafrangin arvon siksi paljon alas, että maalle koituisi siitä vastaava hyöty kuin esim. Englannin ja Yhdysvaltain luopuminen kultakannasta on tuottanut näille suurvalloille. Varsinkin työläisten, velkaantuneiden maanviljelijäin ja virkamiesten keskuudessa tämä pyrkimys on vähitellen voittanut alaa. Senvuoksi nämä "pulamiehet" loppujen lopuksi päättivät tämän vuoden alussa ryhtyä tarmokkaisiin toimenpiteisiin ohjelmansa toteuttamiseksi. Ryhdyttiin kokoamaan allekirjoituksia kansanäänestystä varten ja menestys oli odottamattoman suuri. Pyöreän luvun sanoen noin kolmannes äänioikeutetuista allekirjoitti anomuksen kansanäänestyksen toimeenpanemisesta. Hallituksen ei siis auttanut muu kuin määrätä äänestyspäivä ja siksi vahvistettiin sunnuntai t.k. 2 päivä. Semalla hallitus antoi äänioikeutettujen selvästi tietää, että sen mielestä kansan oli ehdottomasti hyljättävä koko aloite.

Se seikka, että noin kolmannes äänioikeutetuista oli allekirjoituksillaan ilmoittanut hyväksyvänsä tämän aloitteen, herätti luonnollisesti tavatonta huomiota sekä Sveitsissä, että ulkomailla. Tuntui jokseenkin mahdolliselta, että äänestyksen tullen pulamiehet voisivat saavuttaa suorastaan enemmistön, tai ainakin jäisivät niin pieneen vähemmistöön, että jonkun ajan kuluttua pulamiehet sittenkin saavuttaisivat enemmistön. Tämä epätietoisuus kansanäänestyksen tuloksesta sai aikaan kullan virtaamisen Sveitsistä ulkomaille. Toisaalta ulkomaalaiset, joilla on hyvinkin suuria talletuksia Sveitsin pankeissa, tahtoivat ajoissa pelastaa franginsa kullassa, toisaalta taas melkoinen määrä Sveitsin omia kansalaisia katsoi viisaimmaksi siirtää talletuksensa

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

ulkomaille pakoon Sveitsin frangin mahdollista laskua. Sveitsin hallituksen virallisten laskelmien mukaan menetti Sveitsin valtiopankki maaliskuun 1 päivästä kesäkuun 1 päivään, eli siis kolmeassa kuukaudessa 650 miljoonaa frangia kullassa. Tämä kaikki ei tietysti ollut pelkän kapitaalın paon tulosta, vaan siihen liittyi myös melkoinen määrä kansainvälisten keinottelijain yrittystä päästä hyötymään kultafrangin laskuta.

Ettei Sveitsin hallitus yllättäisi maailmaa frangin arvon laskulla heti kansanäänestyksen jälkeen siinä tapauksessa, että pulamiehet voittaisivat, katsoin suotavaksi käydä v.k. 31 päivänä Bernissä Sveitsin finanssidepartementissa keskustelemassa tilanteen johdosta. Tällöin minulle vakuutettiin, että hallitus aikoo pulamiesten voittaessakin jatkaa viimeiseen saakka frangin puolustamista sen ohjelman nojalla, jolla hallitus on ilmoittanut yrittävänsä selviytyä pulakaudesta ilman frangin luopumista nykyiseltä kultakannalta. Kysymyksessä ovat niin suuret sekä taloudelliset että moraaliset arvot, niin vakuutettiin, ettei hallitus katso voivansa ilman muuta taipua pulamiesten tahtoon. Tiedusteluuni tulisiko Ranskan luopuminen toistamiseen kultakannasta aiheuttamaan vastaavan menettelyn Sveitsin taholta, vastattiin minulle jälleen kieltävästi.

Kannattaa lisätä, että juuri ennen lähtöäni Berniin olin käynyt Kansainliiton sihteeristössä kysymässä mitä siellä otaksuttiin Sveitsin mahdollisuuksista pysyä kiinni kullassa; sain tällöin kahtalaisen vastauksen. Toisten käsitysten mukaan Kansainliiton virkamiehet ovat tehneet viisaasti siirtäessään jo ennen kansanäänestystä kaikki talletuksensa puntiin, koska Sveitsi ei kuitenkaan ajan mittaan yksin kykene pysymään kultakannalla, jos Ranska, Hollanti ja Italia, sekä Puola luopuvat kultamaiden yhtymästä. Toiset taas olivat sitä mieltä, että Sveitsin hallituksen esittämä ohjelma kultakannan säilyttämiseksi on hyvin harkittu ja että lopullinen taistelu kultakannasta voi ilmaantua vasta tuntuvasti tuonnempana.

T.k. 2 päivänä suoritettu kansanäänestys johti tavallaan yllättävän selvään tulokseen. Pulamiesten aloitteen puolesta annettiin pyörein luvuin sanoen 425.000 ääntä, kun sitä vastoin lähes 570.000 ääntä oli aloitetta vastaan. Sitäpaitsi laskettaessa kanttoonien mukaan, hylkäsi aloitteen 18 kanttoonia ja vain 4 hyväksyi sen. Hallituksen voitto oli siis itse asiassa tuntuvasti paljoo suurempi kuin optimistisimmatkaan laskijat olivat uskaltaneet odottaa. Heidän mielestään pidettiin jo 100.000:kin hylkäävän äänen enemmistöä ilahduttavana tuloksena.

Tämä ratkaisu on mielestäni sitäkin merkittävämpi, kun pulamiesten propaganda oli harvinaisen hyvin järjestetty. Työläisiä houkuteltiin selittämällä miten hallituksen politiikka tahtoi painaa työpalkat alas, jotta teollisuus kykenisi nykyistä paremmin kilpailemaan ulkomaisen teollisuuden kanssa, kun sitävastoin pulamiesten ohjelma tarkoitti saman tuloksen saavuttamista alentamalla frangin arvoa, jotta sitä tietä maan teollisuuden kilpailukykyä kohoitettaisiin. Maanviljelijöille taas seli-

hintojen
tettiin, että viisain keino maataloustuotteiden /säilyttämiseksi korkei-
na ja turistien houkuttelemiseksi maahan oli luopuminen kultakannas-
ta, kun sitä vastoin hallitus tahtoi painaa elintarpeiden hinnat alas,
jotta teollisuus pysyisi kilpailukykyisenä ja jotta ulkomaalaiset tu-
ristit taas täyttäisivät Sveitsin tyhjät hotellit. Edelleen vakuuttivat
pulamiehet, että Sveitsin suuret rahalaitokset ja trustit häviävät vuo-
sittain suuria summia ulkomaille huonojen sijoitusten kautta, minkä
vuoksi olisi välttämätöntä ulottaa Valaliiton kontrolli kapitaalien si-
joituksiin, kun sitä vastoin hallitus nykyisellä politiikallaan edisti
kapitaalinen menetystä samaan aikaan kuin työttömyys lisääntymistään li-
sääntyi.

Monet ulkomaalaiset äänet ovat heti kiirehtineet onnittelemaan
Sveitsin kansaa tästä äänestyksen tuloksesta. Heidän mielestään Sveit-
sin kansan enemmistö on osoittanut harvinaisen suurta kypsyyttä ymmär-
täessään torjua pulamiesten kauniit houkutukset. Sveitsin finanssiminis-
teri, liittoneuvos Meyer on äänestyksen jälkeen selittänyt luottavansa
siihen, että äänestyksen tulos aiheuttaa kullan palaamisen takaisin
niin pian kuin kotimaiset ja ulkomaalaiset tallettajat nyt ovat saa-
neet varmuuden siitä, ettei ainakaan lähimpinä aikoina ole pelkoa
Sveitsin luopumisesta kullasta.

Tältä näyttää nyt tilanne muutama päivä kansanäänestyksen jäl-
keen. Mutta ken takaa millaiseksi se voi muuttua jonkun ajan kulut-
tua, jos Ranskassa poliittinen tilanne pysyy häilyvänä, jos Italia
jatkaa seikkailupolitiikkaansa Abessiiniassa päin, jos Hollannissa ylty-
mistään yltyy pyrkimys luopua kultakannasta. Ehkä silloin tulee Sveit-
sissäkin pulamiesten into uudelleen kohoamaan. Kun kaikissa maissa ele-
tään paremminkin "päivästä toiseen" kuin selvän määrätietoisien finanssi-
ja taloudellisen ohjelman pohjalla, miten voidaan saada täysin varmo-
ja takeita siitä, että Sveitsin hallitus ja kansan nykyinen enemmis-
tö saattaisivat kuinka kauan tahansa säilyttää nykyisen tahtonsa voi-
tollisena? Teen tämän kysymyksen tahtomatta olla ennustajana suuntaan
tai toiseen. Kaikki riippuu loppujen lopuksi maailman politiikan kään-
teistä ja taloudellisten konjunktuurien vastaavista soveltautumisista.

Ruudvalta

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C31

ASIA: _____

Genevissä olevan lähetysten raportti n:o 13.

Ministeri Holsti.

17/6 1938.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
 KIRJELMÄ n:o 549.
 Genève'i SSA 17 P: NÄ kesä KUUTA 19 35.
 VIITTAUS: N
 P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o
 VIITTAUS: D. U. M. / 19

20/293		85
22/6	35	2
5	C 31.	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 13.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 13, jonka otsakkeena on Mr. Edenin menestys Genève'issä.

Rudolf Heiskanen

Genève'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Genève'i ssa 17 p:nä kesä kuuta 1935.

20/293 he. 35	
22/6	38 2
5	C81

Asia: Mr. Edenin menestys Genève'issä.

Kolme viikkoa takaperin oli aikomukseni laatia raportti ot-sakeasiasta, kun päätin varmuuden vuoksi jäädä odottamaan tapahtumain läheisintä kehitystä nähdäkseni kuinka pysyväisiä hedelmiä hänen voitollinen esiintymisensä Genève'issä tulisi kantamaan. Nyt voidaan parremmin kuin silloin nähdä mitä Mr. Eden todellisudessa sai neuvoston viime kokouskautena aikaan.

Kun hän lähti Genève'istä tasan kolme viikkoa sitten, sanottiin miehestä mieheen, että tuskin koskaan kukaan Englannin edustaja neuvostossa on lähtenyt takaisin Lontooseen niin yleisen ihailun ja kiittollisuuden esineenä kuin hän silloin saattoi tehdä. Kun Litvinoff neuvoston presidenttinä edellisena päivänä lopetti neuvoston tämän istuntokauden, kiitti hän kaikkia raporttöörejä heidän töistään, minkä jälkeen hän lisäsi tahtovansa neuvoston kaikkien jäsenten puolesta kiittää aivan erikoisesti Mr. Edeniä "jonka kannettavaksi oli langennut erittäin suuri kuorma. Hän oli toiminut raporttöörinä mitä moninaisimmissa kysymyksissä, joista toiset olivat äärimäisen tärkeitä, toiset vähemmän tärkeitä, mutta hän oli aina täyttänyt tehtävänsä hänelle ominaisella taitavuudella ja tahdikkaudella".

Tässä on tarpeetonta selostaa kaikkia niitä kysymyksiä, joiden raporttöörinä Mr. Eden oli ollut. Mainitsen vain kaksi kysymystä: Jugoslavian ja Unkarin välinen riitaisuus kuningas Aleksanterin murhan johdosta ja Abessiinian ja Italian välinen sodanuhka.

Epäilemättä on Mr. Edenillä todellakin ollut erittäin suuri ansio Jugoslavian ja Unkarin välisen selkkauksen onnellisessa selvittämisessä. Intohimot niin hyvin Jugoslaviassa kuin Unkarissa olivat vielä tämän vuoden alussa hyvinkin korkealla. Edellisessä maassa kat-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

sottiin, että neuvosto oli tunnetussa päätöslauselmassaan laskenut Unkarin pääsemään liian pienin moittein, kun taas Unkarissa päinvastoin oltiin kuohuksissa siitä, että neuvoston päätöslauselma muodosti kohtuuttoman ankaran nuhteen Unkarille. Nyt kevään kuluessa Mr. Edenin on taitavasti onnistunut tasoitella vastakohtia ja niin saattoikin neuvosto viimeisenä kokouspäivänään v.k. 25 päivänä poistaa koko tämän kysymyksen loppuun käsiteltynä päiväjärjestyksestään. Varmaankin tästä hyvästä saavutuksesta olisi niinä päivinä pidetty paljon enemmän melua kuin todellisuudessa tapahtui, ellei kaikkien huomio olisi ollut keskittettynä miltei yksinomaan Abessiinian ja Italian väliseen sodanuhkaan. Ministeri Artti on raportissaan n:o 13 t.k. 4 päivältä erittäin valaisevasti selostanut tämän kysymyksen, minkä vuoksi voin seuraavassa rajoittua tarkastamaan tilannetta lähinnä Kansainliiton kannalta katsottuna.

Neuvoston kokoontuessa v.k. 20 päivänä tuntui jo aluksi siltä kuin Italia ajaisi riitaisuuden äärimäiseen kärkeen tinkimättä mitään jyrkistä vaatimuksistaan. Päivä päivältä tämä tilanne ilmeisesti pahenemistaan paheni ja laskettiin jo, että neuvoston täytyisi uhrata vielä viikko lisää yksinomaan tämän kysymyksen käsittelyyn. Jännitys oli äärimäisen suuri perjantaina, v.k. 24 päivänä. Tiedettiin, että paroni Aloisi oli lähettänyt Mr. Edenin ja M. Lavalin pyynnöstä lämpimän suosituksen Mussolinille tinkiä kohtuuttomista vaatimuksistaan. Tiedettiin myös, että Mussolini oli pitänyt tätä neuvoston sekaantumista hänen hommiinsa niin suurena loukkauksena, että Italia oli kahden vaiheilla jäisikö se Kansainliiton jäseneksi vai ilmoittaisiko se heti luopuvansa liitosta voidakseen vapaasti hoitaa politiikkaansa Afrikassa.

Kuvaavaa tälle jännitykselle oli, että meidän laiva-asiamme raporttööri, suurlähettiläs de Madariaga vanhan ystävän oikeutuksella ja velvollisuudella katsoi tarpeelliseksi sen päivän aamupäivällä telefonoida minulle neuvon koettaa iltapäivällä asiamme tullessa neuvostossa esille säästää Mr. Edeniä mahdollisimman paljon, koska muussa tapauksessa Mr. Eden saisi liiankin paljon neuvoston sympatiat puolelleen. Tämän johdosta soitin heti Sir William Malkinille, ilmoittaen että puheeni tulisi sisältämään ensiksi kiitokset raporttööreille, toiseksi kehoituksen neuvoston jäsenille tarkasti perehtyä molempiin uusimpiin memorandumeihimme ja kolmanneksi tulisin pyytämään lykkäystä. Juuri tämä lykkäyspyyntö tekee, sanoin, minulle tarpeettomaksi analysoida raportin kaikkia heikkoja kohtia, koska sen voisin tehdä neuvoston kokouksessa syyskuulla. Sir William vastasi olevansa Mr. Edenin ja omasta puolestaan erittäin kiitollinen tästä rauhoittavasta vakuutuksestani. Varsinkin juuri sinä päivänä, jolloin odotettiin Mussolinin vastausta Ranskan ja Englannin uusimpaan ehdotukseen, olisi mitä tärkeintä, jatkoi Sir William, että Mr. Eden saisi keskittää kai-

ken huomionsa yksinomaan Abessiinian kysymykseen.

Kun Mussolinin vastaus tuli kello 11 illalla, katsottiin mitä välttämättömimmäksi kutsua neuvosto koolle kello 12 yöllä, ettei Mussolinille jäisi aikaa yön kuluessa löytää uusia vastaväitteitä, tai keksiä uusia vaatimuksia. Tunti meni aikaa neuvoston päätöslauselmien muodostelemiseen ennenkuin virallinen esittely saattoi tapahtua. Kello kaksi yöllä neuvoston kokous päättyi.

Seuraavana aamuna oli Mr. Eden päivän suuri sankari. Hän oli saanut hallituksensa esiintymään kerrankin täysin päättävästi ja tämän Englannin painostuksen edessä Mussolini viisaasti kyllä päätti jättää vikuroimiset sikseen. Miltei poikkeuksetta kaikki neuvoston jäsenet, jotka satuin aamupäivällä tapaamaan, kehoittamalla kehoittivat minua tinkimään edes jotakin Mr. Edenin hyväksi, koska muuten uhkasi meitä vaara, että neuvosto hylkäisi lykkäyspyyntöni, siihen määrin tuntui neuvoston jäsenistä kiusalliselta äänestää Mr. Edeniä vastaan juuri sillä hetkellä, jolloin kaikki pitivät häntä Kansainliiton pelastajana.

Että silloin yliarvioitiin Mr. Edenin voitto Mussolinista, sen valitettavasti ovat kolmen seuraavan viikon tapahtumat osoittaneet. Italian sanomalehdistö on vaahtopäisenä purkanut kiukkuaan Englantia vastaan. Ainoa kohta, jossa Mussolini ei tinkinyt eikä taipunut, oli hänen vaatimuksensa, että Italia saisi edelleenkin lähettää sotaväkeä Afrikan. Sanotaan hänen selittäneen, että suurvallan kunnia vaatii myöskin Italian osalta saada vapaasti määrätä sotaväkinsä olinpaikoista. Tätä suvereenista oikeuttaan Italia onkin jatkuvasti käyttänyt hyväkseen lähettämällä yhtä mittaa lisää joukkoja Abessinian rajoille. Senvuoksi kysytäänkin Kansainliiton piireissä, eikö loppujen lopuksi Mr. Edenin sunni diplomaattinen voitto v.k. 24 päivänä uhkaa hiljalleen "juosta Afrikan hiekkaan", s. o. kun neuvosto kokoontuu ensi keran syyskuulla, voikin todellinen tilanne olla sellainen, että sota on auttamattomasti ovelta ja neuvoston lopullinen väliintulo myöhästynyttä viisautta.

Kaikkialla Kansainliiton piireissä ollaan siis hyvin ymmärrettävistä syistä nyt tällä hetkellä suuresti huolissaan. Italian ystävät eivät käsitä mihin Mussolini kaikella tällä mielettömyydellä pyrkii. Maan finanssit ovat aivan rappiolla ja lisää verokuormaa kansa ei kykene kantamaan. Viimeksi eilen sanoi minulle eräs ranskalainen divisioonakenraali, joka hyvin tuntee sodankäynnin Afrikassa, ettei hänen vakaumuksensa mukaan Italia koskaan kykene sillä tavalla nujertamaan Abessiinia alusmaakseen kuin Ranska on vallannut Marokon, tai Madagaskarin. Samoin kuin tämä kenraali, katsovat kaikki muutkin Genève'issä puhuttelemani henkilöt, että Italia tarvittaisiin kaikkine voimineen Euroopassa vastapainona Saksalle, ettei Eurooppa joutuisi liiaksi riippuvaiseksi Venäjän vaikutusvallasta.

Genève'issä otetaan myös huomioon se mahdollisuus, että Italia tulee uudelleen lähentymään Saksaa ja Saksan vaikutuksesta luopumaan Kansainliitosta. Sekin olisi mitä lyhytnäköisintä politiikkaa, koska

myöskin sitä tietä vain yhä lisättäisiin Venäjän merkitystä "eurooppalaisen rauhan takaajana!"

Mutta miten saada Mussolini järkiinsä? Epäilemättä hän pelkää joutuvansa oman kansansa silmissä huonoon valoon, jos hän näyttäisi taipuvan toisten suurvaltain ja Kansainliiton painostuksesta sovitteluihin Abessiinian kanssa. Mutta onko sitten helpompi kestää kotimaan arvostelu, kun tappiot ovat tulleet sotänäyttämölle ja maan taloudellinen romahdus uhkaa jo kynnykseltä?

Katsottakoon tilannetta miltä kannalta tahansa, on se joka tapauksessa täynnä vaaroja niin hyvin Euroopalle erikoisesti kuin Kansainliitolle kokonaisuudessaan. Pienimpiä vaaroja ei suinkaan ole se, että Venäjä pääsee näinä aikoina käyttämään hyväkseen Saksan uhkaavan esiintymisen lisäksi vielä Italian onnetonta seikkailuhalua. Jos kahdesa diktatuurin maassa, Saksassa ja Italiassa tällä hetkellä osataan uhkailla rauhan säilymistä, jos Japanikin järkyttää Kansainliiton peruskirjan 10 artiklan määräyksiä alueellisesta koskemattomuudesta, voi kolmas diktatuurin maa, Venäjä joskus tuonnempänä käyttää hyväkseen kaikkia Saksan, Italian ja Japanin antamia opetuksia miten Kansainliiton piirissä voidaan esiintyä uhkamielisesti, vaikkapa koko maailmaa vastaan.

Erikoisesti ansaitsee tässä suhteessa huomiota se valitettava seikka, että vakavatkin ulkomaiset lehdet ovat saattaneet esittää mielipiteitä, jonka mukaan Abessiinia olisi alistettava ainakin jollain tavoin Italian suojelukseseen. Jos tuosta ajatuksesta tulisi tosi, voisi siitä muodostua mitä vaarallisin ennakkotapaus. Ainahan joku suurvalta voisi saada selkkauksia aikaan jonkun heikomman naapurinsa kanssa ja sitten tämä suurvalta uhkasi erota Kansainliitosta, ellei tuota "niskoittelevaa" pientä maata alistettaisi sen holhoukseen. On sanomattakin selvä, että tällainen politiikka kerran alulle pantuna voisi lopulta johtaa millaisiin surullisiin seurauksiin tahansa.

Jää nähtäväksi tuleeko Mr. Eden onnistumaan Englannin hallituksen uutena jäsenenä ja sen kansainliittopolitiikan vastuullisena johtajana täydentää äskeistä voittoansa Mussolinista todella positiivisilla käytännöllisillä saavutuksilla ensi syyskuuhun mennessä, niin että saadaan sodanuhka Italian ja Abessiinian väliltä poistetuksi. Viime viikkojen enteet eivät suinkaan ole olleet lupaavaa laatua.

Ruudolf Salmi

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₃₁

ASIA:

Genève:ssä olevan lähetystön rap. n:o 14.

Ministeri: Kolsti.

20/6 1935.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 572.

Genève'i SSA 20 P:nÄ kesä KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

21/293/ae. 85
1/7.35
5 | C 31.

Ulkoasiainministeriölle ~~XXX~~

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 14.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 14, jonka otsakkeena on Suomalaisten laivojen korvausasia.

Rudolf Penttilä

Genève'i

SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Genève'i:ssä 20 p:nä kesä kuuta 19 35.

21/293 hae 35
1/2 357 2
53 A 2 f

Asia: Suomalaisten laivojen
korvausasia.

Raportissani n:o 1 viime tammikuun 23 päivältä tein verrattain yksityiskohtaisesti selkoa otsakeasian käsittelystä neuvoston istunnossa s.k. 19 päivänä; raportissa n:o 2 s.k. 25 päivältä selostin miten neuvosto oli istunnossaan s.k. 21 päivänä päättänyt asettaa 3-miehen komitean tutkimaan olisiko n.s. opportunitetisyyistä neuvoston käsiteltävä Suomen kantelu loppuun saakka, koska Suomen Hallituksella oli kiistämättömästi joka tapauksessa juriidinen oikeus pyytää neuvoston välitystä saadaksean Englannilta korvauksen suomalaisten laivojen sodan aikaisista palveluksista, upotuksista j.n.e. Mitä tässä asiassa sen jälkeen on tapahtunut, pyydän selostaa seuraavassa:

Mainittuun 3-miehen komiteaan oli valittu raporttöörinä toimivan maan, Espanjan, lisäksi Tsekkoslovakia ja Argentiina. Jotta komitea voisi mahdollisimman keskitetysti tutkia kysymystä, pidettiin suomalaisella taholla välttämättömänä asettaa komitean jäsenten käytettäväksi mahdollisimman monipuolinen aineisto. Tämän työn suorittivat maaliskuun keskivaiheilla kauppaneuvos Krogius, professori Friedmann, tohtori Hiitonen ja allekirjoittanut. Kaiken kaikkiaan koottiin kolmetoista asiakirjaa, tai painettua julkaisua yhtenäiseksi dossier'iksi. Ensimmäiseksi otettiin kauppaneuvos Krogiuksen memorandumit vuodelta 1934, jossa asiakirjassa on tarkka selostus k.o. laivojen joutumisesta Englannin palvelukseen vv.1916-17. Seuraavaksi asiakirjaksi otettiin Suomen Hallituksen alkuperäinen kantelukirjelmä neuvostolle heinäkuun 30 päivältä 1931; siinä asiakirjassa selostetaan täydentävästi tämän riitakysymyksen vaiheita diplomaattiselta kannalta katsottuna samoin kuin myös oikeudenkäyntiä The Admiralty Transport Arbitration Board'issa.

Tämän jälkeen sisällytettiin dossier'iin seuraavat asiakirjat, jotka olivat eräiltä osiltaan asetetut tammikuun alussa 1932 silloin-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

sen 3-miehen komitean käytettäväksi, osittain olivat nyt tulleet kirjoitetuiksi, nimittäin:

- 3) La Finlande avant son indépendance;
- 4) La question de réquisition:
 - A. Le droit des autorités russes à réquisitionner des navires finlandais;
 - B. L'histoire de la réquisition des navires finlandais en Grande-Bretagne;
- 5) La Finlande après la déclaration d'indépendance;
- 6) Les essais finlandais d'avoir des récompenses pour l'utilisation de leurs bateaux;
- 7) Le traité de paix avec la Russie;
- 8) Mémoire sur la nature du litige anglo-finlandais relatif aux navires finlandais;
- 9) La portée économique et financière de la réquisition;
- 10) Observations conclusives;
- 11) Decision rendered in conformity with the agreement concluded on September 30th 1932, between the Government of Finland and the Government of Great Britain;
- 12) Observations sur l'évolution du différend depuis le moment où il a été porté devant le Conseil de la Société des Nations;
- 13) La Finlande et la dette publique de la Russie.

Näistä viimeksimainittu on professori Nevanlinnan tunnettu tutkimus.

Juuri niinä päivinä oli Genève'issä koolla n.s. Chaco-komitea ja se antoi meille otollisen tilaisuuden päästä välittömiin kosketuksiin meidän 3-miehen komitean jäsenten kanssa. Komitea kokoontui maaliskuun 16 päivänä, jolloin sain sille selostaa dossier'imme suunniteltua kokoonpanoa. Tiedusteluuni halusiko komitea jotain aineistoa lisää vastattiin kielteisesti varsinkin, koska komitean jäsenet halusivat ensin tutustua yksityiskohtaisesti valmistamaamme aineistoon. S.k. 19 päivänä lähetin nämä dossier'it suurlähettiläs Cantilolle (Argentiina), ministeri Osuskylle (Tsekkoslovakia) ja ministeri Lopez Olivenille, jonka asiaksi varsinainen raportööri, suurlähettiläs de Madariaga, oli antanut aineistomme ensimmäisen tutkimisen.

Tässä on tarpeetonta yksityiskohtaisesti selostaa myöhempiä suullisia keskusteluitani suurlähettiläs Cantilon, ministeri Lopez Olivenin ja ministeri Künzl-Jizerskyn kanssa, sillä olen niistä kaikista tiedotanut Ministeriölle eri kirjelmillä. Huomautan vain lyhyesti, että ministeri Osusky tuli samaten pakoitetuksi kuin suurlähettiläs de Madariaga jättämään kysymyksen alustavan tutkimisen virkaveljelleen Bernissä, ministeri Künzl-Jizerskylle.

Neuvoston kokoonnuttua huhtikuun 15 päivänä käsittelemään Ranskan kantelua Saksan uuden aseistautumisen johdosta sain jälleen tilaisuuden neuvotella 3-miehen komitean jäsenten kanssa. He ilmoittivat kaikki pitävänsä jättämääme aineistoa niin täydellisenä, ettei heillä ollut syytä pyytää mitään lisävalaisua. Tämän vastauksen jälkeen tie-

dustelin Sihteeristöltä eikö olisi syytä, että koko dossier'imme jätettäisiin virallisesti Kansainliiton painettavaksi ja jaettavaksi neuvoston kaikillekin jäsenille. Sihteeristö pyysi miettimisen aikaa. Samoihin aikoihin, tarkemmin sanoen huhtikuun 17 päivänä ja s.k. 23 päivänä kauppaneuvos Krogius ilmoitti kirjeellisesti ottavansa vastuulleen aineistomme painattamisen, ellei Sihteeristö katsoisi välttämättömäksi sen julkaisemista. Huhtikuun 26 päivänä sain Sihteeristön vastauksen, joka oli periaatteessa myönteinen, mutta samalla esitettiin toivomus, että konekirjoitetut memorandumimme lyhennettäisiin melkoisesti, koska neuvoston jäsenille ei, jäisi aikaa lukea kovin laajoja asiakirjoja. Varovaisuuden vuoksi kutsuin puheilleni sen kirjapainon johtajan, jossa Kansainliiton useimmat työt Genève'issä painetaan, ja pyysin hänen tarkalleen laskemaan miten eri memorandumimme olisivat suunnilleen lyhennettävä, jotta uudesta kokonaisjulkaisusta ei tulisi enemmän kuin noin 16 suurta painosivua, mitä määrää Sihteeristö oli pitänyt korkeimpana rajana. Hänen laskelmansa mukaan lähetin Ministeriölle ehdotuksen tehtävästä supistustyöstä ja Ministeriö puolestaan hyväksyi sen. Ryhdyin näin ollen heti Sihteeristön asianomaisen virkamiehen kanssa supistustyöhön ja toukokuun 3 päivänä lähetin virallisesti kaiken painettavan tekstin M. Avenolille.

Itsessään tällä selostuksella painatustöistä ei ole mitään merkitystä, mutta olen katsonut välttämättömäksi kertoa siitä näin yksityiskohtaisesti, koska asialla myöhemmin tuli olemaan sangenkin tärkeä merkityksensä. Neuvoston oli määrä kokoontua toukokuun 20 päivänä ja kaikkien tavallisten laskelmien mukaan Sihteeristön olisi tullut ennättää suorittaa k.o. painatustyöt yhdessä viikossa. Siten neuvoston jäsenille olisi pitänyt jäädä runsaasti viikko aikaa perehtyä aineistoomme. Kuitenkin kävi niin, että suomalainen valtuuskunta, kauppaneuvos Krogius, professori Friedmann ja tohtori Hiitonen ennättivät saapua Genève'iin ennenkuin k.o. asiakirja tuli valmiiksi. Sihteeristö oli siitä eroittanut professori Friedmannin laatiman memorandumun jakaen sen roneokappaleina toukokuun 14 päivänä! Lauantaina, toukokuun 18 päivänä Sihteeristö vielä kerran vakuutti minulle, että samana päivänä tultaisiin painettu memorandumi jakamaan. Kauppaneuvos Krogius ilmoitti suorittavansa kaikki lisäkustannukset, jotta jako voisi tapahtua sinä päivänä. Kun ei iltaan mennessä meille ollut saapunut mitään kappaletta, kävin professori Friedmannin ja tohtori Hiitosen kanssa yrittämässä päästä kirjapainoon, mutta se oli kiinni, eikä kirjapainon omistajaa saatu puhelimesta käsiimme. Seuraavana, eli sunnuntaipäivän aamuna sain puhelimesta tavata kirjapainon omistajan ja hän ilmoitti voitavansa muutamassa tunnissa toimittaa julkisuuteen sekä ranskalaisen että englantilaisen painoksen, kunhan hän vain saisi Sihteeristöltä painatusluvan. Mutta miten sunnuntaina saada käsiin asianomainen virkamies, osoittautui mahdottomaksi. Neuvosto ja samalla ylimääräinen yleiskokous kokoontuivat maanantaina, toukokuun 20 päivänä ja yhäkin oli tärkein

asiakirjamme ilmestymättä. Se jaettiin myöhään samana iltana, joten käytännöllisesti katsoen neuvoston jäsenet saivat sen käsiinsä toukokuun 21 päivänä. Toisin sanoen Sihteeristö oli tarvinnut tämän asiakirjan painattamiseen miltei kolme viikkoa. Vertauksen vuoksi mainitsen että kun tammikuun 4 päivänä tänä vuonna lähetin Sihteeristölle professori Friedmannin memorandumin, joka sivumäärältään oli saman suuruisen kuin nyt koskettamani asiakirja, nimittäin 16 painosivua, se ilmestyi painosta tammikuun 8 päivänä eli siis yli kaksi viikkoa ennen kuin neuvosto sillä kertaa kokoontui. Meidän, suomalaisen valtuuskunnan jäsenten, on ollut erinomaisen vaikea sulattaa tätä Sihteeristön virallista hitautta viime toukokuulla. Emme ole voineet vapautua ajatuksesta, että kysymyksessä on ollut anteeksiantamaton jarrutus. Kenen aloitteesta ja kenen toimenpiteestä se on tapahtunut, sitä on mahdoton saada selville niin suuresta virastosta kuin Sihteeristö. Professori Friedmannin uusin memorandumi taas, joka sisältää ainoastaan 10 roneoitua sivua, viipyi, kuten yllä mainitsin, Sihteeristössä kokonaista 10 päivää ennenkuin se jaettiin, vaikka Sihteeristö voi jakaa sellaisen asiakirjan tavallisissa oloissa parissa tunnissa. Sekin seikka vahvistaa käsitystämme, että jarrutusta on ollut olemassa, ettei uusien aineistomme joutuisi neuvoston käsiin aikaisemmin kuin eräät Suomelle vihamieliset laskelmat pitivät suotavana. Kauppaneuvos Krogius aivan oikein tehostaa tätä seikkaa haastattelussa, jonka Suomen sanomalehdet julkaisivat kuluvan kuun 13 päivänä.

On vihdoinkin kaikkien näiden ikävyyksien jälkeen siirryttävä itse pääasiaan, nimittäin kantelumme käsittelyyn neuvostossa toukokuun 20 päivänä alkaneella kokouskaudella.

Toukokuun 18 päivänä kävin tohtori Hiitosen kanssa puhuttelemassa raporttööriä, suurlähettiläs de Madariagaa. Hän sanoi sen verran muuttavansa aikaisempaa suunnitelmaansa, että hän aikoi tarjota koko komitean bons offices neuvoston ja asianosaisten käytettäväksi, jotta saataisiin aikaan sovitteluja Englannin ja Suomen kesken. Edellisissä keskusteluissaan minun kanssani hän oli maininnut tahtovansa henkilökohtaisesti tarjoutua Englannin ja Suomen käytettäväksi samalla tavalla kuin M. Benes oli toiminut Englannin ja Persian välillä välittäjänä tunnetussa Anglo-Persian Oil Companyn asiassa, mutta nyt hän katsoi, että tekisi paremman vaikutuksen, jos koko komitea näin asetuisi sovittelijaksi. Tämä komitean kanta oli tietysti Suomelle mitä rohkaisevin, koska se edellytti, että komitea rohkeasti aikoi asettua Suomen kanteen oikeutusta puolustamaan.

Seuraavana päivänä, sunnuntaina M. de Madariaga oli kutsuttu lounaalle Englannin valtuuskunnan kanssa. Myöskin senjälkeisenä päivänä Englannin valtuuskunta ahdisteli häntä ankarasti. Tosiasia on, että M. de Madariaga pari päivää myöhemmin sanoi näistä keskusteluistaan, että hän pitää Mr. Edemiä yhtenä kaikkein parhaimmista ystävistään, mutta siitä huolimatta heidän väittelynsä suomalaisesta laiva-asiasta

olivat niin tiukat, ettei hänelle sellaista kenenkään kanssa koskaan ollut Genève'issä tapahtunut. Noina tärkeimpinä päivinä Englannin valtuuskunta ahdisteli myöskin muita 3-miehen komitean jäseniä yhtä ankarasti. Eräs heistä lausui minulle lopulta harmistuneena, ettei Englannin noudattama menettely ollut suurvallan arvon mukaista.

M. de Madariaga kutsui molemmat valtuuskunnat yksityiseen neuvotteluun komitean kanssa toukokuun 20 päivänä. Avauspuheessaan hän lyhyesti viittasi komitealle annetun tehtävän laajuuteen, koska oli otettava huomioon kaikki mahdolliset näkökohdat ratkaistaessa ohisiko opportuunია, että neuvosto siirtyisi käsittelemään suomalaisen kantelun materiaalista puolta. Tällöin syntyi verrattain voimakas väittely toisaalta Sir William Malkinin edustaessa sitä kantaa, että Englanti ei missään tapauksessa tule suostumaan neuvoston konsiliaatioon, toisaalta suomalaisen valtuuskunnan vaatiessa, että tämä Englannin kanta oli esitettävä neuvostossa sen jälkeen kuin raportti oli esitetty neuvostolle eikä suinkaan raportissa itsessään. Meidän mielestämme raportin tuli vielä kerran todeta ainoastaan se tosiasia, että myöskin opportuuniteetin kannalta neuvoston tuli siirtyä käsittelemään Suomen kanteen varsinaista sisältöä.

Kun tämän kokouksen päätyttyä ylimääräinen yleiskokous alkoi, tulivat Mr. Eden ja Sir William Malkin hieman myöhästyneinä saliin. Arvasin, että he olivat jälleen olleet kosketuksissa M. de Madariagan kanssa. Huomasin kaikesta, että he olivat erittäin tyytymättömät tilanteeseen. Varmuuden vuoksi laadin samana iltana M. de Madariagalle vielä kirjelmän, jossa vedoten vanhaan ystävyYTEemme pyysin häntä huolehtimaan siitä, että raportti tulisi mahdollisimman selvästi positiiviseksi Suomen edustaman kannan hyväksi.

3-miehen komitea kokoontui s.k. 21 päivänä aamulla lopullisesti tarkastamaan luonnostaan raportiksi. Kello 7 paikkeilla i.p. soitti eräs neuvoston jäsen minulle kehoittaen minua telefontse pyytämään M. Avenolilta, että raporttia ei vielä jaettaisi. Vastasin, kuten tavanomukaiseen menettelyyn kuuluu, että suomalaiselle valtuuskunnalle ei ollut näytetty mitään luonnosta raportiksi ja jos kerran ainakin jotkut neuvoston jäsenet jo ovat sen saaneet, oli siis itse asiassa jakelu tapahtunut meidän saamatta ennakolta antaa lausuntoamme luonnoksesta. Asiaan kuuluu, että vasta myöhään sinä iltana minulle lähetettiin konekirjoitettu luonnos raportiksi. Toisin sanoen vastoin kaikkia tavanomukaisia menettelyjä tällä kertaa riistettiin Suomelta mahdollisuus antaa ennakolta arvostelunsa ehdotuksesta raportiksi!

Edellä olen huomauttanut miten meidän tärkein asiakirjamme jaettiin painettuna niin myöhään toukokuun 20 päivänä illalla, että itse asiassa se joutui neuvoston jäsenten käsiin vasta seuraavana aamuna. Ja saman päivän iltapäivällä jaettiin jo tuo salakähmäisesti valmistunut raportti. Turhaan olemme myöhemmin koettaneet saada selvillä kenen toimenpiteistä raportin luonnos toimitettiin minulle vasta sen

päivän illalla monta tuntia myöhemmin kuin raportti jo oli jaettu neuvoston jäsenille. Sihteeristö on pessyt kätensä sillä, että mahdollisesti hotellissa oli kiireessä unhoitettu toimittaa jo lounaan aikana tuo luonnos minulle. Jos yhdistetään kaikki nämä edellä kertomani myöhästymiset, ei voida vapautua ajatuksesta, että kaikki on tehty määrättyssä tarkoituksessa. Neuvoston jäsenille ei pitänyt jäädä aikaa lukea meidän laajahkoa memorandumiamme ennenkuin jo lyhyt raportti tulisi tiedoittamaan, että Englannin kanta on voittanut ja Suomen kanteen haudataan yhdessä Sveitsin kanteen kanssa!

Tässä on liian vähän tilaa esittää yksityiskohtainen arvostelu raportista; teen sen myöhemmin toisessa yhteydessä. Tyydyn tällä kertaa lyhyesti toteamaan vain seuraavaa:

Raportin ensi osassa selostetaan suomalaisen kanteen käsittelyn aikaisempia vaiheita neuvostossa; epäilemättä komitea on tahtonut olla tässä selostuksessaan objektiivinen, mutta virheitä esiintyy lukuisasti, jopa yksipuolisuuksia.

Toinen osa sisältää analyysin mitä mahdollisuuksia neuvostolla voi olla asian jatkokäsittelyksi. Todettuaan, ettei neuvosto voi turvautua peruskirjan 11 artiklan 2 §:n nojalla muuhun menettelyyn kuin konsiliaatioonin itse periaatteen kannalta katsottuna, raportti jatkaa: "Le Comité estime que le Conseil doit constater qu'on ne trouve dans les circonstances évoquées dans la discussion aucune base permettant de conclure à la possibilité de recommander une solution".

Tästä johtopäätöksestä raportti tulee loppupäätelmään, joka kuuluu: "Dans ces conditions, et quelque souhaitable que soit l'arrangement amiable d'une affaire qui divise deux nations unies par des liens si cordiaux, le Comité ne peut que répondre négativement à la question qui lui a été posée par le Conseil".

Kuten tästä selostuksesta ilmenee, oli siis Englanti saanut komitean kompromissina taipumaan siihen, että komitea jo itse raportissa ottaa huomioon Englannin yhtämittaisen kieltäytymisen taipua neuvoston sovittelumenettelyyn. Totuuden nimessä meidän täytyy myöntää, että Englanti on aina kaikissa eri asteissa kieltäytynyt välitystuomiosta tai konsiliaationista itse kantelun pääasian suhteen. Senvuoksi on myös ymmärrettävissä miksi komitea loppujen lopuksi tinki tämän verran Englannin hyväksi.

Mutta toisaalta komitea on itse tärkeimmässä kohdassa sittenkin asettunut Suomen kannalle: Neuvoston olisi tullut myöskin desirabilitén suhteen hyväksyä Suomen vaatimus, että neuvosto puuttuu asiaan ja saa Englannin suorittamaan korvauksen.

Mikäli tohtori Hiitosen ja minun myöhemmin saamamme salaiset tiedot ovat oikeita ja niiden täsmällisyyttä emme kumpikaan epäile, siksi hyvä on lähteenne ollu, olisi Sihteeristö komitean aikaisempien

ohjeiden mukaisesti laatinut luonnoksen raportiksi, joka oli kaikilta osiltaan Suomelle täysin edullinen. Vielä kokouksessaan toukokuun 18 päivänä komitea oli ollut valmis toimimaan niiden näkökohtien mukaan ~~kuin~~ jotka M. de Madariaga saman päivän illalla esitti tohtori Hii-toselle ja minulle, kuten edellä olen kertonut. Mutta kahtena seuraavana päivänä Englannin valtuuskunta sai komitean tinkimään kaikesta muusta paitsi ei itse desirabilitén toteamisen suhteen. Näin suositettiin s.k. 21 päivänä aamupäivällä raportin perusteellinen tarkistus: silloin tapahtui todellinen "bouleversement" kuten kertojamme meille tapahtumien kulkua kuvasi.

Että raportti herätti neuvoston piireissä ja paljoa laajemmaltakin melkoista hämmästyä ja suoranaista paheksumistakin, sen saimme suomalaisen valtuuskunnan jäsenet seuraavina päivinä monella tavoin kuulua.

Ennen kaikkea valittivat eräät neuvoston jäsenet itse, että Suomen asian käsittely neuvostossa oli muodostumassa neuvostolle itselleen erinomaisen noloksi. Omasta puolestani en suinkaan laiminlyönyt tilaisuutta esittää niin hyvin näille neuvoston jäsenille kuin kaikille muille asiasta kiinnostuneille seuraavag:

Ennen kuin Suomen Hallitus päätti heinäkuulla 1931 esittää kantelunsa neuvostolle oli useilta pätevilta henkilöiltä, m.m. Sir John Simonilta itseltään ennen kuin hän tuli neuvostoon Englannin ulkoasiainministerinä tiedusteltu olisiko kaikki näkökohdat ottaen huomioon suotavaa, että Suomi tässä asiassa pyytäisi neuvoston apua. Kaikki nämä henkilöt olivat antaneet myönteisen vastauksen.

Saman vuoden syyskuussa kantelumme tuli ensi kerran neuvostossa esille ja tällöin asetettiin 3-miehen komitea, Espanja, Italia ja Norja, tutkimaan juuri kantelun desirabilité'ta joutua neuvoston käsiteltäväksi.

Tammikuussa 1932 tämä komitea yksimielisesti suositti neuvoston puuttumista asiaan eikä neuvostossa kukaan muu kuin lordi Cecil vastustanut raportin hyväksymistä. Raportissa suositeltiin kahden ennakkokysymyksen käsittelyä välittömästi Suomen ja Englannin kesken. Nämä kysymykset, lyhyesti sanoen, koskivat sitä onko Suomi käyttänyt loppuun mahdollisuutensa ajaa kannettaan englantilaisissa tuomioistuimissa. Lordi Cecilin pyydettyä raportin hyväksymisen lykkäämistä tuonnemmaksi, jotta hänen hallituksensa ennättäisi perehtyä siihen Englannin hallitus hyväksyi näiden ennakkokysymysten selvittelyn Suomen Hallituksen kanssa. Neuvoston kokoontuessa toukokuulla 1932 tiedoittivat Englannin ja Suomen edustajat, Mr. Eden ja minä, että oli päästy yksimielisyyteen välitystuomiomenettelystä näiden ennakkokysymysten suhteen. Tällöin ei kukaan neuvoston jäsenistä vastustanut Suomen kanteen käsittelyä, vaan päinvastoin neuvoston silloinen presidentti onnitteli molempia asianosaisia tuloksesta ja esitti toivomuksen koko neuvoston nimessä, että Suomen kantelun varsinainen sisältökin tulisi saamaan lopullisesti neuvostossa molempia maita tyydyttävän ratkaisun. Tällöin ei Englannin

edustaja millään tavoin protestoinut presidentin lausuntoa vastaan, vaikka olisi tullut olla itsestään selvä, että Suomen Hallitusta saat-
toi tyydyttää ainoastaan korvauksen saaminen.

Ruotsin Korkeimman Oikeuden jäsen, herra Bagge tuli arbitraatorina siihen tulokseen, että Suomen esittämä kanta oli oikea, Englannin kanta väärä. Kun Mr. Eden ja minä vuosi takaperin, eli toukokuulla 1934 tiedoitimme tästä tuloksesta neuvostolle, pyysi Englannin edustaja, Mr. Eden, toisen kerran lykkäystä, jotta molempien hallitusten kesken voitaisiin neuvotella näin syntyneestä tilanteesta.

Ilmeisesti oli Suomen kanteelle epäedullista, että sitten viime syyskuulla Sveitsin hallitus kääntyi neuvoston puoleen omassa korvausasiassaan, jossa vastaajiksi joutuivat Englannin lisäksi Ranska ja Italia. Tällöin Englannilla oli mahdollisuus ensi kerran saada kannattajia puolelleen, nimittäin Ranska ja Austraalia, mutta Italia tunsu itsensä tälläkin kertaa sidotuksi aikaisemman kantansa kautta niin, ettei se suorastaan puhunut meitä vastaan, vaan vaikenä, vaikka se esiintyi sängenkin aktiivisesti Sveitsiä vastaan. ~~XXXXXXXX~~ Englanti koetti todistella, että se muka oli yllämainituissa neuvotte-
luissa Suomen hallituksen edustajain kanssa keväällä 1932 tehnyt varamansa raportin hyväksymistä vastaan. Käyntini kautta Lontoossa viime marraskuulla sain kokoon aineistoa, jolla minun onnistui seuraavassa neuvoston kokouksessa kaataa tämäkin Englannin vastaväite.

Siten ei auttanut Englannin viime tammikuulla muu kuin myöntää julkisesti, että Suomella oli ollut täysin juriidinen oikeus esittää kantelunsa neuvostolle. Yksimielisesti neuvosto lisäksi hyväksyi päätöslauselman, jonka mukaan uuden 3-miehen komitean tuli tutkia olisiko myös desirabilité'n kannalta neuvoston otettava Suomen kante-
lu lopulliseen käsittelyyn.

Onhan ilmeistä, huomautin, että tuntuu täydelliseltä parodialta, että tätä desirabilité'ta tutkitaan kahteen kertaan, edellisellä kerralla kukaan muu kuin Englanti ei puhu tätä suotavaisuutta vastaan ja nyt, tällä jälkimäisellä kerralla sama desirabilité kätketään kaikenlaisten viisastelujen peittoon, ettei suinkaan vain loukattaisi Englannin mieltä. Olisi ollut paljon enemmän neuvoston arvon mukaista, että tällä jälkimäiselläkin kerralla raportti olisi ollut aivan selvästi positiivinen. Englannille olisi siinäkin tapauksessa jäänyt täysi mahdollisuus kieltäytyä neuvoston konsiliatiosta. Kukaan ei tällöin olisi voinut moittia neuvostoa siitä, että se oli loppuun saakka miehekkäästi puolustanut Suomen Hallitusta Englannin hallituksen mielivaltaa vastaan.

Heti kun Suomen valtuuskunta oli saanut raportin, pidimme itsestään selvänä, että oli parasta pyytää lykkäystä raportin hyväksymisen suhteen, jotta kesän kuluessa meille jäisi aikaa valmistaa vastauksiamme ja harjoittaa asianmukaista propagandaa neuvoston jäsenten keskuudessa.

Mutta nyt näytti tie kokonaan nousevan pystyyn. Englannin valtuuskunta antoi aavistaa, että se tulee vaatimaan raportin viipymätöntä hyväksymistä. Piti olla niin kiire, että asiamme tahdottiin ottaa neuvostossa esille jo toukokuun 23 päivänä, mutta saimme sen estetyksi. Myöskin eräät neuvoston jäsenet katsoivat Englannin menevän näissä ponnistuksissaan kokonaan yli kaiken kohtuuden rajojen. Senvuoksi asia tuli esille neuvostossa vasta seuraavana eli s.k. 24 päivänä. Koska olin saattanut M. Avenolin tietoon, että tulisin pyytämään lykkäystä, oli neuvoston käsiteltävä asiaa ensin yksityisessä istunnossaan. Sitä ennen Mr. Eden oli lähettänyt puheilleni Sir William Malkinin tiedustelemaan mitä todellakin ajoin takaa tällä lykkäyspyynnöllä. On tarpeetonta tässä selostaa yksityiskohtaisesti Sir Williamin ja minun välistä pitkää keskustelua. Mainitsen siitä vain seuraavaa:

Huomautin miten kohtuutonta on, että Englanti vastustaa lykkäystä saatuaan itse kaksi eri kertaa lykkäyksen aikaan. Me suomalaiset olemme arkoja suvereenisesta vallastamme, emmekä tahdo tinkiä siitä edes Englannin hyväksi. Voisihan tuonnempana sattua, että meillä on joku riita Venäjän kanssa neuvostossa emmekä siis tahdo minäkäänlaista ennakkotapausta siitä, että Suomella on käytännössä huonompi asema Kansainliiton jäsenenä kuin suurvalloilla.

Väittely Mr. Edenin ja minun välillä neuvostossa 24 päivänä oli sängenkin tiukka. Mr. Eden koetti kaikin tavoin saada neuvoston sympatiat puolelleen väittämällä m.m., että Suomen kanne oli ollut kohtuuttoman kauan neuvoston jäsenten kiusana ja senvuoksi oli muka nyt aika hyväksymällä raportti todeta, että neuvosto ei enää puutu asiaan.

Tanskan edustaja, virkaveljeni Borberg rohkeasti kannatti lykkäyspyyntöäni, M. de Madariaga raporttöorien puolesta ilmoitti, että he asemansa vuoksi tulevat pysyttelemään asian tässäkin vaiheessa puolueettomina.

On syytä huomauttaa uudelleen, että juuri tämän keskustelun ollessa käynnissä neuvosto odotti mitä suurimmalla jännityksellä Mussolinin vastausta Englannin ja Ranskan sovitteluehdostukseen italialais-abessiinialaisessa asiassa. Ymmärsin hyvin miten Mr. Eden tahtoi saada neuvoston jäsenille selväksi, että jos Italian hallitus voi muutamassa tunnissa antaa vastauksensa hyvinkin tärkeään kansainväliseen probleemiin, miksi ei sitten Suomen hallitus saattaisi parissa päivässä harkita raporttia, jonka neuvosto tulisi yksimielisesti Suomen ääntä vastaan hyväksymään!

Toisaalta taas saatoin havaita, että useimmat neuvoston jäsenistä olivat erittäin kiusaantuneita Englannin vastaväitteiden johdosta. Huomautin eri lausunnoissani miten toisaalta kohtuullista on lykkäyspyyntömme käytännölliseltä kannalta katsottuna, miten toisaalta taas

se oli periaatteelliselta kannalta ehdottomasti oikeutettua.

Litvinoffista neuvoston presidenttinä tämän väittelyn pitkittyminen alkoi tuntua kiusalliselta. Senvuoksi hän vetosi jalomielisyyteen (generosity), jota hänestä Mr. Edenin olisi tullut tässä osoittaa Suomea kohtaan, mutta hänkään ei saanut Mr. Edeniä taipumaan. Tällöin Litvinoff ehdotti, että asia lykättäisiin neuvoston viimeiseen kokouspäivään, jotta sillä välin Englannin ja Suomen kesken voitaisiin mahdollisesti löytää kompromissi. Tämä tuli äänestyksettä neuvoston päätökseksi.

Heti neuvoston yksityisen istunnon päätyttyä tuli luokseni M. de Madariaga hyvin onnettoman tilanteen johdosta. Hän kehoitti minua tällöin heti koettamaan huolehtia siitä, että Herra Ulkoasiainministeri Hackzell viipymättä kutsuisi luokseen Englannin lähettilään Helsingissä huomauttaakseen tälle miten tärkeää Suomen Hallitus piti lykkäyksen aikaansaamista neuvoston seuraavaan vakinaiseen kokouskauteen. Eräät muutkin ystävämme neuvostossa yhtyivät samaan ajatukseen. Myöhemmin olen saanut tietää tämän kehoituksen johtuneen siitä, että Englannin valtuuskunnan taholta oli neuvostolle selitetty miten muka ainoastaan kauppaneuvos Krogius, professori Friedmann, tohtori Hiitonen ja minä Suomen valtuuskunnan jäsenenä politikoinme paremminkin omalla vastuullamme kuin Suomen Hallituksen virallisen kannan mukaan! Tämä sama juonittelu oli jo kesällä 1931 esillä Sihteeristössä heti, kun olin jättänyt sinne kantelukirjelmämme. Silloin tiedusteltiin minulta m.m. tulisiko Suomen Ulkoasiainministeri itse ajamaan asiaa neuvostossa vai tulisinko minä sen tekemään. Tämän johdosta kirjoitin Ministeriölle elokuun 11 päivänä 1931 kertoen m.m. miten Englanti oli koettanut uskotella Sihteeristölle, ettei Suomen Hallitus ole pannut asiaa vireille voiton toivossa, vaan saadaksean sisäpoliittisista syistä rahoitusta levottomille laivanomistajille ja samoin että "koko k.o. asia on suurimmalta osaltaan minun aloitettani ja että siis Ministeriö suhtautuisi siihen verrattain pidättyvästi. Ei kaiketi olisi mitenkään haitaksi (jatkoin) jos Mr. Sperling saisi tietää, että Herra Ulkoasiainministeri itse tulee esiintymään neuvostossa tätä asiaa käsiteltäessä". - Nyt siis neljä vuotta myöhemmin Englanti katsoi mahdolliseksi levitellä tätä samaa perättömyyttä. Saadaksensa nämä Englannin väitteet hälvenemään tahtoivat siis nyt erinäiset neuvoston jäsenet Suomen Hallituksen välitöntä sekaantumista asiaan, jotta lykkäys saataisiin aikaan nimenomaan sen eikä ainoastaan suomalaisen valtuuskunnan pyynnöstä.

Sillosten laskelmien mukaan olisi neuvoston tullut olla koolla vielä maanantaina, toukokuun 27 päivänä, mutta, kuten olen edellisessä raportissani (n:o 13, Mr. Edenin menestys Genève'issä) tarkemmin selostanut, saapuikin Mussolinin vastaus jo 24 päivänä myöhään illalla, joten italialais-abessiinialaisen riidan käsittely neuvostossa saatettiin suorittaa loppuun seuraavana yönä. Näin tuli siis meidän asiamme neu-

vostossa esille jo 25 päivänä iltapäivällä.

Edellisen illan ja yön kuluessa Englanti oli saanut kuulla neuvoston jäseniltä siksi paljon huomautuksia sen johdosta, että se kynsin hampain oli tahtonut kieltää kanteemme suhteen nyt valmistuneen uuden raportin käsittelyn lykkäämistä ensi syksyyn, että Mr. Eden piti parhaimpansa antaa seuraavana aamuna Sir William Malkinin pyytää uutta keskustelua kanssani.

Heti tavatessamme Sir William erittäin ystävällisesti koetti vielä kerran udella miksi me pyydämme lykkäystä, koska se muka ei enää voi muuttaa itse pääasiaa, nimittäin Englannin hallituksen päätöstä olla hyväksymättä neuvoston välitystä. Loppujen lopuksi hän sanoi voivansa suostua lykkäykseen sillä ehdolla, että minä suostun raportin käsittelemiseen neuvoston ensimmäisessä istunnossa syyskuulla ja että silloin Suomen taholta ei pyydetä enää mitään lykkäystä.

Vastasin, että jo edellisenä päivänä olin huomauttanut neuvostossa miten tällainen Englannin esiintyminen vivahtaa ultimaattumilta ja mihinkään sellaiseen minulle ei ole oikeus omin päin suostua. Toisaalta taas oli hyvin vähän toiveita olemassa, että näin lauantapäivänä virka-ajan Helsingissä jo lähestyessä päättymistään minä ennättäisin saada Hallituksen nimenomaisen suostumuksen Englannin vaatimuksen hyväksymiseen. Joka tapauksessa, sanoin, on välttämätöntä, että minä saan Englannin vaatimuksen kirjallisessa muodossa, niin ettei voi myöhemmin syntyä mitään väärinkäsitystä välillämme.

Sir William laati heti tämän tekstin. Selitin sitä vastaan, että siinä oli jälleen tuo ajatus asian käsittelystä nimenomaan neuvoston ensimmäisenä kokouspäivänä syyskuulla. Vaadittuani sitä pois kävi meidän, vanhojen ystävien välinen väittely siksi tiukaksi, että Sir William pyysi minua lähtemään kanssaan Mr. Edenin puheille. Mr. Eden ymmärsi heti miksi täysin periaatteellisista syistä pidin nimenomaista päivänmääräämistä suoranaishana loukkauksena. Sanoin hänelle empimättä pitäväni Suomen Tasavallan Presidenttiä jo yksistään korkean virka-asemansa puolesta sellaisessa arvossa, etten katso voivani hyväksyä edes Englannin puolelta hänen suhteensa toisenlaista menettelyä kuin yleensä tulee tulla jokaisen valtion päämiehen osaksi. Tuli sitä kaiketi sanotuksi samaan suuntaan vähän lisääkin, sillä Mr. Eden leikkisästi lupasi antaa minulle kirjallisen todistuksen lähetettäväksi Suomen Hallitukselle ilmoituksineen, että minä olen visapäisin ihminen minkä kanssa hän koskaan on joutunut tekemisiin. Mr. Eden muutti siis heti tekstin siihen kompromissisuuntaan kuin olin ehdottanut.

Tämä teksti meni heti sähkösanomana Ministeriöön. Myöntävä vastaus saapui muutama tunti myöhemmin juuri hetkellä, jolloin asiamme jo oli tullut neuvostossaesille.

Kaiketi Mr. Eden oli havainnut yleisten sympatiain neuvostossa olevan Suomen puolella, koskapa hän loppulausunnossaan ilmoitti pitävänsä tätä sovittelutulosta todistuksena Englannin ja Suomen sydämellis-

tä väleistä.

Jos niin käy, että Suomen Hallitus tulee kesän kuluessa kääntymään useimpien neuvoston jäsenmaiden puoleen erinäisillä alustavilla huomautuksilla raportin suhteen, on ollut mielestäni tarpeellista näin tarkasti selostaa kanteemme uusinta vaihetta neuvostossa. Eräät lähetystöjemme Herrat Päälliköt voivat tällöin käyttää hyväkseen tätä selostustani paremminkin yksityiseksi informatiokseen kuin virallisten keskustelujensa suoranaiseksi asiakirjalliseksi perustaksi.

Lopuksi pieni huomautus. Raportissaan n:o 8 viime toukokuun 10 päivältä ministeri Winckelmann mainitsee Espanjassa niinä aikoina vallinneen tyytymättömyyttä suurlähettiläs de Madariagan esiintymiseen Saksan uuden varustautumisen johdosta neuvostossa huhtikuulla hyväksytyä tuomitsevan päätöslauselman hyväksymisen puolesta, minkä vuoksi, ministeri Winckelmann kertoo Madridissa liikkuvan huhuja "siitä, että Espanjan edustus Genève'issä tultaisiin siirtämään toisiin käsiin." Meidän on täysi syy kiinnittää huomiota tähän ministeri Winckelmannin tiedoitukseen, sillä epäilemättä de Madariaga pari viikkoa myöhemmin joutuessaan Genève'issä Englannin tavattoman ankeran painostuksen alaiseksi ei katsonut mahdolliseksi enää yhtä rohkeasti kuin aikaisemmin ajaa laivojemme korvausasiassa sataprosenttisesti Suomelle suopeaa kantaa, vaan taipui kompromisseihin säilyttämällä sentään itse pääasiasa meille edullisen mielipiteensä siitä, että Suomen kanne on materiaalisesti eikä ainoastaan juriidisesti oikeutettu ja että Englannin tulisi maksaa riidattomasti Suomen laivanomistajille korvaus. Kun molemmat muutkin raporttöörit, suurlähettiläs Cantilo ja ministeri Künzler-Jizersky ovat olleet tässä aivan samalla kannalla, voimme siis joka tapauksessa tyydytyksellä todeta, että me olemme kaikissa asteissa sitenkin neljän vuoden aikana olleet voitollisia ja tulemme olemaan ensi syyskuullakin, jolloin äänestys raportista tulee tapahtumaan. On nimitäin vaikea käsittää, että Englanti uskaltaisi silloin koettaa saada tätä uuden raportin tärkeintä kohtaa pyyhkäistyksi pois, siksi selvästi sentään on neuvostossa mielipide kaikissa vaiheissa kallistunut Suomen kanteen puolelle.

Rudolf Holsti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 2

s. a. Asiantuntija v. Kuoring

Bernissä, 20/7 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
24/7/35		
24/7/35	5/2	L/12
5	C 31	

Geneve'issä ~~SSA~~ OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 633.

Geneve'i SSA 20 P:nÄ heinä KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bernin-lähetystön raportti n:o 2.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Bernin-lähetystön raportti n:o 2, jonka otsakkeena on Kaupapoliittisia kahnauksia Sveitsin ja Italian välillä.

V.a. asiansuorittaja: *H. K. Kinnari*

RAPORTTI n:o 2.

Berni ssa 20 p:nä heinä kuuta 19 35.

LEKOSIÄNTI...		
24/293 Jal 13 1935		
24/2 35	79	LAL
M...		
5	C 31	

Asia: Kauppapoliittisia kahnauksia
Sveitsin ja Italian välillä.

Sveitsin ja Italian väliset kauppapoliittiset suhteet ovat senjälkeen kuin Italia kevään kuluessa on ryhtynyt yhä tehokkaampiin toimenpiteisiin tuontinsa rajoittamiseksi osoittaneet kärjistymisen oireita. Koska Sveitsillä kuitenkin on passiivinen kauppatase Italian suhteen, on sen toistaiseksi yleensä onnistunut järjestää itselleen verrattain edullinen kohtelu Italiassa, mitä tulee sekä kiintiöiden suuruuteen että varsinkin maksun saantiin. Mainittakoon tämän yhteydessä, että Sveitsin viennin arvo Italiaan kuluvan vuoden tammi-kesäkuun aikana nousi 38.7 miljoonaan Sveitsin frangiin (Vienti Italiaan koko vuonna 1934 oli arvoltaan 76.1 miljoonaa Sveitsin frangia) tuonnin arvon noustessa 47.3 miljoonaan Sveitsin frangiin (Tuonnin Italiasta koko vuonna 1934 oltua arvoltaan 116 miljoonaa Sveitsin frangia). Mitä varsinkin tulee maksun saantiin Italiaan viedyistä tavaroista, oli viime mainitun maan hallitus viime huhtikuussa tapahtuneiden diplomaattisten keskustelujen jälkeen sitoutunut siihen, ettei tultaisi tekemään minkäänlaisia vaikeuksia valuuttalupien myöntämisessä vahvistettujen kiintiöiden puitteissa Sveitsistä tapahtuneen tuonnin yhteydessä. Omasta puolestaan Sveitsi ryhtyi säännöstelemään vientiään Italiaan valtuuttaen maan teollisuus- ja vientijärjestöt antamaan tarvittavat vientiluvat sekä määräten, että viejien osuus Italian kiintiöihin oli määrättävä heidän suhteellisen osuutensa mukaan kunkin kysymyksessä olevan sveitsiläisen tavaran kokonaisviennissä Italiaan vuoden 1934 kuluessa.

Vaikka Sveitsin viejillä kaikista virallisista italialaisista lupauksista huolimatta lienee ollut usein syitä valituksiin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

maksujen viivästyksestä (väitetään, että yleensä saa odottaa noin 5-6 viikkoa sovituista määräpäivistä ennenkuin maksu saadaan), ei Sveitsi kuitenkaan toistaiseksi ole Italiaille ehdottanut clearing-järjestelmän käytäntöönottamista, koettaen viimeiseen saakka välttää niitä hankaluuksia, jotka johtuvat tällaisista järjestelmistä ja joista Sveitsillä on kylliksi ikäviä kokemuksia varsinkin kaupallisista suhteistaan Saksaan.

Uuden vakavan häiriön Sveitsin ja Italian välisille kauppapoliittisille suhteille on aiheuttanut Italiassa hiljattain voimaan saatettu 3 %:n lisenssimaksu tavaran arvosta, joka maksu on suoritettava kaikesta nykyisin Italiaan ulkomailta tuotavasta tavarasta.

Sveitsi vastustaa jyrkästi puheenaolevaa uutta tuonnin verotusta Italiassa. Mitä tulee uuden lisenssimaksun kantamiseen varsinkin sellaisista sveitsiläisistä vientitavaroista, joiden tullit ovat sopimuksellisesti sidotut, katsoo Sveitsi, että Italian toimenpiteet tässä suhteessa muodostavat kauppasopimuksen rikkomisen. Ja mitä sitten tulee lisenssimaksun suuruuteenkin, katsoo Sveitsi, että maksu tältäkin kannalta on kohtuuton, koskeivät kulut lisenssijärjestelmän ja sen yhteydessä perustetun koneiston ylläpitämiseksi itsessään riittä näin suuren maksun kantamisen syyksi (Sveitsissä eivät lisenssimaksut missään tapauksessa saa nousta tavaran arvoon verrattuna 1 %:a korkeammiksi). Italialaisen lisenssimaksun puhdas veroluonne ilmenee sveitsiläisten kannan mukaan jo siitäkin, että puheenaoleva maksu kannetaan jopa niihinkin harvoihin tariffinumeroihin kuuluvista tavaroista, joissa tuonti edelleen on säännöstelemättä.

Vastatoimenpiteenä Italiassa kannettavalle lisenssimaksulle on Sveitsin hallitus määrännyt kannettavaksi 3 %:n lisätullin kaikesta Italiasta peräisin olevasta tavarasta kuluvaan kuun 20 päivän jälkeen. Täten saadut lisätulot eivät kuitenkaan mene valtion kassaan, vaan jaetaan niistä korvauksia niille sveitsiläisille viejille, joiden tuotteita on Italiassa verotettu uudella lisenssimaksulla.

Tämä italialaisten tavarain lisäverotus Sveitsissä, verrattuna siihen mitä kaikista muista maista peräisin olevista tavaroista maksetaan tullia, jäänee tuskin vastatoimenpiteitä.

Jos taas Italia päättä antaa Sveitsille myöten, vaikka vain siten, että lisenssimaksut poistetaan sellaisilta tavaroilta, joiden tulli on Sveitsin kanssa sopimuksellisesti sidottu, tulee tästä tietenkin olemaan seurauksena se, ettei Italia voi ylläpitää tätä maksua mihinkään sellaisiin tavaroihin nähden, joiden tulli on yhdessä Italian tekemässä kauppasopimuksessa sidottu.

On sentähden erittäin kiinnostavaa odottaa mikä tulee olemaan tämän Sveitsin ja Italian välisen kauppapoliittisen kahnauksen seuraava vaihe.

De Kuoning.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 81

ASIA:

Geneve'issä olevan lähetystön raportti n:o 16

n. a. Asiamiehitoje v. Knoring

15/7 1935

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 625.

Genève'i SSA 15 P:nÄ heinä KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 23 / 299 Pal. n:o 1935.		
20/7.35	2	212
MYHÄ	1935	ASIA
S	C 31	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 16.

Lähetystö ohellisena kunnioittaen lähettää Ministe-
riölle raporttinsa n:o 16, jonka otsakkeena on "Abessinian
kysymys".

V.a. Asainhoitaja: *Ed. Knorring*

Salainen.

Geneve'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 16.

Geneve'i ssa 15 p:nä heinä kuuta 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 23 / 298 Val. S. 1935		
20/7.35.	2	LII
Myh.A		
S	C 31	

Asia: Abessiinian kysymys.

Italialais-abessiinialaisen välitystuomioistuimen lopullisesti osoittama kykenemättömyys saada aikaan riitaisuuden positiivinen ratkaisu on saattanut asian uuteen kärjistyneeseen vaiheeseensa, jossa tällä hetkellä on vaikea huomata mitään valkenemisen mahdollisuutta.

Kuten tunnettua saatiin Italia neuvoston kokouksessa touko-kuulla suostumaan taipumaan erinäisiin muodollista laatua oleviin myönnytyksiin. Nämä sisälsivät lyhyesti sanoen sen, että riitaisuus jätettiin välitystuomioistuimelle, riitapuolten vuonna 1928 solmiman sovinto- ja välitystuomiosopimuksen määräysten mukaisesti, vain sillä poikkeuksella, että sopimuksen edellyttäessä, että välitystuomioistuimen tulisivat ensi sijassa muodostamaan neljä erotuomaria, kaksi kummaltakin puolelta, asianosaisten maitten kansalaisia, Abessinia kuitenkin saisi oikeuden asettaa edustajikseen ulkomaalaiset. Lisäksi päästiin neuvoston kokouksessa yksimielisyyteen kahdesta määräajasta, joiden kuluessa välitystuomioistuimen olisi päästävä positiiviseen ratkaisuun riita-asiassa neuvoston ottaessa muussa tapauksessa asian uudelleen välittömästi käsiteltäväkseen: elleivät välitystuomioistuimen neljä jäsentä pystyisi 25 päivään heinäkuuta mennessä saavuttamaan yksimielisyyttä, olisi niiden ryhdyttävä valitsemaan - edellämainitun välitystuomiosopimuksen määräysten mukaisesti - viidettä jäsentä (puolueeton puheenjohtaja) ja siten täydennetyn tuomioistuimen tulisi suorittaa loppuun tehtävänsä 25 päivään elokuuta mennessä.

Myöskin 4-miehen tuomioistuimen mahdollisesti osoittamasta kykenemättömyydestä täydentää itseään viidennellä jäsenelle tulisi olla seurauksena, että neuvosto mitä pikimmin kokoontuisi tarkoituksella

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

yrittää riidan ratkaisua.

Jo nyt on aivan ilmeistä, että neuvosto kokoontuu tämän kuun lopulla ylimääräiseen kokoukseen käsitelläkseen Abessiinian pulmaa. Tilanne on seuraava: Välitystuomioistuimen italialaiset jäsenet ovat evänneet Abessiinian edusmieheltä (hänkin - ranskalainen professori Gaston Jèze - ei-abessiinialainen) oikeuden antaa lausuntansa siitä mille maalle kuuluu omistusoikeus siihen alueeseen, Ual-Ual'iin, jolla tapahtui se aseellinen yhteenotto, jota pidetään riittaisuuden varsinaisena puhkeamisena. Päinvastoin ovat välitystuomioistuimen abessiinialaiset jäsenet, ("kunniaetiooppialaiset", joiksi heidät - myöskin professori Jèzen - Kansainliiton sihteeristön italialaiset virkamiehet ovat kastaneet) de La Pradelle ja Potter (amerikkalainen), sitä mieltä, että kysymyksen koko vastainen käsittely jäisi pakostakin tuloksettomaksi, jos jätetään kokonaan syrjään keskustelu riidanalaisen maa-alueen omistusoikeudesta. He ehdottavat sentähden, että välitystuomioistuimen välittömästi tulisi ryhtyä viidennen jäsenen valitsemiseen tarkoituksella koettaa päästä sen kuolleen kohdan yli, johon työ on pysähtynyt. Italialaiset jäsenet puolestaan kieltäytyvät jyrkästi ottamasta osaa viidennen jäsenen nimeämiseen, koska heidän mielestään välitystuomioistuin nykyisessä kokoonpanossaan ei ole päässyt keskustelujensa loppuun; heidän mielestään olisi niitä voitu jatkaa syrjäyttämällä kysymys Ual-Ual'in omistusoikeudesta.

Välitystuomioistuimen työtä on nyt pidettävä lopullisesti keskeytyneenä italialaisten ja abessiinialaisten jäsenten erottua 9 päivänä kuluva kuuta ja kummankin maan edustajien omasta puolestaan yhdessä kirjallisesti esiintuotua oman, toisen maan esityksestä poikkeavan käsityskantansa.

Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö Abessiinian tarkoitus ollut heti välitystuomioistuimen epäonnistumisen tultua lopulliseksi vaatia neuvoston välitöntä kokoonkutsumista. Nyt pidetään kuitenkin lopullisesti varmana, että Abessiinia Englannin painostuksesta on suostunut odottamaan neuvoston automaattista kokoonkutsumista sen jälkeen kun aikansa tulee todeksi, ettei kumpaankaan neuvoston aikaisemmin mainitussa päätöksessä vaihtoehtoisesti edellytettyyn välitystuomioistuimen työn tulokseen ole päästy tämän kuun 25 päivään mennessä.

Yleensä täytyy myöntää, ettei itse asiassa tosimelessä ole ollutkaan suuria toiveita siitä, että välitystuomioistuin saataisi päästä positiiviseen tulokseen. Kansainliittoa ja -enemmän tai vähemmän peitetyin sanoin - Englantia vastaan kohdistetut jyrkkäsanaiset puheet, joita Mussolini piti jo toukokuussa heti

kun kompromissi oli neuvoston kokouksessa tehty samoin kuin fascistilehdistön samansuuntaiset selvät lausunnot ilmaisivat heti, että Italialta puuttui vilpitöntä tahtoa ryhtyä Abessiinian kanssa soviteluihin hyvällä. Ratkaiseva syy siihen, että Italia ollenkaan suostui siihen kompromissiin, joka neuvoston kokouksessa hyväksyttiin, oli epäilemättä se, että kesäkuukausien sääsuhteet Abessiiniasa eivät salli sotilaallisia toimia ainakaan laajemmassa mielessä ja että siten muutaman kuukauden lykkäys ennen riidan lopullista kärjistämistä oli Italialle yksistään sotilaalliselta kannalta suotuisa.

Huolimatta siitä, että asiaatuntevissa piireissä oli täysin valmistauduttu siihen, ettei välitystuomioistuimen onnistuisi ratkaista tehtävänsä ja että nyt käsillä oleva tilanne tulisi syntymään, ovat Kansainliitto ja ne kaksi valtaa, Englanti ja Ranska, joiden lähinnä odottaisi käyttävän vaikutusvaltaansa riitaisuuden lopettamiseksi, ehkä avuttomammat kuin koskaan aikaisemmin Italian uhatessa lähitulevaisuudessa marssia Abessiiniaan. Jos Abessiinia olisi saanut toiveensa täytetyksi ja neuvoston nyt heti kokonkutsutuksi, olisi neuvosto epäilemättä saanut ratkaistavaksi käytännöllisesti katsoen mahdottoman tehtävän laatia itse uusi suunnitelma riidan selvittämiseksi. Kieltämättä on myöskin kuukauden loppuun jällelläoleva aika sangen niukka niille esitöille, jotka on suoritettava ennen neuvoston kokoontumista, mutta tarjoaa se kuitenkin hengähdysketken, joka on välttämätön.

AVENOL on tehnyt matkan Lontooseen ja on epäilemättä, etteivätkö EDEN ja hän olisi panneet parastaan löytääkseen pääsyn pulasta.

Kansainliiton piireissä otaksutaan, että lähiaikojen tapahdumat tulevat merkitsemään käännettä riidan ratkaisemiseksi tähän asti noudatetussa politiikassa.

Koska Kansainliiton osana riitaisuuden yhteydessä tähän asti on pääasiassa ollut ^{toimia} Abessiinian suojelusenkelinä ja pidättää Italiaa sen hyökkäysaikeissa, lienee nyt aikomuksena ryhtyä politiikkaan, jolla Abessiinia painostamalla pyritään saada suostumaan mahdollisimman pitkälle meneviin myönnytyksiin Italialle. Ilmeisestikin on Englannin otettava tehtäväkseen harjoittaa Addis-Abeba'ssa kaikkea sitä painostusta, mikä tähän tarvitaan. Jo niitä kommunikatioita, jotka julkaistiin Edenin viimeisimmän Roomanvierailun yhteydessä, kävi ilmi, että Englanti yritti herättää Italiassa mielenkiintoa erinäisiin suunnitelmiin, joiden mukaan Englanti itse tekisi alueellisia uhrauksia riitaisuuden ratkaisun hyväksi. Koska nämä uhraukset Italian mielestä olisivat lähinnä tulleet Abessiinian hyväksi, eikä kysymystä sen lisäksi silloi-

sessä vaiheessaan oltu lainkaan esitetty negukselle, jäi Edenin démarche Roomassa tuloksettomaksi. Niissä neuvotteluissa, jotka Englannin nyt on määrä aloittaa Addis Abebassa, tulevat varmasti ne alueluovutukset, joihin Englanti omasta puolestaan olisi valmis Abessiinian hyväksi, näyttelemään sangen ratkaisevaa osaa.

Ymmärrettävästi olisi Abessiinialle paljon helpompaa tehdä myönnytyksiä Italialle mikäli tämä voisi tapahtua samalla kuin intressipiirien yleinen uudelleen jakaminen riitaisuuden piiriin kuuluvilla afrikkalaisilla alueilla ja jos Abessiinia siinä yhteydessä myös itse ulospäin saattaisi osoittaa, että se on saanut määrättyjä alueellisia korvauksia. Koska Englanti itse todennäköisesti tekisi erinäisiä vaatimuksia korvaukseksi siitä, minkä se omasta puolestaan on valmis uhraamaan, takeiksi siitä, ettei erinäisiin Abessiinian suunnittelemiin Ylisen Niilin patorakennuksiin ryhdytä, ja kun Italian vaatimuksia ei näytä voitavan tinkiä vähemmäksi kuin oikeudeksi harjoittaa enemmän tai vähemmän täydellistä "kontrollia" huomattavassa osassa koko nykyistä Abessiinia, on selvääkin selvempää, että se, minkä Abessiinia tulisi saamaan, olisi sangen vähäarvoista sen rinnalla, minkä se joutuisi uhraamaan.

Genève'issäkin ollaan varsin pessimistisiä mitä tulee mahdollisuuksiin saada riittäisyys ratkaistuksi tätä uutta suuntaa noudattaen. Hyvin tietäen, että Italia käyttäisi ensimmäistä suotuisaa tilaisuutta pannakseen toimeen "Abessiinian-ohjelmansa" kokonaisuudessaan (mikä epäilemättä tähtää koko Abessiinian "markointiin") ja että Italian mahdollisuuksia vastaisuudessa ryhtyä tuon ohjelmansa laajentamiseen helpoitettaisiin huomattavasti, jos sille myönnettäisiin vaikkapa mitä pienin oikeus kontrolloida Abessiinian sisäisiä asioita, Abessiinia tuskin suostuu minkäänlaiseen italialaiseen holhoukseen, vaan valinnee sittenkin puolustautumisen italialaista sotilaallista hyökkäystä vastaan, niin turhalta kuin tuntuneekin vastarinta hyökkääjän ollessa, jollei lukumäärältään, niin ainakin sotateknillisesti, niin musertavan ylivoimainen kuin on Italian Eritreassa valmiina oleva armeija.

Italian taholla toivotaan aivan varmasti, etteivät Abessiinian hermot kestäisi jännitystä seurata kaikkia niitä perusteellisia varusteluja sotilaalliseksi iskuksi päin sen rajoja, joita Italia mitä innokkaimmin tekee sekä siitä johtuvaa niiden mahdollisuuksien jatkuvaa vähenemistä, jotka Abessiinialla on puolustautumiseen tarjolla olevine primitiivisempine sodankäyntitapoineen, ja että Abessiinia senvuoksi lankeaisi aloittamaan ehkäisy-sodan. Sellainen mahdollisuushan kokonaan poistaisi Kansainliiton

harteilta Italian hillitsemisen taakan. Abessiiniahan saatettaisiin niissä olosuhteissa leimata hyökkääjäksi ja suuremmitta vaikeuksista jättää Italian armoille.

Geneve'issä ei kuitenkaan uskota, - ottaen huomioon, että negus on aina tähän mennessä noudattanut eurooppalaisten juriidisten neuvonantajainsa ohjeita - että hän tekisi itsensä syyppäksi sellaiseen varomattomuuteen kuin ehkäisysota. Ja vaikkakin - niinkuin yleensä ollaan taipuvaisia otaksumaan - Italia joka tapauksessa ryhtyy hyökkäämään syyskuussa, ei niiden tierakennusten j.m.s., joita Italia siihen mennessä mahdollisesti ehtii saada valmiiksi, voida sinänsä katsoa lisäävän Abessiiniaa uhkaavaa vaaraa.

Geneve'issä ollaan yleisesti sitä mieltä, ettei Kansainliitto koskaan ole ollut sellaisessa kiusallisessa asemassa kuin nyt Abessiinian kysymyksen johdosta. Kun Kiina aikoinaan vetosi Kansainliiton apuun Mantshurian kysymyksessä, oli Kansainliitolla edessään lähinnä fait accompli: Japanilaiset olivat jo karkoittaneet kiinalaiset Mukdenista ja suurimmasta osasta Mantshuriaa. Kun Japanin toimenpiteet sitten yksimielisesti tuomittiin, saattoi se edelleen pysyä väitteessään, että oli lähdetty vääristä premieesistä tuomittaessa tapahtumat sekä kieltäytyä hyväksymästä neuvoston päätöstä. Ja kun Japani johdonmukaisesti kannallaan pysyen erosi Kansainliitosta, oli jo pelkästään käytännöllisistä syistä vaikeata ajatella Japania vastaan sovellettaviksi mitään sanktioita, jotta se saataisiin mukautumaan.

Tällä kertaa sitävastoin on käsillä tapaus, että Kansainliiton jäsen, ennenkuin mitään liian vakavaa on ennättänyt tapahtua, on pyytänyt Kansainliiton suojelusta toista jäsenvaltiota vastaan, jonka se katsoo itseään uhkaavan. Jos nyt hyökkäävä puoli, Italia, huolimatta kaikista yrityksistä, joita on tehty puhjenneen riitaisuuden ratkaisemiseksi sekä Kansainliiton puitteissa että sen ulkopuolella, käy Abessiinian kimppuun, tulee Kansainliitto tietenkin jälleen tuomitsemaan hyökkääjän ja Italia sen johdosta eroamaan Kansainliitosta. Mutta silloin ei Italia ole kykenevä ulkomaitten silmissä näyttelemään vähimmässäkään määrässä väärin tuomitun osaa. Mitä tulee taas mahdollisiin sanktioihin ollaan Geneve'issä taipuvaisia luulemaan, ettei Englanti - kun asiasta todella tulee kysymys - päätä sulkea Suezin kanavaa italialaiselta aseitten ja miesten kuljetukselta, mikä muuten olisi yhtä käytännöllinen kuin tehokas toimenpide Italian pakottamiseksi pidättyväisyyteen.

Nämä tulevaisuuden mahdollisuudet ovat varmasti - jos ne toteutuvat - omiaan mitä pahimmin horjuttamaan Kansainliiton arvovaltaa.

(DeKuoring)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C₃₁

ASIA:

Geneivissä olevan lähetystön raportti n:o 17.

V. a. Asiamiehitys v. Kuorim.

6/9 1935.

GENEVE' i SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 669.

Geneve' issä 6 P: NÄ elo KUUTA 19. 35.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
25 294/ae.	35
8/8. 35	
5	31

Ulkosaiainministeriö LLE

ASIA: Geneve'in-lähetystön
raportti n:o 17.

Lähetystö lähettää kunnioittaen oheisena
Ministeriölle raporttinsa n:o 17, jonka otsakkeena on

Abessinian kysymys. II.

V.a. asiainhoitaja:

W. Kuning.
v. ministeriö.

RAPORTTI n:o 17.

Geneve' i ssä 6 p:nä elo kuuta 19 35.

CASA MINISI		
257 294 h		35
8/8-35	32	LIT
	CASIO	ASIA
5	C31	

Asia: Abessinian kysymys. II.

Niitten päätöslauselmien valossa, jotka muodostavat Neuvoston 87:nnen ylimääräisen kokouksen tuloksen, on Italia kiel-
tämättä saavuttanut huomattavan diplomaattisen voiton. Mitä tulee
sovintomenettelyn jatkamiseen Ual-Ual-rajaselkkauksen johdosta, hy-
väksyi Neuvosto - toisessa niistä päätöslauselmista, jotka se
teki ensimmäisessä ja ainoassa julkisessa istunnossaan - Italian
kannan, jonka mukaan välitystuomioistuin ei saa puuttua kysymyk-
seen siitä, kenen alueella selkkaus tapahtui (kuten tunnettua
sijaitsee paikkakunta Ual-Ual selvästi niitten rajojen sisäpuo-
lella, jotka erinäisin sopimuksin on Abessinialle vahvistettu,
vaikka toiselta puolen italialaiset voivat näyttää toteen, että
he jo kuutisen vuotta ovat ylläpitäneet rajavartiostoa mainitul-
la paikalla). Välitystuomioistuimen on nyt viipymättä ryhdyttävä
lopullisesti selvittämään puheenaolevaa rajaselkkausta ja sen
on sitä varten valittava viides puolueeton arbitraattori (tä-
män yhteydessä mainittakoon, että ehdokkaina tähän toimeen e-
siintyvät POLITIS ja Max HUBER, sama mies, joka äskettäin mää-
rättiin sveitsiläiseksi jäseneksi ministeri ERICHin johdolla toi-
mivaan, n.s. Jacobin-asiaa selvittämään muodostettuun saksalais-
sveitsiläiseen välitystuomioistuimeen). Työnsä on italialais-
abessinialaisen välitystuomioistuimen suoritettava loppuun ennen
tulevan syyskuun 4:tta päivää.

Mutta niinkuin kysymys Ual-Ualin selkkauksesta nyttem-
min on täysin muuttunut sivuseikaksi niitten probleemien rin-
nalla, jotka liittyvät italialais-abessinialaisen selkkauksen kär-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

jistymiseen kokonaisuudessaan, näyttelee myöskin se menestys, joka Italialla on ollut välitystuomioistuimen jatkuvan toiminnan määräämisessä, melko pientä osaa verrattuna niihin paljon kauvaskantoisempiin saavutuksiin, joihin Italian ponnistukset ovat johtaneet Abessinian tulevaisuutta yleensä koskevassa asiassa.

Italian onnistui siten edelleenkin estää Abessinian kysymys koko laajuudessaan tulemasta käsiteltyksi Kansainliiton puitteissa. Sen italialaisen kannan mukaisesti, että Kansainliitto ei ole asianomainen käsittelemään Abessinian kysymystä, on paktin soveltamista lykätty suoranaisten neuvottelujen hyväksi, joihin Italia on suostunut ryhtymään Ranskan ja Englannin kanssa - ainoat valtiot, joilla Italia tunnustaa olevan puheoikeutta asiassa. Abessinia itse joutuu täysin ulkopuolelle näitä neuvotteluja, jotka tulevat tapahtumaan Englannin, Ranskan ja Italian välillä vuonna 1906 tehdyn, Abessinian jakamista vaikutuspiireihin näiden valtojen kesken koskevan sopimuksen perusteella - tyypillinen maailmansotaa edeltäneen ajan suurvaltasopimus, jota Abessinia ei edes ole koskaan hyväksynyt ja jonka henki sotii paktia vastaan.

Tuskin on olemassa mitään epäilyksiä siitä mihin kolmen vallan neuvotteluilla pyritään. Mainitsin jo 15 päivänä kesäkuuta päivätyssä raportissani siitä painostuksesta, jota tultaisiin harjoittamaan Abessiniaa kohtaan tarkoituksella hankkia Italialle pitkälle menevä, suureen osaan Abessiniaa ulottuva valvontaoikeus. Näyttää siltä kuin olisi jotain sellaista paraikaa tekeillä. Puhutaan tosin, että Abessinia joutuisi kansainvälisen valvonnan alaiseksi, johon järjestelmään kuitenkin saataisiin mahtumaan verrattain pitkälle meneviä taloudellisia ja kaupallisia myönnytyksiä Italialle. Tämän muodon arvellaan tekevän järjestelmän Abessinialle helpommaksi sulattaa.

Italia on onnistunut hankkimaan itselleen erittäin edullisen aseman niitä neuvotteluja varten, joihin nyt ryhdytään. Ehkä suurin diplomaattinen voitto, jonka Italia saavutti äskettä päättyneessä Neuvoston kokouksessa, oli nimittäin se, että Italia saattoi pidättäytyä äänestämästä Neuvoston toisen päätöslauselman puolesta. Tämä päätöslauselma, joka edellyttää, että Neuvosto 4 päivänä syyskuuta pidettävässä kokouksessaan ottaa esille italialais-abessinialaisen selkkauksen kokonaisuudessaan, merkitsee nyt käsillä olevien olosuhteiden valossa, että EDEN Neuvoston kokouksen lopussa antamansa lupauksen mukaisesti tulee syyskuussa saattamaan Neuvoston tietoon ne tulokset, joihin kolmen suurvaltan väliset neuvottelut ovat johtaneet. Italian kieltäytyminen äänestämästä päätöslauselma n:o 2:n puolesta (mikä muuten aiheutti, että se laadittiin eri asiakirjana) on ymmärrettävissä siten, että se, jollei katso saavuttaneensa tyydyttävää rat-

kaisua Englannin ja Ranskan kanssa käydyissä neuvotteluissa, jää pois Neuvoston syyskuisesta kokouksesta - toisin sanoen eroaa Kansainliitosta. Tämä uhka antaa MUSSOLINILLE erinomaisen valtin Englantia ja Ranskaa vastaan mitä tulee niihin myönnytyksiin, joita hän toivoo saavansa Abessinialta tunteakseen itsensä tyydytetyksi.

Vaikka MUSSOLINI siis nyt esiintyy sen taistelun kiistämättömänä voittajana, jota viime viikon kuluessa käytiin kulisien takana Genève'issä, on kuitenkin olemassa seikkoja, jotka viittaavat siihen, että hänkin on saanut itselleen osotetuksi sen rajan, jota hänen politiikkansa ei saa sivuuttaa. EDENin lausunto Neuvoston pöytäkirjaan 3 päivänä elokuuta antaa MUSSOLININ jokseenkin selvästi ymmärtää, että Englanti tuskin tulee sallimaan mitään italialaisia sotatoimenpiteitä Abessiniaa vastaan. Se seikka taas, että LAVAL nimenomaan korosti Ranskan uskollisuutta paktia kohtaan sekä niin epämättömän selvästi vaati selkkauksen rauhallista selvittelyä kaikissa olosuhteissa, viittaa Ranskan ja Englannin yhteisymmärrykseen tässä suhteessa. Ne harvat henkilöt, jotka Genève'issä vielä uskaltavat olla optimisteja, pitävät EDENin ja LAVALin lausuntoja sen arvoisina, että niiden perusteella voidaan antaa anteeksi se hairahdus paktista, jota nyt käytäntöön otettu menettelytapa Abessinian kysymyksen selvittämiseksi tietää. Heidän mielestään oli välttämätöntä antaa MUSSOLININ saavuttaa kiistämätön diplomaattinen voitto, jotta hänen peitossa voisi mahdollisimman helposti suorittaa sen peräytymisen Abessiniaa vastaan kohdistamastaan sotapolitiikasta, joka nyt tulee välttämättömäksi.

Neuvostokokouksen päätökset merkitsevät pohjaltaan vain sitä, että Abessinian kysymyksen lopullinen ratkaisu edelleen - tosin nyt viimeistä kertaa - on lykkääntynyt kuukaudella. EDEN ja LAVAL ovat ottaneet tehtäväkseen raskaan urakan tämän määräajan kuluessa koettaa järjestää Abessinian kysymys rauhanomaisesti tietä. Tämän tehtävän onnistumisesta riippuu Kansainliiton tulevaisuus.

Dec Kuning.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 19.

Ministeri Holsti

8/10 1935.

GENÈVE'i SSA"OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o

854.

20 / 294 Sal. S - 35.

Genève'issä 8 P:Ä loka KUUTA 19 35.

15/10-35

VIITTAUS:

N

P:Ä

KUUTA 19

P:TTY

n:o

5

C 31

VIITTAUS:

D. U. M.

19

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Genève'in lähetystön raportti n:o 19.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Genève'in lähetystön raportti n:o 19, jonka otsakkeena on "Italialais-abessinialainen selkkaus".

Rudolf Salmi.

RAPORTTI n:o 19

Genève'i ssä 8 p:nä loka kuuta 1935.

20/294 sal. -35-	
15/10 -35	50
5	Cse

Asia: Italialais-abessinialainn
selkkaus.

Viimeisten viiden viikon kuluessa ovat tapahtumat italia-lais-abessinialaisessa selkkauksessa kehittyneet sellaisella nopeudella, että on ollut peräti vaikeaa löytää ajankohta, jolloin olisi ollut soveliaista raportin puitteissa esittää yhteenveto niistä. Vasta nyt, kun sota on puhjennut ja neuvosto eilen illalla yksimielisesti julisti Italian hyökkääjäksi, voin luoda jonkinlaisen yleiskatsauksen tilanteen kehittymiseen sen jälkeen kuin neuvosto kokoontui viime syyskuun 5 päivänä käsittelemään tätä asiaa. Kun tällä välin olen lähettänyt ministeriölle sähkösanomia ja lyhempiä kirjeellisiä selostuksia, voin siis seuraavassa tyytyä erinäisten tärkeimpien tapahtumien selostamiseen ja analysoimiseen.

V.k. 6 päivänä neuvosto asetti erityisen komitean valmistamaan raporttia Italian-Abessinian selkkauksen uusimmista vaiheista ja riidan rauhanomaisen selvittelyn keinoista. Komiteaan valittiin Englanti, Espanja, Ranska, Puola ja Turkki. Tulloon tässä huomautetuksi, että Italia tehtiä kaikin tavoin päästä komiteaan, Venäjä kaikista pyynnöistä huolimatta kieltäytyi ehdokkuudesta ja vain vaivalla saatiin Puola tulemaan mukaan.

Komitea sai raporttinsa valmiiksi v.k.19 päivänä, jolloin sen puheenjohtaja, suurlähettiläs de Madariaga, jätti raportin Italian ja Abessinian edustajille. Raportin sisältö on yleisesti siksi tunnettu, että tässä on sitä tarpeetonta uudelleen selostaa. Ei ole mikään salaisuus, että monet Kansainliiton jäsenvaltiot, ennen kaikkea Venäjä, Rumania ja Turkki ovat sittemmin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

ilmaisseet mielipahansa siitä, että komitea sovitteluehdotuksessaan tarjosi Italiaille siksi suuria etuja Abessinianssa, että oli itse asiassa kysymys Abessinian suvereniteetin mitä vakavin loukkaus, ellei suorastaan sen hävittäminen. Mutta tämän Comité de cinq'in jäsenistä vain Englanti ja Ranska tavallaan Espanjan kannattamina tahtoivat millä hinnalla tahansa pelastaa Kansainliiton niin vakavilta selkkauksilta kuin on ollut odotettavissa siinä tapauksessa, että Italia ryhtyisi hyökkäyssotaan. Siten komiteassa jäi Puolan ja Turkin ääni heikompaan sijaan ja, kuten aina, milloin kompromisseja tehdään, jouduttiin nyt siihen, ~~ettei~~ kukaan loppujen lopuksi pitänyt komitean raporttia onnistuneena.

Italian hallituksen vastaus saapui Genève'iin v.k. 21 päivänä. Vaikka sen sisältö ei ollut niin kielteisen jyrkkä, kuin Kansainliiton piireissä oli odotettu, päättyi se kuitenkin tämän sovitteluluohjelman täydelliseen hylkäämiseen.

Seuraavina päivinä koetettiin vielä kerran Genève'istä käsin harjoittaa painostusta Mussoliniin, mutta yhtä huonolla tuloksella, neuvoston täytyi siis v.k. 26 päivänä todeta, että Comité de cinq'in sovitteluista ei ollut ollut mitään hyötyä, minkä vuoksi neuvosto päätti muodostua ilman Italiaa uudeksi komiteaksi, Comité de treize, jonka tuli ryhtyä tutkimaan tilannetta peruskirjan 15 artiklan 4 §:n nojalla. Vielä tässäkin tapauksessa olisi siis ollut mahdollista laatia raportti suosituksineen riidan rauhanomaiseksi selvittämiseksi, ja komitea sai t.k. 5 päivänä iltapäivällä jaetuksi 15 painettua sivua käsittävän raporttinsa. Mutta suositusten asemesta se päätyikin pelkkään tapahtumien analysoimiseen ja seuraavaan loppulauseeseen:

" Telles sont les circonstances dans lesquelles ont éclaté les hostilités entre l'Ethiopie et l'Italie."

Samaa neuvoston istuntoon oli tullut Abessinian hallituksen pyyntö, että neuvosto vihollisuuksien lopettamiseksi ryhtyisi soveltamaan peruskirjan 16 artiklaa. Jo ennen neuvoston julkista istuntaa oli pidetty salainen istunto, jossa oli sovittu siitä, että asetettaisiin jälleen uusi komitea valmistamaan raportin nimenomaan 16 artiklan saattamisesta päiväjärjestykseen. Näin syntyi siis julkisessa istunnossa Comité des six; siihen valittiin Ranska, Englanti, Tanska, Portugali, Rumania sekä Chile.

Seuraavana, eli t.k. 6 päivänä, tämä komitea kokoontui. On miltei tarpeetonta sanoa, että Genève'issä odotettiin äärimmäisellä jännityksellä komitean raportin syntymistä. Kulki mitä moninaisimpia huhuja siitä, että Englanti ja Ranska eivät pääsisi yksimielisyyteen raportin sisällöstä ja että sen vuoksi kysymys sanktioiden soveltamisesta voisi lykkäytyä enemmänkin, kuin englantii-

laisten kärsivällisyys hyvällä kestäisi. Myöhemmin illalla sain yksityisesti tietää, että raportti tulisi täydellisesti tyydyttämään Englannin kantaa.

Eilen t.k. 7 päivänä tällä komitealla oli viimeinen istuntonsa. Kun Mr. Eden sieltä saapui luokseni lounaalle, ilmoitti hän olevansa täysin tyytyväinen yhteistoimintaan myöskin Ranskan ja Puolan kanssa. Jo edellisenä päivänä olin erinäisiltä muilta neuvoston jäseniltä saanut luottamuksellisesti kuulla, että maailman sanomalehdistössä oli aivan liikaa toivotettu Englannin ja Ranskan välisten erimielisyyksien vakavuutta. Keskellä lounasta tuli Ankarasta Turkin edustajalle neuvostossa ministeri Cemal Hüsnülle lähetystöömme puhelini ilmoitus, että koko Balkanin entente kannattaa edelleenkin täydellisesti englantilais-ranskalaista politiikkaa Italiaa vastaan. Kun lisäksi pikku-entente ja Espanja ovat olleet tällä samalla linjalla, voitiin siis jo eilen ennen neuvoston julkista istuntoa todeta, että neuvosto itse asiassa oli aivan yksimielinen niin hyvin Comité de treize'in raportin kuin Comité de six'n raportin hyväksymisen suhteen.

Tämä julkinen istunto alkoi eilen kello 4 i.p. Ensin tuli käsiteltäväksi ensimmäisen komitean raportti. Italian valtuutettu, paroni Aloisi, esitti sitä vastaan pitkässä lausunnossa kaikenlaisia väitteitä, joilla hän koetti todistaa, että Italia oli joutunut Abessinian hyökkäyksen uhriksi. Kun neuvoston presidentti, Argentinan lähettiläs Ruiz-Guinazu, alisti raportin äänestykseen, äänesti 13 neuvoston jäsentä ynnä Abessinia raportin hyväksymisen puolesta, Ainoastaan Italia sitä vastaan.

Tuli sitten tuon jälkimmäisen raportin vuoro. Kun paroni Aloisi pyysi, että hänelle jätettäisiin aikaa tiedoittaa sen sisältö Roomaan ja että hän seisi antaa hallituksensa vastauksen seuraavana päivänä, vastasi presidentti aivan lyhyesti, että Italia voi jossain neuvoston seuraavassa istunnossa tehdä huomautuksensa raporttia vastaan, mutta neuvoston on nyt jo tässä istunnossa tehtävä päätöksensä raportin suhteen. Tänään paroni Aloisi on kirjallisesti vastannut presidentille, m.m.:

"En regrettant que des méthodes en contradiction nette avec les règles les plus élémentaires de toute procédure aient été adoptées pour la première fois par la Société des Nations à l'égard de mon pays, je fais toute réserve

des décisions ultérieures de mon Gouvernement à ce sujet."

Kun presidentti teki tämän erittäin jyrkän ilmoituksen, syntyi neuvoston salissa niin täydellinen hiljaisuus, että se lienee ollut ainutlaatuinen hetki neuvoston historiassa.

Jälleen toimitettiin "appel nominal". Ensimmäisenä tuli Australian "yes" ja sen jälkeen toisten maiden yhtä selvät äänet raportin hyväksymisen puolesta, kunnes tuli vielä Abessinian "oui" ja Italian "non". Neuvosto oli siis sitovan selvästi julistanut, että Italia oli vastoin Kansainliiton jäsenvaltion velvollisuuksia aloittanut sodan toista jäsenvaltiota vastaan ja että siis tulokseen tulee olemaan peruskirjan 16 artiklan soveltaminen Italiaa vastaan. On huomattava, että Englanti aikaisempina vuosina aina oli tahtonut edustaa sitä kantaa, että neuvoston on tehtävä erikoinen päätös sanktioiden soveltamisesta. Nyt siis Englanti yhtyi Ranskan aikaisempaan kantaan siitä, että tämä artikla astuu automaattisesti voimaan, niin pian kuin neuvosto on todennut, kuka on hyökkääjä. Kaikki Kansainliiton jäsenvaltiot liittyessään Kansainliittoon ovat sitoutuneet ekonomisiin sanktioihin, jotavastoin, mitä sotilaallisiin sanktioihin tulee, neuvoston on suositeltava jäsenvaltioille määrättyjä sotilaallisia toimenpiteitä, mutta se ei voi itse määrätä, millä tavalla kukin jäsenvaltio ottaa osaa sotilaallisiin sanktioihin, vaan niistä päättävät jäsenvaltiot itse.

Tämän jälkeen presidentti tiedotti lähettävänsä asiakirjat Kansainliiton jäsenvaltioille ja yleiskokouksen presidentille.

Huomenna t.k. 9 päivänä yleiskokous alkaa siis käsitellä sitä tilannetta, joka on syntynyt, kun nyt on ryhdyttävä ensi kerran Kansainliiton historiassa soveltamaan peruskirjan 16 artiklaa erästä jäsenvaltiota vastaan. -

Tätä selostustani viimeisten viiden viikon tapahtumista on syytä täydentää eräillä yleisemmillä huomautuksilla.

En ole tavannut täällä ainoatakaan vähänkin asioita tuntevan henkilöä, joka ei olisi luottamuksellisissa keskusteluissa huomauttanut, millaisen suunnattoman psykologisen virheen Italia teki, kun sen sanomalehdistö julkisesti viime elokuulla rupesi vertailemaan Italian ja Englannin merivoimien vahvuutta toisiinsa Välimerellä tulien siihen tulokseen, että Italialla oikeastaan ei ollut mitään pelättävänä Englannin taholta. Mr. Eden kertoi minulle viime kuun alussa tänne tullessaan,

että hän jo kolme viikkoa aikaisemmin oli neuvotellut amiraliteetin kanssa Väli meren laivaston mahdollisimman voimakkaasta lisäämisestä vastavetona italialaisten ylvästelyille.

Kaikki Genève'issä ymmärtävät hyvin, ettei Englannilla ole tällä kertaa sen enemmän kuin koskaan aikaisemmin perääntymisen mahdollisuutta. Mikä muu suurvalta tahansa voi väistyä, kun tiukka tulee, mutta jos Englanti nyt osoittaisi heikkoutta Italian edessä, tulisi se varmasti ylyttämään Mussolinia tuonnempana uusiin kehumisiin Englannin kustannuksella ja loppujen lopuksi Englannin lukemattomat alusmaat kaikenvärisine kansallisuuksineen ehkä tulisivat uskomaan, ettei Englannin maailmalta olekaan niin ylivoimainen kuin on totuttu luulemaan. Kaikki tämä Mussolinin olisi tullut ymmärtää, mutta päinvastoin hän on viikko viikolta jatkanut Englannin hännäämistä uskossa, että Ranskan välitys voi hänet viime kädessä pelastaa.

Kieltämättä M. Lavalin asema on ollut poikkeuksellisen vaikea. Hän sai tämän vuoden alussa aikaan ranskalais-italialaisen lähentymisen, ja jos nyt hänen uusi ystävänsä Mussolini on tästä sovinnosta rohkaistuneena luullut voivansa pöyhistellä Englantia vastaan, on maailma tietysti odottanut ennen kaikkea M. Lavalilta kaikkea mahdollista painostusta Mussolinia hillitsemiseksi. Genève'issä kulkee miehestä mieheen huhu, että Italia olisi viime viikkoina käyttänyt yli 30 milj. frangia erinäisten ranskalaisten "isänmaallisten" lehtien voitelemiseen ja että senvuoksi maailma on helposti hairahtunut uskomaan, että virallinenkin Ranska epäröisi Englannin ja Italian ystävyysvälillä. Mutta M. Laval ei ole voinut tehdä näin kohtalokasta virhettä. Eräs neuvoston tärkeimpiä jäseniä lausui minulle toisapäivänä Ranskan politiikasta seuraavaa: Ranska on voinut olla loukkaantunut Englantiin sen tekemän sopimuksen johdosta Saksan kanssa näiden maiden merivoimien prosentuaalisesta suhteesta toisiinsa. Ranska voi pelolla ajatella sotilaallista tilannetta Euroopan mantereella, jos Italia tulisi sotilaallisesti ja taloudellisesti murretuksi ja Saksa alkaisi vakavasti liikehtiä. Jos tällä hetkellä Venäjä laskisi itselleen edullisemmaksi lyödä uudelleen kättä Saksan kanssa, voisi tilanne Euroopassa käydä Ranskalle ylivoimaiseksi. Mutta, hän jatkoi, Ranskan yleisesikunta ja meriesikunta ovat toisaalta täysin

tietoisia siitä, että kylmä suhtautuminen Englantiin tällä hetkellä karkoittaisi sen dominioineen, ellei suoranstaan juridisesti pois Kansainliitosta, ainakin sikäli tosiasiallisesti, että ne eivät enää näyttele Kansainliitossa mitään sanottavaa osaa. Jos siis Ranskan on valittava Englannin ja Italian todellisen ystävyysväylän välillä, on sillä vain yksi mahdollisuus edessään, ja se on Englannin vetäminen niin lujasti kiinni Kansainliittoon, kuin Englanti nyt täysin vakavassa mielessä on valmis tekemään.

Eräs toinen neuvoston jäsen kertoi minulle eilen keskusteluistaan M. Lavalin ja parooni Aloisin kanssa erikseen, kun kumpikin tiedusteli häneltä, mitä mahdollisuuksia hän näkee sovittelemisiin Englannin ja Italian välillä, että hän oli vastannut kummallekin seuraavasti: Hän näkee kansainvälisen tilanteen ikäänkuin neljänä, jolla on seuraavat sivut: Kansainliiton peruskirja, Italian vaatimukset, Abessinian oikeus ja Englannin prestige. Italia tahtoo kunnioittaa Kansainliiton peruskirjaa ja Englannin omanarvontuntoa, mutta samalla yhdistää itseensä Abessinian oikeuden. Sitä ei voi peruskirja enemmän kuin Englannin arvovaltakaan sallia. Kuta enemmän Italia yrittää nykyisellä politiikallaan anastaa itselleen Abessinialle kuuluvaa sivua uskossa, että Kansainliitto yleensä ja Englanti erikoisesti siihen suostuisi, sitä enemmän tullaan näkemään, ^{miten} Englannin painostus uhkaa vähentää Italian omaa sivua tässä neliossa. Senvuoksi hänestä Ranskan on turhaa yrittää löytää ratkaisua, joka samalla kertaa turvaisi Kansainliiton arvovaltaa, Englannin prestigeen ja Abessinian koskemattomuuden. Ainoa ratkaisu, joka nyt enää on mahdollinen, on se, että Italia tunnustaa hävinneensä pelin Kansainliittoa vastaan yleensä ja Englantia vastaan erikoisesti. Tämä Kansainliiton neuvoston jäsen sanoi senvuoksi käsittävänsä M. Lavalin politiikan siten, että hän, M. Laval, koettaa tasoitella muotojen puolesta Italian perääntymistä samaan aikaan kuin hän tosiasiallisesti käy käsi kädessä Englannin hallituksen kanssa.

On myös sanottu, että Italia voi laskea saavansa, jos kaikki käy hyvin, tukea Unkarilta, Saksalta ja Puolalta. Onpa väitetty, että Puola suorastaan olisi epäroinyt tukea Englannin politiikkaa. Minulle on kuitenkin ~~kuu~~ ensiluokkaisimmista lähteistä viime päivinä selitetty, ettei näissäkään laskelemissa ole

mitään perää. Päinvastoin edellyttää Puolakin, että Kansainliitto on nyt rakennettavissa lujemmaksi kuin se on koskaan ollut, jos liitto ymmärtää käyttää hyväkseen Englannin sitä ohjelmaa, jonka Sir Samuel Hoare esitti yleiskokoukselle suuressa puheessaan viime syyskuun 11 päivänä.

Tähän yhteyteen on sovellettava presidentti Rooseveltin molemmat proklamaatiot t.k. 5 päivänä, joissa hän selvästi esitti suhtautumisensa toisaalta Italian-Abessiinian sotaan, toisaalta kysymykseen merien vapaudesta. Yksinpä Genève'in amerikkalaisissa piireissä, puhumattakaan muista takäläisistä piireistä, oltiin eilen hämmästyneitä Mr. Rooseveltin nopeista päätöksistä. Jos mikään maa on voinut iloita tästä Yhdysvaltain kannanotosta, on se tietysti ollut Englanti. Kun lähipäivinä tullaan pyytämään Yhdysvaltoja, Saksaa, Japania ja Brasiliää yhteistoimintaan taloudellisten sanktioiden soveltamiseksi Italiaa vastaan, on Mr. Roosevelt näillä proklamaatioillaan jo viitoittanut tietä tälle täysin kansainväliselle politiikalle. Genève'issä lasketaankin, että Yhdysvaltain määrättyä näin kantansa, käy Saksan, Japanin ja Brasilian vaikeaksi yrittää kulkea toisia teitä.

Mutta viime päivien tapahtumat avaavat myös eräitä muita, paljon laajempia näköaloja: Nyt ollaan kaikesta päättäen menossa turvallisuuskysymysten yleistä positiivista ratkaisua kohti. Englanti on luopunut aikaisemmasta kielteisestä suhtautumisestaan securitéhen ja Yhdysvallat ovat tunnustaneet merien vapauden. Näyttää siltä kuin koko anglosaksinen maailma olisi nyt ~~valmis~~ katumassa sitä, että niiden negatiivinen suhtautuminen turvallisuusprobleemiin on tähän saakka estänyt Kansainliittoa rakentamasta sitä yleistä kansainvälistä turvallisuussysteemiä, jota varsinkin tällä hetkellä olisi kaivattu. Tällöin Italia tuskin lainkaan olisi uskaltanut nousta kollektiivisysteemiä vastaan, jos se nyt olisi jo ollut valmiina.

Palaa näihin kysymyksiin seuraavassa raportissani.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Holsti

17/10.25

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 875.

Genève'i SSA 17 P:ÄÄ loka KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:ÄÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

31 / 295 Pal. 35.		
22/10-35	3	
5	0	31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 20.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lähetystön raportti n:o 20, jonka otsakkeena on
Italialaisrabessiinialainen sota. I.

Rudolf Harsti.

Genève'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 20.

Genève'i ssa 17 p:nä loka kuuta 19 35.

KANSAINLIITTO	
31/29s	Sal. 25
22/10-35	5
	ASTO
5	031

Asia: Italialais-abessiinialainen sota. I.

Edellinen raporttini otsakeasiasta päättyi selostukseen siitä neuvoston istunnosta, jossa t.k. 7 päivänä Italia julistettiin hyökkääjäksi. Seuraavassa selostan tapahtumain kulkua Kansainliitossa viimeisten 10 päivän aikana.

Tuskin neuvoston päätös oli syntynyt, kun Italia eräine ystävineen jo heti seuraavana päivänä pani alulle mitä intensiivisimmän propagandan, jotta t.k. 9 päivänä kokoontuva yleiskokous ei ainakaan yksimielisesti asettuisi samalle kannalle kuin neuvosto juuri oli tehnyt. Tämä italialainen vastahyökkäys suuntautui hyvin taitavasti kahdelle eri rintamalle. Argentiinassa, Uruguayssa, Venezuelassa ja eräissä muissakin etelä-amerikkalaisissa maissa tuntui olevan mahdollisuutta nostattaa epäilyksiä tätä Englannin johtamaa voimapolitiikkaa vastaan. Molemmissa ensiksi mainituissa maissa on hyvinkin suuri italialainen väestö ja senvuoksi tuntui mahdolliselta peloitella niiden hallituksia sisäisillä selkkauksilla, jos ne asettuisivat tinkimättä samaan rintaan kuin Kansainliiton jäsenvaltiot yleensä. Venezuelassa taas on täysi diktatuuri ja sen pitäisi, niin laskettiin Roomassa, tuntea sympatiaa Italiaa kohtaan.

Toisaalta taas oli koetettava saada ainakin Sveitsi, Itävalta, Unkari ja Albania naapurimaina asettumaan taloudellisia sanktioita vastaan, joiden soveltaminen automaattisesti tuli kysymykseen niin pian kuin Kansainliitto on katsonut Italian tekeytyneen syypääksi sodan aloittamiseen. Varsinkin jos Itävalta asettuisi sanktioita vastaan, avautuisi Italialle mahdollisuus Saksasta ja Saksan kautta saada kaikenlaisia tavaroita, jotka tulisivat Kansainliiton valmistettavalle kiellettyjen tavaroiden listalle. Sitäpaitsi tämä Itävallan kielteinen suhtautuminen sanktioihin tekisi itse asiassa yksin tein Sveitsillekin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

vaikeaksi kieltää transito Saksasta Italiaan.

Kun yleiskokous kokoontui t.k. 9 päivänä, ilmoitti presidentti Benes pitävänsä suotavimpana, että ajan voittamiseksi kaikkien valtuuskuntien ei olisi välttämätöntä esiintyä, vaan mikäli ne kannattivat neuvoston päätöstä niiden vaikeneminen yleiskokouksessa katsottaisiin tällaiseksi kannatukseksi.

Sanotaan, että kun Itävalta ja Unkari heti ilmoittivat vakavan epäilyksensä neuvoston päätöksen suhteen, se olisi tullut liiton tärkeimmille jäsenvaltioille yllätyksenä. Sitä on mielestäni vaikea uskoa, sillä olivathan Englannin ja Ranskan valtuuskunnat olleet kosketuksissa Itävallan ja Unkarin valtuuskuntien kanssa. Asiaa on myöhemmin tulkittu siten, että Itävallan lähettiläs Pflugl ja Unkarin lähettiläs Velics olivat henkilökohtaisesti olleet taipuvaisia sangen maltilliseen esiintymiseen, mutta että juuri ennen yleiskokouksen alkamista he olivat kumpikin saaneet hallitukseltaan määräyksen jyrkempään esiintymiseen. Sikäli siis Italian painostus oli johtanut ainakin puolittaiseen tulokseen. Mitä taas Albaniaan tulee, pyysi sen valtuuskunta oikeutta saada seuraavana päivänä ilmaista hallituksensa kannan. Kun sitten tämä ilmoitus tehtiin, sai yleiskokous tietää Albanian hallituksen suhtautuvan kaikella lojaalisuudella Kansainliittoon, mutta olevansa myös velvollinen noudattamaan liittosopimustaan Italian kanssa.

Näin pitkälle oli siis Italian propaganda onnistunut kolmena päivänä senjälkeen kuin neuvosto oli tehnyt päätöksensä. Myöhemmin tekivät koordinatiokomiteassa Argentinan, Uruguayn ja Venezuelan valtuuskunnat jonkinlaisen huomautuksen heidän maittensa erikoisista vaikeuksista toimia nopeasti sanktioiden soveltamiseksi.

Tarkoituksena oli aluksi, että yleiskokous asettaisi samanlaisen komitean seuraamaan tapahtumain kulkua kuin oli tehty Mandshukuon ja Chacon selkkauksissa, mutta Italian taholta esitettiin yleiskokoukselle vakavia epäilyksiä sellaisen menettelyn "laillisuudesta". Presidentti Benes ratkaisi tämän erimielisyyden pienellä päätöslauselmaehdotuksen korjauksella: Sen sijaan, että ehdotuksessa oli hallituksille "kutsu" lähettää jäseniä komiteaan, hän ehdotti sanottavaksi, että yleiskokous "esittää toivomuksen", että hallitukset lähettävät jäseniä j.n.e. Tässä muodossa yleiskokous hyväksyi Italian ääntä vastaan päätöksen.

Kuten edellä jo mainitsin, oli yleiskokouksen presidiumi hienotunteisesti tahtonut välttää monta päivää kestävää yleiskeskustelua ja mielenosoitusta Italiaa vastaan. Kun senvuoksi keskustelu päättyi t.k. 10 päivänä, ei presidentti Benes myöskään pannut toimeen nimenomaista äänestystä, vaan hän totesi lyhyesti, että Italia oli ilmoittanut hylkävänsä ehdotuksen sen julistamisesta hyökkääjäksi ja että Itävalta, Unkari ja Albania tahtoivat pidättäytyä äänestyksestä. Kaikkien muitten valtuuskuntien katsottiin siis ilman muuta ilmaisseen tilanteesta saman käsityksen kuin neuvosto.

Tämän jälkeen yleiskokous hajaantui t.k. 11 päivänä epämääräiseksi ajaksi; presidentti Benes mainitsi minulle edellyttävänsä, että yleiskokouksen tulisi kokoontua uudelleen noin kolmen à neljän viikon kuluttua.

Samana t.k. 11 päivänä kokoontui uusi Comité de Coordination. Se päätti asettaa pienemmän komitean valmistamaan käytännöllistä ohjelmaa taloudellisten sanktioiden soveltamiseksi. Tähän komiteaan valittiin seuraavat maat: Englanti, Ranska, Venäjä, Puola, Espanja, Etelä-Afrika, Argentina, Belgia, Kanada, Kreikka, Hollanti, Turkki, Jugoslavia, Rumania, Ruotsi ja Sveitsi. Myöhemmin on kutsuttu komitean jäseneksi vielä Meksiko. Sitäpaitsi tämä komitea valitsi puheenjohtajakseen M. Vasconcelloksen (Portugal), joten sen jäsenluku lopulta kohosi kahdeksaantoista.

Tämä pienempi komitea sai jo seuraavana päivänä valmiiksi ehdotuksensa sotatarpeiden viennin kiellosta Italiaan ja viennin sallimisesta Abessiiniaan. Istunnossaan saman päivän iltapäivällä Comité de Coordination hyväksyi sen alustavasti puolestaan ja se toimitettiin viipymättä kaikille hallituksille. Sitten asetettiin pieni sotilaskomitea täydentämään tätä teknillistä luetteloa. Comité de Coordination hyväksyi tämän luettelon kokouksessaan eilen.

Vielä sai eräs toinen pienehkö juristikomitea tehtäväkseen laatia raportin kysymyksestä miten eri maiden tulee suhtautua peruskirjan 16 artiklan 1 §:n määräyksiin. Kansainliiton piireissä nimitäin ei ollut voinut olla herättämättä melkoista hämmästyystä se tosiasia, että nyt kun ensi kerran tulee kysymykseen tämän artiklan ja pykälän soveltaminen käytäntöön, eräät maat ovat ilmaisseet epäilyksensä voivatko ne ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin ennenkuin ovat saaneet eduskunniltaan nimenomaisen erikoisvaltuuden. Peruskirjan määräys tässä kohdassa on itsessään niin selvä, että kaikki Kansainliiton jäsenvaltiot yhtyessään Kansainliittoon ovat samalla luopuneet oikeudestaan harkita kussakin tapauksessa erikseen ryhtyvätkö ne ekonomisiin sanktioihin tai ei, tai missä mittakaavassa.

Tämä M. Politiksen johdolla toiminut alikomitea sai raporttinsa valmiiksi eilen ja heti senjälkeen Comité de Coordination hyväksyi sen. Raportti on kauttaaltaan mielenkiintoinen.

Ensiksi siinä todetaan, että eräillä harvoilla hallituksilla on erikoisen lain nojalla valtuudet välittömästi saattaa voimaan toimenpiteet, jotka tarkoittavat peruskirjan 16 artiklan soveltamista käytäntöön. Toiseksi komitea toteaa, että niissä maissa, joissa parlamentit ovat hyväksyneet peruskirjan kaikkine määräyksineen, peruskirjalla on lain voima ja että siten näiden maiden hallituksilla on "la possibilité d'exécuter les obligations qui résultent du Pacte au même titre qu'il exécute les lois internes". Kolmanneksi huomautetaan raportissa, että eräissä maissa perustuslaki kuitenkin asettaa ainakin eräissä tapauksissa hallituksille vaikeuksia soveltaa 16 ar-

tiklaa "sans une autorisation législative spéciale".

Tämän jälkeen komitea katsoi velvollisuudekseen ehdottaa huomauttavaksi "aux Membres de la Société des Nations que, parce qu'ils sont liés par les engagements résultant de l'article 16, ils ont le devoir de prendre les dispositions nécessaires pour être à même de se conformer à ces engagements avec toute la rapidité requise".

Paljota enemmän huolta on 18-miehen komitealle tuottanut kysymys suoranaisista toimenpiteistä finanssi- ja taloudellisten sanktioiden soveltamisohjelman valmistamiseksi, sillä on itsestään selvä, että nämä molemmat kysymykset ovat verrattain läheisessä kosketuksessa keskenään. Eräiden yleiskeskustelujen jälkeen saatiin kuitenkin jo t.k. 14 päivänä valmiiksi ohjelma finanssisanktioista ja se alistettiin Comité de Coördinationin hyväksyttäväksi vielä samana päivänä. Mutta samassa yhteydessä sukelsi esiin eräs toinen finanssikysymys, nimittäin Kansainliiton jäsenvaltioiden sellainen keskinäinen avunanto ja tukeminen kuin mainitaan 16 artiklan 3 §:ssä.

On ilmeistä, että kaikki maat eivät joudu yhtä paljon kärsimään sanktioiden soveltamisesta, sillä toiset ovat viennissään paljon enemmän riippuvaiset Italian ostomarkkinoista kuin toiset. Esim. Rumania, joka tässä kysymyksessä on esiintynyt mahdollisimman aktiivisena, on huomauttanut, että sillä on hyvinkin suuri petroolin ja viljan vienti Italiaan, minkä vuoksi se ei voi ilman Kansainliiton toisten jäsenvaltioiden tukea kieltää näiden tuotteiden vientiä Italiaan. Asia onkin lykätty erikoisen alikomitean harkittavaksi. On todennäköistä, että alikomitea voi saada raporttinsa valmiiksi vasta varsin huolellisen harkinnan jälkeen.

Mitä taas tulee ekonomisiin sanktioihin, oltiin Kansainliiton piireissä heti alunpitäen verrattain yksimieliset siitä, että oli kieltäydyttävä ostamasta italialaisia tuotteita, jotta siten Italia menettäisi mahdollisuuden saada ulkomaalaisia deviisejä. Sen sijaan kävivät laskelmat hyvinkin eri suuntiin siitä kuinka paljon Italialla itse asiassa on varastoituna sodankäyntiin välttämättömiä raaka-aineita. Pessimistit ovat olleet sitä mieltä, että näitä varastoja Italialla on siksikin huomattavat määrät, että se voi jatkaa sotaa Abessiinia vastaan ehkä lähes vuoden päivät. Näiden laskelmien edustajat huomauttavat, että Italialla oli viime elokuun 1 päivänä kultaa vielä 7.4 miljardia liiraa ja että tämä kultavarasto oli supistunut lokakuun alkuun mennessä lähes 3 miljardilla liiralla. Täytyy näin ollen pitää varmana, että Italia on viime aikoina hankkinut itselleen sängen suuria varastoja. Optimistit taas lähtevät ennen kaikkea siitä, että Italia on viime aikoina suorittanut ulkomaisia sitoumuksiaan peräti huonosti ja että sillä ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia saada tavaraaluottoa ulkomailta. Näiden mielestä siis Italian finanssi- ja taloudellinen tilanne on itse asiassa jo siksi heikko, että suhteellisen rajoitettukin kaupankielto tulee uuvuttamaan

Italian verrattain nopeasti.

Riippuen verrattain suurelta osalta näistä eri laskelmista on Comité de Coordinationin keskuudessa ilmennyt vastaavasti kaksi eri pääsuuntaa taloudellisten sanktioiden ohjelman suhteen. Suurin piirtein katsoen voidaan sanoa, että Englanti edellyttää Italian voivan kestää taloudellista saartoa vielä verrattain pitkän ajan, minkä vuoksi sanktiot olisivat heti alunpitäen tehtävät niin voimakkaiksi kuin mahdollista silläkin uhalla, että siitä tulisivat liiton jäsenvaltiot itsekin kärsimään. Toisaalta taas voidaan katsoa, että Ranska varsinaisimmin edustaa sitä suuntaa, joka luulee Italian poliittisista syistä verrattain pian tulevan taipumaan sovinnollisuuteen, minkävuoksi oikeastaan on tarpeetonta soveltaa sanktioita niin ankarassa muodossa, että ne tulisivat tuottamaan vaurioita liiton jäsenvaltioille itselleenkin.

Nämä työt ovat parhaillaan käynnissä ja odotetaan niiden valmistuvan muutaman päivän kuluttua tai ainakin ensi viikon alussa. Pалаan asiaan niin pian kuin Comité de Coordination saa 18-miehen komitean raportin tutkittavakseen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 21

Ministeri Holsti

25/10 1935.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 909.

Genève'i SSA 25 P:ÄÄ loka KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:ÄÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

33 / 295 Pal. M. 35.		
31/10-35.	10	
1	CLASU	
5	C31	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 21.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lähetystön raportti n:o 21, jonka otsakkeena on
Italialais-abessiinialainen sota.II.

Rudolf Salmela

Geneve'i

SSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Geneve'i ssa 25 p:nä loka kuuta 19 35.

33 / 295 Sal. 35		
31/10 - 35	5	
	5	Ca

Asia: Italialais-abessiinialainen sota II.

Edellisessä raportissani t.k. 17 päivältä tein selkoa yleis-
kokouksen kulusta ja senjalkeen Comité de Coordinationin toiminnas-
ta t.k. 8 ja 17 päivän välisenä aikana. Tässä raportissani kos-
kettelen tapahtumia senjalkeen tähän päivään saakka.

Kuten viime raportissani mainitsin tarkemmin, tuotti Comité
de Coordinationille kysymys ekonomisista sanktioista paljon suu-
rempia vaikeuksia kuin molemmat edelliset probleemit, nimittäin
sotatarpeiden viennin kieltö Italiaan ja viennin salliminen Abes-
siiniaan, sekä toiseksi finanssisanktioiden soveltaminen Italiaan.
Näistä vaikeuksista huolimatta saattoi Comité de Coordination ko-
kouksessaan t.k. 19 päivänä hyväksyä ehdotuksen taloudellisiksi sank-
tioiksi. Koska tämä päätös on sanomalehdistön kautta yleisesti tun-
nettu, on minun tarpeetonta kajoa sen yksityiskohtiin.

Tämä ohjelma ei suinkaan ole mikään lopullinen. Päinvastoin
on luultavaa, että tullaan lähiaikoina vielä lisäämään luetteloa
niistä tuotteista, joiden vienti Italiaan kielletään. Nyt aluksi
tahdottiin tähän luetteloon sisällyttää lähinnä vain sellaiset raa-
ka-aineet, joita tarvitaan sotatarviketeollisuuteen.

Ensiksi oli aikeena saattaa tämä kolmas toimenpide Italiaa
vastaan heti efektiiviseksi, samalla tavalla kuin molemmat edel-
liset päätökset sotatarpeiden viennin kiellosta ja finanssisanktiois-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

ta. Mutta sitten ajettiin esittää kahtalaisia epäilyksiä ekonomisten sanktioiden nopean toimeenpanon suhteen: 1) Kaikilla hallituksilla ei olekaan riittäviä kotoisia valtuuksia, vaan ne ovat hankittavat eduskunnilta; 2) Jos lähiaikoina Ranskan onnistuisi sovittaa Italian ja Englannin välillä täydellä menestyksellä, olisi tarpeetonta saattaa ekonomisilla sanktioilla Italiaa vastaan liiton jäsenvaltiot itsekin karsimaan taloudellisia tappioita.

Näiden näkökohtien mukaisesti päätti siis Comité de Coordination kokoontua uudelleen t.k. 31 päivänä. Siihen mennessä hallitusten on ilmoitettava millä tavalla ja milloin ne saattavat nämä ekonomiset sanktiot voimaan. Komitea voi silloin itse puolestaan vahvistaa päivämäärän, jolloin ekonomisetkin sanktiot tulevat efektiivisiksi.

Vielä komitea hyväksyi t.k. 19 päivänä kiellon kaikenlaisesta tuonnista Italiasta. Tällä toimenpiteellä tahdotaan estää Italiaa saamasta kultaa, tai ulkomaalaisia valuuttoja. Kansainliiton piireissä lasketaan, että Italia menettää nykyisin vähintäänkin noin 600 miljoonaa liiraa kultaa kuukaudessa. Oman ilmoituksensa mukaan Italia väittää omaavansa vielä noin 4 miljardia liiraa kultaa ja noin 8 1/2 miljardia liiraa ulkomaalaisia valuuttoja, mutta Kansainliiton piireissä lasketaan, että sillä on näitä valuuttoja korkeintaan 4 miljardin liiran edestä. Senvuoksi edellytetäänkin, että kaikista sanktioista tulevat olemaan tehokkaimmat taloudelliselta kannalta katsottuna luoton kieltö ja italialaisten tuotteiden ostamisen yleinen kieltö.

Vielä oli Comité de Coordinationilla t.k. 19 päivänä ohjelmassaan kysymys sellaisesta keskinäisestä avunannosta kuin Peruskirjan 16 artiklan 3 § edellyttää. On tietysti itsestään selvää, että kaikki maat eivät tule yhtä suuresti kärsimään näiden sanktioiden soveltamisesta. Kun t.k. 19 päivänä hyväksytty ohjelma tällaisesta keskinäisestä avunannosta on vain yleistä periaatteellista laatua, en puutu sen yksityiskohtiin tarkemmin tässä yhteydessä, vaan saan tilaisuuden sen tehdä viikon kuluttua, jolloin todennäköisesti Comité de Coordination joutuu kasittelemaan asiaa yksityiskohtaisemmin käytännölliseltä kannalta katsottuna.

Lopuksi komitea hyväksyi ehdotuksen vetoamukseksi, jonka komitean presidentti M. de Vasconcellos ~~ix~~ tulee lähettämään niille hallituksille, joiden maat eivät kuulu Kansainliittoon, tarkoituksella

saada ne ryhtymään Italiaa vastaan samoihin toimenpiteisiin kuin Kansainliitto.

Tahdon lopuksi vielä kosketella muutamia probleemeja, jotka välittömästi liittyvät Kansainliiton toimenpiteisiin Italiaa vastaan.

Ensinnäkin on mielestäni valttamatonta palata kysymykseen englantilais-ranskalaisesta yhteistoiminnasta. Suomen sanomalehdistö on viime päivinä esittänyt tämän tilanteen tuntuvasti kriitillisemmäksi kuin mielestäni on syytä olettaa. Onhan itsestään selvä, että kahden niin tärkeän suurvallan kuin Englannin ja Ranskan välillä saattaa aivan helposti esiintyä erimielisyyksiä sopivimmista menettelytavoista, ilman että siinä riidellaan itse pääkysymyksestä, nimittäin näiden maiden yhteistoiminnasta Kansainliiton hyväksi yleensä ja rauhan palauttamiseksi erikoisesti nyt aktuaalisessa kysymyksessä. Viime päivien neuvottelut Englannin ja Ranskan välillä, puheet Englannin parlamentissa j.n.e. ovat jälleen osoittaneet, että Englanti ja Ranska käyvät tosiasiallisesti kasi kadessa taysin tietoisina siitä, että ainoastaan niiden välinen vilpittön yhteistoiminta kykenee pelastamaan Kansainliiton häviöltä ja maailman ehkä uusilta sodan kauheuksilta Euroopassakin.

Toinen kysymys, johon mielestäni tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota, koskee Ranskan johdolla tapahtuneita neuvotteluja Englannin ja Italian välisen jännityksen lieventämiseksi. Monella taholla on käsittäkseni luotettu siihen, että tämä jännitys on osoittanut varmoja parantumisen oireita. Sellaiseen optimismiin tuskin kuitenkaan ainakaan nykyisin on vielä syytä. Tosin Italia on suostunut kuljetta-
maan kokonaisen divisioonan pois Libyasta, toivossa, että Englanti vastaavasti vähentäisi laivastoansa Välimerellä. Mutta tästä ei suinkaan vielä seuraa, että itse pääriita: hyökkäyssota Abessiiniaa vastaan olisi selviämässä. Englanti ei ole millään tavalla ilmoittanut suostuvansa suurempiin poliittisiin myönnytyksiin Italialle Abessiinian suhteen kuin tuo tunnettu Comité de Cinqin ohjelma tarjosi Italialle. Päinvastoin luullaan, että Englanti edelleenkin vaatii jyrkästi, ettei Italian tule sotilaallisilla keinoilla saavuttaa parempia tuloksia kuin sillä oli tarjolla mainitun komitean rauhanomaisen ohjelman nojalla.

Kaikki ne eri henkilöt Kansainliiton piireissä, joita viime päivinä olen puhutellut, ovat tilanteen suhteen aivan sillä kannalla kuin

edellä olen esittänyt. Heidän pessimisminsä pukeutuu seuraavan ohjelman muotoon, joka heidän mielestään on astumassa päiväjärjestykseen:

1) Italia ei tule ehkä vielä pitkään aikoihin myöntämään, että sen sotaretki Abessiinia vastaan on kohtalokas erehdys, vaan se tulee jatkamaan sotilaallisia toimenpiteitä Abessiinian nujertamiseksi ja Kansainliiton nöyryyttämiseksi.

2) Englanti ei tule omasta puolestaan myöskään antamaan perää, vaan johtaa koko Kansainliittoa yhä tiukempaan toimintaan Italiaa vastaan.

3) Kuta enemmän aikaa kuluu ja Kansainliitto lisää sanktioitaan sitä enemmän lisääntyy vaara todella vakavista komplikatioista Kansainliiton ja Italian välillä.

4) Mutta on otettava myös lukuun se mahdollisuus, että sanktioiden soveltaminen tulee aiheuttamaan kahnauksia Kansainliiton sisällä ja ehkä myös liiton ja sen ulkopuolella olevien valtioiden välillä.

Kuten tästä luettelosta käy ilmi, katsellaan siis Kansainliiton piireissä edessuolevia kuukausia paljoka enemmän huolestuksella kuin optimismilla.

Ruotsalainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Holsti

26/10 1935.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 928.

Genève'i SSA 26 P: NÄ loka KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

34 / 295 Sal. 35.
6/11-35
5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 22.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 22, jonka otsakkeena on Eräitä keskusteluja Genève'issä.

Ruuholahti

RAPORTTI n:o 22.

Genève'i ssa 26 p:nä loka kuuta 19 35.

37	298 Sal.	38
6/11-35		
5	C31	

Asia: Eräitä keskusteluja

Genève'issä.

Koska edelliset raporttini italialais-abessinialaisesta sodasta ja sen aiheuttamista toimenpiteistä Kansainliiton puolelta ovat käsitelleet näitä kysymyksiä paremminkin yleispiirteiltään kuin detaljeilta, tahdon seuraavassa kertoa muutamista keskusteluista, joita minulla viime päivinä on ollut.

Eräitä väitteitä Japanin politiikasta.

Eräs sängen huomattava aasialainen diplomaatti, jonka yleensä katsotaan olevan hyvin selvillä m.m. Japanin politiikasta, kertoi minulle luottamuksellisesti, että Japani on tämän vuoden kuluessa tiedustellut salaisesti m.m. Turkilta ja Puolalta, ovatko nämä maat valmiit sopivassa tilaisuudessa esiintymään hyökkääjinä Venäjää vastaan Japanin liittolaisina. Tämän johdosta hän oli kysellyt itseltään Arasilta, onko tämä ~~väite~~ väite, johon Aras vastasi myöntävästi todellakin saaneensa Japanilta sellaisen kyselyn ja siihen hän oli antanut kieltävän vastauksen. Puhuttelemani henkilö ei ollut tahtonut esittää vastaavaa kysymystä Puolalle, mutta hän otaksui Puolan vastauksen olleen samalla tavalla joko täysin kielteisen, tai ainakin välttelevän. Edelleen hän selitti, että Japani ajaa nykyisin yksinomaan itsekästä politiikkaa välittämättä Kansainliitosta. Japanista, hän sanoi, on pääasia, että Euroopassa syntyy mahdollisimman suuria selkkauksia, joka sitoo Venäjän samoinkuin Englannin ja Ranskan kädet Eurooppaan. Tällaisessa tilanteessa Japani voisi uudelleen aloittaa agressiivisen politiikkansa Kiinaa vastaan. Japani on juuri tässä mielessä halukas

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

kannattamaan Abessiniaa, koska se voisi heikontaa Italian vaikutusta Euroopassa ja vastaavasti auttaa Saksan politiikan onnistumista. Hänestä siis Kansainliiton ei tulisi erehtyä luulemaan, että Japanin kannatus Abessinialle merkitsee sen halua tukea Kansainliiton politiikkaa.

Hän halusi tietää, onko Japani tehnyt samanlaisen kyselyn Suomelle.

Vastasin seuraavasti:

Suomi ei ole Venäjän ystävä, joten on hyvin ymmärrettävissä, että liikkuu huhuja Suomen halusta esiintyä jonkunlaisena Italian, Unkarin, Saksan, Puolan ja Japanin liittolaisena Neuvosto-Venäjää vastaan. Mutta tosiasia on, että Suomen hallitus on lukuisissa eri lausunnoissa milloin Kansainliiton ulkopuolella, milloin Kansainliiton piireissä peruuttanut kaikki yllämainitut huhut Suomen poliittisesta esiintymisestä Kansainliiton politiikkaa vastaan. Ollessani ulkoasiainministerinä olin pakoitettu tekemään rauhan Venäjän kanssa sen jälkeen kuin Kansainliiton tärkeimmät tekijät, Englanti, Ranska ja Italia olivat kehoittaneet minua sellaiseen sovinnollisuuteen, koska ne eivät itse katsoneet jaksavansa jatkaa sotaa Venäjää vastaan. Senvuoksi olen täysin vakuutettu, että Suomen nykyinen Pääministeri ja Ulkoasiainministeri ovat aivan vilpittömässä mielessä ilmoittaneet Suomen ulkopoliittikan käyvän käsi kädessä Kansainliiton kanssa. On näin ollen vaikea käsittää, miten, Suomen Hallitus samanaikaisesti suunnittelisi yhteistoimintaa Japanin kanssa, joka enää ei edes ole Kansainliiton jäsen. Lisäsin, ettei minulla ole tiedossani, että Japani olisi tehnyt Suomen Hallitukselle samanlaisen positiivisen kyselyn kuin Turkille ja Puolalle.

Eräitä selityksiä Itävallan, Unkarin ja Albanian suhtautumisesta sanktioihin Italiaa vastaan.

Ei ole voinut olla herättämättä melkoista huomiota Kansainliiton piireissä, että Itävallan, Unkarin ja Albanian suhtautuminen sanktioihin Italiaa vastaan on viime viikkoina käynyt päivä päivältä yhä häilyvämmäksi ja epäselvemmäksi. On senvuoksi paikallaan, että seuraavassa selostan ^{muutamia} lausuntoja näiden maiden taktikoimisesta.

Eräs tärkeä itävaltalainen sanoi hallituksensa tämän politiikan alkuansa lähteneen siitä laskelmasta, että ekonomiset ja finanssi-sanktiot Italiaa vastaan eivät tulisi johtamaan niin nopeaan tulokseen kuin Englanti on optimistisesti laskenut. Aivan lähimmässä tulevaisuudessa Englanti tulee havaitsemaan, hän sanoi, että tämä systeemi toimii kovin vaivallisesti eikä voi pakottaa Italiaa niin nopeasti polvilleen kuin Englanti odottaa. Tällöin tulee Englanti todennäköisimmästi pitämään välttämättömänä sellaisia merisotilaallisia toimenpiteitä, jotka saavat Italian taipumaan sen tahtoon. Tuleeko Englanti tällöin ryhtymään lähinnä Kansainliiton nimessä Italian tai Punaisen Meren blokaadiin, on vielä epävarmaa, mutta pääasia on,

että Englanti tulee lopettamaan italialais-abessinialaisen sodan merisotilaallisin keinoin. Jos näin käy, ja niin on hänen hallituksensa laskenut, on itse asiassa aivan turhaa, että nyt koetetaan harjoittaa ekonomista painostusta, josta eräät maat, kuten Itävalta ja Unkari, tulevat kärsimään aivan tarpeettomasti suhteettoman paljon. Oikein tulkittuna hänen hallituksensa kanta merkitsee siis lyhyesti sanoen sitä, että olisi viisainta heti paikalla ryhtyä Italian blokaadiin, sillä siten saavutettaisiin viipymättä se tulos, johon Englanti loppujen lopuksi joka tapauksessa pyrkii.

Se selitys taas, jonka Albanian valtuuskunta antoi Yleiskokouksessa ekonomisten sanktioiden suhteen, on antanut Genève'issä aiheetta aivan vastakkaisiin arvosteluihin. Toisten mielestä Albania on esiintynyt paljokaan rohkeammin kuin Itävalta ja varsinkin Unkari. Kaikki tietävät, että Albania pysyy pystyssä vain italialaisten rahallisten kannatusten varassa ja siitä huolimatta Albanian valtuuskunnan alkuperäinen lausunto k.o. asiasta oli paljokaan rohkeampi kuin Itävallan ja Unkarin kannanilmaisu. Toisten mielestä taas Albania viitatessaan liittolaissuhteisiinsa Italiaan osoitti suurempaa nöyryyttä kuin Itävalta ja Unkari. Mutta kummassakin tapauksessa ollaan sitä mieltä, että Kansainliiton ei tule kiinnittää liikaa huomiota Albanian politiikkaan, koska lopputulos tulee joka tapauksessa riippumaan suurimmalta osaltaan siitä millaiseksi Italian oma sotilaallinen ja taloudellinen asema tulee kehittymään.

Kaikkein jyrkimmästi on viime päivinä tuomittu Unkarin suhtautumista sanktioihin. Käsitetään yleisesti, ettei Unkarilla voi olla mitään käytännöllisesti itsenäistä mahdollisuutta avustaa Italiaa. Vaikka Unkari myy huomattavan määrän elintarpeita Italiaan, elää se kuitenkin suurimmalta osaltaan sen kannatuksen varassa, jota se saa Kansainliiton tärkeimmiltä jäsenvaltioilta. Jos siis ennen kaikkea Englanti ja Ranska päättävät ryhtyä taloudelliseen painostukseen Unkaria vastaan, täytyy sen joka tapauksessa taipua niiden tahtoon, sillä Italia on taloudellisesti aivan liian heikko antaa Unkarille riittävän suurta taloudellista tukea. Näin olen on itsestään selvää, että Unkari on kovin lyhytnäköisesti ilmoittanut mieluummin käyvänsä käsi kädessä Italian kuin Englannin ja Ranskan kanssa. Sitäpaitsi on otettava huomioon, että Puola, Unkarin vanha ystävä, tulee paremminkin kannattamaan Englannin ja Ranskan politiikkaa Italiaa vastaan kuin Italian politiikkaa Englantia ja Ranskaa vastaan.

Vielä on muistettava, että viime vuoden lopulla ja tämän vuoden alussa Italia heitti Unkarin aivan yksin vastaan kuningas Aleksanterin murhasta. Siinä Italia laski aivan oikein, sillä maailman tuomio kääntyi niin voimakkaasti Unkaria vastaan, että Italian ei mitenkään kannattanut uhrata omia etujaan Unkarin toivottoman aseman pelastamiseksi. Sitä oudommalta näyttää, että

Unkari nyt aivan sokeasti on yrittänyt tukea Italiaa, ilman että siitä hyötyisi sen enempää Unkari kuin Italiakaan.

Yhdysvaltain suhtautuminen sanktioihin.

Viime päivinä on Genève'issä ollut miltei keskeisimpänä probleemina kysymys, millä tavalla Yhdysvallat tulevat vastaamaan Comité de Coordination'in pyyntöön yhteistoiminnasta taloudellisen painostuksen harjoittamisesta Italiaa vastaan. Eilen kuulin täysin varmalta taholta, että Yhdysvalloista on tarkoituksellisesti tilattu täältä täydentäviä selityksiä, jotta niiden nojalla ja avulla Amerikan yleinen mielipide saataisiin nopeasti sopeutumaan tilanteeseen.

Täältä on annettu muiden vähemmän tärkeiden näkökohtien ohella seuraavat kaksi, joita Genève'issä pidetään sänginkin pätevinä:

Elleivät Yhdysvallat kiellä samojen tuotteiden vientiä Italiaan kuin Kansainliitto on kieltänyt jäsenvaltioiltaan, edistetään sillä Italian mahdollisuutta kestää sanktioita. Tämä vuorostaan voi pakottaa Kansainliiton jäsenvaltiot ryhtymään joko Italian rannikoiden, tai Punaisen Meren saartoon silläkin uhalla, että Italia Mussolinin uhkausten mukaisesti tulisi vastaamaan saartoon sodalla. Yhdysvalloilla ei pitäisi olla minkäänlaista syytä kärjistää kansainvälistä tilannetta näin vaaralliseen mittaan saakka.

Toiseksi on vedettävä loogilliset johtopäätökset Yhdysvaltain julistamasta neutraliteettipolitiikasta. Jos tämä politiikka tulkitaan niin ahtaasti kuin Yhdysvalloissa nykyisin on tahdottu tehdä, tullaan itse asiassa siihen, että Yhdysvallat sittenkin tulevat suhtautumaan italialais-abessinialaiseen sotaan puolueellisesti. Kansainliiton jäsenvaltiot nim. ovat asettuneet kaikkiin rauhanomaisiin keinoihin Italiaa vastaan ja Abessinian puolelle. Ollakseen siis todellakin puolueeton Yhdysvaltain tulisi ulottaa kaikkiin Kansainliiton jäsenvaltioihin samat toimenpiteet kuin Italiaa ja Abessiniaa vastaan. Mutta sitä Yhdysvaltain hallitus tällä hetkellä ei ole tahtonut tehdä, koska se tulisi tuottamaan Yhdysvaltain kaupalle kovin suuria haittoja. Ainoa loogillinen menettely näin ollen olisi se, että Yhdysvallat asettuvat samaan rintamaan Italiaa vastaan kuin kaikki Kansainliiton jäsenvaltiot. Tämä menettely olisi sitäkin luonnollisempi, kun Italia on aloittanut sodan ja siten rikkonut Kelloggin paktia vastaan. Jättyä pois Kansainliiton sanktiopolitiikasta Yhdysvallat siis suoranaisesti osoittaisivat väheksyvänsä rikkomuksia tätäkin paktia vastaan.

Genève'issä otaksutaan, että presidentti Roosevelt tulee aivan lähiaikoina lähettämään vastauksensa Comité de Coordination'in presidentille M. de Vasconcellokselle. Ennättääkö hän jo siinä

vastauksessaan antaa täysin tehokkaasti tukea Kansainliiton sanktiopolitiikalle, siitä käyvät odotukset Genève'issä eri suuntiin. Toisten mielestä riittäisi jo yksistään se, että Roosevelt tulisi kieltämään öljyn ja pumpulin viennin Italian, kun taas toiset odottavat, että Roosevelt ainakin vähitellen voi laajentaa kiellettyjen tuotteiden luetteloa käsittämään monet muut Kansainliiton embargoluettelossa olevat tuotteet.

Roosevelt

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Holsti

4/11 1935.

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 936

Genève'i SSA 4 P: NÄ marras KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
35 / 295 Sal. 19. 35.	
12/1-35	2
5	C 31

Ulkoasiainministeriö Lf

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 23.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 23, jonka otsakkeena on Italialais-abessinialainen sota III.

Rubeck-Wardt.

RAPORTTI n:o 23.

Genève'issa" 4 p:nä marraskuuta 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
35/295 Sal. Min. 35.		
12/11-35	59	111
5	081	

Asia: Italialais-abessinialainen
sota III.

Edellisessä raportissani n:o 21 v.k. 25 päivältä, otsakeasias-
ta, tein selkoa tapahtumain kulusta Genève'issä siihen päivään
mennessä ja mainitsin lopuksi, että Comité de Coordination päätti
kokoontua uudelleen v.k. 31 päivänä valmistamaan lopullista ohjel-
maa taloudellisten sanktioiden saattamiseksi voimaan marraskuun puo-
livälissä.

Koska komitea toissapäivänä sai valmiiksi tärkeimmän osan
näistä uusimmista toimenpiteistä, selostan niitä tarkemmin seuraavas-
sa.

Tarkoituksena oli ollut, että Kansainliiton jäsenvaltiot il-
moittaisivat viimeistään v.k. 28 päiväksi, mihin määrään ne olisivat
halukkaat saattamaan voimaan ne taloudelliset pakotteet, jotka si-
säytyvät Comité de Coordinationin ohjelmaan ehdotuksina III ja IV,
sekä myös suhtautumisensa ehdotukseen n:o V, joka sisälsi Liiton
jäsenvaltioiden keskinäisen avustamisen yleiset suuntaviivat. Valitet-
tavasti näytti vielä 28 päivänä tilanne verrattain epätyytyttäväl-
tä, siksi suhteellisen vähän vastauksia oli saapunut eri hallituk-
silta, mutta kun Comité de Coordination kokoontui 31 päivän ilta-
päivällä, oli tilanne muuttunut huomattavasti; komitean tärkeimmässä
istunnossa t.k. 2 päivänä saatettiin vihdoinkin todeta, että 51 jä-
senvaltiota oli saattanut voimaan ehdotuksen I sotatarpeiden y.m.s.
viennin kellosta sekä ehdotuksen n:o II finanssisanktioista. Mitä
taas tuli ehdotuksiin III ja IV, oli siihen mennessä 49 jäsen-
valtiota ilmoittanut olevansa valmiit saattamaan voimaan ekonomiset
sanktiot sinä päivänä kuin komitea määräisi. Vihdoinkin oli 45 val-
tiota ilmoittanut olevansa periaatteessa valmiit sellaiseen keski-
näiseen avunantoon kuin tämä ehdotus tarkoitti.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:
Tavallinen.....

Mitä tulee taas niihin valtioihin, jotka eivät vielä olleet lähettäneet vastaustaan, on ensinnäkin huomattava, että useat Keski- ja Etelä-Amerikan pienistä maista olivat nimenomaan ilmoittaneet tarvitsevänsä pitemmän välimatkan vuoksi käytettäväkseen runsaammin aikaa kuin komitea oli edellyttänyt, ennättääkseen tutkia yksityiskohtaisesti komitean eri ehdotuksia. Näiden maiden vastausten viipymistä ei siis suinkaan ole katsottava kielteiseksi suhtautumiseksi Kansainliiton k.o. toimenpiteisiin. Ainoastaan Paraguay oli vastannut, ettei se nykyisissä olosuhteissa (s.o. koska se juuri on eroamassa Kansainliitosta) katso suotavaksi harkita näitä ehdotuksia.

Oman ryhmänsä muodostavat Albania, Itävalta ja Unkari, ne eivät ole antaneet vastausta mihinkään komitean k.o. kyselyihin, mutta kuvaavaa tilanteelle on, että kun komitea t.k. 2 päivänä päätti ekonomiset sanktiot ehdotusten III ja IV mukaisesti saatettaviksi voimaan t.k. 18 päivänä, nämä kolme maata eivät enää ilmoittaneet pidättäytyvänsä äänestyksestä, tai suorastaan vastustavansa sellaisen päätöksen tekemistä.

Vielä on syytä kiinnittää huomiota Yhdysvaltain suhtautumiseen komitean sille lähettämään tiedusteluun mahdollisesta yhteistoiminnasta. Kuten tietty sisälsi tämä vastaus paljon pitemmälle meneviä lupauksia kuin yleensä oli uskallettu odottaa. Senvuoksi katsotaankin Genève'issä, että jos presidentti Roosevelt vielä ulottaa embargon öljyyn ja pumpuliin, Yhdysvaltain yhteistoiminta Kansainliiton kanssa muodostuu mahdollisimman tehokkaaksi. Tietysti Genève'issä on joitain ääniä, joiden mielestä presidentin olisi tullut mennä kaikissa kohdissa sataprosenttisesti käsi kädessä Kansainliiton kanssa, mutta nämä suhteellisen harvat henkilöt eivät ole tässä käsityksessään tahtoneet lainkaan ottaa huomioon, kuinka vaikeasti tärkeitä amerikkalaisia piirejä voidaan totuttaa siihen ajatukseen, että Yhdysvaltain on kaikista aikaisemmista epäilyksistä huolimatta sittenkin viisainta toimia yhdessä Kansainliiton kanssa rauhan säilyttämiseksi.

Kun Comité de Coördination kokoontui lopulliseen istuntoonsa tällä kertaa t.k. 2 päivänä, hyväksyi se ensiksikin ehdotuksen päätöslauselmaksi, jolla kehoitettiin kaikkia maita saattamaan voimaan viimeistään t.k. 18 päivänä /^{finanssi}/sanktiot; t.k. 2 päivään mennessä nim. oli vasta 39 maata odottamatta tämän lopullisen päivämäärän vahvistamista toteuttanut finanssisanktiot.

Tämän jälkeen komitea hyväksyi ehdotuksen päätöslauselmaksi, jolla määrättiin ekonomiset sanktiot (ehdotukset III ja IV) saatettaviksi voimaan samana päivänä kuin finanssisanktioiden tuli viimeistään käydä voimaan.

Kun näin kokous oli tehnyt nämä molemmat tärkeimmät sanktioita koskevat päätöksensä, tuli niiden tärkeiden puheenvuorojen hetki, joita tiedettiin etukäteen odottaa. M. Laval, Sir Samuel Hoare ja Mr. Eden olivat edellisellä päivänä neuvotelleet yksityiskohtaisesti koko

tilanteesta ensin keskenään ja sen jälkeen parooni Aloisin kanssa. Nämä keskustelut olivat johtaneet toisaalta entistäkin läheisempään yhteistoimintaan Englannin ja Ranskan välillä, toisaalta taas niiden toiveiden raukeamiseen, jotka toiveet odottivat Italian tulevan tekemään edes jonkinlaisia myönnytyksiä, ennenkuin Kansainliiton täytyisi tehdä lopulliset päätöksensä sanktioista. Istuessani kokouksessa M. Lavalin viereissä vastapäätä Sir Samuel Hoarea ja Mr. Edeniä sain etsimättömän tilaisuuden keskustella heidän kanssaan ja myös kuunnella heidän välisiään keskusteluja. Saatan senvuoksi seuraavassa toistaa, miten he suhtautuivat niinä hetkinä koko tilanteeseen.

Ensiksi nousi M. Laval lukemaan lyhyen puheensa. Aluksi hän vielä kerran vakuutti Ranskan lojaalisuutta/ yleensä/ Kansainliittoa ja siitä johtuen nyt tehtyjä päätöksiä kohtaan. Mutta toisaalta, hän jatkoi, Kansainliiton on muistettava, että sen tehtäviin peruskirjan mukaisesti kuuluu myös rauhan mahdollisimman nopea palauttaminen. On tahdottu tulkita hänen äskeisiä välitysyhteyksiään siten, ikäänkuin hän olisi koettanut toimia Kansainliiton ulkopuolella. Senvuoksi hän nyt katsoi välttämättömäksi vakuuttaa, että ainoastaan Kansainliiton puitteissa voidaan tutkia ehdotuksia rauhan palauttamiseksi ja myös tehdä niistä lopulliset päätökset.

Heti M. Lavalin jälkeen nousi Sir Samuel Hoare puhumaan. Ensiksi hän alleviivasi sanktioiden suhteen tehtyjen päätösten tärkeyttä. Senjälkeen hän valitti, että Kansainliiton on ollut pakko ryhtyä tällä tavalla toteuttamaan kollektiivisen turvallisuuden periaatteita. Lopuksi hän ilmoitti kaikin tavoin yhtyvänsä M. Lavalin puheen sisältöön. Hänkin siten katsoi välttämättömäksi huomauttaa, että viime aikoina Lontoon, Parisin ja Rooman välillä käydyt neuvottelut eivät millään tavoin ole olleet muuta kuin ensimmäisiä kosketuksia pohjan löytämiseksi rauhanneuvotteluille. Tähän saakka nämä kosketukset eivät ole johtaneet minkäänlaisiin tuloksiin. Jos tuonnempana näissä tunnusteluissa päästäisiin suotuisampiin tuloksiin, on ne alistettava neuvoston harkittaviksi, koska mitään rauhaa ei voida suunnitella muuten kuin Kansainliiton välityksellä.

Näin pitkälle tiedettiin etukäteen odottaa kokouksen ohjelman kehittymistä, mutta sitten tuli ensimmäinen lievähkö yllätys: Puhumaan nousi Sir Samuel Hoaren vierestä Belgian pääministeri van Zeeland. Jäljestäpäin on selitetty eräiltä tahoilta, että hän olisi tullut tähän kokoukseen nimenomaan M. Lavalin kutsusta, jota vastoin toiset väittävät aloitteen itse asiassa lähteneen Italian ja Belgian kuningashuoneiden välisestä kirjeenvaihdosta, minkä jälkeen M. Laval ja Sir Samuel Hoare olisivat ilmaisseet hyväksyvänsä sen ajatuksen, että nimenomaan Belgia ottaisi jo tällä asteella komiteassa esille kysymyksen rauhan varsinaisesta välittämisestä. Olkoon näiden väitteiden todenperäisyyden laita miten ta-

hansa, joka tapauksessa M. van Zeeland lyhyessä puheessaan toi julki sen ajatuksen, että Kansainliiton olisi tästä hetkestä lähtien tehtävä voitavansa rauhan palauttamiseksi. Koska siis jo kaksi suurvaltaa on toiminut tähän suuntaan, olisi Kansainliiton niille suoraan annettava mandaatti valmistella neuvotteluilla Italian ja Etiopian kanssa rauhanneuvottelujen alkamista.

Tuskin M. van Zeeland oli ennättänyt istua, kun nousi puhumaan M. Potemkin. Tämä tuli Ranskalle ja Englannille täydellisenä yllätyksenä ja M. Laval, Sir Samuel Hoare ja Mr. Eden seurasivat mitä suurimmalla jännityksellä, mitä salin toiselta puolelta Venäjän edustajalla oli sanottavana. Ensiksi M. Potemkin valittaen totesi, että sanktioiden soveltamisen suhteen ei oltu saatu aikaan aivan täydellistä yksimielisyyttä, mutta toisaalta hän tervehti tyytyväisyydellä sitä tosiasiaa, että "l'énorme majorité des membres de la Société des Nations a accepté les sanctions d'une façon résolue et immédiate". Lopuksi hän huomautti, miten tästä italialais-abiesinialaiseen selkkaukseen sovellettavasta sanktioiden politiikasta voi tulla mitä arvokkain esimerkki tulevaisuudelle. Tämä "Kansainliiton mobilisointi" voi tulla takeeksi siitä, että vastaisuudessa kaikki Kansainliiton jäsenvaltiot ovat alati valmiit yksimielisesti ja tehokkaasti vastustamaan sitä maata, joka uhkaa rauhaa. M. Potemkinin puhe otettiin, samoin kuin kaikki kolme edellistä puhetta, vastaan vilkkain suosiosoituksin. Myöhemmin kommentoitiin käytävissä hänen esiintymistään lähinnä siihen suuntaan, että hän oli tahtonut antaa varoituksen ennen kaikkea Japanille ja Saksalle.

Vielä esiintyi Comité de Coordinationin presidentti, suurlähettiläs de Madariaga, pitemmällä lausunnolla, jonka pääsävynä oli toivomus, että Englannin ja Ranskan onnistuisi alustavilla neuvotteluilla Italian ja Etiopian kanssa raivata tietä lopulliselle rauhan palauttamiselle. M. Titulesco puheessaan toi pikku-ententen ja Balkanin ententen täyden kannatuksen rauhan palauttamisen ponnistuksille. M. Motta tervehti samoin Sveitsin puolesta Italian naapurimaana kaikkia yrityksiä saada vihollisuudet loppumaan. Puolan edustaja, ministeri Komarnicki, tahtoi lausunnossaan erikoisesti tehostaa, miten varsinaisesti Kansainliiton neuvostolle kuuluu rauhan aikaansaaminen.

Kokouksen päätyttyä esiintyi kaksi varsin vastakkaista mielipidettä näiden viimeksi selostamiini puheiden merkityksen suhteen, vaikka samalla olin huomaavinani myös kolmannen mielestäni normaalisemman mielipiteen vallitsevan tyynemmin ajattelevien ainesten keskuudessa.

Eräiden mielestä oli todellakin ollut välttämätöntä samalla hetkellä jolloin lopullisesti on tehty päätös sanktioista Italiaa vastaan, antaa maailmalle tällainen rauhoittava mielenosoitus, niin

niin ettei liiaksi peljättäisi ajauduttavan tosiasiallisesti taloudellisten ja finanssisanktioiden jälkeen suoranaisiin sotilaallisiin sanktioihin. Senvuoksi, niin sanottiin, oli mitä tärkeintä, että Comité de Coordination näin julkisesti antoi siunauksensa Ranskan ja Englannin pyrkimyksille taivuttaa Italian mahdollisimman nopeasti rauhan solmimiseen, jotta sen jälkeen neuvosto voisi ryhtyä varsinaisiin rauhanneuvotteluihin. Toisten mielestä taas päinvastoin oli kiinnitetty liiaksi huomiota muun maailman levottomuuteen ja liian vähän huomiota Italian kansan mielialaan. Pääasialahan tietysti olisi pitänyt olla, että olisi saatu Italian kansa käsittämään, kuinka vakavasti Kansainliitto ja Yhdysvallat vaativat rauhan pikaista palauttamista ja että senvuoksi ne ovat valmiit ryhtymään tarpeen tullen vieläkin voimakkaampiin painostuskeinoihin Italiaa vastaan kuin päätetyt sanktiot sisältävät. Kun on näin julkisesti kiirehditty muka rauhoittamaan maailman yleistä mielipidettä, ei se voi olla vaikuttamatta Italian kansaan siten, että se uskaltaa nykyisistä sanktioista huolimatta yhä jarruttaa rauhan palauttamista, koska maailma muka on niin levoton koko tilanteen johdosta.

Omasta puolestani luulisin, että todellisuus kulkee näiden molempien äärimmäisten näkökohtien välillä suunnilleen keskitietä. Nuo edellä mainitsemani normaalisemmat arvostelut tilanteesta katsovat, että Italiaa ei missään tapauksessa saada taipumaan rauhan palauttamiseen muilla ehdoilla kuin että se saa Abessinian kustannuksella jotain alueellista hyvitystä. Siihen taas ei Kansainliitto voi suostua, ja senvuoksi on itse asiassa turhaa yliarvioida Ranskalle ja Englannille nyt annettuja valtuuksia jatkaa neuvotteluja Italian kanssa. Itse asiassa en ole viime päivinä tavannut Genève'issä ainoatakaan henkilöä, joka uskoisi, että rauhanneuvotteluihin voitaisiin päästä jo lähimmässä tulevaisuudessa. Päinvastoin kaikki uskovat, että Italian taloudellinen vastustuskyky tulee kestäämään vielä useita kuukausia, ehkä aina ensi kesään saakka, jolloin uusi sadekausi Abessiniasa tulee pakostakin keskeyttämään Italian sotilaalliset toimenpiteet siellä syksyyn asti.

Mikäli nämä laskelmat osoittautuvat oikeiksi, ei mielestäni ole mitään syytä peljätä, että t. k. 2 päivänä pidetyillä puheilla Comité de Coordinationissa tulisi olemaan erikoisen hyödyllistä tai vahingollista vaikutusta. Yleinen levottomuus maailmassa ei johdu yksinomaan italialais-abessinialaisesta sodasta sinään, vaan myös monista muista vaikeista poliittisista ristiriidoista ennen kaikkea Euroopassa. Nämä puheet eivät voi saada kansoja unhoittamaan sellaisia vakavia problemeja kuin laivastojen supistaminen, josta neuvottelut alkavat Lontoossa kuukauden

kuluttua, Saksan varustautuminen ja sen vaikutus Itävallan asemaan, Ranskan horjuminen venäläis-ranskalaisen sopimuksen suhteen, Puolan ulkopoliittikan erinäiset kysymysmerkit j.n.e. Toisaalta on taas verrattain vähän syytä luulla, että Italian kansainliiala suuntaan tai toiseen pääsee vaikuttamaan Mussolinin politiikkaan.

Jos kuljemme tätä keskitietä, päädyimme siihen tulokseen, että t.k. 2 päivän suuret puheet ovat ennen kaikkea olleet todistuksena Kansainliiton jäsenvaltioiden suuresta solidaarisuudesta ja Liiton lujasta päätöksestä jatkaa nyt aletulla tiellä, kunnes rauha on saatu aikaan. Toisin sanoen näillä puheilla on ollut paremminkin hyvin suuri periaatteellis-moraalinen vaikutus Kansainliiton koko tulevaisuudelle kuin nimenomaan Italian-Abessinian sodan nopealle tilittämislle.

Palaan nyt uudelleen Comité de Coordinationin yllämainittuun istuntoon t.k. 2 päivänä. Ohjelmassa vielä oli erityinen ehdotus päätöslauselmaksi, joka koski erinäisten maiden Italian kansa tekemiä sopimuksia clearingista. Komiteassa oli otettu huomioon, että nämä maat voivat rauhan palattua joutua Italian taholta erinäisiin vaikeuksiin saataviensa perimisessä. Senvuoksi oli välttämätöntä, että Kansainliiton jäsenvaltiot jo nyt sopivat siitä, että tässäkin suhteessa tulotaisiin soveltamaan keskinäisen avustuksen periaatteita Peruskirjan 16 artiklan 3 §:n mukaisesti. Ehdotus päätöslauselmaksi hyväksyttiin sellaisenaan. Sen mukaisesti tulee Comité de Coordinationin erityinen alakomitea lähemmin tutkimaan tätä tilannetta.

Lopuksi komitea hyvänsi ehdotuksen, jonka mukaan sallitaan Italiasta tapahtuvan tuonnin kiellon suhteen (ehdotus III) poikkeus siinä tapauksessa, että näistä ostoista Italialle on suoritettu täysi maksu ennen viime lokakuun 19 päivää.

Comité de Coordinationin kokouksen päätyttyä kokoontui uudelleen Comité de dix-huit. Sen käsittelemistä kysymyksistä ei tällä hetkellä vielä ole syytä lähettää eri raporttia. Tyydyn vain toteamaan, että tämä suppeampi komitea päätti kokoontua uudelleen t.k. 6 päivänä ja että se kehoitti kaikkia muitakin Kansainliiton jäsenvaltioita lähettämään siihen edustajansa, sikäli kuin ne katsovat erikoisten etujensa sitä vaativan. Tänäpä ja huomenna ovat koolla seuraavat 4 alakomiteaa: 1) clearingia, 2) transitoa, 3) voimassaolevia kontrahteja, sekä 4) kielllettävien raaka-aineiden kysymyksiä käsittelevät alakomiteat.

Mitä tulee viimeksimainittuun kysymykseen, on tarkoituksena, että kielllettäisiin vielä petrolin ja siitä saatavien eri aineiden, kivihiilen raudan ja teräksen vienti Italiaan.

Sen jälkeen kuin Comité de dix-huit on suorittanut näiden eri alakomiteain töiden tarkastuksen loppuun, tulen palaamaan näihin eri kysymyksiin tarkemmin.

Rudolf Kaattinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 24.

Ministeri Holsti

7/11 1935

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 971.

Genève'i SSA 8 P:nä marras KUUTA 19 35.

VIITTAUS: N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

37 / 295 Val.	35.
12/11-35	3
5	C31

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 24.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Genève'in-lähetystän raportti n:o 24, jonka otsakkeena on Eräitä arveluja poliittisesta tilanteesta Euroopassa.

Rudolf Maasilta

RAPORTTI n:o 24.

Genève'i ssa 7 p:nä marraskuuta 1935.

37 / 295 Sal. 35.		
12/11-35	2	221
5	Q 31	

Asia: Eräitä arveluja poliittisesta tilanteesta Euroopassa.

Comité de Coordinationin jatkuva koollaolo vain lyhyin väliajoin, jolloin alikomiteat ovat työskennelleet, on antanut minulle tilaisuuden hyvin monen vakavaan keskusteluun nykyisestä tilanteesta Euroopassa. Seuraavassa selostan muutamia niistä.

Aloitin eräästä henkilöstä, jolla on mitä keskeisin asema Manner-Euroopan poliittisessä elämässä. Koska hänen lausuntonsa oli vanhan ystävytemme nojalla mahdollisimman suora ja senvuoksi myös sisällöltään niin vakava, katson parhaimmaksi olla tässä tarkemmin mainitsematta hänen nimeään.

Ensimmäinen kysymykseni koski hänen käsitystään englantilaisranskalaisista suhteista. Hän vastasi seuraavasti:

Keskusteluissaan Ranskan edustajain kanssa täällä hän oli useaan eri kertaan kehoittamalla kehoittanut M. Lavalia unhoittamaan henkilökohtaisen sympatiansa Italiaa kohtaan, koska tilanteen pelastamiseksi ei ole mitään muuta ratkaisua tarjolla kuin Ranskan ja Englannin sataprosenttinen yhteistoiminta yksinpä sotilaallisellakin alalla. Jos Laval olisi, hän sanoi, jo elokuulla antanut Mussolinin ymmärtää, että vihollisuuksien alkaminen Abessiniasa työntää Ranskan täydellisesti Englannin puolelle, olisi ehkä vielä voitu saada estetyksi sodan syttyminen. Laval tällä taktikoimisellaan ei ole voittanut mitään, sillä elokuusta alkaen Englannin ja Ranskan korkeimmat sotilas- ja laivastoviranomaiset ovat kuitenkin olleet täysin selvillä mitä rauhan pelastaminen Euroopassa heiltä vaatii ja myöskin ovat alustavasti toimineet keskenään sen mukaisesti. Mutta vasta t.k. 1 päivänä tavatessaan Sir Samuel Hoaren ja Mr. Edenin, sekä parooni Aloisin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Genève'issä Laval ilmoitti antavansa siunauksensa näille Englannin ja Ranskan armeijain ja laivastojen keskinäisille valmisteluille.

Tämä puhuttelemani henkilö oli sanonut M. Lavalille taas Saksan suhteen seuraavaa: Sota Abessiniaan vastaan tulee pitkäksi aikaa köyhdyttämään Italian taloudellisesti niin, ettei sitä ole enää otettava suurvaltain arvoisena tekijänä huomioon suunniteltaessa Euroopan poliittista kehitystä lähimpien vuosien aikana. Toisaalta taas Englannin ja Ranskan nykyinen luja yhteisrintama pakottaa Saksan tekemään näille maille lähiaikoina suurempia myönnytyksiä kuin Hitler vielä tämän vuoden alussa saattoi pitää mahdollisena. Näin ollen olisi Ranskan nyt käytettävä tätä Saksan eristäytynisyyttä hyväkseen sopiakseen Hitlerin kanssa kaikista tärkeimmistä konfliktikohdista molempien maiden välillä. Tämä sovinnollisuuden politiikka vastaa myös täysin Englannin suunnitelmia, mutta se on ristiriidassa Venäjän odotusten kanssa. Senvuoksi olisi Ranskan vakavasti laskettava, eikö olisi edullisempaa jättää äskeinen ranskalais-venäläinen sopimus lopullista ratifioimista vaille ja saada Saksa palautetuksi uudelleen Kansainliiton piiriin, kuin luottautua Venäjän varaan ja jättää Saksa Kansainliiton ulkopuolelle. Tähän M. Laval oli vastannut, niin ilmoitti minulle puhuttelemani henkilö, verrattain selvästi myöntävään suuntaan.

Hän sanoi laskevansa, että jos Saksalle annettaisiin Euroopassa edullisten kaupallisten järjestelyjen kautta nykyistä suurempia mahdollisuuksia vientinsä kohottamiseen ja jos se saisi Sir Samuel Hoaren tunnetun ohjelmapuheen mukaan raaka-aineiden hankinnan alalla helpotuksia, voitaisiin odottaa, että löydetäisiin verrattain helposti yleinen sovittelupohja Saksan palauttamiseksi Kansainliittoon. Tämä nyt Italian osaksi tuleva vakava kansainvälinen kuritus on todennäköisimmästi saanut Hitlerin ymmärtämään, että hän sovittelujen tietä pääsee pitemmälle kuin ajamalla Euroopan uuden sodan kynnykselle, tai suorastaan täyteen hävitykseen. Voidaan tietysti hyvin ymmärtää, että Hitlerin ei tule olemaan helppoa, sen jälkeen kuin Saksa virallisesti erosi Kansainliitosta v.k. 21 päivänä, verpaidan pian johtaa Saksa takaisin Genève'iin, sillä se tulisi olemaan koko maailman silmissä jokseenkin yhtä selvä Canossan retki kuin Mussoliniä on edessään.

Kysymykseeni, mitä hän ajattelee toisaalta Rumanian ja Venäjän suhteista, toisaalta Rumanian ja Puolan välisestä sotilasliitosta, hän vastasi lyhyesti sanoen seuraavalla tavalla: Saksassa on luultu, että Rumanian tarkoituksena on lähentymisellään Venäjään valmistaa Venäjän armeijalle mahdollisuutta mars-

sia Rumanian ja Tšekkoslovakian kautta Saksaa vastaan. Tämä laskelma, hän sanoi, on kokonaan perusteeton. Se opetus, minkä maailma näinä viikkoina saa Kansainliiton mahdollisuuksista vastedes estää sodan puhkeaminen, riittää todennäköisimmästi nyt rauhoittamaan Saksaa tässä suhteessa. Rumanian politiikan tarkoituksena ei itse asiassa ole muuta kuin järjestellä ennestään huonot rumanialais-venäläiset suhteet suunnilleen sellaisiksi kuin marsalkka Pilsudski ennen kuolemaansa tasoitti Puolan ja Venäjän välit. Mutta kohtalon ironiaan kuuluu, että kun Rumania niinä vuosina pyysi Puolaa kanssaan yhdessä parantamaan suhteensa Venäjään, Puola ei tahtonut jäädä odottamaan hetkeäkään, vaan toimi yksin, nyt taas kun Rumania seuraa aivan samaa esimerkkiä, Puola moititsee sitä liiallisesta venäläis-ystävällisyydestä.

Tämä Rumanian ja Puolan välinen kaunsaus ja vastaavasti joutavanpäiväiset selkkaukset Tsšekkoslovakian ja Puolan välillä eivät tietysti ole voineet olla vaikuttamatta Puolan ja Rumanian sotilasliiton vakavuuteen. Tämä tilanne on sitäkin valitettavampi, kun on itsestään selvää, että niin hyvin pikku-entente kuin Puolakin tahtovat lojaalisesti toimia yhdessä Kansainliiton ja ennen kaikkea juuri Englannin ja Ranskan kanssa.

Kysyin näiden eri vastausten jälkeen häneltä, mitä hän arvelee siis yleensä poliittisesta tilanteesta Euroopassa.

Hän vastasi pitävänsä sitä erittäin huonona, joskin hän luottaa täysin Englannin ja Ranskan sekä Yhdysvaltojen määrätietoiseen tarkoitukseen koettaa estää sotaa leviämästä Afrikasta Eurooppaan, hän sanoi kuitenkin toisaalta pelkäävänsä, että jotkut onnettomat sisä- ja ulkopoliittiset manööverit, laskuvirheet y.m.s. voivat johtaa katastroofiin Euroopassa. Olihan mitä vakavin laskuvirhe se, että Englanti ja Ranska eivät jo viime keväänä antaneet Mussolinin aavistaa niin selvästi, että se olisi pystynyt hänen päähänsä, mitä tulee tapahtumaan, jos Italia todellakin ryhtyy vihollisuuksiin Abessiiniaa vastaan. Laskuvirhe on, kuten yllä on jo viitattu, myös se, ettei M. Laval elokuulla sanonut Englannille ja Italialle sitä, minkä hän sanoi lopullisessa muodossa vasta t.k. 1 päivänä. Laskuvirheenä on myös pidettävä Saksan viimeaikaista suhtautumista Italiaan. Hitlerkin on aivan liian kauan leikkinyt Mussolinin kanssa sokkosilla, kunnes nyt vasta Mussolini saa tietää Saksankin tulevan omalla tavallaan yhtymään sanktioiden rintamaan Italiaa vastaan. Ja ennen kaikkea on pidettävä mitä vaarallisimpana laskuvirheenä Mussolinin asettumista uhmaamaan koko maailmaa, ikäänkuin Saksan ja Itävalta-Unkarin kohtalo 16 vuotta sitten ei opettaisikään mitään sellaisen politiikan seurauksista. Kun näin on viimeisten kuukausien aikana tehty toinen laskuvirhe toisensa jälkeen, ei ole syytä uskoa, että nyt edessä olevina kuukausina välttyttäisiin samanlaisilta erehdyksiltä.

Kysymys vain on siitä, tulevatko nuo edessä olevat laskuvirheet jäämään niin pieniksi, että ne nopeasti voidaan korjata. Yhtenä tällaisena laskuvirheenä voi tulla olemaan ekonomisten sanktioiden tarpeeksi nopea tepsiminen. Jos olisi kysymyksessä Saksan kansa, hän sanoisi suoraan, että tälläkin kertaa voisi se kestää taloudellista ja finanssisaartoa hyvinkin pitkät ajat. Nyt on Italian tapauksessa mahdollista, että sen hermot uupuvat ensi kesään mennessä, niinkuin Genève'issä on laskettu, mutta voi myös käydä toisin, ja silloin tulee kysymykseen, onko ryhdyttävä paljoo vakavampiin toimenpiteisiin Italian nujertamiseksi. Tätä kaikesta päättäen Englanti itsekkin pelkää, koskapa se varustautuu nykyisin kuumeisella kiireellä samoinkuin Ranskakin. Nämä maailman kaksi tärkeintä suurvaltaa eivät siis tunnua voivan jättäytyä sen laskelman varaan, että rauha saataisiin Afrikassa suhteellisen pian palautetuksi. Tämä tietysti ei voi olla vaikuttamatta muihin eurooppalaisiin maihin ja senvuoksi nekin käyttävät uusia miljardeja varustustensa täydentämiseen. Jos näin tapahtuu kulissien takana, hän lopetti, on turhaa näyttämöltä koettaa selittää katsomolle, että tilanne on kaikin puolin hyvä.

Otan tähän lopuksi kohtia keskusteluistani erään amerikkalaisen diplomaatin kanssa.

Kysymykseeni, millaiselta hänen mielestään poliittinen tilanne Euroopassa näyttää Atlantin vakaa katsottuna, vastasi hän keskitetysti sanoen seuraavaasti:

Kuten aina etäältä katsottaessa pienet piirteet häviävät olemattomiin, samoin Yhdysvaltain mielestä nykyinen asiantila Euroopassa tuntuu rauhoittavammalta kuin se oli vielä muutamia kuukausia sitten. Englanti on vihdoinkin asettunut määrätietoisesti Kansainliiton johtoon, ja amerikkalaiseen mentaliteettiin tämä luonnollisesti vaikuttaa rauhoittavasti. Kun lisäksi Englanti on saanut viime viikkoina aikaan täyden yhteisymmärryksen Ranskan kanssa ja tähän rintamaan on yksin tein yhtynyt pikku-entente ja Balkanin entente, Puola, Hollanti, Euroopan pohjoiset maat ja Espanja, on itsestään selvää, että amerikkalaisten mielestä Euroopassa aletaan suuntautua irti aikaisemmasta kaaoksesta, tai anarkiasta, miten sen haluaa sanoa. Venäjäkin kaikesta päättäen ymmärtää etujensa vaativan liittymistä tähän yhteisrintamaan, joten oikeastaan ainoastaan Saksa ja Italia esiintyvät vielä jonkinlaisina kysymysmerkkeinä. Mutta Saksa ei voi tekeytyä tietämättömäksi tästä Euroopan järjestäytymisestä Englannin ja Ranskan ympärille, ja senvuoksi täytyy odottaa, että Saksa tulee etsimään nykyisistä taloudellisista vaikeuksista vapautumista mieluummin sovinnollisen kuin sotaisen politiikan kautta. Näin ollen Amerikka suhtautuu tätä nykyä Eurooppaan suuremmalla levollisuudella kuin vielä muutama kuukausi sitten.

Kysyin tämän jälkeen, voidaanko odottaa ensi kuussa kokoontuvalta laivastokonferenssilta Lontoossa verrattain suotuisia tuloksia? Tähän hän vastasi eittämättömällä epäilyksellä. Hänestä on hyvin vaikea uskoa,

että Yhdysvallat ja Englanti tulisivat konferenssissa suostumaan sellaiseen niiden ja Japanin laivastojen pariteettiin kuin Japani vaatii ja että toisaalta taas Ranska suostuisi myöntämään Italialle tasa-arvoisen aseman sen kanssa.

(Palaan Lontoon laivastokonferenssiin tarkemmin ensi raportissa.)

Lopuksi koskettelen tässä kysymystä Kansainliiton järjestämisestä kokonaan uudelle kannalle.

Kuten tietty, on viime aikoina erinäisissä englantilaisissa, ranskalaisissa ja saksalaisissa lehdissä väitetty, että Englannin nykyisellä hallituksella on valmiina jonkinlainen ohjelma, minkä mukaan Kansainliitto pitäisi järjestää kokonaan uudelleen muka vastaamaan paremmin käytännöllistä tarvetta kuin se viime viikkoina on osannut tehdä nykyistä Peruskirjaa sovellettaessa. Onpa tahdottu väittää, että Sir Samuel Hoare ja Mr. Eden t.k. 1 päivänä olisivat täällä neuvotelleet tästä ohjelmasta M. Lavalin ja M. Avenolin kanssa.

Genève'issä on lisäksi erinäisiltä tahoilta väitetty, että Englannin aikomuksena olisi ehdottaa Kansainliitto muodostettavaksi uudelleen, enemmän tai vähemmän samaan malliin kuin Mussolini ehdotti noin pari vuotta sitten. Sen mukaan tulisi siis neuvosto kokoonpantavaksi pääasiassa suurvalloista, jotka siten saisivat varsinaisen käytännöllisen politiikan johdon nykyistä paremmin käsiinsä. Edelleen on täällä uskottu eräiden englantilaisten lehtien väitteiden kanssa yhtäpitävästi, että Englanti tahtois saada Peruskirjasta pois määräykset sotilaallisista sanktioista, koska nyt tehty ensimmäinen yritys ekonomisista sanktioista on muka saanut Englannin käsittämään, että maailmanrauhan turvaaminen voidaan helpommin toteuttaa suoranaisten puolustusliittojen kautta määrättyjen valtioiden välillä kuin Peruskirjan 16 artiklan nykyisillä määräyksillä taloudellisista ja sotilaallisista sanktioista. Lopuksi ovat myöskin Genève'issä jotkut henkilöt ottaneet uskoakseen, että Englanti kaikella tällä pyrkimyksellään tahtoo tehdä Saksalle ja Yhdysvalloille entistä helpommaksi liittyä Kansainliittoon.

Pari päivää sitten muissa asioissani ollessani M. Avenolin puheilla koskettelin näitä kaikkia eri huhuja ja tällöin tahtoin tietää luottamuksellisesti, olisiko hänelle tehty Englannin taholta tällaisia vihjailuja.

M. Avenol vastasi pitävänsä kaikkia näitä huhuja kokonaan perättöminä kannunvalamisina, jotka ovat saaneet alkunsa vaali-taistelusta Englannissa ja sitten ovat levinneet muihin maihin ja myös Genève'iin.

Yllämainitulta amerikkalaiselta diplomaatilta kyselin samaa

asiaa ja sain myös häneltä täysin kielteisen vastauksen. Hän lisäsi Englannin hallituksen olevan täysin tietoinen siitä, ettei nykyisissä olosuhteissa kannata tehdä minkäänlaisia laskelmia Yhdysvaltain liittymisestä Kansainliittoon lähiaikoina. Yritys saada Amerikka yhtymään Couriin epäonnistui, kuten tietty, kaikista presidentti Rooseveltin ponnistuksista huolimatta, ja sitä selvemmin pitäisi Euroopan käsittää nyt, että Roosevelt ei tässä tapauksessa tule saamaan kongressia suostumaan Amerikan astumiseen Kansainliittoon, muodostettakoonpa sitä millä tavalla tahansa uudelleen.

Roosevelt.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeri Holsti

8/11 1935.

..... GENEVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
 KIRJELMÄ n:o 979.
 Genève'i SSA 8 P:nÄ marras KUUTA 19 35.
 VIITTAUS: N
 P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o
 VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
38 / 296 Pal.	35.	
12/11-35	2	
5	C31	

..... Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 25.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Genève'in-lähetystön raportti n:o 25, jonka otsakkeena on Italialais-abessinialainen sota IV.

Rudolf Maunula

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Genève'i ssa 8 p:nä marras kuuta 195.

Asia: Italialais-abessinialainen
sota IV.

38 / 296	Sal. D.	35.
12/11. 35	2	
5	C 81	

Edellinen raporttini otsakeasiasta, n:o 23, t.k. 4 päivältä, selosti Comité de Coordinationin lähinnä sitä istuntoa, jossa t.k. 2 päivänä tehtiin päätökset sanktioiden lopullisesta voimaansaattamisesta Italiaa vastaan viimeistään t.k. 18 päivänä. Samalla mainitsin, että tällä viikolla piti eräitten alikomiteain jatkaa töitään ja että Comité de dix-huit kokoontuisi uudelleen t.k. 6 päivänä. Selostan tässä raportissani tarkemmin näitä tällä viikolla koolla olleita kokouksia.

Kun Comité de dix-huit kokoontui jälleen t.k. 6 päivän iltapäivällä, oli sillä ensimmäisenä kysymyksenä ohjelmassaan asianomaisen alikomitean valmistava ehdotus päätökseksi n.s. clearing-sopimuksista, joita eräillä mailla on Italian kanssa. Komitea hyväksyi alikomitean ehdotuksen, joka sisälsi pääasiassa seuraavaa:

Hallituksia pyydetään marraskuun 18 päivästä lähtien kieltämään uusien liirasummien ottaminen vastaan Italian clearing-tilille maksuina viennistä Italian;

Mikäli Italiasta on tuotu, tai juuri ollaan tuomassa tavaroita, joista vielä ei ole suoritettu maksua, nämä maksut on suoritettava erikoiselle tilille kotimaassa, jolta tililtä voidaan, jos tarve vaatii, vuorostaan suorittaa maksut Italiaan tahtuneesta viennistä.

Toiseksi komitea päätti suositaa hallituksille, että Italiasta sallittaisiin poikkeuksena yleisestä tuonnin kiellosta tuoda kirjoja, sanomalehtiä ja aikakauskirjoja, karttoja, nuotteja y.m.s. painotuotteita.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.....

.....

UE 2: A 4.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kolmanneksi päätettiin vastaavan alikomitean ehdotuksen mukaisesti ehdottaa hallituksille, että kiellettäisiin vielä petroleumin ja siitä saatavien tuotteiden, raudan ja teräksen sekä kivihiiilen ja kaikkien siitä saatavien tuotteiden vienti Italiaan. Jos hallituksilta saapuu tämän uuden kiello-ohjelman hyväksymisen suhteen riittävän paljon suotuisia vastauksia, tulee Comié de dix-huit myöhemmin määräämään tämän uuden kiellon voimaantulon päivän.

Neljänneksi komitea hyväksyi asianomaisen alikomitean ehdotuksen siitä, että ehdotettaisiin hallituksille kontrollin toimeenpanemista mahdollisimman tarkassa muodossa, ettei vientikiellon alaisia tuotteita pääsisi mitään kiertoteitä myöten Italiaan. Varsinkin on tällöin tärkeää pitää silmällä näiden tavaroiden viennin poikkeuksellista nousua joihinkin maihin, joista ne sitten voisivat tulla lähetetyiksi edelleen Italiaan.

Komitea päätti pyytää hallituksia mahdollisimman pian ilmoittamaan pääsihteerin välityksellä komitealle, mihin tällaisiin toimenpiteisiin ne ovat ryhtyneet.

Tässä yhteydessä lienee syytä lisätä, että viimeksi mainittu päätös tarkoittaa ennen kaikkea kohtuuttoman suuren viennin estämistä nimenomaan niihin maihin, lähinnä siis Saksaan, Itävaltaan, Unkariin ja Albaaniaan, jotka eivät ole muodollisesti yhtyneet Kansainliiton sanktiopolitiikkaan Italiaa vastaan.

Viides kysymys komitean ohjelmassa koski tuota paljon päänvaivaa antanutta pulmaa, miten olisi suhtauduttava voimassa oleviin tilaussopimuksiin. Eräät maat nimittäin olivat tilanneet Italiasta sotalaivoja t.m.s., muita esimerkkejä tässä luettelematta. Koska tässä siis on kysymyksessä tavallista vakavammat kauppasuhteet Italian kanssa, niiden häiritseminen kun tulisi epäilemättä tuottamaan tilaajamaille tavallista laajakantoisempia vaurioita, päätti komitea asettaa erityisen alikomitean tutkimaan, millä tavalla näitä kaupallisia kontrahteja olisi käsitettävä poikkeuksiksi yleisestä tuonnin kiellosta Italiasta. Tähän alikomiteaan valittiin Englanti, Ranska, Meksiko, Puola, Rumania ja Venäjä.

Tämän alikomitean tulisi komitean mielestä noudattaa seuraa-

via periaatteita ehdotuksensa valmistamiseksi:

1) Tällaisia poikkeuksia olisi saatava tehdä vain sellaisissa tapauksissa, jolloin tilaajana on valtio, tai valtion alainen laitos, tai jokin muuten myös kokonaan valtion hallinnan alainen;

2) Jos näistä tilauksista on ennen lokakuun 19 päivää suoritettu Italialle vähintäänkin 20 % kokonaismaksusta.

Hallituksia päätettiin pyytää t.k. 10 päivään mennessä ilmoittamaan alikomitealle, mitä tällaisia tilaussopimuksia niillä on voimassa Italian kanssa, joiden suhteen ne tahtovat saada erikoisia poikkeuksia tehtäviksi yleisestä tuonnin kiellosta. T.k. 12 päivään mennessä tulee alikomitean sitten esittää luettelo kaikista sellaisista kontrahdeista, joiden suhteen sen mielestä olisi sallittava k.o. poikkeuksia.

Luettelo näistä poikkeuksista tullaan sen jälkeen lähettämään kaikille Kansainliiton jäsenvaltioille.

Lopuksi komitea päätti pyytää Englantia, Ranskaa, Kreikkaa, Puolaa, Rumaniaa, Espanjaa, Ruotsia, Turkkiä, Venäjää ja Jugoslaviaa lähettämään asiantuntijoita Genève'iin tutkimaan kaikkien hallitusten vastauksia niistä toimenpiteistä, joihin ne ovat ryhtyneet sanktioiden soveltamiseksi Italiaa vastaan. Tämä uusi komitea tulee siis itse asiassa olemaan Kansainliiton kontrollikomitea, jonka tehtäväksi tulee valvoa sanktioiden tehokkuutta.

Suurella tyytyväisyydellä komitea otti vastaan sihteeristön kautta tulleen Saksan ilmoituksen, että sekin tulee ryhtymään erinäisiin taloudellisiin toimenpiteisiin Italiaa vastaan. Samalla kuin Saksan konsuli Krauel oli tehnyt suullisesti tämän ilmoituksen sihteeristölle, hän oli nimenomaan tahtonut tehostaa sitä, että tätä ilmoitusta ei ole katsottava nimenomaisesti vastaukseksi Kansainliiton äskeiseen kirjelmään, jossa käännyttiin Saksan puoleen pyynnöllä, että sekin yhtyisi Kansainliiton sanktio-ohjelmaan. Komitean pöytäkirjassa tämä Saksan tiedotus kuuluu seuraavasti:

"Le Gouvernement allemand est actuellement inquiet du fait qu'un certain nombre de particuliers -Allemands et étrangers - achètent toutes sortes de matières en Allemagne apparemment en vue de les exporter avec bénéfice dans les pays belligérants. Le Gouvernement est opposé à ces agissements et promulguera très

prochainement des lois ayant pour objet de contrôler et, si nécessaire, d'arrêter ces achats et ces exportations, en vue d'empêcher les particuliers de tirer profit de la guerre."

Olen tahtonut ottaa tämän tiedoituksen raporttiini pöytäkirjan sisältämässä muodossa, koska meidän kannaltamme voi käydä tärkeäksi ottaa nimenomaan huomioon meidän vientimme mahdollisen äkillisen suurenemisen Saksaan.

Seuraavana päivänä saapui sihteeristöön Brasilian hallituksen vastaus Kansainliiton kyselyyn, joka koski senkin maan mahdollista yhtymistä tähän Liiton sanktiopolitiikkaan. Italiaa vastaan. Vastaus sisälsi lyhyesti sen, että Brasilian, joka ei ole Kansainliiton jäsen, aikomuksena ei ole ottaa osaa näihin toimenpiteisiin, vaan se pitää itselleen täyden toiminnan vapauden voidakseen valvoa omia etujaan ja kansainvälisiä velvollisuuksiaan.

Hyvin suurella mielenkiinnolla seurataan näinä päivinä Genève'issä kysymystä, millä tavalla Yhdysvallat tulevat suhtautumaan varsinkin öljyn viennin kieltämiseen. Viime kuukausina on Amerikasta viety öljyä ja sen tuotteita Italiaan suunnilleen 6 kertaa enemmän kuin on kuulunut normaaliseen viertiin. Tiedustellessani tätä asiaa takäläisistä amerikkalaisista diplomaattisista lähteistä on minulle selitetty seuraavaa:

Periaatteellisesti tulisi Yhdysvaltain tietysti olla mukana ennen kaikkea juuri öljyn viennin kieltämisessä, koska^{se} olisi oman sa ehkä enemmän kuin mikään muu paitsi luoton kieltäminen Italian sovinnollisuuteen. Jos presidentti Roosevelt voisi ulottaa embargon myös öljyyn, olisi varmaa, että Englanti, Venäjä y.m. öljyä tuottavat maat silloin viipymättä tekisivät saman ja Italialta loppuisivat verrattain pian sen nykyiset öljyvarastot.

Mutta toisaalta on presidentillä tavattoman suuria vaikeuksia saada tämä kieltäminen käytännössä toteutetuksi. Kongressi ei voisi olla havaitsematta, että presidentti tällä toimenpiteellä itse asiassa tahtoo käydä käsi kädessä Kansainliiton kanssa, ja sellaista "talutusta Genève'istä käsin" ei kongressin piirissä kernaasti tahdota sallia. Näin ollen käynee niin, että presidentti

kääntyy välittömästi öljy-yhtiöiden puoleen kehoittaen niitä vapaaehtoisesti kieltäytymään öljyn viennistä Italiaan.

On siis hyvin ymmärrettävissä, mistä syystä Genève'issä odotetaan aivan erikoisen suurella jännityksellä Yhdysvaltain vastausta.

Hyvin paljon on myös viime päivinä kommentoitu täällä Saksan vastausta. Vaikka Saksa muodollisesti ei olekaan määritellyt kantaansa Kansainliiton sanktiopolitiikan suhteen, on itsestään selvää, että Berlinin johtavat piirit ovat pitäneet viisaampana tosiasiallisesti yhtyä Kansainliiton rintamaan Italiaan. Tohtori Schacht on äskeisissä neuvotteluissaan Englannin ja Ranskan valtiopankkien kanssa saanut selvästi ymmärtää, että Saksakin voi joutua taloudelliseen saartoon, jos se ryhtyisi harjoittamaan keinoittelua Kansainliiton kieltämien tavaroiden massaviennillä Italiaan. Jos sillä on ollut valittavana englantilais-ranskalaisen ja italialaisen ystävyyden välillä, se ei ole voinut tehdä muuta vaalia kuin kieltäytyä Italian auttamisesta englantilais-ranskalaisen politiikan hyväksi.

Kun Japani taas on ennestään italialais-abessinialaisessa sodassa selvästi Abessinian puolella, on siis tällä hetkellä itse asiassa ainoastaan Brasilia täysin vapaa auttamaan, jos niin tahtoo, Italiaa; Itävallan, Unkarin ja Albanian muodollinen jättäytyminen Kansainliiton sanktorintamasta pois ei tosiasiallisesti tule merkitsemään paljoakaan.

Rudolf Haas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 26.

Ministeri Holsti

4/11 1935

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
 KIRJELMÄ n:o 984.
 Genève'i SSA 11 P:INÄ marras KUUTA 19 35.
 VIITTAUS: N
 P:INÄ KUUTA 19 P:TTY nro
 VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
 40 296 Sal. 35.
 18/11-35.
 5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 26.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
 Genève'in-lähetystön raportti n:o 26, jonka otsakkeena on
Kansainliiton neuvoston kokoonpano.

Ruuholahti.

Geneve'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Geneve'i ssa 11 p:nä marras kuuta 19 35. 40 / 296 Sal. D. 35.

Asia: Kansainliiton neuvoston ko-
koonpano.

18/11 - 35.

5 231

Voitaneen suuremmitta erehdyksittä sanoa, että siitä saak-
ka kuin Kansainliiton neuvosto syntyi sitä on koetettu yhtä
mittaa "tehdä paremmaksi". Siten nousi verrattain pian Kansain-
liiton pienten jäsenmaiden keskuudessa pelko, että neuvostosta
tulisi suurvaltojen johdon alainen elin, jonka päätösten alle
pienien maiden täytyisi taipua ehdottomasti. Näin saatiin tuo
tunnettu päätös aikaan, että neuvostossa tulisi olla pienillä
mailla ehdoton ylivalta.

Seuraavana asteena tässä taistelussa suurten ja pienten
kesken oli erinäisten maiden vaatimus saada vakinainen paikka
neuvostossa suurvaltain rinnalla. Ensiksi katsoivat Espanja ja
Brasilia olevansa oikeutetut saamaan vakinaisen paikan suurval-
tain rinnalla neuvostossa. Kun Kansainliitto ei suostunut tä-
hän neuvoston kokoonpanon radikaaliseen muutokseen, ilmoittivat
Espanja ja Brasilia tulevansa eroamaan Kansainliitosta. Silloin
keksittiin välitysmenettelyksi n.s. puolivakinaisten paikkojen pe-
rustaminen. Tämä merkitsi sitä, että neuvoston jäsenet, jotka
haluavat heti kolme-vuotiskautensa päättyessä tulla valituiksi
uudelleen, voivat saada tämän oikeuden ainoastaan siinä tapauk-
sessa, että yleiskokous 2/3 äänen enemmistöllä suostuu sellai-
seen uusintavaaliin.

Tuskin tämä kompromissi oli tullut keksityksi, kun Es-
panja peruutti päätöksensä erota Kansainliitosta. Saman tien
havaitsi myös Puola viisaimmaksi tyytyä tällaiseen puolivakina-
iseen neuvostopaikkaan kuin ryhtyä pitkiksi ajoiksi eteenpäin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

riitelemään itselleen suurvallan aseman mukaista vakinaista paikkaa neuvostossa. Siten meillä on viime vuosina ollut edessämme seuraava näytelmä: vuoroin Espanja, vuoroin Puola, ja Puola viimeksi tänä syksynä, pyytävät ensin oikeutta tulla heti valituiksi uudelleen neuvoston jäseniksi ja saatuaan yleiskokoukselta tämän määräenemmistön myöntämän oikeuden, ne tulevat vielä samana päivänä yksinkertaisella enemmistöllä valituiksi uudelleen neuvoston jäseniksi.

Mutta tänä vuonna on tilanne joutunut jälleen uuteen vaikeuteen. Ensin erosi puolittain Kansainliitosta viime keväänä Japani ja taas viime lokakuussa täydellisesti Saksa. Näin tuli neuvostossa kaksi vakinaisen jäsenvaltion tuolia tyhjäksi. Kiina ei voinut olla huomaamatta, että Japanin erottua neuvostosta jäi koko Aasian edustus ainoastaan Turkin varaan, ja Turkkihan tahtoo lukeutua paljoa enemmän Balkanin valtioiden ententeen kuin aasialaisiin maihin. Tämä herätti Kiinassa ajatuksen pyrkiä entistä lujemmin edustetuksi neuvostossa, sillä Japanin erottua sieltä piti tietysti olla entistäkin selvempää, että ainoastaan Kiina saattaa mahdollisimman suurella oikeutuksella edustaa koko Aasiaa. Tehtyään tästä viime yleiskokouksessa nokkelan aloitteen Kiina odottaa nyt että vielä tämän kuun kuluessa saadaan asianomaisen neuvoston uudestijärjestelyä koskevan komitean kautta valmiiksi ehdotus myöskin Kiinan erikoisesta oikeudesta istua neuvostossa Aasian suurimpana valtana tarvitsematta aina monien vuosien kuluttua odottaa vuoroansa tulla valituksi kolmeksi vuodeksi eteenpäin neuvoston jäseneksi.

Suomen kannalta katsottuna tietysti tämä Kiinan vaatimus sisältää sekä hyvät että huonot puolensa. Mitä edellisiin tulee, on tietysti itsestään selvä, että Japani tähän saakka oltuaan Aasian maista ainoa vakinainen neuvoston jäsen on oikeutettu odotamaan, että se saa takaisin tämän oikeutensa sillä hetkellä kuin se katuen lähtöään Kansainliitosta palaa sinne takaisin. Toisaalta taas on tietysti luonnotonta edellyttää, että Turkilla, Persialla, tai Siamilla on suurempi oikeus puhua neuvostossa koko Aasian nimessä kuin Kiinalla. Näin ollen minusta on tuntunut oikeammalta, että Suomi suhtautuu tähän Kiinan pyyntöön niin suurella suopeudella kuin on mahdollista loukkaamatta Japanin aikai-

sempia täysin oikeutettuja etuja.

Kansainliiton piireissä näinä aikoina keskusteltaessa kaikista eri kysymyksistä, jotka koskevat viime vuodesta saakka avoinna olevaa ongelmaa miten neuvosto parhaiten olisi järjestettävissä uudelleen on sivumennen muutamalta taholta tiedusteltu minulta millä tavalla mielestäni olisi järjestettävä eräiden Euroopan pienten maiden edustus neuvostossa. Antaessani vastaukseni täysin yksityisesti olen esittänyt seuraavia näkökohtia:

1) Ensinnäkin on eliminointava neuvoston paikkojen jaon suhteen ne maat, joilla on vakinainen, tai puolivakainainen paikka neuvostossa, toisin sanoen Englanti, Ranska, Italia, Venäjä, Puola ja Espanja, koska näiden maiden paikoista Euroopan muut maat eivät voi kilpailla;

2) Samaten on meneteltävä Saksan suhteen, sillä kukaan ei tule kieltämään Saksalta vakinaista paikkaa neuvostossa sinä hetkenä, jolloin se jälleen haluaa palata Kansainliittoon;

3) Edelleen on eliminointava pikku-entente, s.o. Tsekkoslovakia, Jugoslavia ja Rumania, sillä Kansainliitossa on jo tullut tavaksi pitää itsestään selvänä, että näillä mailla on oikeus ^{yhteen} paikkaan neuvostossa. Viime aikoina on vielä vakiintunut se käsitys, että myöskin n.s. Balkanin entente saa sopia pikku-ententen kanssa millä tavalla Kreikka ja Turkki sopivin väliajoin pääsevät neuvoston jäseniksi;

4) Jos vielä eliminoidaan paikkojen jaon systeemistä Sveitsi ja Luxemburg, jotka eivät katso mahdolliseksi ottaa vastaan paikkaa neuvostossa, jää jäljelle verrattain heterogeeninen ryhmä valtioita, joiden edustus neuvostossa ansaitsee oman harkinnan. Näistä maista on ensinnäkin otettava lukuun Belgia ja Hollanti. Edellinen on liitossa Ranskan kanssa ja on lisäksi afrikkalainen siirtomaavalta, jälkimäinen taas seuraa aasialaisten koloniainsa vuoksi ennen kaikkea englantilaisia tunnuslauseita. Kansainliitossa on viime vuosina koetettu muodostaa jonkinlainen "tärkeämpien pienten maiden ryhmä" johon on tahdottu laskea Espanjan, Sveitsin, Tsekkoslovakian, Luxemburgin, Belgian ja Hollannin lisäksi Tanska, Norja, Ruotsi ja Suomi. Tällöin on otettu lähtökohdaksi milloin näiden maiden pyrkimys varustusten supistamiseen, milloin taas niiden kaupallinen politiikka. Mutta samalla ei ole voitu olla huomaamatta, että niillä

sittenkin on vastaavasti suuria etujen eroavaisuuksia, esim. Sveitsi, Tšekkoslovakia, Belgia ja Suomi suhtautuvat varustusten supistamiseen paljoka suuremmin varaumin kuin tämän näennäisen ryhmän muut maat. Vielä on muistettu, että Espanjalla on verrattain varmasti puolivakinaisen jäsenen paikka neuvostossa ja että Tšekkoslovakia on vuorotellen Rumanian ja Jugoslavian kanssa aina neuvoston jäsen. Näin ollen supistuu itse asiassa edustus koko tämän ryhmän taholta neuvostossa käsittämään parhaimmassa tapauksessa vain Belgian, Hollannin, Tanskan, Norjan, Ruotsin ja Suomen. Mutta tämä ryhmä näinkin rajoitettuna on liian suuri tyytymään vain yhteen paikkaan neuvostossa. Senvuoksi herää kysymys millä tavalla niiden edustus voidaan sopivimmin järjestää Euroopassa jäljelläolevien pienten maiden kanssa;

5) Näitä vielä lukuunottamattomia eurooppalaisia maita ovat Itävalta, Unkari, Latvia, Liettua ja Viro, sekä tavallaan Portugal. Kuten tietty, on Portugal pitkiä vuosia taistellut sen periaatteen puolesta, että neuvostossa tulee päästä edustetuiksi sellaiset maat, jotka eivät kuulu johonkin määrättyyn maantieteelliseen tai poliittisten etujen ryhmään. Loppujen lopuksi Portugal voitti tässä taistelussa ja se on tällä hetkellä neuvoston jäsen. Laskelmissaan Portugal tällöin mainitsi m.m. sellaisen maan kuin Liberia, jolla silläkään ei ole edellytyksiä vanhan systeemin nojalla päästä neuvoston jäseneksi. Sama pitää paikkansa myöskin Abessiinian suhteen, sillä koko Afrikasta ei voida valita neuvoston jäseneksi täysin itsenäisesti muuta kuin Liberia ja Abessiinia. Etelä-Afrikan uniooni taas tulee valittavaksi vuorollaan englantilaisena dominiona, ja Egypti ei ole Kansainliiton jäsen.

Herää näin kysymys millä tavalla tässä laajemmassa Euroopan pienten maiden ryhmässä edustus neuvostossa tulisi tasapuolisimmin jaetuksi.

Koska Portugal jo on joutunut vaatimallaan tavalla huomioon otetuksi, voidaan se eliminoida. Itävalta tuskin voi odottaa saavansa paikkaa neuvostossa niin kauan kuin se on vakavana riitakapulana Saksan, Italian, Ranskan ja Englannin kesken. Samaten mitä Unkariin tulee, on sängen vähän luultavaa, että sen ehdokkuus saavuttaisi yleistä kannatusta ennenkuin kysymys n.s. Tonavan laakson maiden keskinäisestä järjestelystä on saatu positiivisesti ratkais-

tuksi.

Loppujen lopuksi on siis tällä hetkellä otettava varteen lähinnä seuraavat maat, joiden kesken edustus neuvostossa kaipaa ratkaisua, nimittäin Belgia, Hollanti, Skandinavian maat, Suomi ja Baltian maat. Mitä ensinnäkin viimeksimainittuihin maihin tulee, on hyvin vähän luultavaa, että pitkiksi ajoiksi eteenpäin niillä olisi mahdollisuutta kilpailla tasaväkisesti yllämainittujen muiden maiden kanssa. Tosin on Keski-Amerikan pienillä mailla, joiden väkiluku keskimääräisesti on vähäisempi kuin Liettuan, Latvian ja Viron asukasmäärä, tähän saakka ollut mahdollisuus saada oma edustajansa neuvostoon, mutta se on johtunut näiden maiden välittömästä yhteistoiminnasta Etelä-Amerikan tasavaltojen kanssa. Senvuoksi on tapana ollut valita neuvostoon kolme Etelä- ja Keski-Amerikan maata aina sen mukaan kuin nämä maat ovat keskenään sopineet ehdokkaistaan. Vanhassa Euroopassa eivät tällaiset näkökohdat tietysti ole voineet tulla kysymykseen ja senvuoksi täytyy lähteä siitä, että Liettua, Latvia ja Viro pääsevät neuvoston jäseniksi paremminkin yhtenäisenä ryhmänä kuin erillisinä valtioina. Mutta tähän periaatteelliseen kannanottoon tulee käsittääkseni vielä eräs oma käytännöllinen rajoituksensa, tarkoitan sitä, että niin kauan kuin Liettualla on vakavat riitaisuutensa Puolan ja Saksan kanssa, sillä tuskin tulee olemaan mitään mahdollisuuksia tulla valituksi. Sitäpaitsi olen ollut ymmärtävinäni, ettei Viro tehdo asettua ainakaan lähivuosina ehdokkaaksi. Tosiasiallisesti supistuu siis vakaumukseni mukaan Baltian maiden ehdokkuus lähinnä Latviaan;

6) Tämän eliminoimisen jälkeen on siis enää jäljellä seuraavien maiden edustus neuvostossa: Latvia, Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska, Hollanti ja Belgia.

Tähän saakka on näillä mailla suurin piirtein katsoen ollut oikeus kahteen paikkaan neuvostossa. Huomaatan erikoisesti, että Ruotsi ja Belgia samoinkuin Hollanti ja Suomi ovat samaan aikaan olleet neuvoston jäseninä. Jos tätä periaatetta pidetään silmällä, olisi siis yllämainittu ryhmä sopivasti vielä jaettava kahtia. Edellä olen maininnut, että Belgia Ranskan liittolaisena ja afrikkalaisena siirtomaavaltana, sekä toisaalta Hollanti paremminkin Englannin ystävänä ja aasialaisena siirtomaavaltana ovat maailman silmissä jo vakiintuneet omina tekijöinä. Niiden tulisi siis käsittääkseni saada muodostaa paremminkin oman ryhmänsä, vaikkapa esim. Portugalin y.n.s. pienten siirtomaavaltojen kanssa kuin nimen-

omaan Skandinavian, Suomen ja Baltian maiden kanssa. Minusta nimittäin tuntuu verrattain vaikealta ajatella, että vastaisuudessa teoreettisesti katsoen Suomen, Skandinavian maiden ja Baltian maiden tulisi luovuttaa edustuksensa neuvostossa sellaisille maille, joiden omat intressit siirtomaittensa vuoksi kulkevat käsi kädessä suurten siirtomaavalttojen kanssa;

7) Sikäli kuin tämä analyysi hyväksytään, jäisi siis omaksi ryhmäkseen Skandinavian maat, Suomi ja Baltian maat, jolloin itse asiassa Tanskalle, Norjalle, Ruotsille, Suomelle, Virolle tai Latvialle tulisi yhteinen paikka neuvostossa. Jos nimittäin Baltian maat jätettäisiin tästä ryhmästä pois, tulisivat ne työnnetyiksi joko Itävallan ja Unkarin ryhmään, tai Portugalin ympärille keskittyneeseen sellaisten maiden kuin Liberian ja Abessiinian ryhmään ja kumpaankin niistä ne soveltuvat maantieteellisesti ja poliittisesti hyvinkin paljon huonommin kuin Itämeren ympärillä olevien naapureittensa ryhmään;

8) Mikäli tämä tilanteen tarkastus tuntuu oikeutetulta, esiintyy siis probleemi lyhyesti sanoen seuraavassa muodossa:

Tanska tulee eroamaan neuvostosta vuoden kuluttua. Senjälkeen nousee kysymys olisiko nyt Latvian vuoro tulla neuvoston jäseneksi, vai olisiko edullisempaa valita Ruotsi, joka kauimmin on ollut poissa neuvostosta. En epäilisi antaa etusijaa Ruotsille, koska käsitykseni mukaan Kansainliitolla tulee olemaan vielä moneksi vuodeksi eteenpäin tavattoman suuria vaikeuksia. Ruotsi voisi esiintyä neuvostossa paljoka itsenäisemmin kuin Latvialle on mahdollista. Kun Ruotsin vuoro tulisi erota neuvostosta 1939, olisi vuorostaan harkittava väistyisikö Suomi Latvian hyväksi vuoroltaan, vai vaatisimmeko Latviaa vielä odottamaan kolme vuotta eteenpäin, kunnes Norja olisi tähän saakka sovelletun järjestelmän mukaan ennättänyt olla oman kolmi-vuotiskautensa neuvoston jäsenenä.

Esittäessäni tämän analyysin en tietysti ole unnistanut silmiäni siltä tosiasialta, että tilanne voi minä hetkenä tahansa muuttua mitä perusteellisemmin yksityiskohdiltaan. Mutta toisaalta mielestäni on ollut välttämätöntä näinä aikoina, jolloin Kansainliitossa on pohdittavana kysymys neuvoston kokoonpanon perusteiden tarkistamisesta, esittää eräitä yleisempiä näkökohtia siitä, millä tavalla ennen kaikkea juuri Suomen edustus neuvostossa olisi käy-

tännöllisimmin suunniteltavissa. Voihan käydä niin, siitä olen täysin tietoinen, että kun asianomainen Kansainliiton komitea verrattain läheisessä tulevaisuudessa esittää lopullisen raporttinsa, siinä tulee esiintymään periaatteita, jotka ovat verrattain mul-listavaa laatua neuvoston kokoonpanon suhteen. Mutta niin kauan kuin niistä vielä ei ole tietoa olen ollut pakoitettu pitämään silmällä varsinaisesti vain niitä periaatteita k.o. suhteessa, joi-ta tähän saakka on Kansainliitossa noudatettu.

Rudolf Larsson

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 51

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Holsti

9/12 1935

ULKOASIA

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

42 296 Val.p -35.

KIRJELMÄ nro 1103.

Genève'i SSA 9 PiNÄ joulu KUUTA 19 35.

16p
112-35
5 C31

VIITTAUS: N

PiNÄ KUUTA 19 PiTTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in lähetystön raportti n:o 27.

Oheisena on minulla taten kunnia lähettää Genève'in lähetystön raportti n:o 27, jonka otsakkeena on "Kansainvälinen Avustusliitto".

Rudolf Kaarto

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Genève'issa 9 p:nä joulukuuta 1935.

42 296 Sel. D -35.

16/12.35

Asia: Kansainvälinen

Avustusliitto.

5 (28)

Sähkeellä n:o 81 v.k. 28 päivältä Ministeriö oli määrännyt allekirjoittaneen Suomen edustajaksi Kansainvälisen Avustusliiton vuosikokoukseen, joka pidettiin t.k. 2 päivänä täällä Genève'issä; varamieheksi Ministeriö oli määrännyt tuomari Suontaustan.

Kokouksen alkaessa t.k. 2 päivänä Avustusliiton varsinainen edustaja ja todellinen johtohenkilö, senaattori Ciralo, kääntyi puoleeni pyynnöllä, että suostuisin rupeamaan konferenssin presidentiksi. Mielestäni tämä tarjous tuntui verrattain oudolta, kun konferenssiin oli ilmoittautunut niin monta minua paljon ansioituneempaa henkilöä, mutta senaattori Ciralo huomautti, että useimmat heistä kuuluivat Avustusliiton pääneuvostoon, joten heitä ei luonnollisista syistä voitu valita konferenssin presidentiksi. Näissä olosuhteissa katsoin olevani velvollinen suostumaan hänen ehdotukseensa.

Konferenssiin ottivat osaa ensinnäkin seuraavat maat: Albania, Saksa, Belgia, Bulgaria, Kiina, Egypti, Ecuador, Suomi, Ranska, Kreikka, Unkari, Irak, Italia, Monaco, Sveitsi, Tšekkoslovakia ja Venezuela, sekä toiseksi seuraavat kansainväliset järjestöt: Pelastusarmeija, Kansainvälinen Työtoimisto, Kiinan Kansainvälinen Avustuskomissio, Punaisen Ristin Kansainvälinen Komitea, Punaisen Ristin Liitto, Naisten Kansainvälinen Neuvosto, Sairaanhoidajattarien Kansainvälinen Neuvosto, Maltaan Suvereeninen Ritarikunta, Kansainliitto, Kansainliiton Järjestöjen Unioni, sekä Kansainvälinen Unioni Lasten Auttamiseksi.

Kokouksen avasi pääneuvoston presidentti senaattori Ciralo

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

selostaen Avustusliiton toimintaa päättyneenä toimintavuotena.

Sen jälkeen tapahtuneessa presidentin vaalissa valittiin presidentiksi allekirjoittanut, sekä varapresidenteiksi Kreikan ministeri Kansainliitossa Bibica-Rosetti, sekä herra Fischer, Sveitsin Punaisen Ristin pääsihteeri. Tämän jälkeen toimitettiin pääneuvoston jäsenten ja varajäsenten vaali seuraavaksi toimintavuodeksi. Valituiksi tulivat neuvoston entiset jäsenet senaattori Ciruolo (Italia), markiisi Lillers (Ranska), eversti Draudt (Saksa) senaattori François (Belgia), Mr. Algernon Maudslay (Englanti), ministeri Parra Peres (Venezuela), sekä aikaisemman bulgarialaisen jäsenen Laftchieffin tilalle allekirjoittanut Holsti.

Ensimmäinen keskustelukysymys koski sitä, mihinkä toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä Avustusliiton perusrahaston täydentämiseksi ja kehittämiseksi nykyistä paremmin vastaamaan Avustusliiton tarpeita. Tämä kysymys ei herättänyt mitään pitempää keskustelua, vaan todettiin muutamien puheenvuorojen jälkeen, että asia kaipasi perusteellista harkintaa. Senvuoksi se lykättiin pääneuvoston tarkemmin valmistettavaksi.

Toinen keskustelukysymys kohdistui lähinnä toimenpiteisiin, jotta voitaisiin jouduttaa avustuksen mahdollisimman nopeata antamista, milloin Liiton toimintapiiriin ilmestyy joitain vakavia kansallisia onnettomuuksia y.m.s. Keskustelussa todettiin, että tässäkin suhteessa Liiton taloudellinen asema vaatii pääomien y.m. varojen lisäämistä. Tässä suhteessa oli pääneuvoston puolesta valmistettu eräitä ehdotuksia, mutta konferenssin mielestä asia kaipasi vielä lisävalmisteluja ja senvuoksi kysymys lykättiin pääneuvoston harkittavaksi.

Päiväjärjestyksen kolmas kysymys koski lyhyesti sanoen seuraavaa probleemia: Mihin määrin on mahdollista etukäteen tutkia tieteellisesti kansallisten onnettomuuksien esiintymisiä? Kuten tietty julkaistaan erikoista tutkimussarjaa tällaisista katastrofeista. Pitemmän keskustelun jälkeen konferenssi päätti edelleen tukea tämän tutkimussarjan julkaisemista ja määrättyissä suhteissa asia lykättiin pääneuvoston edelleen harkittavaksi.

Kuten tästä lyhyestä selostuksesta käy ilmi, oli pääneuvosto monella eri tavalla valmistanut kysymyksiä Avustusliiton

toiminnan kehittämiseksi edelleen mahdollisimman hyvin vastaamaan Liiton tarkoituspäätä, mutta konferenssi ei voinut antaa mitään lopullisia neuvoja pääneuvostolle ennen kaikkea siitä syystä, että Liiton käytettävissä olevat rahavarat ovat siksi rajoitetut. Siitä syystä pidettiin suotavimpana, että keskustelujen kuluessa esitetyt mielipiteet jätettäisiin pääneuvostolle paremminkin yleisiksi suuntaviivoiksi kuin suoranaiseksi ohjeiksi.

Konferenssin lopussa osanottaneet järjestöt esittivät edustajiensa kautta terveisensä, jolloin varsinkin tervehdittiin vilkkaan suosiosoituksin Pelastusarmeijan pääedustajaa rouva Agnes Povlsenia. Puheessaan hän viittasi m.m. miehensä ja omaan toimintaansa Suomen Pelastusarmeijan johtajana tämän vuosisadan alussa ja totesi yleensäkin, että Pelastusarmeija aina on ollut kaikkien kansojen käytettävänä, milloin niitä ovat kohdanneet suuret onnettomuudet: nälänhätä, tulvat, maanjäristys j.n.e. Senvuoksi voi Avustusliitto olla täysin varma siitä, että Pelastusarmeija vastakin tulee tekemään voitavansa yhteistoiminnan kehittämiseksi Avustusliiton kanssa.

Kun näin konferenssin työohjelma oli tullut suoritetuksi loppuun, julistin lopettajaispuheessani tämän vuosikokouksen päättyneeksi ja esitin toivonuksen, että seuraavaan vuosikokoukseen pääneuvosto voisi valmistaa mahdollisimman monipuolisen ohjelman Avustusliiton toiminnan kehittämiseksi ja täydentämiseksi.

Sillä välin kuin konferenssi tämän jälkeen oli Punaisen Ristin kutsuvieraana, tapahtui pääneuvoston kahden jäsenen välillä, paremminkin väärinkäsityksestä kuin pahasta tahdosta, ikävä välikohtaus: Eversti Draudt haastoi senaattori Ciraolon kaksintaisteluun. Eräät pääneuvoston jäsenet kääntyivät tämän johdosta Punaisen Ristin presidentin Max Huberin ja minun puoleen pyytäen välitystämme. Sillä välin kuin Herra Max Huber taivutteli senaattori Ciraoloa sovinnollisuuteen, oli minulla vastaava keskustelu eversti Draudtin kanssa. Kun seuraavana aamuna uusi pääneuvosto kokoontui ensi kerran, oli meillä ilo todeta, että herrat Ciraolo ja Draudt pitivät erittäin lämpimiä puheita toinen toisilleen ja että eversti Draudt ehdotti senaattori Ciraolon valitsemista uudelleen pääneuvoston presidentiksi, niinkuin sittemmin myös tuli päätökseksi.

Tässä pääneuvoston kokouksessa käsiteltiin uudelleen kaikkia

konferenssissa esillä olleita kysymyksiä ja vastaavia, alustavia päätöksiä. Niitä ei tässä yhteydessä vielä ole syytä tarkemmin selostaa, koska asiat tulevat yksityiskohtaisemmin käsiteltäviksi muun tavan kuukauden kuluttua.

Sen sijaan on syytä kosketella tarkemmin kysymystä Avustusliittoon yhtyneiden valtioiden lukumäärän lisäämisestä.

Ennen kaikkea on herättänyt ihmettelyä, että Skandinavian maat ovat jättäytyneet Liiton ulkopuolelle, vaikka ne yleensä ovat olleet Kansainliiton hartaita ystäviä. Toiseksi kiinnitettiin huomiota siihen tosiasiaan, että eräät Englannin dominoista ovat Liiton jäseniä, toiset ovat jääneet Liitosta pois. Kolmanneksi katsottiin varsin anormaalisiksi, että hyvin harvat Etelä- ja Keski-Amerikan maista ovat yhtyneet Liittoon. Vielä herätti keskustelua Venäjän jääminen Liiton ulkopuolelle. Pääneuvosto päätti senvuoksi, että olisi viipymättä käännyttävä kaikkien niiden maiden puoleen, jotka kuuluvat Kansainliittoon, mutta eivät ole yhtyneet tähän Avustusliittoon, jotta Avustusliitto saataisiin mahdollisimman yleismaailmalliseksi ja toimintakykyiseksi.

Odotettuani nyt viikon asiakirjojen valmistumista, olen katsonut velvollisuudekseni laatia Ministeriölle tämän raportin ilman näitä asiakirjoja. Tulen lähettämään ne Ministeriölle, niin pian kuin ne ovat valmistuneet.

Eri kirjelmällä tulen tekemään Ministeriölle muutamia käytännöllisiä ehdotuksia Avustusliiton jäsenmäärän kohottamiseksi sillä tavalla kuin pääneuvoston kokouksessa asiaa suunniteltiin.

Samalla tavalla tulen vielä eri kirjelmällä tiedoittamaan Ministeriölle Avustusliiton budjetista niin pian kuin saan tarpeelliset kappaleet.

Sen jälkeen kuin k.o.konferenssi oli päättynyt t.k.2 päivänä ja pääneuvoston kokous t.k. 3 päivänä, saapui t.k.4 päivänä Ministeriön kirjelmällä n:o 19131 ohjeet suomalaiselle valtuuskunnalle konferenssissa.

Näiden ohjeiden suhteen pyydän täten huomauttaa, ettei sen enempää konferenssissa kuin pääneuvoston kokouksessa tehty mitään päätöksiä Avustusliiton jäsenmaksujen korottamisesta. Pääneuvosto tulee, kuten sanottu, ensi vuosikokoukselle laatimaan näistä kysymyksistä tarkemman ohjelman.

Mitä taas tulee Ministeriön ohjeiden toiseen kohtaan, jonka mukaan Suomen edustajien on varottava antamasta mitään sitoumuksia diplomaattisten etuoikeuksien myöntämisestä Liitolle tai sen toimihenkilöille, pyydän huomauttaa, että konferenssissa käsitettiin tämän keskustelukysymyksen kohdistuvan lähinnä etujen myöntämiseen onnettomuuksien lieventämiseksi lähetettävien tavaroihin y.m.s. Asia selvenee tarkemmin, niin pian kuin keskustelupöytäkirjat y.m. asiakirjat ovat valmistuneet.

Ruusu Paavola

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: J-.....

OSASTO: C 31.....

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Holsti

14/12 1935

Lähetekirjelmä ei ollut.

alsinen.

.D -35.

lanaan päätyttyä väkko on ollut koko pöytäkirjan syyn jännittävimpää täällä Genève'issä.

Viikon alussa tiedettiin Ranskan ja Englannin valmistavan lopullista ohjelmaa, jonka mukaan olisi koetettava saada rauha Italian ja Abessinian välille palautetuksi niin pian kuin mahdollista, ettei Kansainliiton tarvitisi ryhtyä harkitsemaan keinoja sanktioiden tiukentamiseksi Italiaa vastaan. Viime keskiviikkona lähtivät sitten Laval ja Eden tämä sovitteluyritys taskussaan Genève'iin. Torstaina iltapäivällä kokoontui Comité de dix-huit harkitsemaan tilannetta.

Jo ennen kokouksen alkamista tiedettiin Lavalin ja Edenin koettaneen matkan varrella junassa saada Comité de cinq'in puheenjohtajan, suurlähettiläs de Madariagan, suostumaan siihen, että tämä pieni alakomitea ryhtyisi johtamaan neuvotteluja Italian ja Abessinian välillä. Lähtökohtana Lavalilla ja Edenillä tällöin oli se tosiasia, että Comité de cinq oli, kuten tietty, aikoinaan valmistanut oman ehdotuksensa tällaiseksi sovitteluksi, minkä vuoksi siis tuntui luonnolliselta, että komitea jatkaisi toimintaansa tämän uuden ohjelman pohjalla.

Ollessani viime keskiviikkona eräällä aterialla tapasin siellä niin hyvin Puolan lähettilään Komarnickyn kuin Hüssnün, jotka molemmat vakuuttivat minulle, että heidän maansa eivät tule suostumaan yritykseen herättää Comité de cinq uudelleen henkiin. Tilanne on nim. siksi kriitillinen, että vastuun tulee langeta koko neuvoston eikä vain sen pienen alakomitean niskoille.

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

UE 2: A 4.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

a

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Genève'issa 14 p:nä joulukuuta 1935.

Y3 296 Sal. D - 35.

17/12-35.

Asia: Italialais-abessinialainen
sota V.

5 C 31

Tänään päättyvä viikko on ollut koko pitkän syksyn jännittävimpää täällä Genève'issä.

Viikon alussa tiedettiin Ranskan ja Englannin valmistavan lopullista ohjelmaa, jonka mukaan olisi koetettava saada rauha Italian ja Abessinian välille palautetuksi niin pian kuin mahdollista, ettei Kansainliiton tarvitsisi ryhtyä harkitsemaan keinoja sanktioiden tiukentamiseksi Italiaa vastaan. Viime keskiviikkona lähtivät sitten Laval ja Eden tämä sovitteluyritys taskussaan Genève'iin. Torstaina iltapäivällä kokoontui Comité de dix-huit harkitsemaan tilannetta.

Jo ennen kokouksen alkamista tiedettiin Lavalin ja Edenin koettaneen matkan varrella junassa saada Comité de cinq'in puheenjohtajan, suurlähettiläs de Madariagan, suostumaan siihen, että tämä pieni alakomitea ryhtyisi johtamaan neuvotteluja Italian ja Abessinian välillä. Lähtökohtana Lavalilla ja Edenillä tällöin oli se tosiasia, että Comité de cinq oli, kuten tietty, aikoinaan valmistanut oman ehdotuksensa tällaiseksi sovitteluksi, minkä vuoksi siis tuntui luonnolliselta, että komitea jatkaisi toimintaansa tämän uuden ohjelman pohjalla.

Ollessani viime keskiviikkona eräällä aterialla tapasin siellä niin hyvin Puolan lähettilään Komarnickyn kuin Hüssnün, jotka molemmat vakuuttivat minulle, että heidän maansa eivät tule suostumaan yritykseen herättää Comité de cinq uudelleen henkiin. Tilanne on nim. siksi kriitillinen, että vastuun tulee langeta koko neuvoston eikä vain sen pienen alakomitean niskoille.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Se mikä Comité de dix-huitin kokouksessa viime torstaina vaikutti läsnäolijoihin rauhoittavasti, oli Lavalin ja Edenin vaakuutus, että Ranska ja Englanti eivät tule yrittämään tavallisilla diplomaattisilla neuvotteluilla saada sota päättymään, vaan että kaikki ponnistukset rauhan palauttamiseksi tulevat tapahtumaan täydellisesti Kansainliiton kautta. Toiseksi havaittiin, että Puolan lähettiläs Komarnicky lausunnollaan iski todellakin asian ytimeen, kun hän vaati, että Kansainliiton neuvosto kokonaisuudessaan ottaisi harkittavakseen Lavalin ja Edenin valmistavan ohjelman. Tähän Puolan kieltäytymiseen olla mukana herätämässä henkiin Comité de cinqä raukesi siis se osa ranskalais-englantilaisista ohjelmaa.

Eilen aamupäivällä vallitsi täkäläisissä piireissä verrat-
tain suuri rauhallisuus sen johdosta, että Kansainliitto näin oli välttynyt vearalta joutua paremminkin vain syrjästä katso-
maan, miten itse asiassa Ranska ja Englanti käyttämällä apunaan Espanjaa, Puolaa ja Turkia Comité de cinqin jäseninä järjestäi-
sivät asiat niin pitkälle, että Kansainliitto lopuksi vain muo-
dolisesti joutuisi hyväksymään kaikki päätökset rauhan palautta-
miseksi.

Eilen iltapäivällä Comité de dix-huit'in kokouksessa Ruotsin edustaja, ministeri Westman yhtyi lausunnossaan Puolan vaatimuk-
seen, että neuvosto kokonaisuudessaan käsittelisi asiaa, ja saman teki Meksikon edustaja ministeri Gomez. Tahdon lisätä, että vii-
meksimainittu ilmoitti hallituksensa kannattavan vieläkin sanktioi-
den laajentamista Italiaa vastaan.

Mutta tällöin jai kuitenkin vielä avoimeksi kysymys siitä, millaisen sovitteluohtelman Laval ja Eden olivat tuoneet mukanaan Pariisista Genève'iin.

Vasta eilen illalla kello seitsemältä Sihteeristö alkoi tämän ohjelman jakamisen. Joskin oli viikon alussa lähinnä Ranskan lehtien kautta saatu eräitä viittauksia, kuinka pitkälle Ranska ja Englanti olivat valmiit taipumaan Italian edessä, oli taas toisaalta saapunut varsinkin Lontoosta erinäisiä rauhoittavia pe-
ruutuksia. Sitä suuremmaksi muodostui eilen illalla suuttumus Ge-
neve'issä, kun samalla kertaa saatiin lukea tuo Lavalin ja E-
denin allekirjoittama sovitteluohtelma, sekä Abessinian hallituksen

vastaus siihen. Kaikkialla kysyttiin mitä suurimmalla hämmästyksellä, mitä hyötyä on ollut koko Kansainliiton puuttumisesta italialais-abessinialaiseen seikkaukseen, jos nyt kuitenkin on tarkoitukseksi luovuttaa heti aluksi Italialle lähes puolet koko Abessiniaan ja lisäksi vielä valmistaa sille kaikki mahdollisuudet tunkeutua vähitellen tuohon Abessinian toiseen puolikkaaseen, kunnes sekä tuonnempana tulisi kokonaan niellyksi Italian afrikkalaisten siirtomaiden yhteyteen? Mutta vielä enemmän harmiteltiin Englannin taipumista tällaisen ohjelman esittämiseen Kansainliitolle. Viime elokuusta alkaen Englanti on johtanut maailman yleistä mielipidettä Italiaa vastaan, ja lähinnä juuri sen päättävän esiintymisen vuoksi suurin piirtein katsoen kaikki maat ovat yhtyneet taloudellisiin ja finanssisanktioihin Italiaa vastaan. Nyt kun nämä sanktiot jo ovat alkaneet tuottaa Italialle tavattoman suuria taloudellisia vaikeuksia sama Englanti on valmis suosittamaan Kansainliitolle, että tehtäisiin tosiasiallisesti loppu Abessinian itsenäisyydestä ja siten palkittaisiin koko se politiikka, jota tähän saakka kaikissa Kansainliiton piireissä on kutsuttu Mussolinin röyhkeydeksi koko sivistänyttä maailmaa vastaan.

Saadakseni mahdollisimman täsmällisiä tietoja koko tästä tilanteesta käännyin tänä aamuna erään henkilön puoleen, jolla on mahdollisimman keskeinen asema kaikissa näissä eri neuvotteluissa. Palattuani juuri nyt hänen luotaan olen lähettänyt Ministeriölle lyhyen salasähkeen ja täydennän sitä seuraavilla lisäselityksillä.

Puhuttelemani henkilö oli ollut mitä yksityiskohtaisimmissa salaisissa neuvotteluissa niin hyvin Lavalin kuin Edenin kanssa.

Laval oli hänen käsityksensä mukaan toiminut aivan liian itsenäisesti neuvottelematta tarpeeksi Ranskan ulkoasiainministeriön korkeimpien virkamiesten ja muiden asiantuntijoiden kanssa, jotta hän olisi siten voinut säilyttää mahdollisimman vapaana oman käsityksensä tilanteen vaatimuksista. Toisaalta taas Sir Samuel Hoare sairaana oli jättänyt neuvottelut Ranskan kanssa lähimmän apulaisensa, Sir Robert van Sittartin käsiin. Tämä englantilainen diplomaatti ei ole erikoisen läheinen Kansainliiton ystävä, vaan luottaa enemmän vanhoihin diplomaattisiin menettelyihin. Kun hän on orientoimiltaan suurin piirtein katsoen enemmän kallistunut Pariisiin kuin Berliinin päin, katsoi hän olevansa velvollinen Saksan varustuksiin vaikutuksesta helpottamaan Ranskan välitys-

toimintaa jännityksen poistamiseksi Italian ja Englannin väliltä. Näin hän neuvotteluissa Pariisissa teki Lavalin painostuksesta hyvinkin pitkälle meneviä myönnytyksiä. Sir Samuel Hoare vuorostaan nähtyään tämän ensi luonnoksen sovittelujohjelmaksi ei mielestään voinut ruveta purkamaan sitä alusta loppuun saakka. Sitävastoin Eden säikähti siihen määrin, että vaati luonnoksen perusteellista korjaamista ja sai hallitukseltaan valtuudet koettaa sovittaa Lavalin kanssa. Näin syntyi tuo nyt eilen julkisuuteen saatettu ohjelma. Mutta Eden havaitsi pian täällä Genève'issä, ettei ollut suuriakaan mahdollisuuksia saada Kansainliiton neuvosto mielemään edes tätä lievennettyä ehdotusta. Senvuoksi hän kiirehti heti eilen illalla takaisin Lontooseen neuvottelemaan uudelleen hallituksen kanssa. Kertojeni tiesi, että Sir Samuel Hoarekin eilen illalla sai kutsun palata takaisin Lontooseen. On hyvin luultavaa, että Sir Samuel Hoaren täytyy erota ja että Eden tulee hänen tilalleen.

Kyselyyni, mitä nyt on odotettavissa, vastasi puhuttelemani henkilö, että hänen käsityksensä mukaan maailman yleinen mielipide t.k. 18 päivään mennessä tulee tappamaan koko tämän sovittelujohjelman, joten neuvoston ei tarvitse muuta kuin jonkin päivän väittelyn jälkeen todeta, että mitään uutta pohjaa rauhanneuvotteluille ei ole löydetty varsinkaan sen jälkeen, kun Abessinian hallitus on erinomaisella taitavalla nootilla ilmoittanut hylkäävänsä ranskalais-englantilaisen ehdotuksen. Näin ollen ei siis myöskään ole tarpeellista ajatella yleiskokouksen kutsumista koolle niinkuin Abessinian hallitus on kiirehtinyt pyytämään.

Ennen käyntiäni yllämainitun henkilön puheilla olin kosketuksissa erinäisten tšekäläisten amerikkalaisten piirien kanssa, ja senjälkeen kuin tämä raportti oli tätä myöten pikakirjoitettu, on minulla ollut tilaisuus asettua kosketuksiin muiden toisten amerikkalaisten edustajien kanssa. Useimmat näistä tänään puhuttelemistani henkilöistä ovat olleet samaa mieltä kuin monet eilen illalla tapaamani henkilöt, joiden mielestä Lavalin ja Edenin ehdotus on tehnyt tavattoman suuren karhunpalveluksen koko kansainväliselle tilanteelle myöskin Amerikan kannalta katsottuna. Näiden henkilöiden käsityksen mukaan presidentti Rooseveltin käy nyt entistä vaikeammaksi saada kongressilta, kun se kokoontuu ensi tammikuun alussa, valtuuksia öljyn, raudan y.m.s. viennin kieltämiseen.

Italiaan. Ainoastaan muutamat ovat täällä sitä mieltä, että päinvastoin kongressi nyt tulee antamaan entistä helpommin nämä valtuudet presidentille, koska siten voitaisiin näyttää maailmalle, miten itsenäisesti Yhdysvallat ajavat sanktioiden politiikkaa rauhanrikkoojaa vastaan.

Mitä tulee tilanteeseen Italiassa, ovat kaikki eilen ja tänään tapaamani eri henkilöt olleet sitä mieltä, että sikäläinen taloudellinen ja finanssitilanne on jo tätä nykyä itse asiassa tunnustavasti huonompi kuin kuukausi sitten Genève'issä uskallettiin edellyttää. Katsotaan ensinnäkin, että Mussolini ei ole saanut kotimaasta ostetuksi kultaa korotettuun hintaan niin paljon kuin hän itse oli odottanut ja Italian ulkopuolellakin oli odotettu. Toiseksi alkaa kansa kärsiä hintojen noususta, mikä seikka ei voi olla vaikuttamatta lamauttavasti yleiseen mielialaan. Kolmanneksi tiedetään yleisesti, että sotilaallinen menestys ei ole ollut lainkaan niin suuri kuin vihollisuuksien alkaessa toivottiin. Senvuoksi täytyy Italian kansan valmistautua yhä pitemmälle meneviin taloudellisiin uhrauksiin. Näiden eri henkilöiden mielestä siis olisi parempi joko suorastaan sanktioiden tiukentamisella jouduttaa Italian lopullista uupumista, tai ainakin jäädä rauhassa odottamaan nykyisen systeemin nojalla Italian taipumista rauhaan kuin nöyrillä välitysehdoituksilla pahentaa yleistä kansainvälistä tilannetta.

RUDOLF HOLSTI.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Holsti

21/12 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
44 / 296 Sal. D. 1935.		
27/12-35	79	LIL
KYLLÄ	OS.	ASIA
5	C 31	

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1138.

Genève'i ssa 21 P:NA joulukuuta 1935.

VIITTAUS: N

P:NA KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in lähetystön raportti n:o 29.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:p 29, jonka otsakkeena on Italialais-abessinialainen sota VI.

Rudolf Haas

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Genève'i ssa 21 p:nä joulukuuta 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

44 / 296 Sal. P. 1935

Asia: Italialais-abessinialainen
sota VI.

27/12.35	M	LIT
	OSASTO	
S	C 31	

Neuvoston kokous t.k. 18 päivänä muodostui omalla tavallaan historialliseksi. Poistuessani sieltä tuli Yhdysvaltain lähettiläs Wilson luokseni käytävässä huomauttaen lyhyesti: Hän ei vielä koskaan ollut ollut läsnä tilaisuudessa, jossa kaksi suurvaltaa koettaessaan pelastaa kolmannen suurvallan tekevät maailman edessä avoimen synnintunnustuksen.

Lavalin ja Edenin allekirjoittama välitysehdotus rauhan palauttamiseksi meni näiden molempien valtiomiesten omien lausuntojen kautta kuvannollisesti sanoen paperikoppaan jo ennen kuin neuvoston muut jäsenet saivat tilaisuuden lausua käsitystään koko ehdotuksesta. Edenin peruutus oli selvempi kuin Lavalin, mutta ei Lavalkaan uskaltanut puolustautua muulla kuin sillä, että Kansainliiton on kerta kaikkiaan saatava italialais-abessinialainen sota päättymään niin pien kuin mahdollista.

Tämä neuvoston istunto oli tarkoituksellisesti järjestetty niin myöhäiseksi iltapäivän hetkeksi, ettei siinä istunnossa tarvitsisi pohtia tilannetta yksityiskohtaisemmin. Tämä neuvoston jäsenten "pyykinpesu" oli varattu seuraavaksi aamupäiväksi salaiseen istuntoon.

Tällöin Tanskan ulkoministeri Munch vaati, että yleiskokous kutsuttaisiin koolle niinkuin Abessinian hallitus oli pyytänyt. Mutta hänen ehdotuksensa ei saanut kannatusta. Toisaalta taas Madariaga ja Rüstü Aras katsoivat, että riittäisi jos neuvosto kokonaisuudessaan ilman Italiaa ja Abessiniaa, toisin sanoen Comité de XIII ryhtyisi seuraamaan tilanteen kehitystä

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja tutkisi samalla yksityiskohtaisesti Lavalin ja Edenin välitysehdotusta. Litvinoff ei ollut saapunut tähän neuvoston kokoukseen, vaan oli lähettänyt sijaisekseen suurlähettiläs Potenkinin. Tämä herra lausunnossaan vastusti jyrkästi, että Lavalin ja Edenin ehdotus tulisi tällä tavalla edes muodollisesti pidetyksi hengissä. Rumanian edustaja, ministeri Antoniades yhtyi pikku-ententen nimessä ehdotukseen, että neuvosto kerta kaikkiaan jättäisi Lavalin ja Edenin ehdotuksen kokonaan ohjelmastaan pois. Se tuli myös neuvoston päätökseksi. Sillä siis lyötiin kiinni yksin tein, ettei Ranskalla ja Englannilla enää ole mitään valtuuksia Kansainliiton puolesta neuvotella rauhan ehdoista Italian kanssa.

Tämän jälkeen Eden uudessa lausunnossaan tehosti sangen voimakkaasti sanktioiden jatkamisen välttämättömyyttä.

Neuvosto kokoontui julkiseen istuntoon saman päivän iltapäivällä, jolloin keskustelutta hyväksyttiin päätöslauselma kolmi- ne kohtineen. Ensiksi neuvosto kiitti Ranskan ja Englannin edustajia tekemistään tiedonamoista tilanteen johdosta sekä ehdotuksesta rauhan palauttamiseksi. Toiseksi neuvosto ei katso tilanteen myöntävän, että se lausuisi mielipiteensä mainitusta ehdotuksesta. Kolmanneksi neuvosto jätti Comité de Traizen tehtäväksi tutkia peruskirjan puitteissa koko tilannetta niiden tietojen nojalla, joita se voi tuonnempana saada.

Kuten tästä ehdotuksesta päätöslauselmaksi käy ilmi, haudattiin Lavalin ja Edenin ehdotus kauniiden seppelien alle samalla kuin maailmalle ilmoitettiin, että neuvoston on hoidettava asiaa nimenomaan Kansainliiton peruskirjan pohjalla. Ehdotus päätöslauselmaksi hyväksyttiin keskustelutta, sillä neuvoston keskuudessa esiintynyt harmi ja oppositio olivat saaneet purkautua esiin tuessa pääsihteerin omassa virkahuoneessa aamupäivällä pidetyssä salaisessa istunnossa.

Vielä muutama huomautus mielialoista Genève'issä viime päivinä.

Eden oli ystävällisesti varannut minulle tilaisuuden saman päivän illalla käydä häntä tapaamassa, mutta sitten tulikin puhelinsoitto, että hänen täytyi suinpäin lähteä vielä samana iltana Lontooseen, missä tilanne vaati hänen läsnäoloaan. Samaan aikaan Lontoosta tulleet puhelintiedot muihin valtuuskuntiin keskusteluista alahuoneessa antoivat ymmärtää, että Mr. Baldwinin oli onnistunut verrattain heikosti puolustaa hallituksen politiikkaa tässä asiassa.

Kun Lavalin oli omalta edustajakamariltaan vähää ennen saanut kovin huonon kannatuksen, katsottiin Genève'issä toissailtana neuvoston kokouksen päätyttyä, että Kansainliitto todellakin oli saanut mahdollisimman täyden hyvityksen Lavalin ja Sir Samuel Hoaren sekä Edenin onnettomasta välitysehdotuksesta. Olihan itsestään selvä, ettei Kansainliiton muilla mailla ollut mitään syytä nöyryyttää Englantia ja Ranskaa aivan tuhkaan saakka, Liiton koko tulevaisuudelle täytyi riittää, että kuvannollisesti puhuen Ranskan ja Englannin hallitukset olivat pukeutuneet "säkkeihin" katuakseen, että olivat menneet ehdottamaan yhden Liiton jäsenen perusteellista silpomista Italian vallanhimon epäoikeutetuksi tyydyttämiseksi.

Eilen olin keskusteluissa lukuisten eri henkilöiden kanssa saadakseni selville mitä yleensä ajatellaan tilanteen kaikista eri kohdista.

Jos vielä viikko takaperin Genève'issä vallitsi tavaton pessimismi Kansainliiton tulevaisuuden suhteen sen jälkeen kuin Ranska ja Englanti olivat osoittaneet niin odottamattoman suurta heikkoutta Italian edessä, katsottiin kaikkialla Kansainliiton piireissä eilen, että Sir Samuel Hoaren ero ja toissapäivänä keskustelutta neuvoston julkisessa istunnossa hyväksytty päätöslauselma olivat antaneet Kansainliiton tulevaisuudelle erittäin hyviä takeita siitä, ettei tästä lähtien mikään suurvalta tule antautumaan kompromissien teille pienten maiden elimellisimpien etujen kustannuksella. Ennen kaikkea on täällä tervehditty tyytyväisyydellä Englannin yleisen mielipiteen peittelemätöntä suuttumusta, joka on ollut sinänsä paljoa voimakkaampi kuin arvostelu alahuoneessa. Viime kuukausina maailma on tottunut vihdoinkin näkemään Englannissa Kansainliiton todellisen johtajan ja jos Sir Samuel Hoare onkin laskelmissaan suuresti erehtynyt, on hän saanut omalta kansaltaan ehkä vieläkin ankaramman tuomion kuin muulta maailmalta.

Mitä taas Ranskaan tulee, kierteli eilen Genève'issä huhuja, että Lavalin asema Sir Samuel Hoaren eron jälkeen käynee kestämatömäksi. Englantilaiset piirit tuntuvat suorastaan toivovan saada Herriot pääministeriksi, koska edellytetään hänen kuuntelevan enemmän kuin Laval Ranskan yleisesikunnan viisaita neuvoja, joiden mukaan Saksan varustuspolitiikka vaatii paljoa enemmän englantilais-ranskalaista kuin ranskalais-italialaista yhteistoimintaa.

Tiedusteluihini mitä nyt sodan suhteen on odotettavissa, on

minulle eilen vastattu suurin piirtein katsoen seuraavaa:

Englanti tulee johdonmukaisesti vaatimaan sanktioiden soveltamista Italiaa vastaan yhä tiukkenevassa muodossa. Siten on odotettavissa, että Comité de Dix-Huit kokoontuessaan tammikuulla joutuu harkitsemaan ehdotusta embargon uloittamisesta öljyyn y.m.s. tuotteisiin, joista toimenpiteistä tällä kertaa ei tullut mitään Ranskan vastustuksen vuoksi, koska muka se voisi johtaa sotaan Euroopassa, jos Mussolinia ärsytettäisiin vielä öljynkin kiellolla. Genève'issä ei kuitenkaan tahdota uskoa sadan prosentin varmuudella näihin Ranskassa ja Englannissa levitettyihin huhuihin eurooppalaisen sodan vaarasta, jos sanktioiden rengasta tiukennettaisiin. Tosin myönnetään, että Mussolinin koko sota Abessinian vastaan oli sinänsä mahdollottoman suuren päättömyyden ilmaisu, mutta voidaanko todella vakavassa mielessä tehdä vielä siitä johtopäätös, että Mussolini uskaltaisi todellakin ampua ensimmäiset laaukukset Englantia vastaan, varsinkin, kun hän hyvin tietää, että hän joutuisi sotaan yksin tein Ranskan kanssa ja että maailman demokraattiset maat muodostavat vielä suuren reservin Englannin ja Ranskan tukemiseksi, jos niin pitkälle täytyy mennä ennenkuin Mussolini saadaan polvilleen. Kansainliiton piireissä muistetaan hyvin kuinka monta kertaa Mussolini on viime vuosien kuluessa "bluffannut" eikä kuitenkaan ole lähtenyt Kansainliitosta.

Väitetään Englannin jo olevan salaisissa neuvotteluissa Välimeren ympärillä olevien maiden kanssa järjestääkseen niiden kanssa yhteiset varokeinot siltä varalta, että Mussolini kaikesta huolimatta ryhtyisi tammihelmikuulla ilmivihollisuuksiin Kansainliittoa vastaan.

Sisäpoliittista tilannetta Italiassa pidetään takäläisissä piireissä huonompana kuin vielä muutama viikko sitten uskallettiin edellyttää. Tiedot sota näyttämöiltä eivät ole muuttuneet entistä paremmiksi, päinvastoin ne ovat huononneet. Väitetään, että tammikuun lopulta alkaa Abessiniansa "epämääräisten ilmojen aika", jolloin sattuu jo verrattain paljon sateita, kunnes ne maaliskuulla muuttuvat yhtämittäiseksi sadekaudeksi lokakuulle saakka. Näin ollen on italialaisilla sotajoukoilla Abessiniansa enää korkeintaan noin kuusi viikkoa suhteellisen edullista aikaa vihollisuuksien jatkamiseen. Mutta niin lyhyen ajan kuluessa tuskin voidaan enää saada suoranaisia sotilaallisia ihmeitä aikaan. Voi siis

kovinkin helposti käydä niin, että samaan aikaan kuin Italian kansa ensi vuoden alussa saa tiedon uusista entistä vaarallisimmista sanktioista, siltä loppuu sekin vähäinen voitollisten sotasanomien sarja, jonka varassa tähän saakka on koetettu ylläpitää kotimaista innostusta ja luottamusta.

Rudolf Höss

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Holsti

21/12 1935

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1139.

Genève'i SSA 21 P:ÄNÄ joulukuuta 1935

VIITTAUS: N

P:ÄNÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
YS / 292 Jul. 1935		
27/12-35	5	C 31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in lähetystön raportti n:o 30.

Täten on minulla kunnia oheisena lähettä Genève'in lähetystön raportti n:o 30. jonka otsakkeena on "Kultakanan maiden asema".

Rudolf Raabe

GENEVE'issä OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 30

Genève'ssa 21 p:nä joulukuuta 1935.

Asia: Kultakannan maiden asema.

ULKOASIAINMINISTERIO		
48 / 297 Val. P. 1935		
27/12-35	5	21
RYH...		
5	C 31	48

Kansainliiton piireissä on viime aikoina liikkunut verrattain voimakkaita huhuja, joiden mukaan Italia tulisi ehkä jo aivan lähiaikoina panemaan toimeen devalvation. Useimmat puhuttelemani henkilöt tuntuvat otaksuvan, että Mussolinin täytyisi laskea liiran arvo 50 %:lla. Kun pankkien talletukset on tähän saakka jo otettu "valtion käytäntöön" miltei äärimmäistä rajaa myöten, on siis itse asiassa, jos devalvatio toteutetaan, Italia luopumassa n.s. kapitalististen maiden joukosta. Eräskin eilen puhuttelemani henkilö sanoi sitäkin vähemmän voivansa käsittää Englannin ja Ranskan äskeistä sovitteluohjelmaa, kun koko maailman silmissä Italia on vajoamassa suurvaltain joukosta pois "kolmannen luokan vararikkovaltioihin".

Käydessäni tämän viikon alussa Bernissä koetin hankkia tietoja Sveitsin frangin asemasta. Niin hyvin Valaliiton kuin kanttoonien rahallinen tila huononee hyvin nopeasti, talletukset vähenevät osittain siitä syystä, että rikkaammat pitävät rahansa kassakaapeissaan ja köyhemmät syövät entisiä säästöjään. Taistelu kultakannasta ei esiinny viime viikkoina yhtä julkisena kuin vuoden alkupuolella, mutta nyt siitä riitelevät paljoa tärkeämmät tekijät kuin viime keväänä, jolloin se oli niin sanoakseni "torikokousten" asiana. Suuret taloudelliset intressipiirit jatkavat hiljaisuudessa tätä väittelyä, jolloin kultakannan puoltajain rivit tuntuvat paremminkin heikkenevän kuin vahvistuvan.

Erästä lähteestä, joka on näiden taisteluiden välittömänä seuraajana, sanottiin minulle, että Sveitsin frangi ei enää tule kauankaan pysymään kiinni kullassa, siihen määrin on yleinen

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

finanssitilanne huonontunut ja devaluation rintama vahvistunut. Sitävastoin kertojani ei sanonut voivansa mainita, kuinka monella prosentilla Sveitsin nykyinen frangi tulisi alennettavaksi arvoltaan.

En ole voinut saada Sveitsin virallisista piireistä vahvistusta tälle huhulle, sillä luonnollisista syistä hallitus tahtoo välttää ennakkotietojen aiheuttamaa paniikkia.

Rudolf Kautsky

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 91

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeri Holsti

20/12 1935.

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

1 290 Jal. B - 36.

Genève'i ssa 30 p:nä joulukuuta 1935. 4/1-36

Asia: Kansainliitto vuoden
vaihteessa.

5 C31

Sen jälkeen kuin raportissani 29 t.k. 21 päivältä tein selkoa Sir Samuel Hoaren eroamisen johdosta Genève'issä vallinneista käsityksistä kansainvälisen tilanteen suhteen, on sattunut kaksi uutta tapahtumaa, joista Kansainliiton piireissä on viime päivinä pohdittu erityisellä vilkkaudella. Sir Samuel Hoaren seuraajaksi on tullut Mr. Eden, ja toissapäivänä M. Laval vastoin monien odotuksia pelasti hallituksensa parlamenttaarisen aseman.

Jos Sir Samuel Hoaren jälkeen Englannin ulkoasiainministeriksi olisi tullut nimitetyksi joku n.s. "vanhan koulukunnan" mies, kuten Sir Austen Chamberlain, tai hänen veljensä Neville Chamberlain, on hyvin todennäköistä, että tänään Lavalin äskeisen voiton jälkeen Genève'issä katsottaisiin kansainvälistä tilannetta verrattain suurella epävarmuudella. Mutta juuri se seikka, että Baldwin rohkeasti luovutti ulkoministerin salkun Edenin nuoriin käsiin, on kieltämättä antanut verrattain suuren oikeutuksen sille Genève'issä eilen ja tänään vallitsevalle käsitykselle, että tilanteen johto on tällä hetkellä yhtä selvästi uudelleen Englannin vastuulla kuin se oli pitkin syksyä siihen hetkeen saakka, jolloin Sir Samuel Hoare ilmeisesti luovutti sen Lavalille.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Voinen suuremmitta erehdyksittä sanoa, että Englannilla on Kansainliiton olemassaolon aikana ollut Genève'issä kolme todella erinomaisen suurta suosiota nauttinutta edustajaa: Lordi Cecil, Sir Austen Chamberlain ja Mr. Eden. Kaikki kolme ovat olleet suuren rakastettavaisuutensa ohella samalla erittäin selväpiirteisiä Kansainliiton ystäviä. Senvuoksi on hyvin ymmärrettävissä, minkä vuoksi juuri Mr. Edenin tulo Englannin ulkoasiain johtoon on herättänyt kaikissa Kansainliiton piireissä jakamatonta mielihyvää. Varsinkin sellaisena aikana, jolloin maailman poliittinen tilanne on erittäin sekava, etten sanoisi monessa suhteessa suorastaan uhkaava, tuntuu turvalliselta, että on ainakin joitakin valtiomiehiä, jotka johdonmukaisesti uskaltavat käytännössä tehdä Kansainliiton hyväksi sen, minkä ohjelmapuheissaan milloin kotimaassa, milloin Genève'issä tuovat julki. Muistammehan, millaisella tyytyväisyydellä koko maailma tervehti viime syyskuulla Sir Samuel Hoaren suurta ohjelmapuhetta, jossa hän julisti m.m., että Englanti tulee käyttämään Kansainliittoa koko ulkopoliittikkansa tärkeimpänä välikappaleena, mutta tätä vakuutusta ei sitten onnettomuudeksi seurannutkaan vastaava johdonmukainen teko, hänen kun oli määrä Lavalin kanssa etsiä sovitteluohjelma italialais-abessinialaisen sodan lopettamiseksi. Tällaista horjuvaisuutta ohjelman ja tekojen välillä Edeniltä tuskin voi odottaa. Se kai aavistetaan yhtä hyvin Pariisissa kuin Roomassakin. Sitäpaitsi otetaan Genève'issä huomioon vielä se tosiasia, ettei ole kysymyksessä yksinomaan Edenin oma henkilökohtainen luonteenlujus ja hänen politiikkansa omakohtainen määrätietoisuus, vaan Englannin koko yleinen mielipide on eittämättömän selvästi reagoinut Kansainliiton politiikan hyväksi. Siten Eden voi politiikassaan nojautua äärettömän paljon voimakkaampiin tekijöihin kuin omaan hyvään tarkoituksiperäänsä, nim. juuri tuohon laajaan kotimaiseen kannatukseen, jota hän nauttii. Ja kolmanneksi on Genève'issä nähty

suurella tyytyväisyydellä vielä, miten muissakin maissa Edenin tulo Englannin ulkopolitiikan johtoon on herättänyt mitä suurinta tyytyväisyyttä. Hän voi siis neuvostossa esiintyä kaikesta päättäen suuremmalla auktoriteetilla kuin yksikään hänen edeltäjänsä tähän saakka.

Lavalille tämä Edenin erinomaisen luja asema voi merkitä uusia vaikeuksia kotimaassa. Hänen lopullinen enemmistönsä viime lauantaina edustajakamarissa oli epäedullisen pieni, 43 ääntä. Sitäpaitsi Herriot ei kaikesta päättäen ole enää yhtä vankka Lavalin hallituksen kannattaja kuin hän on ollut tähän saakka. Genève'issä senvuoksi lasketaankin, joko oikein tai väärin, että Laval voi vielä kaatua ensi vuoden alussa.

Mitä tulee Italiaan, jossa jo tähän saakka Edeniä on pidetty vaarallisena vastustajana, voidaan hyvin käsittää, ettei hänen nimitöksensä ole voinut antaa aihetta optimistisiin odotuksiin tulevaisuuden suhteen.

Jos muutaman päivän kuluttua kokoontuva Yhdysvaltain Kongressi antaisi presidentti Rooseveltille valtuudet öljyn, raudan, kuparin, puuvillan j.n.e. viennin kieltämiseen sotaakäyviin maihin, voi Mussolini pitää jotakuinkin varmana, että tammikuun 20 päivänä kokoontuva neuvosto ja Comité de Dix-Huit ottavat päiväjärjestykseensä kysymyksen vastaavan embargon suuntaamisesta Italiaa vastaan. Onko silloin Mussolinilla todellakin mitään järjellisiä mahdollisuuksia sotilaallisilla voimakeinoilla vastata tähän toimenpiteeseen? Muun maailman mielestä ei, Mussolinin mielestä ehkä, koskapa hän on sillä uhkaillut, niinkuin ensiksi Sir Samuel Hoaren ja nyt viimeksi Lavalin parlamenttipuheista olemme saaneet

nähdä. Tämän todellisen italialaisen itsemurhan varalta Englanti on viime viikkoina johdonmukaisesti käynyt neuvotteluja Ranskan, Jugoslavian, Espanjan, Kreikan ja Turkin kanssa yhteisistä sotilaallisista toimenpiteistä siinä tapauksessa, että Italia todellakin päättäisi syöksyä sotaan Kansainliittoa vastaan. Muutaman päivän päästä lähtee Ranskan Atlantin-laivaston pääosa Välimerelle. Voi samaten olla vain jonkin viikon kysymys, milloin Kreikan ja Turkin myönteiset vastaukset Englannille muuttuvat samanlaisiksi sotilaallisiksi realiteeteiksi. Eräät lehdet ovat väittäneet, että Puola ja Venäjä plisivat luvanneet Englannille ilmailuvoimiensa asettamisen Kansainliiton käytettäväksi Italiaa vastaan. Sopii kysyä, katsooko Englanti tarvitsevansa vielä vastaavia lupauksia useilta muilta mailta lisää.

Luonnollisesti kaikki nämä sotilaalliset toimenpiteet ovat olleet omansa herättämään Kansainliiton piireissä melkoista huolestumista. Kansainliittohan on perustettu ennen kaikkea rauhan turvaamiseksi. Nutta toisaalta täytyy ottaa huomioon, että Kansainliiton on vihdoin kerran saatava näyttää vaikkapa äärimmäisiin johtopäätöksiinsä saakka, kykeneekö se todellakin turvaamaan yleisen rauhan säilymisen. Sen vastustajat ovat äänekkäästi laskeneet sille viaksi, että Chacon sota sai jatkua vuosikausia eikä vieläkään ole lopullista rauhaa saatu aikaan Paraguayn ja Bolivian välille. Samaten on Kansainliiton omallatunnolla ainakin tavallaan Japanin tunkeutuminen Kiinaan. Ellei Kansainliitto olisi näissä tapauksissa osoittautunut peräti heikoksi, niin huomautetaan, tuskinpa Mussolini koskaan olisi ajtellut nykyisen tilanteen luomista.

Omasta puolestani taas tahtoisin ennen kaikkea väittää, että

ekonomiset ja finanssisanktiot, joihin tähän saakka on niin paljon tahdottu rakentaa, ovat nyt ensi kerran tullessaan käytäntöön todellakin osoittautuneet niin tehottomiksi, kuin takavuosina aavistin. Italia on saanut jo tämän vuoden alusta alkaen kaikin tavoin varustautua hyökkäystä varten Abessinia vastaan, eikä kenenkään pään pälkähtänyt jo hyvissä ajoin uhata Italiaa näillä taloudellisilla sanktioilla. Kun ne saatettiin voimaan noin kuusi viikkoa sitten, olivat vihollisuudet jo jatkuneet useita viikkoja. Kaikkein vaarallisinta oli Kansainliiton kannalta katsottuna mielestäni se, ettei sanktioita ulotettu heti juuri niihin tuotteisiin, kuten öljyyn, rautaan, kupariin ja pumpuliin, joiden viennin kieltö olisi nopeimmin lamauttanut Italian sodankäyntimahdollisuudet.

Mutta kaikesta tästä ei ole syytettävä Kansainliittoa sinänsä, vaan ennen kaikkea eräitä sen tärkeimpiä jäsenvaltioita. Eurooppalaiset suurvallat eivät tahtoneet puuttua Chacon sotaan täydellä jyrkkyydellä, ettei olisi loukattu Yhdysvaltain tunteita Monroen opin vuoksi. Englanti, Ranska ja Italia tunsivat itsensä Saksan vuoksi estetyiksi käyttämästä voimakeinoja Japania vastaan Manchukuon pelastamiseksi. Mussolinille annettiin liikaa aikaa sotilaallisten varustustensa täydentämiseen, koska Lontoossa ja Pariisissa toivottiin hyvällä päästävän rauhalliseen ratkaisuun Mussolinin kanssa. Tätä hyvänahkaisuutta on sitten jatkunut vielä sanktioiden soveltamisen aikana. Koska nyt Mussolini ei millään tavoin tahdo taipua Kansainliiton/^{kautta}/kunnialliseen rauhaan, ei kerta kaikkiaan ole jäänyt enää jäljelle muuta mahdollisuutta kuin sanktioiden tiukentaminen silläkin uhalla, että Mussolini vastaisi sodalla Kansainliittoa vastaan. Näin ollen Kansainliiton täytyy koko oman olemassaolonsa vuoksi sittenkin ottaa mieluummin vastuulleen

jos siksi tulee, sota Italiaa vastaan. Ellei tätä riskiä kaikella johdonmukaisuudella otettaisi kannettavaksi, tulisi siitä lopullinen merkki kaikille diktaattoreille, että valloitusodot saavat yhäkin jatkua, kunhan vain on tarpeeksi rohkeutta uhmata. Ainoastaan täysin sotilaallisten sanktioiden uhka voi enää tämän italialaisen kokeilun jälkeen pitää maailman muut diktaattorit kurissa.

Mutta nykyinen tilanne on antanut maailmalle erään toisenkin käytännöllisen kokemuksen. Jos kerran on voitu Italiaa koskevassa tapauksessa todeta, kuinka hitaasti ekonomisia ja finanssisanktioita voidaan soveltaa, nousee välittömästi eteen enemmän tai vähemmän teoreettinen probleemi, onko ajateltavissa, että tällaiset sanktiot kaikissa olosuhteissa edes johtaisivat pitkän ajan kuluttua tarkoitettuihin tuloksiin? Ajatelkaamme, että Englanti ryhtyisi sotaan esim. Siamia vastaan, tai Ranska vaikkapa Kreikkaa vastaan, tai Venäjä Afganistania vastaan, mitä todellakin tällaisissa tapauksissa muiden maiden ekonomiset ja finanssisanktiot saisivat aikaan hyökkäyksen uhriksi joutuneen pelastamiseksi? Englanti, Ranska ja Venäjä ovat itse asiassa sellaisten sanktioiden suhteen jokseenkin täysin immuuneja. Toisin sanoen ekonomiset ja finanssisanktiot kelpaavat lähinnä vain sellaisissa tapauksissa, jolloin jotkut verrattain pienet ja taloudellisesti suhteellisen köyhät maat joutuisivat sotaan keskenään, maailman taloudellisesti ja sotilaallisesti voimakkaimmat suurvallat kestäisivät sellaista painostusta Kansainliiton taholta aivan hyvin niin kauan, kunnes niiden joku pienempi vastustaja, niiden hyökkäyksen uhri, olisi tullut sotilaallisesti kokonaan mjerretuksi.

Niin valitettavana kuin täytyykin pitää nykyisen tilanteen sisältämää sotilaallisten sanktioiden soveltamisen välttämättömyyt-

tä, täytyy mielestäni sittenkin olla Englannille erinomaisen kiittollinen, että se jo toisen kerran tänä syksynä on osoittanut käytännössä maailmalle, että se tahtoo johtaa Kansainliiton politiikkaa täysin määrätietoisella tavalla yleisen rauhan turvaamiseksi vaikkapa silläkin uhalla, että nyt ensi kerran täytyisi viime tingassa käyttää sotilaallisia sanktioita rauhan rikkojen kurittamiseksi. Jos nyt uskalletaan antaa maailmalle kouraantuntuva esimerkki siitä, että Kansainliitto ei voi enää sietää Peruskirjan rikkomista jonkin jäsenvaltion valloitushimon tyydyttämiseksi, voidaan tehdä ehkä arvaamattoman suuri palvelus rauhan asialle tulevaisuudessa.

Rudolf Hoernes